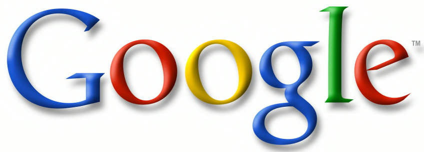

ADMIRALITEIT

VAN

AMSTERDAM

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

AGTTIENDE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

INZONDERHEID DIE VAN

HOLLAND,

VAN DE VROEGSTE TYDEN AF:

Uit de geloofwaardigste Schryvers en egte Gedenkstukken samengesteld.

Met Konstplaaten opgehelderd.

AGTTIENDE DEEL,

Beginnende met het jaar 1713, en eindigende met het sluiten van het Verdrag van Seville, in 't jaar 1729.

TWEEDE DRUK.

Te AMSTERDAM,
By de Wed. *ISAAK TIRION.*
Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland.
MDCCLXX.

MR. CASPER VAN CITTERS,
Raadpensionaris van Zeeland.
enz.

J. Houbraken fec. naar het Origineel, by des zelfs Zoon de H.r Burgerm. Jacob van Citters.

Is. TIRION excud. 1760.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

NEGENENZESTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

I. *De Vredehandeling met den Keizer te Utrecht wordt afgebroken. Gezantschap naar en van Frankryk. Vrede tusschen Spanje en Groot-Britanje.* II. *Verdrag over de regten, in de Spaansche Nederlanden. Verbond met Bern en met Graauwbunderland. Vrede met Algiers, Tunis en Tripoli. Berbice verandert van eigenaars. Noordsche kryg. Oorlog in Duitschland en in Spanje.* III. *Vrede van Radstad en Baden, tusschen den Keizer, het Keizerryk en Frankryk.* IV. *Handeling der Staaten met Spanje. Moeilykheden in dezelve. De Vrede met Spanje wordt getekend. Inhoud van 't Verdrag.* V. *Vrede tusschen Spanje en Portugal. Handeling in Frankryk. De Staaten weigeren, den Hertog van Savoje te handhaaven in 't bezit van Sicilie. Zy willen Oostende niet ruimen.* VI. *De Koningin van Groot-Britanje sterft. George de I. wordt Koning. Hy dringt op 't slegten van Duinkerken.* VII. *Verschil met Pruissen over de tollen op de Maaze. De Koning werpt bezetting in Herstal. Andere onlusten met het Hof van Berlyn. De Gewesten dringen op vermindering van*

1713.

I.
De Vredehandeling, te Utrecht, tusschen den Keizer en Frankryk, wordt afgebroken.

ZO dra was de Vrede, te Utrecht, niet getekend, of de Keizerlyke Gevolmagtigde, Graaf van Sinzendorff, geen' last hebbende om te sluiten, vertrok naar Weenen, misnoegd op het Engelsche Hof en op de Staaten. Zyn amptgenoot, de Baron van Kirchner, bleef nog eenigen tyd, te Utrecht, in onderhandeling, met de Engelschen en Staatschen, die den Keizer met Frankryk zogten te bevredigen (*a*). Het Fransche Hof deedt nieuwe voorslagen; doch eischte zo veel, dat de Engelschen, en inzonderheid de Staatschen ongeraaden vonden, den Keizer en 't Ryk zo laag te helpen vernederen. Ook wil men, dat Mevrouw de Maintenon, die veel vermogt op Koning Lodewyk, hem, eerlang, bewoog, tot het doen van aanneemlyker voorslagen. Doch Kirchner, nu geen bevel hebbende dan om te hooren, volgde, omtrent het midden van Bloeimaand, den Graaf van Sinzendorff, naar Weenen. Sommigen verhaalen, dat hy, voor zyn vertrek, eene geheime onderhandeling hadt met den Gevolmagtigde des Keurvorsts van Beieren, die nu te Utrecht aangekomen was: in welke onderhandeling hy hem, zeer in 't geheim, een Huwelyk zou hebben voorgeslaagen, tusschen den Keurprins en eene der Aartshertoginnen Dogteren van Keizer Jozefus. Men voegt 'er by, dat de Keurvorst dit Huwelyk, ten deezen tyde, van de hand wees (*b*); hoewel het, naderhand, voltrokken is. De

(*a*) Resol. Holl. 18 *May* 1713. *bl.* 240.
(*b*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 163—165. TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 12.

De Staaten, raadpleegende, terstond na het bekragtigen der Vrede, op het afvaardigen eener buitengewoone Ambassade naar Frankryk, wierpen het oog op de Heeren Buys en Goslinga, die deezen last op zig namen: doch, niet voor Louwmaand des volgenden jaars, op reis gingen (c). Midlerwyl, hadt men zig, by den Koning, wegens het agterblyven van dit Gezantschap, verschoond, in eenen beleefden brief, die heuschelyk beantwoord werdt. Ook wagtte de Koning niet, met het afvaardigen van eenen gewoonlyken Gezant aan de Staaten. De Heer *Pieter Antoni de Chateauneuf*, *Markgraaf de Castagnere*, verscheen, in deeze hoedanigheid, in den Haage, in Herfstmaand (d). 1713. Gezantschap naar en van Frankryk.

Midlerwyl, werdt, te Utrecht, de Vrede getekend, tusschen Spanje en Groot-Britanje, en tusschen Spanje en Savoje. De Engelschen hadden, reeds voor meer dan een jaar, in geheime onderhandeling geweest, met het Hof van Madrid. De Groot-Thesaurier, Graaf van Oxford, hieldt, sedert dien tyd, geduurige briefwisseling met *Don Manuel Menezes de Gillingham*, een' Iersch Roomsch-Katholyk, die naar Madrid gezonden was, om deeze handeling te dryven. De *Graaf van Lexington*, die, wegens Groot-Britanje, aan 't Spaansche Hof zyn verblyf hieldt, was niet onkundig van de heimelyke handeling, die meest op den Slaavenhandel zag; doch hy liet 'er Gillingham mede geworden. En 't gelukte deezen, 't Verdrag van Assiento te sluiten, op den zesentwintigsten Vrede tusschen Spanje en Groot-Britanje.

(c) Verbaal *der* extr. Ambass. W. BUYS *en* S. V. GOSLINGA. *MS.*
(d) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 191—193.

1713. ſten van Lentemaand. Den volgenden dag, werdt de Vrede getekend, te Madrid, tusſchen de twee Ryken. Doch om 't Verdrag meer gewigts by te zetten, zondt men 't naar Utrecht, daar 't herſchreeven, en op nieuws getekend werdt, op den dertienden van Hooimaand (e). Filips de V. verbondt zig, by het zelve „ om den handel op de Spaanſche West-„ indie, en in 't byzonder den Slaavenhandel, „ zo lang het Verdrag van Aſſiento duuren „ zou, te weeten, dertig jaaren, noch aan de „ Franſchen, noch aan eenig ander volk te „ vergunnen. Gibraltar, zonder eenig grond-„ gebied naar de Landzyde, het Eiland Mi-„ norka, en in 't byzonder Port Mahon wer-„ den aan Groot-Britanje afgeſtaan. Sicilie „ zou aan den Hertoge van Savoje; doch, by „ mangel van mannelyke nakomelingſchap, „ wederom aan Spanje komen. De Koning van „ Spanje beloofde, den ingezetenen van Ka-„ talonie algemeene vergiffenis, en bedong, „ dat die van Guipuscoa op Terreneuve zou-„ den mogen blyven viſſchen, zo zy hun regt „ daartoe bewyzen konden (f)." 't Liep aan tot den negenden van Wintermaand, eer het Verdrag van Zeevaart en Koophandel, tusſchen de twee Ryken, te Utrecht, getekend werdt (g). Het was, in meer dan één opzigt, nadeeliger, dan men in Engeland verwagt had; waarom het, niet dan met moeite, werdt aangenomen, in 't Huis der Heeren. In 't Huis der

(e) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 375.
(f) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. I. *p.* 393.
(g) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. I. *p.* 409.

der Gemeenten, hadt het Hof thans de meerderheid (*b*). 1713.

Vrede tusschen Spanje en Savoje.

De Vrede tusschen Spanje en Savoje was, op den zelfden dag als de Vrede met Groot-Britanje, getekend, te Utrecht. „ Het Koningkryk Sicilie, met de Eilanden, die 'er van afhingen, werdt, by dezelve, afgestaan aan Victor Amadeus den II., Hertoge van Savoje, die, kort hierop, den titel van *Koning van Sicilie* aannam. Ook werdt hy bevestigd in 't bezit van 't gene hem, van het Hertogdom Montferrat, in 't jaar 1703, door Keizer Leopold, afgestaan was. Eindelyk, werdt hy erkend, voor wettigen Opvolger in 't Koningkryk van Spanje, in geval Filips de V., zonder nakomelingschap, overleedt (*i*)."

II. Verdrag by voorraad over de Regten in de Spaansche Nederlanden.

Weinige dagen laater, kwamen de Engelschen en Staatschen, by voorraad, te Utrecht (*k*), overeen „ dat de regten op de koopwaaren, die, in de veroverde of afgestaane Plaatsen der Spaansche Nederlanden, gevorderd werden, niet zouden te boven gaan de regten, welken men, aldaar, in het jaar 1680, gevorderd hadt. De ingezetenen van Groot-Britanje en van de Vereenigde Gewesten zouden ook het regt van * doortogt blyven genieten, en dit regt zou op de Koopwaaren, aan welken het gegund was, niet boven de twee en een half ten honderd mogen verhoogd worden. De inkomende regten, op waaren, uit de andere Spaansche Neder- „ lan-

* *Transit.*

(*h*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 164—167. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 444.
(*i*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 401.
(*k*) Verbaal *der* Plenipot. op de Vredehand. *MS.*

1713. „ landen, in deezen gevoerd wordende, zouden blyven afgeschaft: ook zouden de uitgaande regten, welken men gevorderd hadt van waaren, die, uit de Nederlanden, naar de overwonnen of afgestaane Plaatsen, gevoerd werden, insgelyks afgeschaft, en van waaren, die, uit de Nederlanden, 't zy over de veroverde Plaatsen of niet, naar Frankryk, of naar andere Landen, gevoerd werden, maar eens geëischt worden. De regten op de Verteeringe zouden dezelfden zyn op de waaren van beide de volken, en men zou gelyke vryheid hebben, om zyne waaren te veilen en te verkoopen: ook zoudenze niet hooger mogen zyn, dan voor de verovering. Doch over 't Convooigeld zou men, onderling, nader overeenkomen (*l*)." Eenige maanden laater, stonden de Staaten 't bewind over de ontvangst der inkomende en uitgaande Regten in de Spaansche Nederlanden, welk zy, sedert de verovering, aan zig gehouden hadden, af aan den Raad van Staate, te Brussel (*m*).

Verbond met Bern en met Graauwbunderland.

De Staaten waren, al sedert eenen geruimen tyd, in onderhandeling geweest, met het Kanton van Bern, over een Verbond van onderlinge bescherming, en over een Verdrag, tot het leveren van agt nieuwe Bernsche Vendels, by de zestien, welken de Staaten in dienst hadden. 't Verbond was, reeds in Zomermaand des voorleeden jaars, in den Haage, getekend. Doch

(*l*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1615, 494. Act. de la Paix d'Utrecht, *Tom.* IV. *p.* 556. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 400.
(*m*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1629.

Doch 't Verdrag wegens het leveren van manschap werdt niet tot volkomenheid gebragt, voor Zomermaand des jaars 1714, wanneer het Verbond ook nog nader bekragtigd werdt (*n*). Een diergelyk Verbond en Verdrag werdt ook, weinige dagen na het tekenen der Utrechtsche Vrede, met de Graauwbunders gesloten (*o*). 1713.

Door zulke Verdragen, zogten de Staaten zig te verzekeren, tegen eenen onverwagten aanval te Lande. Den Koophandel hunner ingezetenen in de Middellandsche Zee en Levant beveiligden zy, omtrent deezen tyd, of wat eerder, door drie byzondere Verdragen van Vrede en Scheepvaart, met de Regeeringen van Algiers, Tunis en Tripoli, volgens welken, aan alle de Koopvaardyschepen, die zig voor Kaaperyen der Turken behoeden wilden, byzondere Paspoorten verleend werden, welken, naar de verheid der reizen, slegts voor eenen bepaalden tyd, van drie tot agttien maanden, gebruikt konden worden. Aan de schepen der Oost- en Westindische Maatschappyen alleen werden Paspoorten verleend, voor eenen onbepaalden tyd (*p*). Vrede met Algiers, Tunis en Tripoli.

Wy hebben, in 't voorgaande Boek (*q*), gewaagd van de brandschatting, door een Fransch Esquader, onder de Cassart, den Staatschen Volk- De Volkplanting Berbice verandert van eigenaars.

(*n*) Resol. Holl. 17 *Juny* 1713. *bl.* 274. *Voiez* DU MONT *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 300, 302, 423. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 445.

(*o*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 492. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 386.

(*p*) *Zie* Groot Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 449, 452, 454, 1619.

(*q*) XVII. *Deel*, *bl.* 491.

1713. Volkplantingen in Westindie, en onder anderen Berbice afgeperst. Deeze Volkplanting was, laatstelyk, in 't jaar 1703, door de Westindische Maatschappye, onder welker Oktroi zy lag, ten onversterflyken Erfleen, opgedraagen aan *Abraham van Peere*, Schepen en Raad te Vlissingen, wiens voorouders haar omtrent vyfenzeventig jaaren te vooren, eerst hadden aangelegd. De somme, voor welke Berbice, in 't voorleeden jaar, was gebrandschat, was maar gedeeltelyk in de Volkplanting betaald; doch men hadt den Franschen een' Wisselbrief van omtrent honderd twee-en-tagtigduizend guldens, ten laste van *Joan* en *Kornelis van Peere*, Raaden en Oud-Burgemeesters van Vlissingen, en, voor een merkelyk gedeelte, eigenaars der Volkplantinge, voor het onbetaalde, ter hand gesteld. Maar deezen weigerden, zig te verbinden, voor de voldoeninge van den Wisselbrief. De Fransche Gevolmagtigden te Utrecht en de Markgraaf de Chateauneuf, in den Haage, hielden sterk aan, dat de Staaten de Broeders van Peere zouden noodzaaken, tot het voldoen van den Wisselbrief (*r*); waartoe egter geen middel was, indien zy raadzaamer oordeelden, de gantsche Volkplanting over te laaten voor de Franschen, gelyk zy deeden. De Staaten zouden egter niet gaarne gezien hebben, dat de Franschen zig zo veel verder naar Suriname hadden uitgebreid (*s*). 't Leedt tot in den Herfst des volgenden jaars, eer de Franschen, met vier Amsterdamsche Kooplui-den,

(*r*) Resol. Holl. 20 *Juny* 1713. *bl.* 287.
(*s*) Verbaal *der* Plenipot, op de Vredehand. *MS*, LAMBERTI *Tom*. VIII. *p*. 194, 195.

den, *Nikolaas* en *Henrik van Hoorn*, *Arnold Dix* en *Pieter Schuurmans*, overeenkwamen, dat deezen den Wisselbrief, met honderd en agtduizend guldens, betaalen, en daarvoor den eigendom der Volkplantinge bekomen zouden. Ook werdt zy hun, sedert, door de erfgenaamen van Abraham van Peere, opgedraagen. Zy hebben, eenige jaaren laater, hun eigendom in de Volkplanting aan eene Maatschappy van deelgenooten afgestaan, voor agtmaalhonderdduizend guldens. Sedert, is de handel aldaar merkelyk toegenomen. En na 't jaar 1732, wordt Berbice, omtrent op dezelfde wyze als Suriname, geregeerd. Ook levert deeze Volkplanting, gelyk Suriname, meest suiker uit. De Westindische Maatschappy heeft zig verbonden, de Slaaven te leveren, die, in beide deeze Volkplantingen, gebruikt worden (*t*). 1713.

De Noordsche kryg duurde nog, niet zonder dat 'er de scheepvaart van den Vereenigden Staat vry wat by leedt. De Zweeden niet slegts, maar de Deenen namen verscheiden Hollandsche schepen, onder voorwendsel, dat zy voorraad voerden naar Tonningen, welk toen belegerd was. De Koningin van Groot-Britanje en de Staaten deeden eenige vergeefsche poogingen, om de oorloogende Mogendheden te bevredigen. Men zogt hen, daarentegen, te beweegen, om de eene of de andere zyde te kiezen. De Koning van Deenemarke in 't byzonder stondt sterk op de handhaaving van 't

De Staaten worden aangezogt om deel te neemen in den Noordschen oorlog.

(*t*) Notul. Zeel. 4, 20, 24 *Sept.* 1714. *bl.* 153, 163, 174. *Zie ook* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1541, 1553. Tegenw. Staat der Vereen. Nederl. I. *Deel*, *bl.* 552. *enz.* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 758—760.

1713. 't Verdrag van Travendal, waartoe zig beide de Mogendheden verbonden hadden. Doch het Engelsche Hof hadt hier geene ooren naar: en de Staaten konden 't niet doen, zonder Groot-Britanje, welk thans meer tot onderſteuning van Zweeden dan van Deenemarke geneigd ſcheen. Midlerwyl, deeden de Staaten, door hunnen Gezant Rumpf, aanhouden by het Zweedſche Hof, om herlevering der genomen' ſchepen. Zy ſchreeven zelfs verſcheiden' brieven aan den Zweedſchen Raad; doch zonder eenige vrugt (*u*).

Voortgang des krygs in Duitſchland.

In Duitſchland, werdt de oorlog ook voortgezet, na 't afbreeken van de handeling te Utrecht met de Keizerſchen (*v*). Prins Eugenius geboodt over 't Keizerlyk Leger, welk zig, by Filipsburg, nederſloeg. De Maarſchalk de Villars legerde zig, met de Franſche krygsmagt, aan de andere zyde des Rynſtrooms, van tegen over Filipsburg, tot aan Spiers; dekkende dus het beleg van Landau, welk door den *Maarſchalk de Bezons* ondernomen werdt. De Stad gaf zig, in Oogſtmaand, over. Keizerslauteren was, reeds in Zomermaand, veroverd door de Franſchen, die, eerlang, 't beleg ſloegen voor Fryburg, welk, in Slagtmaand, aan hun opgegeven werdt.

en in Spanje.

In Spanje, liep het krygsgeluk den Keizerſchen, insgelyks, tegen. De Keizerin, die te Barcelona was, verliet de Stad. De Graaf van Staremberg ging ſcheep, met de meeſte Duitſche troepen. Terragona onderwierp zig aan Koning Filips. Doch de Staaten van

(*u*) Notul. Zeel. 3 *Aug.* 1713. *bl.* 149. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 307—318, 327—344.

(*v*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 271—284.

van Katalonie, die te Barcelona byeengekomen waren, besflooten zig te weer te ftellen. De Stad werdt belegerd, en ftondt het beleg door, tot in Herfftmaand des volgenden jaars, wanneer zy, eindelyk, overging. Gantfch Katalonie, welk reeds, geduurende het beleg van Barcelona, voor een merkelyk gedeelte, overmeesterd was, onderwierp zig toen t'eenemaal aan Koning Filips. De Eilanden Majorka en Ivika, waar nog eenige Duitfche troepen lagen, werden, niet voor den Zomer des jaars 1715, tot onderwerping gedwongen (*w*.) De Kataloniers, die van hunne voorregten beroofd wérden, beklaagden zig allermeeft over de Engelfchen, die hen, van 't jaar 1705 af, tot opftand aangezogt, en hun hulp beloofd hadden; en nu, in den uiterften nood, de handen van hun aftrokken (*x*). Doch het Engelfche Hof hadt, by de Vrede met Spanje, behoudenis van voorregten voor de Kataloniers bedongen, en merkte hen, om datze zig niet onderwierpen, na dien tyd, aan, als wederfpannigen, die de hulp der Koninginne onwaardig waren. 1713.

III. De Vredehandeling tusfchen den Keizer en Frankryk wordt hervat.

Maar eer 't met de zaaken des Keizers in Spanje zo verre verliep, en na dat Landau, in Oogftmaand des jaars 1713, overgegaan was, hadden de Staaten, op verzoek van den Graave van Strafford, de Keizerfche en andere Duitfche Gezanten, in den Haage, byeengeroepen, om hen te vermaanen, tot het hervatten der Vredehandelinge. Strafford verklaarde, dat de Koningin van Groot-Britanje het Franfche Hof hier-

(*w*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 285—288. DANIEL Journ. *p.* CCCIJ—CCCVJ, CCCX—CCCXXJ, CCCXXIIJ, CCCXXIV.
(*x*) *Zie* Rapp. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 165—179.

1713. hiertoe bewoogen hadt. Doch de Keizerschen betuigden, dat hun uitdrukkelyk verbooden was, zig met iet, dat de Vredehandeling betrof, te moeijen. Eenige andere Duitsche Gezanten lieten zig, met moeite, beweegen, om aan hunne Hoven verslag te doen van 't gene hun voorgesteld was. Doch de Keizer, schoon genoeg geneigd tot Vrede, begeerde geene middelaars, en vooral de Engelschen niet. Ook was hy bedugt voor eenig nadeel in zyn gezag, als de Ryksvorsten, afzonderlyk, handelden met Frankryk. Hy gaf, hierom, gehoor aan de opening van den Maarschalk de Villars, die, geduurende het beleg van Fryburg, aan Prinse Eugenius hadt laaten vraagen, of 'er geen kans ware, om samen een mondgesprek te houden, en een einde van den oorlog te maaken. Prins Eugenius hadt van deezen voorslag kennis gegeven aan den Keizer, die hem volmagt toezondt, om met Villars te handelen. Men kwam, op den zevenentwintigsten van Slagmaand voor 't eerst, byeen, te Radstad, op een Slot des Markgraafs van Baden (y). De Vredehandeling tusschen de twee Legerhoofden werdt,

1714. hier, heimelyk, voortgezet (z), in Sprokkelmaand des volgenden jaars, wanneer Prins Eugenius, op schriftelyk verzoek van Villars, zig, andermaal, derwaards begaf (a): en op den zesden van Lentemaand, werdt de Vrede tusschen den Keizer en Frankryk getekend. „De „Verdragen van Westfaale, Nieuwmegen en „Ryswyk werden gelegd tot een' grondslag „van

Vrede van Radstad met

(y) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 288, 289, 290.
(z) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 104.
(a) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 593.

„ van dit Verdrag. Frankryk beloofde, Brisak en Fryburg aan den Keizer, en de Vesting Kehl aan den Keizer en 't Ryk te zullen wedergeeven; de Sterkten onder Straatsburg, tegen over Hunningen, en elders, over of in den Ryn, te zullen slegten; Bitsch en Homburg te zullen ruimen. Voorts, stondt de Koning toe, dat de Keizer tradt in 't bezit der Spaansche Nederlanden, zo als Karel de II. dezelven bezeten hadt, of, volgens het Ryswyksche Verdrag, hadt moeten bezitten, mids de Koning van Pruissen bleef behouden, 't gene hy, in 't Overkwartier van Gelderland, bezat. Ook mogten de Staaten der Vereenigde Nederlanden den Keizer de Plaatsen overgeeven, welken Frankryk hun, ten behoeve van 't Huis van Oostenryk, afgestaan hadt: doch Meenen en Doornik niet, voor dat de Vrede met den Keizer en het Ryk bekragtigd was, en de andere Plaatsen, zo dra zy, wegens hunne Barriere, zouden overeengekomen zyn met zyne Keizerlyke Majesteit. De Keizer liet, daarentegen, Landau aan Frankryk. Hy beloofde de Keurvorsten van Keulen en Beieren in 't bezit hunner goederen en waarstigheden te zullen herstellen: ook werdt beraamd, dat, in tyd van vrede, geene bezetting gehouden zou worden, binnen Bon. De Koning van Frankryk erkende, van zynen kant, den Hertog van Brunswyk-Hanover voor Keurvorst. Ook beloofde hy, den Keizer te zullen laaten in 't gerust bezit van Napels, Milaan, Sardinie en de Plaatsen op de kusten van Toskane; alles, zo ver

1714.
den Keizer.

„ hy

1714. „ hy 't tegenwoordig bezat. Eindelyk, kwam „ men overeen, om ten fpoedigften over eene „ Vrede, tusfchen Frankryk en de Keurvor- „ ften, Vorften en Stenden des Ryks, in on- „ derhandeling te treeden (*b*)." Ook gefchiedde dit, eerlang, te Baden in Zwitferland. De Keizer hadt volmagt weeten te verkrygen van de Leden des Ryks, om, in derzelver naam, te handelen en te fluiten. Eenige Gevolmagtigden van wederzyde regelden, hierop, de punten van het Verdrag, in overeenkomft met die van het Verdrag van Radftad, zo ver deezen het Keizerryk betroffen. Toen alles gereed was, begaven Prins Eugenius en de Maarfchalk de Villars zig naar Baden (*c*), en tekenden de Vrede, tusfchen den Keizer en 't Ryk ter eener en Frankryk ter anderer zyde, op den zevenden van Herfftmaand (*d*). Wy gewaagen niet byzonderlyk van den inhoud, om dat dezelve genoegzaam met dien van het Verdrag van Radftad overeenkwam.

Vrede van Baden met den Keizer en 't Keizerryk.

IV. De Staaten handelen met Spanje.

De Vrede tusfchen den Keizer en Frankryk bevestigde, voor een merkelyk gedeelte, de Utrechtfche Vrede, tusfchen Frankryk en de Staaten. Doch deeze Vrede ftondt nog wankel, zo lang men, van de zyde der Staaten, niet verdraagen was, met Koning Filips. De Vrede tusfchen Groot-Britanje en Spanje was, gelyk wy gezien hebben, al voor de Utrechtfche, getroffen, zynde de Engelfchen, eenen geruimen tyd

(*b*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 415. Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 405.
(*c*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 613 — 620.
(*d*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. I. *p.* 436. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 1.

tyd te vooren, in heimelyke handeling geweest, met het Hof van Madrid. Doch de Staaten, die niet dan openlyk met Spanje wilden handelen, hadden de Spaansche Gevolmagtigden niet willen erkennen, zo lang zy Koning Filips niet erkend hadden: 't welk, niet voor 't sluiten der Utrechtsche Vrede, geschied was. Doch toen deeze Vrede op 't punt stondt van te zullen getroffen worden, hadden de Staaten Paspoorten verleend voor den *Hertoge van Ossuna* en den *Markgraave de Monteleone*, die, na 't sluiten der Vrede, in de hoedanigheid van Gevolmagtigden van Filips den V., Koning van Spanje, te Utrecht kwamen, en met de Engelschen en Staatschen in onderhandeling traden (*c*). De Vrede met Groot-Britanje werdt terstond getekend. Doch de onderhandelingen tusschen de Spaanschen en Staatschen duurden, omtrent een jaar. Men wist, in 't eerst, naauwlyks, op welk een' voet men deeze onderhandelingen zou aanvangen, in zonderheid, met opzigt op 't stuk van den Koophandel, die den Staat zeer ter herte ging, en voor welken men geenen anderen grondslag hadt, dan het Verdrag van Munster, welk schraal sprak van dit stuk, benevens het Verdrag van Zeevaart van den jaare 1650. Ook merkte men haast, dat de Spaanschen niet gedoogen zouden, dat de ingezetenen van den Vereenigden Staat handel dreeven op de Spaansche Westindien, waaromtrent, zy eenig voorregt gegeven hadden aan de Engelschen, by 't Verdrag van Assiento: schoon men gaarne de vry-

1714.

Moeilykheden in deeze handeling.

(*c*) Verbaal *der* Plenipot. tot de Vredeh. *MS.*

1714. vryheid bedongen hadt, om ten minsten een schip 's jaars te zenden naar de Zuidzee. De Staaten hadden, daarenboven, voor de erfgenaamen van Willem den III., Koning van Groot-Britanje, drie jaarlyksche renten, ter somme van honderd en vyftigduizend guldens, te vorderen van de Kroone van Spanje, voor welken, de tollen op de Maaze, in 't Overkwartier van Gelderland, de tollen op de Schelde, te Antwerpen, en de inkomsten der Kroone uit de Westindien, byzonderlyk, verbonden waren. Doch de genoemde tollen stonden nu van eigenaar te veranderen, en 't viel den Spaanschen hard, zulke merkelyke jaarrenten, uit de andere inkomsten der Kroone, te voldoen, te meer, daar zy de bezittingen moesten afstaan, om welken te behouden, de schuld, die 't Huis van Oranje te vorderen hadt, grootendeels, gemaakt was. Voorts, maakten zy ook zwaarigheid in 't voldoen der agterstallen, die de Admiraliteiten, sedert veele jaaren, van de Kroon te vorderen hadden. 't Punt der Utrechtsche Vrede, welk de Prinsesse van Ursins betrof, veroorzaakte ook merkelyke moeite. Deeze Prinses hadt haaren staat en goederen te Rome verlaaten, en zig begeven naar Madrid, daar zy, terwyl Filips in Italie oorloogde, der Koninginne, aan welke de Regeering was toevertrouwd, merkelyke diensten gedaan hadt. In erkentenis van deeze diensten, hadt de Koning haar het Hertogdom Limburg, een der Spaansche Nederlanden, opgedraagen (f): welk Hertogdom nu stondt te komen aan het

(f) Resol. Holl. 23 *May*, 17 *Juny*, 21 *July* 1713. *bl.* 245, 281, 354. Verbaal *der* Plenipot. op Vredehand. *MS.* *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 386.

het Huis van Oostenryk. Doch om de Prinses schadeloos te stellen, hadt Filips zig niet willen verdraagen met Groot-Britanje, zonder te bedingen, dat haar het gemelde Hertogdom, of eenig ander goed in de Nederlanden, welk dertigduizend Ryksdaalers, in 't jaar, opbragt, werdt afgestaan. Zelfs hadden de Franschen, by een der punten van de Utrechtsche Vrede, bedongen, dat de Staaten der Prinsesse een goed uit de Nederlanden, welk zo veel 's jaars opbragt, zouden doen opdraagen. De Staaten, nogtans, in aanmerking neemende, dat het Hertogdom Limburg van kleinen omtrek was, en dat zelfs de inkomsten van het zelve, na die van Silezie, reeds in jaar 1703, door den tegenwoordigen Keizer, aan hun verpand waren, voor eene jaarrente van honderd en twintigduizend guldens, spruitende uit penningen hem verstrekt; hadden de voorzigtigheid gehad van, in het Utrechtsch Verdrag, te doen stellen, dat zy der Prinsesse een Land zouden doen afstaan, niet in Limburg bepaaldelyk, maar in Luxemburg of Limburg. Ook sloegen zy nu voor, dat men dit Land in Luxemburg behoorde te vinden. De Spaanschen verklaarden, dat zy zig met het Graafschap Chiny, in Luxemburg, zouden te vrede houden. Doch de Keurvorst van Beieren, die dit Graafschap moest blyven bezitten, zo lang hy niet in zyne waardigheden en goederen hersteld was, wilde 'er niet van afstaan. De Staaschen booden aan borg te blyven voor den afstand van Chiny aan de Prinsesse (*g*). Doch de Spaan-

1714.

(*g*) Resol. Holl. 25 *Aug.* 7 *Oct.* 16. *Nov.* 7 *Dec.* 1713. *bl.* 421, 501, 557, 593. 22, 23 *Juny* 1714. *bl.* 240.

1714. Spaanschen waren hiermede niet voldaan. Alle deeze moeilykheden bragten te wege, dat men niet sluiten kon met Spanje (*b*). De Staaten hadden zig, ten laatste, vervoegd aan den Koning van Frankryk (*i*), met verzoek, dat hy hun de hand bieden wilde, tot bevordering van hun Verdrag met Koning Filips (*k*). Doch de Spaanschen, die zelf onderling oneenig waren, lieten zig verluiden, dat hun Hof niet onder voogdye stondt van dat van Versailles. 't Bleek, eindelyk, klaarlyk, dat men niet sluiten kon met Spanje, voor het tekenen der Vrede te Radstad. 't Geschil over de zaak der Prinsesse van Ursins was, met bewilliging van Frankryk, gebragt op de handeling te Radstad, en, van daar, op die te Baden, alwaar men 't hoopte af te doen: hoewel 't mislukte. Midlerwyl, hadt het Fransche Hof het Hof van Madrid bewoogen, om met de Staaten te sluiten, zonder verder van den eisch der Prinsesse te gewaagen. De Graaf van Strafford, die zyn best deedt, om het tekenen der Vrede te doen verwylen (*l*), toonde 'er zig kwalyk over genoegd. Evenwel, werdtze te Utrecht, ten zynen huize, geslooten, op den zesentwintigsten van Zomermaand (*m*). De voornaamste punten van 't Verdrag liepen op deezen zin:

De Vrede met Spanje wordt, te Utrecht, getekend.

„ Het Verdrag van Munster van 't jaar 1648
„ werdt

(*b*) Missive *van den* Plenipot. VAN DER DUSSEN *van* 16 *Febr.* 1714. *van den* Griffier F. FAGEL *van* 6 *Maart* 1714.

(*i*) Missive der extr. Ambass. BUYS *en* GOSLINGA *van* 5, 16 *Febr.* 13 *April*, 11 *May* 1714.

(*k*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 491—501, 611—613. Hist. de la Paix d'Utr. *p.* 459—461.

(*l*) Missive *van* S. v. GOSLINGA *van* 8 *Aug.* 1713.

(*m*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 543, 544, 550—572. Hist. de la Paix d'Utr. *p.* 462.

„ werdt gelegd tot een' grondslag van het tegenwoordig Verdrag, uitgenomen, dat het *vyfde* en *zestiende* punt van het Munstersche alleenlyk opzigt zouden hebben, op de ingezetenen der Vereenigde Gewesten. In 't stuk van den Koophandel in Europa, zouden de wederzydsche onderzaaten gehandeld worden, als de meest begunstigde volken. De Koning zou bevel geeven, om', in de Zeesteden van Spanje, bekwaame begraafplaatsen toe te stellen, voor de onderzaaten van den Staat, gelyk menze reeds te Kadix hadt. Hy zou niet gedoogen, dat eenig volk in de Spaansche Indien handel dreeve; zonder dat egter deeze verbindtenis eenig nadeel toebrengen zou aan het Verdrag van Assiento, met de Koninginne van Groot-Britanje, onlangs, gesloten. 't Verdrag van Zeevaart van den jaare 1650 werdt, by het tegenwoordig Verdrag, bevestigd. In de wederzydsche Oost- en Westindien, zou, wyders, de Koophandel en Vaart geschieden, gelyk te vooren, en op de Kanarische Eilanden zouden de ingezetenen van den Staat mogen handelen, gelyk ten tyde van Karel den II. In geval van onverhoopte vredebreuk, zouden de wederzydsche onderzaaten een jaar en dag tyd hebben, om met hunne goederen te vertrekken. Eindelyk, werdt ook verklaard, dat de Kroonen van Frankryk en Spanje nimmer zouden mogen komen op 't hoofd van éénen Vorst; en dat Koning Filips van zyn regt op de Kroone van Frankryk, en de Prinsen uit het Koningklyk Huis van Frankryk van

1714.
Inhoud van 't Verdrag.

1714. „ het hunne op de Kroone van Spanje, op de „ plegtigste wyze, hadden afgestaan." By twee afzonderlyke punten, werdt erkend „ dat „ de Spaansche Gevolmagtigden de rekenin- „ gen van de eischen der Admiraliteiten, ter „ somme van een millioen eenhonderdduizend „ driehonderd twee-envyftig guldens, behalve „ de Intresten, en die van de agterstallen van „ 't Huis van Oranje, bestaande in drie jaar- „ renten, samen honderd en vyftigduizend „ guldens, en nog omtrent driehonderd en „ veertigduizend guldens eens, hadden over- „ genomen, om 'er den Koning hunnen Mees- „ ter verslag van te doen (*n*)."

V. Vrede tusschen Spanje en Portugal.

Na 't sluiten van deeze Vrede, bleef 'er niets te Utrecht af te handelen, dan de Vrede tusschen de Koningen van Spanje en Portugal, die niet voor den zesden van Sprokkelmaand des volgenden jaars getekend werdt. Men beloofde, by dezelve „ elkanderen te zullen herstel- „ len in 't bezit van 't gene men op elkande- „ ren veroverd hadt. Portugal bekwam, in 't „ byzonder, het Kasteel van Naudar, het Ei- „ land Verdoejo, en de Volkplanting S. Sa- „ krament, aan den noordelyken oever der „ Riviere de la Plata: Spanje de Steden Al- „ buquerque en Puebla. Doch Filips de V. be- „ hieldt de magt aan zig, om S. Sakrament, „ tegen de voldoening der waarde, in den „ tyd van agttien maanden, wederom naar „ zig te neemen (*o*)." Tusschen den Keizer en Span-

(*n*) Resol. Holl. 30 *Juny* 1714. *bl.* 274. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 509. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 427.

(*o*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 444.

Spanje werdt niets geslooten. Karel de VI. was nog niet gezind, om Filips den V. voor Koning van Spanje te erkennen. 1714.

Handeling in Frankryk.

De buitengewoone Ambassadeurs der Staaten naar Frankryk, eindelyk, in Louwmaand deezes jaars, derwaards vertrokken zynde, deeden hunne openlyke intreede, te Versailles, eerst op Zondag, den zevenentwintigsten van Bloeimaand, met ongemeene staatsie, en onder eenen grooten toevloed van aanschouweren. Zy hadden, ten zelfden tyde, openbaar gehoor by den Koning (p), dien zy begroeteden, wegens de geslooten' Vrede, en van wien zy, heuschelyk, bejegend werden (q). Ook konden de Ambassadeurs Buys en Goslinga niet anders dan aangenaam zyn, aan 't Fransche Hof, alzo zy beide sterk geyverd hadden tot bevordering der Vrede, waarop ook Frankryk gezet was geweest. De Heer Goslinga vertrok, tegen 't einde van Zomermaand, wederom herwaards (r); doch de Heer Buys bleef, nog tot op 't einde des volgenden jaars, in Frankryk. Eene der voornaamste zaaken, welken zyner zorge werden aanbetrouwd, was het bearbeiden van de bekragtiging der Vrede met Spanje, welke eenige zwaarigheid ontmoet hadt aan 't Hof van Madrid, begeerende Filips eenige byzonderheden te bepaalen, in de Acte van bekragtiging, die niet smaaken konden in Holland. Immers het Fransche Hof gaf voor, dat men, om deeze reden, de Acte te rug gezon-

(p) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 544—550.
(q) Verbaal *en* Instructie der extr. Amb. BUYS *en* GOSLINGA. *MS.*
(r) Verbaal *als boven.*

1714. zonden hadt naar Madrid, en gevorderd, dat de Vrede bekragtigd werdt, zonder eenige voorwaarden. Buys schreef dit aan de Staaten, die reeds bekommerd werden voor nieuwe onlusten, vooral om dat Frankryk de haven van Duinkerken nog niet volkomenlyk gedempt hadt, gelyk, volgens het Verdrag met Groot-Britanje, geschieden moest. Zy deeden dan hun best, om Lodewyk den XIV. aan te zetten, tot het bezorgen eener onbepaalde bekragtiging der Vrede met Spanje. Ook kwam zy ten laatsten, in Wynmaand. De Heer Buys kreeg terstond last, om 'er den Koning van Frankryk voor te danken, gelyk hy deedt (*s*). Zyne Majesteit betuigde, by deeze gelegenheid „ te hoopen, dat de Vrede van langen duur „ mogt zyn." Hy voegde 'er by „ dat hy egter gerugten van oorlog gehoord hadt, en „ dat sommigen de wapenen scheenen te willen opvatten; doch dat hy niet dagt, dat „ de Staaten zig daarmede zouden willen moeijen. Wat my betreft, zeide hy, wyders, ik „ denk de Verdragen, heiliglyk, te houden. „ Men heeft lang genoeg geoorloogd, en elkanderen uitgeput, om eindelyk eens goede „ vrienden te blyven. Ook was dit zyn oogmerk, en, zo hy vertrouwde, het oogmerk „ der Heeren Staaten. 't Was ook hun beider „ belang. Hy hadt zulks, meermaalen, aan hem, „ Ambassadeur, verklaard, die bevinden zou, „ dat hy gesproken hadt, gelyk hy dagt (*t*)."

Wy-

(*s*) Missive *van den* Extr Amb. Buys *van* 11. *Oct.* 1714. Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 584—586.

(*t*) Missive *van den* Extr. Amb. Buys *van* 11 *Octob.* 1714. *Voiez* Lamberti *Tom*, VIII. *p.* 586.

Wyders, handelde de Heer Buys, over verscheiden' byzondere zaaken, de vryheid van de Scheepvaarr en Koophandel betreffende. Ook vorderde hy voldoening eeniger penningen, die 't Huis van Oranje, volgens eene overeenkomst van den jaare 1699, nog van de Kroone te vorderen hadt, en die een derde in zevenhonderdduizend guldens beliepen. De ontruiming van de Spaansche Nederlanden, en de ongeregeldheden, welken, by deeze gelegenheid, voorvielen, verschaften hem ook veel werks (*u*). Doch wy treeden niet in 't verslag van deeze byzonderheden, om dat zy luttel gevolgs gehad hebben. De Markgraaf de Chateauneuf, die, in Louwmaand, zyne openbaare intrede gedaan hadt in den Haage, hieldt zig, hier, ook, eenen geruimen tyd, met verscheiden' diergelyke zaaken, bezig (*v*). 1714.

De Graaf van Strafford hadt, vroeg in 't voorjaar, aangehouden by de Staaten, om den Hertog van Savoje, nu Koning van Sicilie, te handhaaven in 't bezit van dit Ryk. Doch alzo de Keizer hem, in de hoedanigheid van Koning van Sicilie, nog niet hadt willen erkennen (*w*), en de Staaten voor nieuwe onlusten vreesden, weigerden zy, heuschelyk, deezen last op zig te neemen. Toen, in Zomermaand, de Vrede met Spanje op 't punt stondt van geslooten te worden, vorderde Strafford, dat 'er de Hertog van Savoje in begreepen werdt. Doch 't werdt, in den Haage, insgelyks, van de hand ge-

De Staaten weigeren den Hertog van Savoje in 't bezit van Sicilie te handhaaven.

(*u*) Verbaal van den extr. Amb. BUYS. *MS.*
(*v*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 752—769.
(*w*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 438.

1714. geweezen (*x*). Strafford hadt, wyders, begeerd, dat de Staaten hunne troepen trokken uit Oostende (*y*), hun verzekerende, dat Duinkerken, op 't Kasteel na, geslegt was, en dat de Haven, binnen eene maand, of weinig langer, gevuld zou zyn: waarna hy aanboodt, Gend, Brugge en Nieuwpoort aan hun te zullen doen overleveren, en middelen met hen te zullen beraamen, tot verzekering hunner Barriere. Maar men hadt hier geenen zin, om Oostende te ruimen, zo lang de Engelschen Duinkerken bezet hielden (*z*): welk zy, niet dan na 't dempen der haven, dagten te verlaaten (*a*). De Graaf deedt nog andere voorslagen, die, haddenze ingang gevonden, het sluiten der Vrede te Radstad gestremd zouden hebben (*b*). Doch de Staaten hadden nu minder reden dan voor het tekenen der Utrechtsche Vrede, om zig te voegen naar de maatregels van 't Engelsche Hof. Maar aan dit Hof viel, kort hierna, zulk eene gewigtige verandering voor, dat 'er de Staat van geheel Europa eene andere gedaante door kreeg.

Zy willen Oostende niet ruimen.

VI. De Koningin was, reeds op 't einde van 't voorleeden jaar, gevaarlyk krank geworden aan eenige hevige toevallen van de jigt, haare gewoonlyke kwaale (*c*). Sedert was zy, by vlaagen, wat beter, doch nooit regt gezond geweest (*d*). De Staatsdienaars spraken egter van

De Koningin van Groot-Britanje sterft.

(*x*) Resol. Gener. *Veneris* 22 *Juny* 1714.
(*y*) Resol. Gener. *Mart.* 31 *Octob.* 1713.
(*z*) Notul. Zeel. *van* 1713, *Byl. bl.* * 119.
(*a*) Lettr. *ecr. de* Londres *du* 5e *de Mars* 1714.
(*b*) Resol. Gener. *Sabb.* 24 *Febr.* 1714. *by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 552.
(*c*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 96, 97, 99.
(*d*) Missive *van den* Raadp. HEINSIUS *van* 13 *Febr.* 1714.

van haare onpasselykheid, als van weinig belang. Doch de Whigs wisten 'er naauwkeurige berigten van te bekomen, en arbeidden, onder de hand, om de Protestantsche opvolging buiten gevaar te stellen: terwyl Bolingbroke en eenigen zyner vrienden 't Leger op hunne hand zogten te krygen, om zig, zo men meent, van het zelve te bedienen tot sterking van den aanhang des Pretendents, die, zelfs onder de Torys, niet zo sterk was, als sommigen wenschten: waaruit, eerlang, merkelyke twist ontstondt, onder de tegenwoordige Staatsdienaars. De Whigs hadden, midlerwyl, zo men wil, een heimelyk Verdrag weeten te bewerken, tusschen de Staaten en George Lodewyk, Keurvorst van Hanover, die, volgens de schikking, welke thans in 't Ryk vastgesteld was, Koningin Anna opvolgen moest; zynde zyne Moeder, de Keurvorstinne Sofia, die, in Bloeimaand deezes jaars, in hoogen ouderdom, overleedt, eene Kleindogter van Koning Jakob den I. By 't Verdrag, waarvan wy spreeken, zouden de Staaten zig verbonden hebben, den Keurvorst zeker getal van schepen en manschap te leveren, om hem te helpen aan 't bezit der Kroone van Groot-Britanje, na 't afsterven der Koninginne. De vrienden des Pretendents, die nog in Lotharingen was, werden, daarentegen, verdagt gehouden van heimelyken handel met het Fransche Hof, welk, zo verspreid werdt, hunnen toeleg begunstigde, en hun volk en schepen toeschikken zou (e): hoewel zulks, in Frankryk, styf en sterk ontkend 1714.

(e) Lettre de Londres *du* 15e *de Fevrier*. 1714.

1714. kend werdt. Midlerwyl, gedroeg men zig, aan 't Engelſche Hof, als of men om geenen anderen opvolger dagt, dan om den Keurvorſt van Hanover. De Keurprins, zyn Zoon, was tot Hertog van Cambridge verheeven, door de Koninginne, die egter zwaarigheid maakte, om hem naar Engeland te ontbieden, en hem zitting in 't Hoogerhuis te verleenen, 't welk, van ſommigen, ernſtelyk begeerd was. Terwyl de ziekte der Koninginne toenam, tegen den Zomer, wies de verdeeldheid onder de hooge amptenaars zo ſterk aan, dat zy tot openbaaren twiſt uitborſt. De Groot-Theſaurier, Graaf van Oxford, die, zo men meent, ſterk voor 't Huis van Hanover gezind was, en op wiens ampt Bolingbroke vlamde, raakte buiten bewind. Doch eer zyn opvolger nog benoemd was, werdt de Koningin van zwaare hoofdpyn en ſlaapzugt overvallen. By vlaagen, was zy egter by haare kennis, en ſtelde, in eene der zelven, den Hertog van Screwsbury aan tot Groot-Theſaurier. Daarna, viel zy in een' doodſlaap, en gaf den geeſt, den twaalfden van Oogſtmaand, omtrent ten zeven uuren des morgens (*f*). Men hadt, te vooren, zulke orde geſteld, dat de Koningin zo dra niet overleeden was, of de Keurvorſt van Hanover werdt voor Koning uitgeroepen, onder den naam van *George den I.* 't Parlement erkende hem, nog dien zelfden dag. Men zondt hem tyding van zyne verheffing. De Koning van Frankryk verzuimde niet, te verklaaren, dat by

George de I. wordt tot Koning uitgeroepen.

(*f*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 143, 159, 161, 183, 190, 192, 220—232.

hy de herstelde vriendschap tusschen de twee Kroonen zou zoeken te bewaaren, zonder zig te moeijen, met eenigen toeleg, ten behoeve des Pretendents (*g*). De Staaten, aan welken de Regeering van Groot-Britanje, terstond, kennis van de gewigtige verandering gegeven hadt, bereidden zig om den Koning te ontvangen. Hy kwam, in Herfstmaand, te Utrecht, en van daar in den Haage; daar hy ook door de Fransche en Spaansche Gezanten begroet werdt. Hy ging, van den Prins, zynen Zoon, verzeld, scheep in de Oranje-Polder en werdt, door een Esquader Engelsche en Staatsche Oorlogschepen, begeleid naar Engeland, daar hy behouden aankwam. Bolingbroke was, reeds voor 's Konings aankomst, verlaaten van zyn ampt, en week, eerlang, naar Frankryk (*h*). Ook maakte zyne Majesteit, daarna, nog grooter veranderingen onder de hooge amptenaars (*i*). 't Gedrag der meesten werdt, naderhand, strengelyk onderzogt, door 't Parlement: al het welke, eerlang, merkelyken invloed hadt, op den staat van Europa.

De Staaten geleiden hem, met eenige Oorlogschepen, naar Engeland.

Men bespeurde 'er, terstond, de uitwerksels van, aan de sterke poogingen, die Koning George deedt, tot bevordering der slegtinge van de Vestingwerken, en der dempinge van de haven van Duinkerken, waartoe Lodewyk de XIV. zig, by de Utrechtsche Vrede met Groot-Britanje, verbonden hadt. De Staaten en de tegen-

Hy doet sterk aanhouden op het slegten van Duinkerken.

(*g*) Resol. Gener. *Martis* 28 *Aug.* 1714.
(*h*) Missive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 19 *April* 1715.
(*i*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 325, 330, 331, 339, 344, 345, 346, 347, 348, 352, 353, 354, 355, LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 656, 660—676.

1714. genwoordige Engelsche Regeering rekenden 't beide van hun belang, dat Duinkerken geslegt, en vooral, dat de Haven gedempt werdt. Het voorig gedeelte deezer Geschiedenisse heeft ons, dikwils, doen zien, hoe veel nadeels der scheepvaart van den Vereenigden Staat werdt aangedaan, uit de haven van Duinkerken, toen zy in de magt van Spanje was. En na dat Frankryk, ten tyde van Karel den II., Koning van Groot-Britanje, meester van Duinkerken geworden was, hadden de Duinkerker Kaapers, in oorlogstyd, den Staaten ook veel nadeels gedaan, en de Vaart door 't Kanaal belemmerd, of gestremd. Diergelyke nadeelen hadden 'er ook de Engelschen van geleeden, wanneer zy in oorlog geweest waren met Frankryk. 't Volk was 'er, hierom, zeer op gesteld geweest, dat het vernielen der werken en haven bedongen werdt, by de Vrede (*k*). Allen ook, die voor de Protestantsche opvolging in Groot-Britanje yverden, begreepen, dat de haven van Duinkerken de gelegenste was onder 't Fransch gebied, om den Pretendent over te voeren naar Engeland; 't welk, reeds meer dan eens, gedreigd was. Maar sommige amptenaars, ten tyde van Koninginne Anna, den Pretendent heimelyk gunst toedraagende, hadden niet sterker op het slegten van Duinkerken gedrongen, dan zy moesten doen, om zig niet te zeer verdagt te maaken, by 't gemeen. Men was, derhalve, van de Fransche zyde, langzaam voortgegaan met het werk. Men kende de gesteldheid van het Engelsche Hof. En de Torcy hadt, reeds eenige maanden voor 't sluiten der

(*k*) Rapport van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 83.

der Vrede, aan Bolingbroke, te kennen gegeven „ dat het flegten der Vestingwerken en „ het dempen der haven van Duinkerken toe„ gestaan was: Doch dat het den Engelschen, „ hierna, misschien, zou konnen berouwen, „ dat zy gedrongen hadden, op de slegting „ van eene Plaats, en op de demping van ee„ ne haven, die van grooten dienst zouden „ konnen zyn, in een geval, dat, veelligt, niet „ zeer ver van de hand was (*l*).” Ongetwyfeld, zag hy op de overvoering des Pretendents, die sommigen, toen, in den zin hadden. Toen George de I. aan de Kroon kwam, werdt 'er, terstond, meer werks gemaakt, om Frankryk te verpligten, tot het naarkomen zyner verbindtenisse, ten opzigte van Duinkerken. Het Fransche Hof hadt nu de Vestingwerken der Plaatse, grootendeels, doen slegten. Doch de Haven was zo weinig gedempt, dat 'er, door de oude Vaart, zulke groote schepen als immer te vooren in komen konden. Ook waren de dyken langs de Vaart nog in wezen. Daarenboven, arbeidde men, sedert eenigen tyd, aan een nieuwe Vaart te Mardyk, een groot uur gaans van Duinkerken, naar den kant van Grevelingen: welke Vaart, zo wel als de oude, tot aan Duinkerken loopen zou. Ook hadt men, op deeze Vaart reeds de grondslagen gelegd van eene sluis, die veel grooter zyn zou, dan de sluis, door welke, de oude Haven plagt schoon gehouden te worden. Koning George deedt, over dit alles, klaagen aan het Fransche Hof; daar men antwoordde „ dat de ha„ ven tusschen de Stad en 't Kasteel, in der „ daad,

1714.

Antwoord van het Fransche Hof.

(*l*) *Zie* Rap. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 178.

1714. „ daad, genoegzaam gedempt was, en dat „ menze, dagelyks, nog verder vulde, met „ de puin die van 't Kasteel kwam. Doch dat „ men de woorden van 't Verdrag *Portus compleatur*, dat is, *de Haven zal gedempt worden* „ nooit verstaan kon van de oude Vaart, die „ zeer onderscheiden was van de haven. Dat „ deeze Vaart vyfhonderd Roeden lang was, „ en dat de Koning zig nimmer verbonden zou „ hebben, om zulk eene Vaart te dempen: 't „ welk een verbaazend werk zou geweest zyn, „ waaraan ook niet dan by laag water zou hebben konnen gearbeid worden. Dat zelfs deeze Vaart, eerlang, van zelve, door het afslyten en vergaan der dyken, zo ondiep zou „ worden, dat zy geene groote schepen zou „ konnen voeren, dan by hoog water; 't welk, „ langs de gantsche Vlaamsche kust, van „ Nieuwpoort tot aan Calais toe, geschieden „ kon. Dat, wat het graaven eener Vaarte, en „ het leggen eener sluize, te Mardyk, betrof, „ zulks, sedert het slegten der sluizen te Duinkerken, noodzaakelyk geworden was, wilde „ men het naaste Land voor overstroominge behoeden. Dat het water van de vaarten van Veurne, van de Moeren, van Wynoksbergen en van Bourbourg geloosd plagt „ te worden, door de sluizen te Duinkerken; „ waarom men, by 't Engelsche Hof, aangehouden hadt, om eene deezer sluizen in wezen te mogen laaten. Doch dat de Koningin, hiertoe, niet hadt willen verstaan. Dat „ men zig, hierom, wel genoodzaakt gezien „ hadt, tot het graaven van 't Kanaal te Mardyk, welk van eene behoorlyke wydte en

„ diep-

1714.

„ diepte zyn moest, om het water der vier „ andere Kanaalen, die allen bevaarbaar, en, „ met elkanderen, vierentwintig Roeden breed „ waren, te konnen ontvangen en loozen. Dat „ de sluis ook geschikt moest zyn, naar de „ breedte van 't Kanaal, en naar de menigte „ van 't water, welk 'er door geloosd moest „ worden. Dat men haast met het werk hadt „ moeten maaken, om dat de Herfst op han- „ den was; wanneer men zwaaren regen, en, „ gevolgelyk, ook overstroomingen te dugten „ hadt. Dat, eindelyk, zyne Majesteit niet „ voorhadt, Mardyk tot eene sterke Plaats en „ Zeehaven te maaken; maar, gelyk reeds ge- „ zeid was, het naaste Land, welk noodwen- „ dig waterloozing hebben moest, te beveili- „ gen voor overstrooming (m)." Doch het Engelsche Hof hieldt zig met deeze redenen niet voldaan. *John Dalrymple*, *Graaf van Stairs*, werdt, eerlang, naar Frankryk gezonden, om de klagten te vernieuwen, die over de Vaart en Sluis te Mardyk gedaan waren. Hy hieldt den Koning van Frankryk voor „ dat 'er geene reden was, om voor overstrooming be- „ dugt te zyn, konnende het Landwater met „ geringe kosten, geloosd worden, door de „ Aa, te Grevelingen, en, zonder eenige kos- „ ten, door de sluizen van de Iperlé, by Nieuw- „ poort: behalve dat men, in deezen oord, „ ook voor geene merkelyke overstroomingen „ te dugten hadt, alzo 'er, tusschen de Aa en „ de Iperlé, geene loopende waters gevonden „ werden. Ook waren de sluizen te Duinker- „ ken

Wederantwoord van wege den Koning van Groot-Britanje.

(m) Voiez Lamberti Tom. VIII. p. 678—681.

1714. „ ken reeds zeven maanden toe geweest, zon-
„ der dat het Land eenigen overlast van 't wa-
„ ter gehad hadt. De vier Vaarten, die men
„ schier als loopende rivieren beschreef, le-
„ verden, derhalve, zo weinig waters uit, dat
„ men, om het zelve te loozen, zulk eene
„ wyde Vaart en sluis te Mardyk niet noodig
„ hadt. 't Was dan blykbaar, dat zulk een
„ kostbaar werk, met een ander oogmerk, en
„ om Mardyk tot eene nieuwe Haven te maa-
„ ken, in de plaats van Duinkerken, onder-
„ nomen was. De nieuwe Vaart was, van 't
„ Kanaal van Wynoksbergen, daar zy in de
„ Stad liep, af, tot aan de nieuwe sluis, twin-
„ tig voet diep, en honderd en zeventig wyd.
„ Daar konden wel vierhonderd groote sche-
„ pen in leggen. Oorlogsschepen van den der-
„ den rang, of van tagtig stukken, konden 'er
„ in en uit komen. De Vaart was omtrent eene
„ myl lang, boven de sluis, die, veel wyder
„ zynde dan de sluizen te Duinkerken, zo veel
„ zeewaters door laaten kon, dat het, gevoegd
„ by het water der andere Vaarten, welken
„ de haven te Duinkerken plagten schoon te
„ houden, ten minste, tweemaal zo veel wa-
„ ters uitleveren zou, tot schuuring der nieu-
„ we haven, dan men te vooren hadt, om de
„ oude te schuuren. Wyders, kon men de
„ sluis en haven van Mardyk niet naderen,
„ dan van den duinkant, tusschen Veurne en
„ Duinkerken, welke toegang zo eng was, dat
„ men dien, in den tyd van eene week, lig-
„ telyk, zo sterk maaken kon, dat dezelve,
„ naauwlyks, zou te overweldigen zyn. Men
„ week, derhalve, af van het waare oogmerk

„ van

„ van 't Verdrag, door het aanleggen deezer „ nieuwe werken te Mardyk, en de Koning „ van Groot Britanje zou alzo lief gezien heb„ ben, dat men Duinkerken eenen anderen „ naam gegeven, en de oude Haven in wezen „ gelaaten hadt, dan dat men eene nieuwe en „ veel bekwaamer haven maakte, zo na by de „ oude." Het antwoord, welk het Fransche Hof op deeze redenen gaf, deedt duidelyk zien, dat men niet gezind was, het werk te Mardyk te slegten. Men hieldt den Graave van Stairs voor „ dat men 't Landwater niet „ door Grevelingen loozen kon, om dat de „ vloeren der sluizen aldaar tien voet hoo„ ger waren dan die te Duinkerken. Ook „ kon zulks te Nieuwpoort niet geschieden, „ om dat deeze Stad onder 't gebied stondt „ eener vreemde Mogendheid, van wier ge„ nade men zou moeten afhangen. Drie loo„ pende stroomen waren 'er, zeide men, in „ deezen oord, den laagsten van Vlaanderen, „ de Aa, de Kolme en de Lizer, behalven „ eene groote menigte van bevaarbaare Ka„ naalen: waarom de vrees voor overstroo„ minge gantsch niet ydel was. Wyders, moest „ de Koning gerekend worden voldaan te heb„ ben aan zyne verpligting, als hy de Vesting„ werken van Duinkerken geslegt, de Haven „ deezer Stad gedempt, en de sluizen vernield „ hadt, en als hy deeze Vestingwerken, Ha„ ven en Sluizen nimmer herstelde. Hiertoe „ verklaarde zyne Majesteit gezind te zyn. „ Doch men moest hem niet vergen, dat hy „ zyne onderdaanen bloot stelde voor 't ge„ vaar van overstroominge. Eindelyk, ver-

1714.

Het Fransche Hof blyft by zyn gevoelen.

1714. „ nieuwde hy zyne verzekering, dat hy niet „ voorhadt, te Mardyk eene Sterkte te stigten, noch eene ontzaglyke Vloot te houden „ in de haven. Hy wenschte niets liever, dan „ de herstelde Vrede met de nabuuren te onderhouden, hunnen Koophandel te doen „ bloeijen, en de algemeene rust van Europa „ te bevorderen (*n*)." Men moest zig, voor eerst, in Engeland te vrede houden met dit antwoord; schoon men 't vreemd vondt, dat het Fransche Hof, welk zig voorheen hadt willen houden aan het oogmerk der Verdragen, met agterstelling van de letter; nu op het naarkomen van de woorden gesteld was, zonder zig met het oogmerk te bekreunen. Doch 't Verdrag kon duidelyker gesteld geweest zyn. Men las 'er slegts in, *dat de Vestingwerken, Haven, sluizen en dyken van* DUINKERKEN *nooit wederom zouden mogen hermaakt worden.* [*Ne* DICTA *Munimenta, Portus, Moles, aut Aggeres denuò unquam reficiantur*]; doch men beoogde gewisselyk niet, den Koning vryheid te laaten, om diergelyke haven en sluizen, op dezelfde kust, en slegts een uur gaans van de oude, aan te leggen. De misslag bestondt, alleenlyk, hierin, dat men dit oogmerk niet uitgedrukt hadt; van welk verzuim het Fransche Hof zig wist te bedienen, tot zyn voordeel (*o*). Daar verliepen nog omtrent twee jaaren, eer zig gelegenheid ophoudt, om de werken, te Mardyk, welken, midlerwyl, niet voortgezet werden (*p*), te doen slegten.

en houdt zig aan de letter van 't Verdrag tegen 't oogmerk.

De

(*n*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 143—151.
(*o*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV] *p.* 377—381.
(*p*) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 87.

De Koning van Pruissen, die zig, op 't einde des jaars 1712, meester gemaakt hadt van het Vorstendom Meurs, zogt zig, sedert, in 't bezit te stellen van eenige andere Heerlyke goederen, die tot de nalaatenschap van Koning Willem behoorden. Onder voorwendsel, dat Fredrik Henrik eene rente van tagtigduizend guldens in 't jaar bezeten hadt, waar voor de tollen op de Maaze verbonden waren, hadt hy, in 't voorleeden jaar, twee tolhuizen aangelegd op deezen stroom, te Well, beneden Venlo: in een van welken, de tol van Middelaar, en in het ander, de inkomende en uitgaande regten van het Overkwartier van Gelder geheeven werden (q). De Staaten besslooten, terstond, den Koning voor te houden, dat deeze nieuwigheid den Koophandel langs de Maaze, geweldiglyk, belemmeren zou, alzo de tollen, die voor de rente, op welke hy meende geregtigd te zyn, verbonden waren, reeds te Roermonde en te Venlo lagen; in welke Steden zy bezetting hadden (r). Doch hunne redenen vonden luttel gehoors. De Koning beweerde, dat hy deeze tollen heffen mogt, als Heer van Middelaar, welke Heerlykheid aan Prinse Fredrik Henrik hadt toebehoord. Zelfs stondt het hem, dagt hy, vry, als regt hebbende op een gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, uitgaande en inkomende regten te vorderen, waar hy wilde. Hy liet zig dan niet beweegen, om deeze tollen af te schaffen. Vroeg in 't voorjaar, ontdekte men, daaren-

1714.

VII. Verschil met den Koning van Pruissen over de tollen op de Maaze.

Hy zoekt Graave te verrassen.

(q) Lamberti Tom. VIII. p. 210.
(r) Resol. Gener. 11 Nov. 1713. by Lamberti Tom. VIII. p. 212.

1714. enboven, dat het Hof van Berlyn zig, door verrassing, zogt meester te maaken van de Stad Graave, welker Heerlykheid aan den Huize van Oranje behoorde. Doch de toeleg werdt ontdekt, en gestuit. Ten zelfden tyde, wierp de Koning, onverhoeds, bezetting in Herstal, welks Heerlykheid, als door de Prinsen van Oranje bezeten geweest zynde, hy zig hadt doen toeëigenen, door het Leenhof van Luik, waarvan zy afhing. De Staaten beklaagden 'er zig, vergeefs, over, aan het Hof van Berlyn (s); welk zig, wat laater, ook van Diest in Brabant, insgelyks eene Heerlykheid van den Huize van Oranje, zogt meester te maaken; doch van de Staaten voorkomen werdt. Deeze en diergelyke moeilykheden bragten de Staaten, eerlang, tot het besluit, om het geschil over de goederen van het Huis van Oranje aan de beslissing van den gewoonlyken Regten over te laaten (t),

Hy werpt bezetting in Herstal.

Andere onlusten met het Hof van Berlyn.

't Was reeds meer dan eens gebeurd, dat de troepen van den Staat, in 't trekken, hunnen weg genomen hadden over het Pruissisch gedeelte van het Overkwartier van Gelderland. Hierover was dikwils geklaagd. Doch in den Zomer deezes jaars, kwamen de Staaten met den Koning van Pruissen overeen, wegens eenen voet, waarop deeze togten, na deezen, tot wederzydsch genoegen, zouden konnen geschieden (u). De Koning hadt ook, sedert eeni-

(s) Resol. Holl. 26 *Juny* 1715. *bl.* 558. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 712—718.

(t) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 770, 771.

(u) *Zie* Groot Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 229. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 718.

nigen tyd, de Stukken, Bescheiden en Papieren gevorderd, die de Plaatsen van zyn aandeel in 't Overkwartier van Gelderland betroffen. Doch de Staaten verklaarden zulke stukken, te Roermonde, niet gevonden te hebben. Men hadt, wyders, nog een verschil met den Koning van Pruissen, als Heer van Neufchatel, over eenige vendels Zwitsers, die de Koning allen als Neufchatelschen wilde aangemerkt hebben, en die de Staaten, ten deele, als Bernschen rekenden. De Koning stondt 'er zeer op, dat men, over alle deeze vendels, met hem handelen zou; doch men vondt niet geraaden, hem te wille te zyn (*v*). Men raadpleegde, sedert eenigen tyd, over eene merkelyke vermindering van troepen, waaromtrent de Gewesten elkanderen niet volkomenlyk verstaan konden. Evenwel, hadt men, na de Vrede, alle de vreemde troepen, die meer dan vyfenzeventigduizend man beliepen, afgedankt: ook verscheiden' andere vendels en Officiers, die in vredestyd van geenen dienst waren. Men maakte zelfs eenige verminderingen, ten opzigte der Zwitsers en Landzaaten: zo dat de Staat, in alles, omtrent negentigduizend man minder onderhieldt, dan, geduurende den oorlog. Nogtans, waren sommige Gewesten nog gesteld op verdere vermindering. Utrecht hadt, uit eigen hoofde, verscheiden' vendels afgedankt. Andere Gewesten oordeelden, daarentegen, dat de Vrede zo vast niet stondt, dat men zig zo zeer van Krygsvolk behoorde te ontblooten: welk laatste ook, krag-

1713.

De Gewesten handelen over vermindering van Krygsvolk.

(*v*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 769, 891—893.

1714. kragtiglyk, aangedrongen werdt, in de algemeene Petitie, die, volgens gewoonte, op 't einde des jaars, door den Raad van Staate, ter algemeene Staatsvergaderinge ingeleverd werdt (*w*).

VIII. Aanvang der handelinge over de Barriere.

De Vrede van Utrecht, die van de Vrede van Radstad en Baden gevolgd was, hadt Keizer Karel den VI. verzekerd van het bezit der Spaansche Nederlanden; doch, onder deeze voorwaarde, behalven anderen, dat hy, wegens eene Barriere uit dezelven, overeenkwame met de Staten, die de meeste sterke Plaatsen dier Nederlanden nog bezet hielden, en niet gezind waren, dezelven te ruimen, voor zy met den Keizer zouden verdraagen zyn. Zy verklaarden dan, in de Lente deezes jaars, aan den *Baron van Heems*, Keizerlyken Resident in den Haage, dat zy bereid waren, in onderhandeling met hem te treeden, over de Barriere, zo hy, hiertoe, behoorlyk, gemagtigd werdt van den Keizer, zynen Meester. Hy antwoordde hun, na verloop van eenigen tyd, dat de Keizer gezind was tot handelinge, mids men geen agt gave op eenige voorgaande Verdragen, omtrent de Barriere gemaakt, en het Verdrag kwame sluiten te Weenen, na dat men, in den Haage, de punten zou hebben gereed gemaakt. Doch de Graaf van Strafford, kennis van deezen voorslag bekomen hebbende, vatte terstond vuur. *De Keizer scheen*, zeide hy, *haare Majesteit*, die toen nog leefde, *te willen uitsluiten van de handelinge, met ze te trek-*

(*w*) Petite *van 't jaar* 1715, *by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 893 — 913.

trekken naar Weenen, werwaards zy, zekerlyk, niemant zenden zou, gelyk hy verzogt, dat de Staaten ook niet deeden. Voorts, begeerde hy, dat men met Heems niet verder sprake over de Barriere, buiten zyn byzyn. Al 't welke hy betuigde te zeggen, op uitdrukkelyken last der Koninginne (*x*). De Staaten, sedert, nader spreekende met Heems, vernamen uit hem, dat de Keizer, ligtelyk, besluiten zou, hun Namen, Doornik en Meenen, tot eene Barriere, af te staan (*y*): 't welk niet onaangenaam voorkwam, alzo men, Namen inhebbende, van de Sambre en Maaze meester zyn zou. Doornik sloot de Scarpe en de Schelde, en Meenen de Leye. En 't gebied over deeze stroomen, de voornaamsten der Spaansche Nederlanden, zou den Franschen beletten, Magazynen te maaken, als zy den Vereenigden Staat, of de overige Spaansche Nederlanden zouden mogen willen aantasten. Ook zou de Keizer verpligt zyn, deeze Plaatsen te helpen verdedigen, zo hy de overigen behouden wilde (*z*). Evenwel, vonden de Staaten dienstig, nog eenige andere Plaatsen en punten te vorderen. Zy maakten dan, in Hooimaand, een Ontwerp gereed, welk aan den Baron van Heems overgeleverd, aan den Graave van Strafford vertoond, en aan de byzondere Gewesten rond gezonden werdt. Het bestondt slegts uit *vier* punten. Doch vooraf werdt verklaard „ dat, by het Groot Verbond, in den „ jaare 1701, tusschen Keizer Leopold, Willem

1714.

Eisch der Staaten.

(*x*) Missive van den Griffier F. FAGEL van 18 *May* 1714.
(*y*) Missive van den Pens. DE LA BASSECOUR van 5 *July* 1714.
(*z*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 734.

1714. „ lem den III., Koning van Groot-Britanje „ en hunne Hoog-Mogendheden, gesllooten, „ beraamd was, dat de Spaansche Nederlanden, die toen met Fransche troepen bezet „ waren, herwonnen wordende, dienen zoude tot eene Barriere voor deezen Staat. „ Dat dit geval nu plaats hadt, en dat hunne „ Hoog-Mogendheden, derhalve, gezind waren, met zyne Keizerlyke Majesteit, desaangaande, overeen te komen, op den volgenden voet. 1. Dat alle de Plaatsen, die „ de Staaten tegenwoordig bezet hielden, in „ de Spaansche Nederlanden, daaronder begreepen Veurne, Yperen, het Fort de Knokke en Charleroi, aan den Keizer zouden afgestaan worden, uitgezonderd de Plaatsen, „ hierna te melden. Dat Roermonde met Keizersche en Staatsche troepen zou worden „ bezet. Dat de Sterkten Filips, Roodenhuizen en Damme zouden geslegt worden. Dat „ de sluisdeuren der Sterkte S. Donaas, die „ in eigendom der Staaten en aan de Stad Sluis „ gehegt blyven zou, in tyd van vrede, zouden weggenomen worden; dat het verschil „ over de Brugsche Vaart zou worden verbleeven aan zegsluiden, wederzyds te kiezen; doch alles onder deeze voorwaarden, „ dat Meenen, de Stad en 't Kasteel van Doornik, Bergen in Henegouwen, de Stad en 't „ Kasteel van Namen, 't Kasteel van Gend, „ en de Sterkten de Peerel en Maria op de „ Schelde alleen door troepen van den Staat „ zouden bezet, en, ten opzigte van wooning, vuur en licht, gehandeld worden, „ volgens het bekende Reglement, deswege

„ ge-

„ gemaakt met den Keurvorst van Beieren, 1714.
„ toen Landvoogd der Spaansche Nederlanden. Dat de Keizer, daarentegen, aan de „ Staaten zou afstaan de Stad Venlo, met de „ Sterkte S. Michiel, en Stevenswaard in 't „ Overkwartier van Gelderland, op gelyken „ voet, als deeze Plaatsen, door Karel den „ II., waren bezeten geweest, blyvende ook „ het Land van Weerd aan hunne Hoog-Mogendheden. Dat ook de Keizer, by 't Ryk, „ en daar 't verder vereischt mogt worden, „ zou te wege brengen, dat de Staaten bezetting zouden mogen houden in Huy, in welk „ geval zy zouden konnen gedoogen, dat het „ Kasteel van Luik geslegt werdt. Dat de Staaten, in tyd van oorloge, zo veele troepen „ als zy raadzaam oordeelden, zouden mogen „ leggen in de sterke Plaatsen der Spaansche „ Nederlanden; dat men ook nader zou overeenkomen, wegens 't getal der troepen, welken de Keizer in die Nederlanden houden „ zou; dat de Staaten hunne bezettingen zouden mogen voorzien van krygs- en mondbehoeften, zonder daar van eenigerlei regten te betaalen; dat zy bevelhebbers en mindere oversten over hun krygsvolk zouden „ mogen stellen, die alleen onder hun Regtsgebied zouden staan; doch zo wel aan den „ Keizer als aan hun den eed van getrouwheid „ doen. 2. Dat de Keizer de geldligting zou „ goedkeuren, welke, geduurende de bestiering van Groot-Britanje en de Staaten over „ de Spaansche Nederlanden, gedaan, en waarvoor verscheiden' inkomsten dier Landen „ verbonden waren: hun, daarenboven, toe-

„ staan-

1714. „ ſtaande een millioen guldens in 't jaar, uit „ de middelen dier Nederlanden, boven de inkomſten der veroverde Plaatſen, tot voldoening der koſten, vereiſcht, tot het bewaaren van Limburg, en tot andere noodwendigheden. 3. Dat de grensſcheiding in Vlaanderen, van den zeekant tot aan de Schelde, geregeld werdt, naar den zin van hunne Hoog-Mogendheden, en volgens een ontwerp," welk hier by gevoegd was; doch welk wy niet hebben willen naſchryven, om dat het wat te veel plaats beſlaan zou, en om dat 'er toch verandering in kwam. „ 4. Dat, eindelyk, voor dat de Staaten hun bewind over de „ Spaanſche Nederlanden behoefden af te ſtaan, „ en voor dat de bezettingen der twee Mogendheden trokken uit de Steden, welken men „ ſtondt over te geeven, het Verdrag van Koophandel zoù moeten geregeld worden, op den „ voet van het Verdrag van Munſter, en dat „ men, in dit opzigt, redelyke voldoening zou „ geeven aan haare Groot-Britanniſche Majeſteit, zo zulks niet bereids mogt geſchied „ zyn (*a*)."

De Keizerlyke Reſident verwerpt dien t'eenemaal.

De Graaf van Strafford hadt veel tegen dit ontwerp, welk opgeſteld was, zonder hem, vooraf, te kennen. Doch hy wilde 'er zig niet byzonderlyk op verklaaren, zonder naderen laſt van zyn Hof, daar 't nu ter oorzaake van den twiſt onder de hooge Amptenaars, en van de ziekte der Koninginne, zeer hagchelyk ſtondt. De Baron van Heems beweerde ook, dat het ontwerp niet geleek naar 't gene men, voor-

(*a*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 735.

voorheen, op 't papier hadt gebragt. Men antwoordde hem, dat men egter, sedert drie of vier jaaren, op gelyke onderstellingen, gehandeld hadt. Hy hernam, dat men toen van gedagten geweest was, dat het Huis van Oostenryk in 't bezit van Spanje zou gebleeven zyn. Men antwoordde, dat het mislukken hiervan den Staaten niet te wyten was. *Ook*, hervatte Heems, *den Keizer niet; die 'er, derhalve, niet om behoorde te lyden*. Wyders, nam hy kwalyk, dat het ontwerp aan de byzondere Gewesten gezonden was, als stondt het aan deezen, en niet aan den Keizer, om 'er in te bewilligen. Na veel over- en wederspraak, verklaarde hy, eindelyk, den Staatschen „ dat de Keizer zulk „ een ontwerp geenszins hadt konnen verwagten, na de verzekering, hem door de Staaten gegeven, dat zy alle de geschillen tot „ zyn genoegen wilden afdoen. Dat hy, Keizerlyke Gezant, den Heeren Staaten verzekeren kon, dat het ontwerp niet slegts kwalyk ontvangen zou worden, te Weenen; „ maar dat men 't zelfs als een ondraaglyk juk „ zou aanzien. Dat hy last hadt, den Staaten „ te verklaaren, dat de Keizer de Spaansche „ Nederlanden, nimmer, op zulke lastige en „ haatelyke voorwaarden, aanvaarden zou. „ Dat zyne Keizerlyke Majesteit hun vermaande, om een spoedig einde te maaken van „ de onderhandelingen over dit stuk, waartoe „ men, of te Frankfort, of te Brussel, zou „ konnen byeen komen. Dat, zo de Staaten „ nog uitstel zogten, de Keizer niet zou konnen nalaaten, de Spaansche Nederlanden, „ welken hem, van regtswege, toekwamen, „ te

1714.

1714. „ te doen bezetten, door zyne troepen. Dat „ het Verdrag van Baden haast geslooten zou „ zyn, waarna de Keizer verpligt zou wezen, „ de Keurvorsten van Keulen en Beieren te „ herstellen: 't welk hem de uitvoering van zy- „ nen toeleg zou doen verhaasten, en bezit „ doen neemen van de Spaansche Nederlan- „ den, naar gelang, dat hy de genoemde Keur- „ vorsten herstellen zou: al 't welk hy den Staa- „ ten riedt, in ernstige overweeging te nee- „ men (*b*)."

IX. Staat der tegenwoordige Regeeringe over de Spaansche Nederlanden.

De Keizer hadt, midlerwyl, *Jozef Lotharius*, *Graaf van Konigsek*, benoemd, om met de Staaten te handelen, over 't stuk der Barriere, en drong zeer op een spoedig afdoen van zaaken. De Staaten toonden zig bereid. 't Bewind over de Spaansche Nederlanden viel hun langs hoe lastiger, konnende zy, aldaar, noch 't gemeen noch den Grooten genoegen geeven. De Raad van Staate te Brussel, op aanraading van het Engelsche Hof, kort voor 't overlyden der Koninginne, ondernomen hebbende, de Regeering te veranderen, te Doornik, te Yperen, te Meenen en te Veurne, zonder de Staaten te kennen, haalde zig, daarentegen, hierdoor, derzelver ondank op den hals. Men verstondt, dat den Raad geen gezag toekwam, over Plaatsen, die Karel de II., ten tyde van zyn afsterven, niet bezeten hadt; maar welken, sedert, veroverd waren; en men beval den Wethouderen deezer Steden, 't gezag des Raads, in geenerlei opzigt, te erkennen. Doch zulke en veele diergelyke moeilykheden deeden de Staaten

(*b*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 738.

ADRIAAN VAN BORSSELE,
HEER VAN GELDERMALSEM,
Gevolmagtigde van den Staat tot de handeling
over het Verdrag van Barriere enz.

A. Schouman del. naar de Orig. Schildery 1758. *J. Houbraken fec.*

Is. Tirion Excud.

ten verlangen naar de herstelling van de Regeering der Spaansche Nederlanden, op eenen vasten voet. Hun ontwerp was nu, aan 't Weener-Hof, gelezen en afgekeurd. Onder anderen, oordeelde men, dat de Staaten hun gebied in Vlaanderen te zeer zogten uittebreiden. Ook wilde men de Sterkte Filips, zo na by Antwerpen gelegen, niet slegten, noch de Peerel afstaan aan de Staaten, die dan meesters zyn zouden van een Kanaal, welk door 't Land van Waas liep. De Baron van Heems, die dit den Staatschen bekend maakte, verklaarde egter, in eene volgende byeenkomst, dat zyn Hof, op eene Plaats of twee, en op eenhonderdduizend guldens of twee meerder of minder niet zien zou. Men kwam, andermaal, byeen, om de Plaats tot de handeling te bepaalen. De Graaf van Strafford, die hier tegenwoordig was, deedt zyn best, om te maaken, dat men tot geen besluit kwame. Doch na de dood der Koninginne, die kort hierop volgde, veranderde hy van gedrag. Men stelde, eerlang, vast, te Antwerpen te handelen. De Staaten benoemden hiertoe uit hunne vergadering de Heeren van der Dussen, Graave van Regteren en Scato Gokkinga, en uit den Raad van Staate, *Adriaan van Borselen, Heer van Geldermalsem*. De Koning van Groot-Britanje, zorg willende draagen, voor 't gene den Koophandel zyner onderzaaten op de Spaansche Nederlanden betrof, magtigde eerlang Graaf *William Cadogan*, om de onderhandelingen te Antwerpen by te woonen (*c*). Men kwam,

1714.

Nadere uitbieding der Keizerschen.

(*c*) TINDAL *Vol.* X. [or XXV.] *p.* 181.

1714. kwam, in Wynmaand, byeen. De wederzydsche voorslagen verschilden, in 't eerst, merkelyk. De Baron van Heems, die zig, in 't begin der onderhandelingen, eenigen tyd, te Antwerpen ophieldt, maakte zwaarigheid over de laatste millioen, den Keizer verstrekt door de Staaten, en gebruikt tot voldoening der hulptroepen, die, in 't jaar 1712, afgeweeken waren van den Hertoge van Ormond, om zig by 't vereenigd Leger te voegen (*d*). Ook leverde hy rekeningen over van brood, garst of haver, door den Keizer, aan de Staatsche en Paltsische troepen, in Katalonie, verzorgd. Hy vorderde, daarenboven, eenige agterstallen, verschuldigd aan de Keizerlyke troepen, die in de Nederlanden gediend hadden.

Byeenkomst te Antwerpen.

X. Doch terwyl deeze en andere punten overwoogen werden, te Antwerpen, ontving men, in den Haage, schryvens van de Staaten van Gelderland, waarby op de algemeene Staaten begeerd werdt, dat zy voor alle dingen zorg droegen, om eene Barriere aan den Ryn, zo wel als aan de Maaze, te bekomen. Men scheen, aan den Ryn, het oog te hebben op Keizerswaard, welk de grenzen van den Staat dekken zou, tegen 't gene, uit Bon en Rynberk, welke Plaatsen den Keurvorst van Keulen in handen stonden te komen, zou konnen ondernomen worden. Aan den Maaskant, zogt men Venlo en Stevenswaard te verkrygen, welken, reeds te vooren, gevorderd waren. Doch Keizerswaard kwam den Keurvorst van de Palts toe, die, wel verre van iet te willen afstaan, zig

De Staaten van Gelderland zoeken een gedeelte van 't Overkwartier te doen hegten aan hun Gewest.

(*d*) Zie XVII. *Deel*, *bl.* 478.

zig onlangs in 't bezit gesteld hadt van het Steedje Kessenich, onder 't gebied van den Staat, niet verre van Maastricht, gelegen; hoewel zyne soldaaten, wel haast, wederom van daar gedreeven waren, door de Staatschen. Men zag, derhalve, geen' kans, om bezetting te krygen in deeze Plaatse. Wat laater, vorderde Heems, dat de Keizer in 't bezit gesteld werdt van het Hertogdom Luxemburg en van het Graafschap Namen; konnende hy, anderszins, den Keurvorst van Beieren, die deeze Gewesten inhadt, niet veiliglyk herstellen in 't bezit van deszelfs Keurvorstendom, 't welk, nogtans, twee maanden na het uitwisselen der bekragtingen van het Verdrag van Baden, geschieden moest. Ook merkte hy aan, dat het Hertogdom Luxemburg niet begreepen was onder de Barriere, welke de Staaten, in 't jaar 1709, bedongen hadden. Men gaf hem geen antwoord, van de zyde der Staaten, om dat de Gemagtigden zig, hierop, niet gelast vonden. De bekragtigingen van 't Verdrag van Baden, sedert, zynde uitgewisseld, vorderde Heems, in den Haage, de ontruiming van Bon, Huy en het Kasteel van Luik, welke Plaatsen te rug gegeven moesten worden aan den Keurvorst van Keulen, die, te gelyk, Bisschop en Prins van Luik was. By de Utrechtsche Vrede tusschen Frankryk en de Staaten, was bedongen, dat Bon, drie maanden na de herstelling van den Keurvorst, geslegt zou worden, en dat Frankryk hem zou beweegen, om de Staaten bezetting te laaten houden, in Huy en in 't Kasteel van Luik. Doch, strydig met deeze verbindtenis, was, by 't Verdrag van Ba-

1714.

De Keizerschen vorderen de ontruiming van Bon, Huy en 't Kasteel van Luik.

1714. Baden, met algemeene woorden, toegestaan, dat de Keurvorst van Keulen hersteld zou worden, in 't bezit zyner goederen en waardigheden. De Staaten waren, ondertusschen, gantsch niet geneigd, om Bon, of 't Kasteel van Luik te ruimen, zonder te bedingen, dat deeze twee Plaatsen geslegt werden. Huy wildenze gaarne bezet houden. Zy konden, hierom, den Keizerlyken Gezant niet antwoorden, zonder, vooraf, de meening der byzondere Gewesten vernomen te hebben. De onderhandelingen te Antwerpen werden, hierdoor, gestremd. Ook verschilde men, aldaar, nog geweldiglyk, over de grensscheiding in Vlaanderen, en over den afstand van een gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, welk de Staaten gevorderd hadden, en welk het Weener-Hof niet besluiten kon over te geeven. In de gesprekken, die hier over gehouden werden, verviel men, somtyds, tot hevige verwytingen. De Afgevaardigden der Staaten zeiden „ dat „ het Weener-Hof kwalyk erkende de poogingen, aangewend door de Staaten, ten „ voordeele van het doorlugtig Huis van Oostenryk; poogingen, waarvan men nog eene „ lange reeks van jaaren smertelyk gevoel „ hebben zou, uit hoofde van het groot verval in 's Lands geldmiddelen, welk 'er door „ veroorzaakt was; en van de zwaare schulden, in welken men zig gesteken hadt, en „ onder welker drukkenden last, de Staat byna bezweek. Voor al 't welke zy, nogtans, „ meer niet vorderden, dan eene goede Barriere, waardoor de Staat, tegen aanvallen „ van buiten, beveiligd mogt worden." De

Hevige twist tusschen de Keizerschen en Staatschen te Antwerpen.

Kei-

Keizerlyke Gezant verweet hun, hiertegen, 1714.
„ de agteloosheid der Staaten, terwyl de wapenen der Bondgenooten, alomme, voorspoedig geweest waren. Men zou, zeiden-ze, den oorlog veel korter hebben konnen doen eindigen, zo men meer yvers en zorg hadt aangewend, ter bevordering van het gemeene welzyn. Men hadt, daarenboven, de belangen van het Huis van Oostenryk verwaarloosd, door het sluiten der schandelyke Utrechtsche Vrede. Men hadt, in 't Verdrag deezer Vrede, verscheiden' punten gevoegd, waardoor de Keizer gehoond werdt. Men hadt, toen men reeds vastgesteld hadt, vrede te maaken, sterk aangehouden by den Keizer, dat hy Prins Eugenius naar de Nederlanden wilde zenden, om zig aan 't hoofd van 't Leger te stellen, enkelyk, om dat men betere voorwaarden bedingen zou, terwyl men zig wel verzekerd hieldt, dat zyne komst anders geen dienst zou doen." De Staatschen, den Keizerschen niet willende toegeeven, dreigden zelfs „ dat zy hunne toevlugt tot Frankryk neemen zouden, om de naarkoming te verkrygen van 't gene, ten opzigte van Luik, Huy en Bon, beraamd was, by de Utrechtsche Vrede." Doch 's Keizers Gezant stoorde zig hieraan niet „ Hy wist wel, zeide hy, dat men deezen weg niet inslaan zou. Men hadt het, hieldt hy zig verzekerd, reeds gedaan, en tot antwoord bekomen, *dat Lodewyk de XIV. alleen verbonden was, zyn best te doen, om den Keurvorst van Keulen te beweegen, tot het gene de Staaten van hem be-*

1714. „ *geerden; dat hy 'er ook zyn werk van gemaakt*, „ *doch weigerend antwoord bekomen hadt, en nu* „ *meer niet doen kon, alzo de zaak van Luik*, „ *Huy en Bon het Ryk aanging.*" In eene volgende Byeenkomst, stondt men, van 's Keizers wege, toe, dat de Staaten halve bezetting hielden, in de Plaatsen, die Karel de II., tot op zyn' dood toe, bezeten hadt: doch niet dan onder dezelfde voorwaarden als toen, te weeten dat de bevelhebbers, door den Vorst, gesteld werden, en aan hem alleen eed deeden.

Men handelt over 't houden van halve bezetting in eenige Plaatsen.

Men antwoordde, hierop „ dat men, met zulke halve bezettingen, het zelfde gevaar zou „ loopen, als toen de zogenaamde uiterste wil „ van Karel den II. aanvaard werdt." Doch hiertegen werdt, van 's Keizers zyde, aangemerkt „ dat de Barriere alleen diende tegen „ Frankryk, niet tegen den Keizer; die de„ zelve, te gelyk met de Staaten, tegen Frank„ ryk, beschermen moest." Omtrent de veroverde Steden, gebruikten de Keizerschen meerder toegeevendheid. Evenwel, konden zy nog niet besluiten, om eenig deel Lands, 't zy in Vlaanderen, of in het Overkwartier van Gelderland, af te staan aan de Staaten. De Keizerschen oordeelden, dat zy, door het Overkwartier, een' vryen doortogt voor hun krygsvolk behoorden te behouden naar de Spaansche Nederlanden. De Staaten van Gelderland waren 'er, daarentegen, zeer op gesteld, om dit gedeelte van het Overkwartier te doen hegten aan hun Gewest, waartoe het gantsche Overkwartier, oudtyds, behoord hadt. Doch de andere Gewesten, dit deel Lands houdende voor eene vrugt van den oorlog, die met gemeene

Aangelegenheid van 't Overkwartier van Gelderland.

magt

magt gevoerd was, hadden geenen wil, om 'er Gelderland alleen meester van te maaken. Wyders, werden de Staaten, eindelyk, te raade, om, ten opzigte van de grensscheiding in Vlaanderen, veel toe te geeven, zo zy het begeerde gedeelte van het Overkwartier behouden konden; waaraan hun veel gelegen was, om dat zy, uit het zelve, langs de Maaze, gemeenschap konden hebben met Maastricht, eene der voornaamste grensvestingen van den Staat. 1714.

XI. Handeling over een Verdrag van Koophandel in de Spaansche Nederlanden.

De algemeene Staaten hadden, midlerwyl, op den voorslag van die van Holland, besloo-ten, hunnen Afgevaardigden te Antwerpen te belasten, dat zy, met opzigt op den Koophandel in de Spaansche Nederlanden, moesten tragten te bedingen „ dat men 't Verdrag van „ Munster van 't jaar 1648 leide tot een' grond- „ slag van het Verdrag, waarover nu gehan- „ deld werdt; dat men den Staaten dezelfde „ voordeelen toestondt, die aan Frankryk en „ aan Groot-Britanje verleend werden; dat „ men de inkomende en uitgaande regten „ moest doen regelen, naar de billyke inzig- „ ten van deeze twee Mogendheden. Dat zy, „ wyders, bewilligen mogten in eenen voor- „ slag van den Graave van Konigsek, om dee- „ ze regten, by voorraad, te doen heffen op „ den tegenwoordigen voet, waardoor de ver- „ hooging der regten op wyn, brandewyn, „ azyn en zout, die, in 't jaar 1680, ingevoerd „ was, zou vernietigd zyn. Dat de Staaten „ ook zouden blyven toestaan het vry in- en „ uitvoeren van de garens, die, uit de Spaan-

1714. „ sche Nederlanden, gebragt werden in de „ Vereenigde Gewesten, alleen om gebleekt „ te worden. Dat men de plaatselyke regten „ op de Lakens, en andere stoffen, in sommige Steden der Nederlanden, geduurende „ den oorlog, ingevoerd, moest doen afschaffen. Dat men Konigsek hoop geeven mogt, „ dat de Staaten de regten op zulke waaren, „ waardoor de buitenlandsche handel moeilyk „ gemaakt werdt, zo zouden regelen, als in 't „ jaar 1690 geschied was, mids Frankryk en „ Groot-Britanje hierin bewilligden. Dat zy „ den Graave ook mogten verzekeren van der „ Staaten geneigdheid, om de Tol-Comptoiren in de Spaansche Nederlanden, op eene „ gewoone wyze, te ontheffen van de Hoofdsommen, ten hunnen laste, onder borgtogt „ van den Staat, geligt, en uit hoofde van „ welke ligtingen, men de regten op de wynen, „ brandewynen, azyn en zout hadt moeten „ verhoogen." Meer andere punten, den Koophandel betreffende, moesten de Afgevaardigden zoeken te doen regelen; doch hunne handelingen hierover waren vrugteloos. Men scheidde, eindelyk, zonder een Verdrag van Koophandel te hebben konnen sluiten. Maar op 't einde des jaars, kwam men overeen, wegens het laatste millioen, voor den Keizer opgenomen. Ten zelfden tyde, gaf de Baron van Heems den Staaten kennis, dat de Keizerlyke troepen gereed waren, om naar Luxemburg en Limburg te trekken, begeerende dat het Staatsch Krygsvolk, welk, na 't vertrek der Beiersche troepen, in Luxemburg getrok-

De Keizer neemt bezit van Luxemburg en Limburg.

trokken was, de beide Steden wederom ruimde (*e*). Men besloot, eindelyk, den Keizer hierin te wille te zyn. De Keizerlyke troepen namen, in den aanvang des jaars 1715, bezit van de twee Steden (*f*), en zyne Keizerlyke Majesteit van de Hertogdommen, die de zelfde naamen droegen. 1714. 1715.

XII. Buitengewoon Gezantschap naar Engeland.

De Staaten hadden, terstond na de komst van George den I. tot den troon van Groot-Britanje, beslooten zyne Majesteit, deswege, volgens gewoonte, te begroeten, door eene buitengewoone Ambassade (*g*), waartoe de Heeren *Arend van Wassenaer-Duivenvoorde* en Filips Jakob van Borselen, Heer van Voorhoute, benoemd waren. De Ambassadeurs deeden hunne openbaare intredé, te Londen, op den twintigsten van Lentemaand, en hadden, ten zelfden dage, gehoor by den Koning, en by den Prinse en Prinsesse van Walles (*h*). Zy bleeven, eenen geruimen tyd, in Engeland, en hadden gelegenheid, om de beginsels gade te slaan van eenen gevaarlyken opstand, die, eerlang, aan verscheiden' oorden in 't Ryk, ondernomen werdt.

Opstand in Engeland en Schotland, ten behoeve van den Pretendent.

De Pretendent, die zig, ten deezen tyde, te Bar in Lotharingen onthieldt, hadt, kort na de dood van Koninginne Anna, eene verklaaring uitgegeven, onder anderen behelzende, „ dat hy, sedert eenigen tyd, niet hebbende „ konnen twyfelen aan de goede gezindheid „ van de Prinsesse, zyne Zuster, te hemwaards, „ stil

(*e*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 737, 738, 739—752.
(*f*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 3.
(*g*) *Zie* de Instr. *in de* Resol. Holl. 15 *Jan.* 1714. *bl.* 46.
(*h*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 161—164.

1715. „ stil gezeten hadt, afwagtende de uitwerksels „ deezer toegenegenheid, die, door haaren „ beklaaglyken dood, ongelukkiglyk, verhinderd waren geworden. Doch dat hy, hierop, tegen zyne verwagting, hadt bevonden, „ dat zyn volk, in de plaats van zig van deeze gunstige gelegenheid te bedienen, om „ hem en zig zelven regt te doen, en de eer „ en het belang van hun Vaderland te herstellen, terstond daarna, een' vreemd' Vorst „ voor hunnen Koning hadt uitgeroepen, tegen de onbetwistbaare grondwetten van het „ erfregt, hem toebehoorende, welk, door „ geene gewaande Acten van vaststellinge, „ vernietigd kon worden (*i*)." Uit deeze verklaaring, die, den negenentwintigsten van Oogstmaand des voorleeden jaars, te Plombieres, getekend was, bespeurde men, dat de Pretendent veele vrienden in 't Ryk hebben moest, die hem op de gunst der Koninginne hadden doen hoopen. Ook beleedt iemant zyner aanhangeren, die naderhand onthalsd werdt, dat de Koningin een geheim mondgesprek gehouden hadt met den Pretendent, in 't Paleis van Somerseth, in 't byzyn van den Franschen Ambassadeur, *Hertoge van Aumont*, en van twee Engelschen, waarvan hy 'er één geweest was. Veelen geloofden, dat men toen middelen beraamd hadt, om den Pretendent op den troon van Schotland te verheffen, en hem dus den weg te baanen, tot den troon van Engeland na het overlyden der Koninginne (*k*).

Doch

(*i*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 685.
(*k*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 393.

Doch sommige Torys en heimelyke Jakobiten, de eer der Majesteit en haarer Staatsdienaaren willende bewaaren, dreeven, dat de verklaaring des Pretendents een werk der Whigs was, gesmeed om de overleeden' Vorstin, by de voorstanders der Protestantsche opvolginge, verdagt te maaken; schoon men, met eenen brief des Hertogs van Lotharingen, gedagtekend den zesden van Wintermaand des voorleeden jaars, bewees, dat de Pretendent zelf den Hertoge een afdruksel deezer Verklaaring, als zyn eigen werk, ter hand gesteld hadt (*l*). Ook bleek, kort na de aankomst der Staatsche Gezanten, dat het getal der Jakobiten grooter was, dan men gedagt zou hebben. Op den verjaardag der herstellinge van Karel den II., die 's daags na 's Konings geboortedag viel, dronken veelen, openlyk, op de gezondheid van den Pretendent. In verscheiden' Steden van 't Ryk, vierde men zynen geboortedag, met het luiden der klokken, het ontsteeken van vreugdevuuren, en een geroep van *Lang leeve Jakob de III!* Kort hierop, verspreidde men eene tweede Verklaaring, waarby de Pretendent beloofde, zyn Ryken in 't kort te zullen komen verlossen van het willekeurig gebied der vreemdelingen (*m*). In Hooimaand, kreeg men berigt, dat de opstand op 't punt stondt van uit te bersten in Schotland. Men gaf 'er, terstond, kennis van aan de Staatsche Ambassadeurs, die 't naar den Haage overschreeven: waarop de Staaten, die, reeds in Oogst-

1715.

De Staaten be-

(*l*) Voiez LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 689. Rapp. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 179.
(*m*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 181, 182, 183.

1715.

looven Koning George te zullen onder-ſteunen.

Oogſtmaand des voorleeden jaars, hadden vaſtgeſteld, de Proteſtantſche opvolging in Groot-Britanje te handhaaven, volgens de Verdragen (*n*), den Koning hiervan op nieuws de plegtigſte verzekeringen deeden geeven, door hunne Ambaſſadeurs (*o*). Doch toen het Engelſche Hof hen, ten deezen tyde, ook ondertaſten liet, over het aangaan eener beſchadigende Verbindteniſſe, vonden zy, naauwlyks ontheeven van eenen koſtbaaren oorlog, ongeraaden zig, hiertoe, te laaten overhaalen. Zy zonden egter, terſtond, bevel naar Ooſtende, om de weinige Engelſche troepen, die nog te Nieuwpoort en in 't Kaſteel van Gend lagen, ten ſpoedigſten, in te ſcheepen. Ook gaven zy laſt, dat de Schotſche Regementen in hunnen dienſt zig tot de reize gereed houden moeſten. In Zeeland, waren twee Fregatten uitgeruſt, zo voorgegeven werdt, naar de Spaanſche Weſtindien; doch gelyk men, te laat, vernomen hadt, ten dienſte des Pretendents. Maar op de Maaze werden verſcheiden' ſchepen aangehouden, die buskruid naar Ierland gelaaden hadden, zonder dat men egter wiſt, of 't voor, of tegen den Koning gebruikt ſtondt te worden. De Admiraliteiten kreegen laſt, om naauwkeuriglyk toe te zien, dat 'er geenerlei oorlogsbehoeften ten Lande uit gevoerd werden, naar verdagte Plaatſen (*p*). Kortom, men ſtelde, hier te Lande, alles in 't werk, wat dienen kon, om den toeleg

Hunne voorzorg.

(*n*) Reſol. Gener. *Mercur.* 15. *Jovis* 16 *Aug.* 1714. *bl.* 853, 855. *en by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 667.

(*o*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 186.

(*p*) LAMBERTI *Tom.* IX *p.* 187, 188.

leg des Pretendents te helpen verydelen.

1715.

Omtrent het midden van Herfstmaand, brak de opstand openlyk uit in Schotland, onder beleid van den *Graave van Mar*, die, onaangezien hy Koning George trouwe hadt gezwooren, zig derwaards begeven, den Pretendent, openlyk, voor Koning van Schotland verklaard, en den Koninglyken Standaard, te Braemar, opgeregt hadt, om Krygsvolk, onder den zelven, te verzamelen. De wederspannelingen ontvingen verscheiden' schepen met krygsbehoeften, en gaven voor, merkelyken onderstand te verwagten uit Frankryk, van waar Koning Jakob, in 't kort, ook stondt over te komen, om bezit van zyn Ryk te neemen. Doch de tyding van het afsterven van Koning Lodewyk den XIV., die zy, omtrent deezen tyd, ontvingen, deedt hun den moed niet weinig zakken. Men hadt, ten zelfden tyde, een' aanslag gesmeed, om Edenburg in te neemen, die egter, by tyds, ontdekt en gestuit werdt. In Engeland, raakte men, insgelyks, agter 't geheim eener samenzweeringe: waarop verscheiden' Persoonen van meer en minder aanzien in hegtenis genomen werden. De Koning, de zittingen des Parlements, van tyd tot tyd, verschuivende, gaf, ondertusschen, alomme bevel, om 't Krygsvolk gereed te houden om op te trekken. In Kornwall, in Nordhumberland en elders, was de Pretendent ook, openlyk, uitgeroepen voor Koning. De Graaf van Mar, van Plaats tot Plaats voorttrekkende in Schotland, kreeg, in korten tyd, eenen geweldigen aanhang, en maakte zig van verscheiden' Zeesteden meester. De *Hertog van* Ar-

De Graaf van Mar verklaart den Pretendent tot Koning in Schotland.

't Geschiedt ook in Engeland, aan verscheiden' oorden.

1715. *Argyle* hadt eenige manschap tegen hem op de been gebragt; doch nog geene gelegenheid gehad, om hem merkelyke afbreuk te doen (*q*).

De Staaten onderſteunen Koning George, met zesduizend man.

In deezen ſtand der zaaken, vondt Koning George geraaden, den Heer *Horatio Walpole* af te zenden naar Holland, met laſt, om, nevens den Graave Cadogan, by de Staaten, aan te houden, om den onderſtand van zesduizend man, welken zy verbonden waren der Kroone van Groot-Britanje te leveren. Hy kwam, in Wynmaand, in den Haage, voltrok 's Konings laſt, zonder uitſtel, en kreeg, ten zelfden dage, voor beſcheid, dat de Staaten bereid waren, den Koning van Groot-Britanje, met zesduizend man, te onderſteunen (*r*), mids hyze betaalde, en de Staaten voorzage van Hanoverſche manſchap, in de plaats (*s*): Voorts, werden hem twaalfduizend Musketten en een gelyk getal Bajonetten toegeſtaan, tegen betaaling. Zy werden te Amſterdam geleverd.

Zy ſtellen orde om de wederſpannelingen, hier te Lande komende, aan te houden.

De Ambaſſadeur Cadogan en de Hanoverſche Reſident *Klingraff* gaven den Staaten ten zelfden tyde kennis „ dat Jakob Butler, voorheen Hertog van Ormond, Henrik „ S. John, voorheen Burggraaf Bolingbroke, „ de Pretendent zelf en andere *Verraaders en* „ *vyanden van hun Vaderland* voorhadden, o„ ver 't gebied van den Staat, te reizen naar „ Engeland of Schotland; waarom zy verzog„ ten, dat deeze en alle andere onderzaaten „ des Konings van Groot-Britanje, die naar „ of

(*q*) Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI] *p.* 88—111, 115, 116, 126—147.
(*r*) Reſol. Holl. 22 *Oct.* 1715. *bl:* 759.
(*s*) Reſol. Gener. *Sabb.* 19 *Oct.* 1715.

„ of van Duitschland, Lotharingen of Frankryk kwamen, mogten aangehouden worden, en dat men 'er hun, terstond, van verwittigde." De Staaten gaven van dit verzoek kennis aan de bevelhebbers der grensvestingen, met last om 'er zig naar te gedraagen; en, zo zy iemant aanhielden, hun deswege, terstond, berigt te geeven. Ook deedt men diergelyk verzoek aan de Staaten der byzondere Gewesten. En den Admiraliteiten werdt aangeschreeven, dat zy 'er zig, by voorraad, veertien dagen lang, naar zouden gedraagen (*t*). De patenten voor de hulptroepen, middlerwyl, gereed gemaakt, en de noodige mondbehoeften byeengebragt zynde, werden zy, te Oostende, ingescheept. Zy stonden onder 't bevel van den Majoor-Generaal *van der Beek*, en landden in de Teems, te Harwich, te Greenwich, en elders tegen 't einde van Slagtmaand (*u*), en trokken, in twee hoopen, naar Schotland. Zy werden, aldaar, voor eenen korten tyd, in Edenburg gelegd om uit te rusten (*v*). Kort voor hunne aankomst, was een groot getal van wederspannelingen, welk zig, onder beleid van *Thomas Forster*, in Preston geworpen hadt, door den Generaal *Carpenter*, genoodzaakt geworden, om zig, op genade en ongenade, over te geeven. Ten zelfden tyde, hadt de Hertog van Argyle den Graaf van Mar geslaagen, te Dumblain. De voornaamste gevangenen, welke men, hier en

1715.

De hulptroepen landen in Engeland en trekken naar Schotland.

(*t*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 189, 190, 191, 192.
(*u*) Missive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 2 *Decemb.* 1715.
(*v*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 198.

1715. in Engeland vernam, vyf dagen na zyn vertrek, te Grevelingen, aan land ſtapte. Zyn Leger ſtondt nu onder den Generaal *Gordon*, en vervolgde den aftogt naar Aberdeen, met Argyle op de hielen: die de wederſpannelingen, te Lande, voortdreef, terwyl eenige Oorlogsſchepen, die langs de Schotſche kuſten kruisten, hunne vlugt te water zogten te beletten; zo dat men zig ten hoogſte verwonderen moeſt, dat 'er nog eenigen ontkwamen. Argyle ſtondt, ſedert, het bevel over 't Leger af aan den Generaal Cadogan, die de overblyſſels der wederſpannelingen zo fel vervolgde, dat de opſtand in Schotland, voor 't einde van Grasmaand, geheellyk, gedempt was. De gevangenen, te Preſton, te Dumblain, en elders bekomen, waren, midlerwyl, gedeeltelyk te regt geſteld, en ter dood veroordeeld. Eenigen ontkwamen uit de hegtenis: eenigen bleeven gevangen, en eenigen werden vrygeſproken, of verwierven vergiffenis. De Koning oordeelde de inwendige ruſt zo volkomenlyk herſteld, dat hy, kort hierna, beſloot een' keer te doen naar zyne Duitſche Staaten (z). Na 't vertrek des Pretendents uit Schotland, begeerde de Koning op verſcheiden' Mogendheden, en ook op de Staaten, dat zy hem geene ſchuilplaats gaven: 't welk zy beloofden (a).

De opſtand wordt gedempt.

Onderzoek, hoe ver Frankryk de hand

Men oordeelde, in 't gemeen, dat de onderneeming des Pretendents in Schotland zo ſlegt was uitgevallen, doordien hy den gehoopten byſtand niet ontving uit Frankryk. Koning Lo-

(z) TINDAL *Vol.* XI. [or XXVI.] *p.* 201—205, 206, 207—235, 274—291, 295, 296, 319—331, 335.
(a) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 389, 390.

Lodewyk hadt, kort voor zyn overlyden, of heimelyk verlof gegeven, of ten minsten ooglukende gedoogd, dat 'er, in verscheiden' havens des Ryks, krygsbehoeften en volk werden gescheept, ten dienste des Pretendents (*b*), dien hy egter, kort na 't afsterven van Koninginne Anna, te Versailles komende, genoodzaakt hadt, naar Lotharingen te rug te keeren (*c*). Ook hadt het Fransche Hof, al vroeger, verklaard, dat al wat men verspreidde van eenigen toeleg des Konings, om den Ridder van S. Joris by te staan, louter verzierd was. Zulk eene verklaaring hadt de Markgraaf de Chateauneuf ook in den Haage gedaan aan den Raadpensionaris Heinsius, daar by voegende „ dat zyne Allerchristelykste Majesteit niets an„ ders beoogde, dan zyne hooge jaaren vreed„ zaam ten einde te brengen (*d*)." Doch alzo de toerustingen in Frankryk niet belet werden, wist men niet, wat men van zulke verklaaringen gelooven moest. De dood des Konings, die merkelyken invloed hadt op den staat van Europa in 't gemeen, maakte ook groote verandering in de maatregels des Pretendents. 't Een en 't ander zal duidelyk blyken, uit het vervolg deezer geschiedenisse.

1715. gehad hadt, in de onderneeming des Pretendents.

Lodewyk de XIV., Koning van Frankryk, die drie-enzeventig jaaren geregeerd hadt, overleedt, op den eersten van Herfstmaand deezes jaars 1715, in den ouderdom van omtrent zevenenzeventig jaaren. Zyn Agter-Kleinzoon,

XIII. Lodewyk de XIV., Koning van Frankryk, sterft.

(*b*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 192.
(*c*) Missive *van den* Extr. Amb. Buys *van* 24 *Aug.* 1714. Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 348.
(*d*) Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 139.

1715. Lodewyk de XV. volgt hem op.

zoon, de Hertog van Anjou, Zoon van den Hertoge van Bourgondie en van eene Prinsesse van Savoje, volgde hem op, onder den naam van *Lodewyk den XV.* Hy bereikte nog geene zes jaaren, zynde gebooren, op den vyftienden van Sprokkelmaand des jaars 1710 (*e*). Zyn Overgrootvader hadt, derhalve, reeds in 't voorleeden jaar, by Uiterften Wil, de Regeering, geduurende 's Konings minderjaarigheid, opgedraagen aan eenen Raad, welks Leden hy benoemde, en van welken *Filips, Hertog van Orleans*, Broederszoon van Lodewyk den XIV., en gehuwd met eene van deszelfs natuurlyke Dogteren, het hoofd zyn zou (*f*). Tot Gouverneur des jongen Konings, hadt hy, wat laater, den Maarfchalk de Villeroi aangefteld, en te gelyk begeerd, dat zyn uiterfte wil, in de tegenwoordigheid zyns minderjaarigen opvolgers, in 't Parlement, daar dezelve befloocen bewaard werdt, na zyn overlyden, geopend zou worden (*g*). 't Gefchiedde, op den tweeden van Herfftmaand, doch buiten 't byzyn des jongen Konings. Maar de uiterfte wil was zo dra niet gelezen, of de Hertog van Orleans beklaagde zig zeer, over eene fchikking, die zo geheellyk ftreedt met de wetten des Koningkryks; en waardoor zyne voorregten zo merkelyk leeden. Hy beweerde, dat hem de Regeering toekwam, zonder eenige bepaalingen, en hy bewoog het Parlement, ligtelyk, om hier in te bewilligen.

De Hertog van

Men verklaarde den Hertog alleen voor Regent

(*e*) Daniel Journ. *p.* CCLVIII.
(*f*) *Voiez* du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 434.
(*g*) *Voiez* du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 448.

gent van 't Ryk, gedeurende 's Konings minderjaarigheid. De Hertog van Bourbon werdt, onder hem, aangesteld tot Hoofd van den Raad van Regeeringe. De Hertog van Orleans werdt gemagtigd, om de verdere Leden van deezen Raad te kiezen, na dat hy betuigd hadt, gezind te zyn, om zig, in alle zaaken, behalven in 't begeeven van ampten en gunsten, te voegen naar 't gevoelen der meerderheid van deezen Raad; schoon hy niet verbonden wilde zyn, om 'er zig volstrektelyk aan te onderwerpen (*h*). In gevolge van deeze magt, stelde de Hertog-Regent, kort hierna, den Raad van Regeeringe en verscheiden' mindere Raaden aan, en nam het hoog bewind der Regeeringe in handen (*i*). Hy deedt 'er den Staaten, terstond, kennis van geeven, zo wel op den naam des jongen Konings, als op zynen eigen naam. Beide de Vorsten werden, van hun, volgens gewoonte, by beleefde brieven, begroet (*k*). Kort voor dat Koning Lodewyk de XIV. overleedt, hadt de buitengewoone Ambassadeur Buys zynen meesteren, welken hy, schier dagelyks, van den toestand des Konings berigt zondt, gevraagd, hoe hy zig zou hebben te gedraagen, in geval de Koning van Spanje, alleen of nevens anderen, geroepen werdt tot de Regeeringe van Frankryk (*l*)? Men antwoordde, dat de Staaten op zyn voorstel raadpleegen zouden. Midlerwyl, moest hy een

1715. Orleans wordt tot Regent verklaard.

(*h*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. I. *p.* 456.
(*i*) LAMBERTY *Tom.* IX. *p.* 96—111. TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 244—247.
(*k*) Missiven *van den* extr. Amb. BUYS *van* 23, 26, 27, 29, 30 *Aug.* 26 *Sept.* 1715. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 109—112.
(*l*) Missive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 26 *Aug.* 1715.

1715. een waakend oog houden op alles, en hun, van tyd tot tyd, kennis geeven van 't gene hy verneemen kon (*m*); gelyk hy naarstiglyk en naauwkeuriglyk deedt.

Invloed der veranderinge in Frankryk op den Staat van Europa.

Doch de gewigtige verandering, die de dood van Lodewyk den XIV. in Frankryk veroorzaakte, gaf aan de inzigten en belangen van het Hof, en gevolgelyk aan de buitenlandsche zaaken eene geheel nieuwe gedaante. De drie Lodewyken, die, na Henrik den IV., den troon van Frankryk beklommen hadden, waren allen drie jong aan de Kroon geraakt. En men hadt, onder de minderjaarigheid van Lodewyk den XIII. en van Lodewyk den XIV., verscheiden' jaaren agter een, vrede gehad met de nabuuren. Men hadt, hierom, en vooral om dat het Ryk, door de jongste oorlogen, zeer uitgeput was, reden om te verwagten, dat de minderjaarigheid van Lodewyk den XV., insgelyks, vreedzaam zou worden doorgebragt, en dat het Keizerryk, Groot-Britanje en de Staaten gelegenheid hebben zouden, om een weinig op hun verhaal te komen. Het belang van den Hertoge-Regent verpligtte hem ook, om goed verstand te houden met de nabuuren, en vooral met Groot-Britanje en de Staaten. De jonge Koning was teder en zwakkelyk van gestel, en, zo hy overleedt zonder nazaaten, verviel de Kroon op den Hertoge-Regent, indien de afstand des Konings van Spanje stand greep: want anders was deeze nader geregtigd tot de Kroon dan hy. De Franschen nu hadden meermaalen beweerd, dat

(*m*) Secr. Resol. Gener. *Vener.* 30 *Aug.* 1715.

dat zulk een afstand, hoe plegtiglyk dezelve ook geschied mogt zyn, uit eigen' aart, wetteloos en van geener waarde was. De Hertog was, derhalve, niet zonder reden, bedugt, dat Filips de V. zyn regt tot de Kroone van Frankryk, of zelfs tot het Regentschap by 't leeven des jongen Konings, t'eenigen tyde, mogt doen gelden; in welk geval, hem zeer veel gelegen zou zyn aan de vriendschap van Groot-Britanje en van de Staaten; welke Mogendheden best in staat waren, om hem de onderneemingen des Konings van Spanje te helpen verydelen. Ziet daar den grondslag van de geheele verandering der inzigten des Franschen Hofs (n), welk zig, van deezen tyd af, zogt te verbinden met Mogendheden, waartegen men, sedert veele jaaren, geduuriglyk, de wapenen gevoerd hadt. 1715.

XIV. De Engelsche en Staatsche Ambassadeurs dringen, aan 't Fransche Hof, op 't weigeren van hulpe aan den Pretendent.

Men zag 'er de uitwerksels van, kort voor dat de Pretendent naar Schotland vertrokken, en zo dra hy, van daar, wederom te rug gekeerd was. In dien tusschentyd, leverde de Graaf van Stairs verscheiden' Vertoogen over aan den Regent, waarin hy aanwees „ dat de „ gewezen Hertog van Ormond en de Pre„ tendent zelf dikwils geweest waren aan „ boord van eenige schepen, die in de haven „ van S. Malo lagen, en oorlogsbehoeften in„ namen; datze 'er zelfs waren gezien, aan „ 't hoofd van eenen hoop Ruiters van 't Re„ giment van Nugent. Dat de Pretendent, „ niet geraaden vindende aldaar scheep te „ gaan, door Normandye, naar Duinkerken „ ge-

(n) *Voiez* Memoir. *de* l'Abbé DE MONTGON, *Tom.* IV. *p.* 83.

1715. „ getoogen was, terwyl Ormond naar Morlaix was gekeerd. Dat de Ruiters uit het „ Regiment van Nugent, den Pretendent naar „ Duinkerken verzeld hebbende, vandaar in „ Frankryk te rug gekeerd waren, en ligtelyk „ te vinden zouden zyn. Dat verscheiden' „ schepen van Dieppe en Havre de Grace „ naar Schotland waren gezeild, met volk en „ krygsbehoeften, ten dienste des Pretendents. Dat zig verscheiden' Fransche Oversten onthielden te Boulogne, te Calais, te „ Duinkerken, en in andere havens daaromtrent, in meening om over te steeken naar „ Schotland. Dat Bolingbroke ook in Frankryk was, en veelligt, insgelyks, zou oversteeken, zo men 't hem niet belette. Dat „ dit alles aanliep tegen de Utrechtsche Vrede, waarby Frankryk zig verbonden hadt, „ den Pretendent geenerlei hulp te bewyzen. „ Dat hy egter, na zyne vlugt uit Schotland, „ wederom in Frankryk gekomen was, en „ veelligt naar Lotharingen zou wyken, vanwaar men hem ook behoorde te doen vertrekken." De Ambassadeur Buys ondersteunde den Graaf van Stairs, ten Hove, zo veel hy kon (*o*). En 't leedt niet lang, of daar kwam schriftelyk antwoord, op deeze Vertoogen, waarby de Regent verklaarde „ dat hy de Utrechtsche Vrede stipt dagt naar te komen; „ dat hy den Ridder van S. Joris reeds uit „ Frankryk hadt doen vertrekken, en zorg zou „ draagen, dat hy 'er niet wederom binnen „ kwam.

Zy bekomen gunstig antwoord.

(*o*) Missive *van den* extr Amb. BUYS *van* 14. *Octob.* 1715. Resol. Gener. *Sabb.* 19 *Oct.* 1715.

„ kwam. Dat hy, nevens zyne Majesteit van „ Groot-Britanje, middelen beraamen wilde, „ om te beletten, dat de andere vlugtelingen, „ die eene schuilplaats kwamen zoeken in „ Frankryk, niets ondernamen, welk de rust „ van Groot-Britanje, eenigszins, zou konnen „ stooren. Dat de Ridder van S. Joris geene „ ondersteuning getrokken hadt uit Frankryk, „ nadat de Regent kennis hadt gekreegen van „ de toerustingen, die in eenige havens ge- „ maakt werden: en dat dit genoegzaam bleek „ aan den behoeftigen toestand, waarin die „ Ridder zig, in Schotland, bevonden hadt. „ Dat het Fransche Hof niet zou beletten, „ dat zyne Majesteit van Groot-Britanje den „ Hertog van Lotharingen bewooge, om den „ Ridder te doen vertrekken uit zyn gebied, „ en dat men, alleszins, zou toonen, de vriend- „ schap van Groot-Britanje hoog te waardee- „ ren (p)." Uit welk antwoord, te bespeuren was, dat de Hertog-Regent zyn belang verstondt, en in agt zogt te neemen.

1715.

XV. Vervolg der handelinge over de Barriere.

De dood van Lodewyk den XIV. hadt, wyders, ook invloed gehad op het Verdrag van Barriere, waarover men, tot diep in 't najaar, gehandeld hadt, eer men 't hadt konnen sluiten. De Staaten, na deezen dood, minder te vreezen hebbende van den kant van Frankryk, bleeven styver staan op hunne eischen, dan zy, veelligt, anders gedaan zouden hebben En de Keizer zag zig, eerlang, genoodzaakt, meer toe te geeven, om dat het Fransche Hof meer op de zyde der Staaten was, dan voor 's Ko-

(p) See Tindal, Vol. XI. [or XXVI.] p. 235—244.

1715. Konings dood. De onderhandelingen te Antwerpen waren, van den aanvang des jaars, voortgezet, niet zonder dat zig, na 't inruimen van Luxemburg en Limburg, nieuwe zwaarigheden hadden opgedaan. De Staaten hadden Dendermonde gevorderd, om zig, daardoor, van de gemeenſchap met Doornik, langs de Schelde, te verzekeren; en het Kasteel van Gend, om, door het zelve, de gemeenſchap met Meenen, langs de Leye, open te houden. Doch de Keizerſchen wilden den Staaten de gemeenſchap met Doornik en Meenen wel belooven; maar hun daar van niet verzekeren, door het overgeeven van Dendermonde en het Kaſteel van Gend. Over het afſtaan van Venlo en Stevenswaard, viel ook groote zwaarigheid. De Keizerſchen zeiden, dat deeze Plaatſen de eenigſten waren, langs welken, men uit Duitſchland, gemeenſchap hadt met de Spaanſche Nederlanden: konnende de gemeenſchap door Roermonde den Keizer ligtelyk afgeſneeden worden, doordien Roermonde tuſſchen Venlo en Stevenswaard lag, en Gelder op zyde hadt. De Staatſchen antwoordden „ dat hun belang hen noopte, om den „ Keizer den doortogt door het Overkwartier „ altoos vry te laaten;" doch dit antwoord voldeedt den Keizerſchen zo weinig, als een diergelyk, met opzigt op Dendermonde en 't Kaſteel van Gend, te vooren, door hen gegeven, den Staatſchen voldaan hadt. Gelderland was zo zeer gezet op den afſtand van een gedeelte des Overkwartiers, dat de Staaten, reeds in 't voorleeden jaar, beſlooten hadden, hierop ſterk te doen aanhouden, ten Keizerly-

Twiſt over 't afſtaan van Venlo en Stevenswaard.

lyken Hove. Doch naardemaal men, ten zelfden tyde, van gedagten ſcheen, om ten opzigte van de grensſcheiding in Vlaanderen vry wat toe te geeven, kantte Zeeland zig hier op 't ernſtigſt tegen. De Afgevaardigden van dit Geweſt beweerden „ dat men voor hunne grenzen geene mindere zorg behoorde te draagen, dan voor die van Gelderland; dat de vyand, in den jongſten oorlog, van den kant van Yzendyke, eenen inval in 't Land gedaan hadt; dat zulks, ligtelyk, wederom gebeuren kon, zo men 'er niet tegen waakte, en dat Zeeland van een geheel Leger overſtroomd zou konnen zyn, eer men 't verwagtte (q)." Doch men vernam, uit den Engelſchen Gezant Stanhope, die, in 't begin des jaars, van Weenen kwam, dat de Keizer niet gezind was een voet Lands af te ſtaan in eigendom. „ Hy was, zeide men, volgens 't Verdrag van Radſtad, ſlegts verbonden, om met de Staaten wegens eene Barriere overeen te komen, 't welk geene verpligting inſloot, om hun eene eenige Plaats in eigendom op te draagen." Cadogan deedt, naderhand, ook een' keer naar Weenen. Doch men meende, in den Haage, dat de Engelſchen meer kwaads dan goeds deeden aan de handeling over de Barriere. Strafford hadt, te vooren, te wege gebragt, dat de Keizer den Koning van Pruiſſen een gedeelte van 't Overkwartier van Gelder afſtondt, by een Verdrag, welk de Keizer egter nimmer bekragtigd hadt.

1715.

Zeeland wil, ten opzigte van de grensſcheiding in Vlaanderen, niets toegeeven.

En

(q) Notul. Zeel. *van* 1714. *Byl. bl.* * 39. 8, 18 *July* 7 *Nov.* 1715. *bl.* 139, 150, 250 *en* 251. *Byl. bl.* * 1.

1715. Staaten zouden met vyfhonderdduizend Ryks-daalers te vrede geweest zyn, zo zy meer inkomsten uit Spaansch Gelderland getrokken hadden, en zo hunne grenzen in Vlaanderen verder uitgezet waren geworden; 't welk nu anders geschikt was. „ Eindelyk, boodt de „ Keizer aan, alle de voorige Verdragen met „ de Staaten te willen vernieuwen (*s*)."

Handeling over dezelven. De Staaten waren, beter dan voorheen, doch nog niet volkomenlyk te vrede, met deeze aanbiedingen des Keizers. Zy hadden gaarne bezetting in 't Kasteel van Gend gehad, en konde zig bezwaarlyk vergenoegen, met de halve bezetting in Dendermonde. Doch de Keizerschen weezen den Staatschen aan, dat men hun de gemeenschap met Doornik en Meenen, welke zy zogten open te houden, toch, indien men wilde, uit Aath, Oudenaarden en Kortryk, zou konnen afsnyden. Maar Cadogan bragt nog andere voorslagen mede, die meer zwaarigheid inhadden. De Keizer begeerde, dat de Staaten vyftienduizend man hielden in de Barriere-Plaatsen, welken hy, eens of tweemaal in 't jaar, wilde doen monsteren, den Staaten het zelfde regt van monsteringe toestaande, over de twintigduizend man, die hy in de Nederlanden onderhouden zou. Over den eed, dien de Staatsche Bevelhebbers zouden moeten doen, viel, insgelyks, merkelyk verschil, moetende den zelven eene dubbele onderwerping aan den Keizer en aan de Staaten insluiten. Ook was men niet eens, over de wyze, op welke de Staatsche troepen hunnen Gods-

(*s*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 10.

Godsdienst zouden oefenen, in de Barriere- 1715.
Plaatsen. Alle deeze en diergelyke moeilykheden waren oorzaak, dat de handeling te Antwerpen traaglyk voortging. De ingezetenen der Spaansche Nederlanden, die, midlerwyl, geen genot hadden van verscheiden' voorregten, waarop zy zeer gezet waren, morden 'er, heimelyk en openlyk, over. Zelfs sprak men, meer dan eens, van den Keizer te willen uitroepen voor Heer der Nederlanden, en hem, met hulp van het Duitsche Krygsvolk, in 't bezit derzelven te willen stellen. De Graaf van Konigsek kweekte deeze begeerte aan, en beschreef, nu en dan, de Staaten des Lands ter Dagvaart, om met hen, over 't stuk van de Barriere en over 't stuk van den Koophandel, te raadpleegen.

Konigsek doet een' keer naar Londen.

Omtrent deezen tyd, deedt Konigsek een' keer naar Londen, die merkelyke ongerustheid veroorzaakte by de Staaten. Men vreesde, dat hy Groot-Britanje Nieuwpoort en 't Kasteel van Gend ging aanbieden, om de Staaten dus te noodzaaken tot het sluiten van het Verdrag van Barriere. Doch 't bleek, naderhand, dat zyne reis gestrekt hadt, om de grondslagen te leggen tot een Verbond tusschen den Keizer en Groot-Britanje, welk, in 't volgende jaar, voltrokken werdt. De Staatsche Ambassadeurs te Londen handelden, midlerwyl, aldaar over de Barriere, terwyl de onderhandelingen te Antwerpen opgeschort bleeven. Men vorderde, dat de Keizer de Polder van Watervliet in Vlaanderen, en het Ampt van Montfoort in 't Overkwartier van Gelderland, boven 't gene hy hun reeds toegezeid hadt, afstonde aan de Staa-

De Staaten vorderen de Polder Watervliet, en

1715. Staaten. Ook zogt men Huy te behouden, mids het Kasteel van Luik geslegt werdt. Doch de Staaten van Vlaanderen verklaarden zig ernstelyk tegen 't afstaan van Watervliet, alzo 'er eene sluis lag in deeze Polder, door welke men het vrugtbaarste gedeelte van hun Gewest kon onder water zetten. Men bleef, aan 't Weener-Hof, ook gesteld op 't ruimen van Huy; doch men scheen van 't Ampt van Montfoort te zullen afstappen. Over de hooge Regtspleeging in 't Overkwartier, viel ook geschil, welk, na de wederkomst van Konigsek, op het tapyt kwam. Men stondt nu, in dit Gewest, drie Heeren te hebben, den Keizer, den Koning van Pruissen en de Staaten. Men vreesde, derhalve, voor geduurige moeilykheden, over 't stuk van 't Regtsgebied, zo men drie hooge Geregtshoven aanstelde; en indien men, gelyk, van 's Keizers wege, voorgeslaagen werdt, maar één hoog Geregtshof hadt, welks Leden, door de drie Mogendheden, gesteld zouden worden, stondt het verschil in den Godsdienst, insgelyks, zwaarigheid te zullen maaken: zynde het te verwagten, dat de Keizer alleen Roomsch-Katholyken, en Pruissen en de Staaten alleen Gereformeerden tot Regters zouden willen benoemen. De Raad van Brabant te Brussel zogt ook eenige Dorpen van Redemptie, en onder anderen Houpertingen, te doen scheiden van het Regtsgebied van Maastricht: waartoe de Staaten niet verstaan konden, alzo hun alle deeze Dorpen, by de Munstersche en Nieuwmeegsche Verdragen, waren afgestaan (*t*).

't Ampt Montfoort.

Verschil over de hooge Regtspleeging in 't Overkwartier.

In

(*t*) LAMBERTI *Tom*. IX. *p*. 11—21.

In deezen ſtaat der onderhandelinge te Antwerpen, overleedt Lodewyk de XIV. Men oordeelde, in den Haage, dat deeze dood, die de inzigten en belangen van het Franſche Hof t'eenemaal veranderen deedt, den Staaten gelegenheid geeven zou, om betere voorwaarden te bedingen, by het Verdrag van Barriere. Men draalde, derhalve, met zig te verklaaren, op 's Keizers uiterſte aanbiedingen, gelykze genoemd waren. Maar Konigſek zeide den Staatſchen, op den dertienden van Herfſtmaand, aan „ dat zy zig zouden hebben te uiten, binnen zes weeken, of dat de Keizer zyne maatregels neemen, en volgen zou." Voor reden van deezen eiſch, gaf hy „ dat de Staatſchen nog geen der punten, over welken men gehandeld hadt, hadden goedgekeurd; op zyn meeſt alleenlyk zeggende, dat dit of dat punt kon doorgaan." Ook was 't waar, dat de byzondere Geweſten zig nog niet duidelyk hadden geopend, over de Barriere, met welke zy zig zouden te vrede houden. Men ontboodt dan eenige Afgevaardigden der Staaten op de onderhandelingen te Antwerpen, naar den Haage. Cadogan trok ook derwaards. De Ambaſſadeurs der Staaten in Engeland ſchreeven hun, ten zelfden tyde, dat zy maar ſtyf op hunnen eiſch moeſten blyven ſtaan, alzo de Koning van Groot-Britanje beſlooten hadt, hen te onderſteunen: 't zy dat de vrees voor de onderneeming des Pretendents het Engelſche Hof bewoogen hadt, om der Staaten vriendſchap ernſtiger te zoeken: 't zy dat men de Staaten wilde opzetten tegen den Keizer, om

1715.

XVI. De handeling over de Barriere begint zig naar't einde te ſpoeden.

1715. om zo veel te beter voorwaarden te bedingen by het Verbond, waarover men in onderhandeling getreden was, met het Weener-Ho De Staaten gaven, midlerwyl, weinig of niet meer toe. De punten welken men, tot hiertoe hadt konnen bedingen, werden overwoogen i de byzondere Geweſten: waarna de Afgevaardigden der Staaten naar Antwerpen keerden met laſt om te ſluiten (*u*). Men werdt ove alles eens, op den veertienden van Slagtmaand waarop drie Afſchriften van 't Verdrag, een voor den Keizer, een voor den Koning van Groot-Britanje, en een voor de Staaten, in 't net geſteld werden. De Keizerlyke Gezant, Graaf van Konigſek, en de Staatſche Afgevaardigden onderſchreevenze, den volgenden dag, zynde den vyftienden van Slagtmaand, op het Stadhuis te Antwerpen. Cadogan, die dien dag een' keer naar Bruſſel hadt moeten doen, tekende mee, voor den zeſtienden. Terſtond na dat Konigſek en de Staatſchen getekend hadden, 't welk, in de tegenwoordigheid der Wethouderſchap van Antwerpen en andere voornaame Luiden, geſchied was, werdt de trompet geſteken en de keteltrom geroerd, in een der naaſte vertrekken, waarop de klokken der Hoofdkerke begonden te luiden, terwyl 't geſchut van 't Kaſteel en van de wallen der Stad geloſt werdt, onder een gejuich der menigte van *Lang leeve de Keizer*, *onze Heer!* Men hieldt de maaltyd op 't Stadhuis, voor welk een aartig vuurwerk afgeſteken werdt (*v*).

't Verdrag van Barriere wordt getekend.

Het

(*u*) Reſol. Holl. 1 *Oct.* 15 *Nov.* 1715. *bl.* 737, 825.
(*v*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 21—24.

Het Verdrag van Barriere, welk op zynen tyd bekragtigd werdt, behelsde *negenentwintig* Leden, en een afzonderlyk punt. De voornaamsten liepen op deezen zin. In de Inleiding, werdt verklaard „ dat de Staaten zig, „ by 't Verdrag van den jaare 1701, verbonden hadden, de Nederlanden over te geeven aan zyne Keizerlyke en Katholyke Majesteit, Karel den VI., mids hy, met Groot-Britanje en hen, overeenkwame, wegens hunne wederzydsche belangen, en byzonderlyk, wegens de wyze, op welke men de rust in de Nederlanden zou konnen vaststellen, omze te doen dienen tot eene Barriere voor Groot-Britanje en voor de Vereenigde Gewesten; en ook ten aanzien van den Koophandel der gemelde Nederlanden, van Groot-Britanje en van de Vereenigde Gewesten. Hierom was men, onderling, overeengekomen, dat de Staaten den Keizer, terstond na 't uitwisselen der bekragtigingen, zouden overleveren alle de Nederlanden, zo die, door Karel den II., bezeten waren, als, die Frankryk hun nu hadt afgestaan: om, voor altoos, door het Huis van Oostenryk, bezeten te worden, en onder verbindtenis van nimmer, geheel noch gedeeltelyk, of aan de Kroone, of aan eenigen Prins of Prinsesse uit den Huize van Frankryk te zullen worden opgedraagen. De Keizer en de Staaten verbonden zig, in deeze Nederlanden, altoos, dertig of vyfendertigduizend man te zullen onderhouden, waarvan de Keizer drie vyfde, en de Staaten twee vyfde zouden leveren: welke man-

1715. Inhoud van het zelve.

1715. „ schap men, in geval van waarschynlykheid
„ van oorloge, tot veertigduizend man, en
„ in geval van daadelyken oorlog, met onder-
„ ling goedvinden, nog verder vermeerderen
„ zou. De Staaten zouden hunne troepen,
„ naar welgevallen, mogen verleggen, in de
„ Plaatsen, die ter hunner bewaaringe zouden
„ staan. De Keizer vergunde den Staaten,
„ alleen bezetting te mogen leggen in de Steden
„ en Kasteelen van Namen en Doornik, in de
„ Steden Meenen, Veurne, Warneton, Y-
„ peren en het Fort de Knokke, mids zy 'er
„ geene troepen toe gebruikten van eene Mo-
„ gendheid, die by den Keizer verdagt, of
„ met hem in oorlog ware. Doch in Dender-
„ monde zou men gemeene bezetting leggen,
„ waarover de Keizer egter eenen Bevelheb-
„ ber zou stellen, die, zo wel als de Onder-
„ Officiers, aan de Staaten zou zweeren, dat
„ hy nooit iet in de Stad doen, of toelaaten
„ zou, welk nadeelig zou konnen zyn aan hun-
„ nen dienst; uit hoofde van welken eed, hy
„ gehouden zou zyn, doortogt te verleenen
„ aan de Staatsche troepen, die, in een maa-
„ tig getal tevens, zulks zouden begeeren. De
„ Staaten zouden, ten hunnen koste, Bevelheb-
„ bers stellen over de Plaatsen, hun ter be-
„ waaringe afgestaan, mids daartoe niet kie-
„ zende Persoonen, die by den Keizer onaan-
„ genaam, of, om byzondere redenen, ver-
„ dagt waren: welke Bevelhebbers, in opzig-
„ te van Krygszaaken, volkomenlyk, aan de
„ Staaten onderworpen zouden zyn; doch ook
„ den eed van getrouwheid moeten doen aan
„ den Keizer, en zig met geene andere zaa-

„ ken

„ ken moeijen. Zy zouden 's Keizers algemeenen Landvoogd de gewoonlyke eer moeten bewyzen, en hem zelfs 't woord laaten geeven, wanneer hy komen mogt in de Plaatsen, ter hunner bewaaringe staande. De Keizer stondt den Staatschen troepen in de bezettingen vrye Godsdienstoefening toe, zonder dat egter de Plaatsen, daartoe geschikt, de uiterlyke gedaante van Kerken zouden mogen hebben. Voorts, zou de Godsdienst, onder de inwooners der Oostenrykſche Nederlanden, blyven, als ten tyde van Karel den II. Men zou den Staatschen troepen krygs- en mondbehoeften en stoffe tot kleeding mogen toevoeren, zonder eenige regten of tollen te betaalen. De Staaten zouden hunne troepen mogen verleggen, en heen en weder door Brabant en Vlaanderen doen trekken, naar welgevallen; mids zy aan geene vyandlyke Mogendheid behoorden, noch zig, ergens door, verdagt gemaakt hadden. In tyd van oorloge, zou men, in de Plaatsen, die meest bloot gesteld waren, zo veele Staatsche troepen ontvangen, als men, onderling, zou geraaden vinden. De Staaten zouden de Barriere-Plaatsen mogen versterken, op hunne eigen' kosten; doch geene nieuwe Vestingen aanleggen, dan met kennisse van den algemeenen Landvoogd. De Keizer zou zorgdraagen, dat de brieven en boden der Vereenigde Gewesten vryen toegang zouden hebben naar de Barriere-Plaatsen, mids zy geene Koopmans- of andere byzondere brieven medebragten. Zo ééne der Barriere- 1715.

1715. „ Plaatsen mogt aangetast worden, zou het „ den Staaten vrystaan, bezit te neemen van „ de Steden en Plaatsen op de Demer, van de „ Schelde tot aan de Maaze, alwaar zy ook „ verschansingen, linien en overstroomingen „ zouden mogen maaken. Om te voorkomen, „ dat men, gelyk in den jongsten oorlog, het „ Leger zou behoeven te verzwakken, door „ het onderhouden van een aanmerkelyk ge- „ tal troepen in Vlaanderen, zou de Keizer „ den Staaten afstaan zulke Sterkten en zo „ veel Lands in Oostenrykſch Vlaanderen, als „ vereischt werdt, om aldaar de noodige o- „ verstroomingen te maaken, en dezelven „ wel te dekken, van de Schelde af, tot aan „ de zee toe. De grenzen der Staaten in „ Vlaanderen zouden, derhalve, voortaan, „ beginnen, van de zee, tusschen Blankenburg „ en Heist, ter plaatse daar geene duinen wa- „ ren, mids zy geene sluizen aan de zee maak- „ ten, noch gedoogen, dat 'er eenige Dor- „ pen, of huizen, of visschers wooningen wer- „ den aangelegd; ook niet, dat de dyken ver- „ minderd, of de ingezetenen van Oosten- „ rykſch Vlaanderen benadeeld werden, zo zy „ aldaar eenige Sterkten wilden stigten. Van „ den genoemden post, zou men eene lyn „ trekken op het Gootewegje: voorts, op „ Heist, den Driehoek en Zwartesluis, en het „ Fort S. Donaas, welk Fort den Staaten werdt „ afgestaan, met het Land benoorden de lyn, „ mids de sluisdeuren in 't gemelde Fort, in „ tyd van vrede, afgenomen bleeven. De „ nieuwe grenzen der Staaten zouden zig, van „ S. Donaas, strekken tot aan 't Fort van S.

„ Job,

„ Job, van waar men weder komen zou tot 1715.
„ de ouden, digt by Middelburg: de oude
„ grenzen volgende, langs den Zydelingsdyk,
„ tot daar de Ekelose watergang en waterloop
„ in ééne sluis samenkwamen. Van hier, zou
„ men den Graafjansdyk volgen tot Boekhou-
„ te, van waar men, met eene regte lyn voort-
„ gaan zou, tot de oude grenzen toe. 't Ge-
„ ne benoorden deeze lyn lag werdt den Staa-
„ ten, insgelyks, afgestaan. In oorlogstyd,
„ zouden de Staaten de sluizen in den Zy-
„ delings- en Graafjansdyk mogen sterken en
„ bezetten, om dus de overstrooming van
„ Boekhoute tot aan 't Kanaal van Sas van
„ Gend te behouden. De grenzen van Sas van
„ Gend zouden tot op tweeduizend meetkun-
„ dige schreeden uitgestrekt zyn, mids daar
„ onder geene Dorpen begreepen waren. Tot
„ behoudenis der Beneden-Schelde, en der
„ gemeenschap tusschen Staatsch Brabant en
„ Staatsch Vlaanderen, stondt de Keizer den
„ Staaten af de Polder en het Dorp den Doel,
„ en de Polders S. Anna en Keteneste. Zo
„ dra de Barriere werdt aangetast, zou de
„ Keizer den Staaten de bewaaring overgee-
„ ven van het Fort de Peerle, en van de slui-
„ zen, tusschen dit Fort en het Fort Maria,
„ mids zy dit Fort en deeze sluizen, benevens
„ die van den Zydelings- en Graafjansdyk,
„ hem, na 't eindigen des oorlogs, wederom
„ overgaven. In vredestyd, zouden de Staaten
„ geene overstroomingen mogen maaken, en
„ in tyd van oorlog, niet dan met kennis van
„ den algemeenen Landvoogd; zullende zy
„ ook de inwooners van Oostenryksch Vlaan-

 „ de-

1715. „ deren moeten schadeloos stellen, indien de-
„ zelven, ter oorzaake van de overgifte eeni-
„ ger sluizen, eenig nadeel lyden mogten. O-
„ ver de verplaatsing der Komptoiren, die,
„ ter gelegenheid deezer veranderinge in de
„ grenzen, zou moeten geschieden, zou men
„ elkanderen nader verstaan. De inkomsten,
„ welken plagten getrokken te worden, uit de
„ Landen, die nu aan de Staaten werden af-
„ gestaan, zouden begroot, en van den jaar-
„ lykschen onderstand van vyfmaal honderd-
„ duizend Ryksdaalders afgetrokken worden.
„ De Roomsch - Katholyke Godsdienst zou,
„ in deeze Landen, geoefend worden, gelyk
„ ten tyde van Karel den II. Ook zouden de
„ inwooners hunne Privilegien blyven behou-
„ den. 't Fort Roodenhuizen zou geslegt, en
„ de geschillen over 't Kanaal van Brugge ge-
„ laaten worden aan de uitspraak van onzydi-
„ ge zegsluiden, wederzyds te kiezen; zul-
„ lende die van Sluis egter, door het afstaan
„ van het Fort S. Donaas, niet begreepen wor-
„ den, eenig meerder regt op dit Kanaal ver-
„ kreegen te hebben, dan zy te vooren had-
„ den. Voorts, stondt de Keizer den Staaten,
„ voor eeuwig, en in volkomen' *Souverainiteit*
„ *en eigendom* af, in het Overkwartier van Gel-
„ derland, de Stad Venlo met haar Regtsge-
„ bied en 't Fort S. Michiel, benevens het
„ Fort Stevenswaard, met deszelfs grond,
„ en zo veel lands, als vereischt werdt, om
„ de werken aan deeze zyde der Maaze te
„ vergrooten, zullende hy nimmer gedoogen,
„ dat iemant eenige Sterkte, hoe genaamd,
„ stigtte, op eene halve myl na aan dit Fort.
„ Voorts

„ Voorts stondt hy hun af het Ampt Mont- 1715.
„ foort (de Dorpen Zwalmt en Elmt uitge-
„ nomen), bestaande in de Steden Nieuwstad
„ en Egt, en elf Dorpen, om het te bezitten,
„ gelyk Karel de II. het bezeten hadt, behou-
„ dens het regt, welk den Koning van Pruis-
„ sen zou mogen toekomen, en mids dat alle
„ Geestelyke en weereldlyke voorregten in vol-
„ le kragt bleeven, en de oefening van den
„ Roomsch-Katholyken Godsdienst stand hieldt,
„ gelyk te vooren. Ook zouden, hier, alle
„ Wethouders van deezen Godsdienst moe-
„ ten zyn. De Bisschop van Roermonde zou
„ de geestelyke *beneficien* begeeven; doch niet
„ dan aan Persoonen, den Staaten aange-
„ naam. Met de Stad Egt, zouden de Staa-
„ ten niet geagt worden te hebben verkreegen
„ het regt van beroep van het Kapittel van
„ Thoorn. Doch 't zou hun vrystaan, voor de
„ inwooners deezes Lands, een Hof van be-
„ roep op te regten, waar zy, binnen dit Ge-
„ west, wilden. De regten op de Maaze zou-
„ den niet vermeerderd noch verminderd mo-
„ gen worden, dan met gemeen goedvinden:
„ zullende den Keizer de regten genieten, die
„ te Roermonde en te Navaigne, en de Staa-
„ ten de regten, die te Venlo plagten gehee-
„ ven te worden. De Staaten zouden den Kei-
„ zer te gemoet komen, in het voldoen der
„ renten van honderd en twintig en tagtigdui-
„ zend guldens, voor welken, deeze regten,
„ in den jaare 1687, ten behoeve van wylen
„ Koning Willem den III., verbonden waren.
„ Ook zouden de Staaten hun aandeel draa-
„ gen, in de schulden van het Overkwartier.

 „ De

1715. „ De Stukken en Papieren van het Overkwartier zouden, gelyk te vooren, blyven te Roermonde; doch de Gemagtigden der drie Mogendheden zouden 'er eene Lyst van maaken, van welken men ieder een afschrift bekomen zou; volgens welk afschrift, elk altoos een egt dubbeld zou konnen vorderen van 't gene hem aanging. Om den Staaten te gemoet te komen, in het onderhouden, sterken en bezetten der Barriere-Plaatsen, zou de Keizer hun, jaarlyks, betaalen vyfhonderdduizend Ryksdaalers, of twaalfhonderd en vyftigduizend guldens Hollandsch geld, boven de inkomsten van hun gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, en boven de kosten op de wooningen der troepen: waar voor de beste inkomsten der Oostenrykische Nederlanden, nader uitgedrukt in het afgezonderd punt van dit Verdrag, verbonden zouden zyn: wordende den Staaten de magt gegeven, om, by mangel van voldoening op den vervaldag, de Ontvangers dier inkomsten, by panding en bedwang, tot betaaling te noodzaaken. De Keizer bevestigde, wyders, de voorwaarden, op welken, de Steden en Gewesten der Oostenrykische Nederlanden, aan zyne zyde, waren overgegaan, en in 't algemeen alles, wat, door Groot-Britanje en de Staaten, geduurende derzelver bewind over deeze Landen, verrigt was. De Keizer beloofde de penningen te zullen voldoen, welken de Staaten, ten dienste van Koning Karel den II., hadden doen ligten, en die agt millioenen driehonderd zesennegen-

„ tig-

„ tigduizend guldens beliepen: midsgaders de „ kosten, welken zy, geduurende hun bewind „ over de Oostenrykſche Nederlanden, tot „ behoudenis derzelven, hadden moeten maa- „ ken, en tot verval van welken, zy vier mil- „ lioen zeshonderd agttienduizend negenhon- „ derd vyfenvyftig guldens hadden opgeno- „ men. De uitgaande en inkomende regten, „ op waaren, gaande naar of komende van „ Groot-Britanje of de Vereenigde Gewes- „ ten, uit of in de Oostenrykſche Nederlan- „ den, zouden geregeld blyven op den tegen- „ woordigen voet, tot dat men, wegens een „ nader Verdrag van Koophandel, zou over- „ eengekomen zyn. Voor 't overige, zou de „ Koophandel en 't gene daar van afhing, „ tusſchen de ingezetenen der Oostenrykſche „ en Vereenigde Nederlanden, blyven op den „ voet, als by 't Verdrag van Munster be- „ raamd was. De Vestingwerken van 't Kas- „ teel van Luik en van Huy zouden, op kos- „ ten van 't Land van Luik, geslegt worden, „ zonder immer wederom te mogen worden „ hermaakt; zullende deeze slegting, binnen „ drie maanden, moeten geſchieden. De Ko- „ ning van Groot-Britanje verbondt zig tot „ de handhaavinge van dit Verdrag, welk, „ door de handelende Mogendheden, binnen „ zes weeken, zou moeten bekragtigd wor- „ den (w)." Doch, ten opzigte van het punt, welk de slegting van Huy en 't Kasteel van Luik betrof, verklaarden de Staatſche Gevol-mag-

1715.

(w) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 522. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. I. *p.* 458. LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 24. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 37.

1715. magtigden, dat zy daarin niet konden bewilligen, dan onder deeze voorwaarden „ 1. dat „ de Prins en Staaten van Luik afſtand zou„ den doen, van de klagten, welken zy, op „ den Ryksdag, hadden ingebragt, tegen de „ ſtigting der Sterkte op den S. Pietersberg, „ tegen over Maaſtricht, door de Staaten. 2. „ dat men hun ook genoegen gave, wegens „ hunne eiſchen op Bon; 't zy door het ſleg„ ten deezer Veſtinge, of door overeen te „ komen omtrent de bezetting, welke men 'er, „ tot gemeene veiligheid, in zou mogen leg„ gen (x)." Terſtond na 't uitwiſſelen der bekragtigingen van 't Verdrag van Barriere, nam Johan van den Berg, Gevolmagtigde der Staaten tot de Regeeringe der Ooſtenrykſche Nederlanden, uit den naam van hunne Hoog-Mogendheden en van zyne Majeſteit van Groot-Britanje, met eenen brief, afſcheid van de Raaden en Kollegien van Regeeringe aldaar, dezelven ontſlaande van den eed, aan de twee Mogendheden gedaan (y).

XVII. Aanmerkingen over het Verdrag van Barriere.

Het Verdrag van Barriere beveſtigde de Staaten eerſt in 't bezit van 't gene zy, by eenen twaalfjaarigen oorlog, gewonnen, en by de Utrechtſche Vrede bedongen hadden. Zy verkreegen zig, by het zelve, den eigendom en opperſte magt over een aanmerkelyk gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, en over een klein gedeelte van Vlaanderen; waardoor zy de grenzen van hunnen Staat, beide ten ooſten, en ten weſten naar den kant van

(x) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 46.
(y) ROUSSET Recueil *Tom.* I. *p.* 78.

van Zeeland, in grooter veiligheid gesteld zagen dan te vooren. Voorts, dekten zy zig, tegen vyandlyke onderneemingen, van den kant van Frankryk, door het leggen van bezettingen, in Namen aan de Sambre en Maaze, in Doornik aan de Schelde, in Meenen en Warneton aan de Leye, in Yperen en 't Fort de Knokke, aan een water, welk gemeenschap met Nieuwpoort hadt, en in Veurne, aan de Vaart, tusschen de laatstgemelde Stad en Duinkerken. Alle welke Plaatsen digt aan de grenzen van Fransch Vlaanderen gelegen waren, en overweldigd moesten worden, eer men, van deezen kant, op 't grondgebied van den Staat komen kon. Men was, hier te Lande, in 't algemeen, vergenoegd, over 't sluiten van 't Verdrag van Barriere, hoewel sommigen meenden, dat het leggen van genoegzaame bezettingen in afgelegen' Plaatsen, en het onderhouden van de Vestingwerken derzelven, den Staat zou inwikkelen in kosten, welken de dienst, dien men zig van deeze Barriere beloofde, niet zou konnen opweegen. De afgelegenheid der Barriere-Plaatsen zou ook, dagt men, aanleiding geeven, dat de toevoer derwaards ligter zou konnen belet worden. Doch, van den anderen kant, werdt aangemerkt, dat de Spaansche Nederlanden, altoos, na de Munstersche Vrede, waren aangezien, als eene noodzaakelyke Barriere voor den Staat; dat het vermogen derzelven, sedert, en vooral na het sluiten der Pyreneesche Vrede, nogtans, zo geweldiglyk was afgenomen, dat zy, uit zig zelven, niet in staat waren, om tot eene Barriere te verstrekken. Dat zy ook niet meer onder-

1715.

1715. derfteund werden uit Spanje, gelyk voorheen. Dat zy, derhalve, geene Barriere voor den Staat konden zyn, zo zy niet met Staatfch krygsvolk bezet werden. Dat dit Krygsvolk of ftaan moeft onder Overften, die niet van de Staaten afhingen, of onder Overften, die door de Staaten werden aangefteld. Dat men, van het eerfte, de nadeelige gevolgen ondervonden hadt, in den aanvang deezer eeuwe, toen de Staatfche troepen, onder vreemd bevel ftaande, en nevens vreemde troepen in bezetting leggende, eer men 't verwagtte, genoegzaam krygsgevangen waren gemaakt. Dat men, hierom, het regt, om alleen bezetting te mogen leggen in de Barriere-Plaatfen, onder zyne eigen' Overften, wyffelyk, bedongen hadt. Dat de afgelegenfte Barriere - Plaatfen, Namen, Doornik en Meenen, de vyandlykheden verft van de grenzen hielden. Dat Yperen en Veurne Staatfch Vlaanderen dekten, en nader by waren; en de overigen niet zo afgelegen, als verfcheiden' Grensfteden. Uit al het welke, men opmaakte, dat men den Staat niet beveiligen kon, zonder zig zulk eene koftbaare Barriere te verkrygen (z).

XVIII. Onlusten, ter gelegenheid van dit Verdrag ontftaan met den Keur-

Doch het Verdrag van Barriere was nog niet lang gefloten geweeft, of het gaf gelegenheid tot eenige moeilykheden, waarvan wy kortelyk gewaagen moeten. De Keurvorft van de Palts gaf den Staaten, omtrent den aanvang van Wintermaand, te kennen, dat de Keizer hem het Hertogdom Limburg hadt afgeftaan, tot dat hy bekwaamer gelegenheid hebben zou, om

(z) Petitie *voor 't jaar* 1716. *by* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 540.

om hem de dienſten te vergelden, welken hy den Huize van Ooſtenryk, in den jongſten oorlog, gedaan hadt. De Staaten hielden zulk een' afſtand te ſtryden met het Verdrag van Barriere, waarby beraamd was, dat de Spaanſche Nederlanden, voor altoos, aan het Huis van Ooſtenryk zouden moeten blyven. Ook waren de inkomſten van dit Hertogdom byzonderlyk verbonden, voor zekere penningen, welken de Staaten, ten behoeve des Keizers, hadden opgenomen. Zy begeerden, hierom, op den Keurvorſt, dat hy 's Keizers aanbieding van de hand weeze. Men wierp hun tegen „ dat zy zelven hadden gedoogd, dat een „ gedeelte van 't Overkwartier van Gelder„ land aan Pruiſſen, en een landgoed van der„ tigduizend Ryksdaalers inkomen, uit Lu„ xemburg of Limburg, aan de Prinſeſſe van „ Urſins was afgeſtaan. Dat zy, daarenboven, „ het Hertogdom Limburg, reeds in den jaa„ re 1703, hadden overgegeven aan den te„ genwoordigen Keizer, waarom het Verdrag „ van Barriere, welk alleen ſprak van Gewes„ ten en Steden, die zy nu afſtonden, niet „ op dit Hertogdom zien kon." De Staaten bleeven egter by hun gevoelen. Die van de Ooſtenrykſche Nederlanden beweerden ook, dat zulk een afſtand met hunne Privilegien ſtreedt. Men zogt de Staaten geruſt te ſtellen, dat de Keizer geen ander gedeelte der Ooſtenrykſche Nederlanden vervreemden zou, zo zy in den afſtand van Limburg bewilligden. Doch men deedt vergeeſſche moeite. De Staaten bragten zelfs, by deeze gelegenheid, verſcheiden' bezwaarniſſen in by den Keurvorſt van

1715. Vorſt van de Palts, wegens Limburg.

1715. van de Palts; vooral, klaagden zy, over de ingezetenen van 't Land van Ravestein, die, met het minste hooge water, hunne dykaadjen doorstaken, en 't Land tusschen Maas en Waal lieten onderloopen, en andere ongeregeldheden bedreeven, op de grenzen. Nogtans, tradt men, in de Lente des jaars 1716, in nadere onderhandeling met het Paltsische Hof. Men vorderde eenige voorwaarden, op welken men, in den afstand van Limburg scheen te zullen bewilligen. Men ruimde zelfs het Steedje Kessenich, in 't Overkwartier van Gelderland, waar op de Keurvorst regt hadt. Doch alzo men, kort hierna, vernam, dat de oefening van den Hervormden Godsdienst, in 't Hertogdom Limburg, belet werdt, toonde men zig wederom ongenegener, om den afstand te gedoogen. De dood van den Keurvorst, die hierop volgde, was oorzaak, dat de afstand niet voltrokken werdt (*a*), en in 't jaar 1717, werdt het Hertogdom Limburg, wederom, met het Hertogdom Brabant vereenigd, daar het, eerst na de dood van Karel den II., van afgescheiden geweest was (*b*).

en met den Keurvorst van Keulen, wegens Huy, Luik en Bon.

Het slegten en overgeeven van Huy en van 't Kasteel van Luik draalde eenigen tyd, om dat men den Staaten nog geen genoegen gaf omtrent Bon, waarvan niet gewaagd was, in het Verdrag van Barriere. De Staaten hadden nog bezetting in deeze drie Plaatsen, en zogten zelfs de bezetting van Bon, die zwak was, met een Regement te versterken; doch zy ontmoet-

(*a*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 46—49, 418—431.
(*b*) Suppl. au Corps Dipl. *Tom.* III. P. II. *p.* 146.

moetten hierin zo veel tegenſtands, dat zy den toeleg ſtaaken moeſten. Van wege den Keizer, werdt toen zeer gedrongen op de ontruiming der Veſtinge, uit kragte van de Utrechtſche Vrede. Aan 't Franſche Hof, werden, derhalve, poogingen gedaan, om de Regeering te beweegen, tot de handhaaving deezer Vrede, in gevolge van welke Bon geſlegt behoorde te worden. De Ambaſſadeur Buys ſtondt hierop ſterk, in verſcheiden' geſprekken met de Torcy en met den Hertoge-Regent zelve (*c*). Maar van 's Keizers zyde, werdt, in den Haage, beweerd, dat het Verdrag van Baden niet vorderden, dat Bon geſlegt, maar in tyd van vrede, alleen door burgers, bezet werdt. Daarenboven, werdt aangetoond, dat de Veſtingwerken van Bon zo vervallen waren, dat de Stad, daar de Keurvorſt van Keulen zyn gewoon verblyf hieldt, geheel open leggen zou voor nagtroovers, zo menze nog van haaren ouden muur berooven wilde. Men werdt het egter niet eens. De Keurvorſt beſloot, eindelyk, tot daadelykheden te komen. Hy deedt, in Slagtmaand, eenige troepen trekken in de buitenwerken van Bon, die, op den zeſtienden, heimelyk, in de Stad wiſten te geraaken, en nog voor 't einde des jaars, de weinige Staatſche manſchap, die hier nog lag, met geweld, ter poorte uit dreeven (*d*). De Staaten, hiervan berigt bekomen hebbende, waren 'er zo misnoegd over op den Keurvorſt, dat zy zynen Reſident bevel gaven, om binnen drie

1715.

De Staatſche bezetting wordt verdreeven uit Bon.

(*c*) Miſſiven *van den* extr. Amb. BUYS *van* 3 *Juny* 4 *Octob.* 1715.

(*d*) Reſol. Holl. 17 *Decemb.* 1715. *bl.* 917.

1715. drie etmaalen het Land te ruimen. Ook vo
derden zy voldoening, wegens den hoon, hu
aangedaan. De Keizer zelf verstondt, dat hu
geene voldoening geweigerd kon worden. Oo
arbeidde de Koning van Groot-Britanje, te
deezen einde, aan 't Weener-Hof. De Keu
vorst boodt, eindelyk, aan, dat hy de Staate
schriftelyk verschooning verzoeken wilde, we
gens 't gebeurde te Bon: waarmede men zi
niet voldaan hieldt, in den Haage. 't Gesch
tusschen de Staaten en den Keurvorst werd
sleepende gehouden, tot in 't jaar 1717, wan
neer men, eindelyk, door bemiddeling van de
Keizerlyken Resident, Baron van Heems, o
den twee-entwintigsten van Zomermaand, o
vereenkwam „ dat de werken van 't Kaftee
„ van Luik, naar den kant der Stad, zoude
„ worden gelaaten, gelyk zy geweest ware
„ voor den oorlog, en dat de overigen zou
„ den geslegt worden: waarna de Staatsch
„ bezetting 't Kasteel zou ruimen. Dat he
„ Kasteel van Huy volkomenlyk geslegt, e
„ daarna eerst aan den Keurvorst overgege
„ ven zou worden. Dat de slegting van be
„ de de Kasteelen geschieden zou, op koste
„ der Staaten van Luik, en dat de twee Ves
„ tingen nimmer wederom zouden mogen ver
„ sterkt worden. Dat men alle de buitenwer
„ ken van Bon zou doen slegten, buiten kos
„ ten van hunne Hoog-Mogendheden. Da
„ de Sterkte op den S. Pietersberg, door d
„ Staaten gestigt, zou in wezen blyven, zon
„ der dat zy egter, over den grond, die to
„ Luikerland behoorde, eenig meerder regts
„ gebied zouden mogen oefenen, dan over
„ den

Over-een-komst met den Keur-vorst.

„ den grond van andere Vestingwerken van 1715.
„ Maastricht, die, insgelyks, op Luikschen
„ bodem gelegen waren. Dat het geschut en
„ de krygsbehoeften, binnen Bon gevonden,
„ en den Staaten toebehoorende, hun te rug
„ gegeven zouden worden, en dat de Keur-
„ vorst de agterstallen voldoen zou aan de
„ Staatsche bevelhebber en bezetting van Bon,
„ die over hunne betaaling beding gemaakt
„ hadden met het Keurvorstelyk Kapittel: Dat,
„ eindelyk, zyne Keurvorstelyke Doorlugtig-
„ heid, wegens het gebeurde te Bon, eenen
„ beleefden brief schryven zou aan de Staa-
„ ten (*e*)." Dit geschiedde, sedert, en de ove-
rige punten van het Verdrag werden, insgelyks,
genoegzaam naargekomen (*f*).

XIX. Verschil met den Koning van Pruissen, over 't Regtsgebied in 't Overkwartier van Gelderland.

De Koning van Pruissen hadt ook merkely-
ke zwaarigheden ingebragt, tegen het punt van
het Verdrag van Barriere, welk het Overkwar-
tier van Gelderland betrof. Hy beweerde „ dat
„ de Sterkte S. Michiel gelegen was in het ge-
„ deelte, welk hem was afgestaan; dat om
„ Stevenswaard en Venlo land lag, welk on-
„ der zyne Domeinen te Montfoort, onder
„ Kriekenbeek en Middellaar, en derhalve aan
„ hem behoorde; dat men alleen van regten
„ en tollen te Venlo en te Roermonde ge-
„ waagd hadt, zonder te spreeken van 't ge-
„ ne hy regt hadt te heffen; dat men, einde-
„ lyk, over de Stukken en bescheiden van 't
„ Overkwartier schikkingen hadt gemaakt, in
„ zyn

(*e*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 490. ROUSSET Recueil, *Tom* I. *p.* 442.

(*f*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 66—87, 408—417. *Tom.* X. *p.* 177—195.

1715. „ zyn nadeel, onaangezien hy verre het groo„ ste gedeelte van dit Geweest bezat." Me handelde lang, in den Haage, over deeze b zwaarnissen. De Staaten gaven zig veel moe te, om derzelver ongegrondheid, schriftelyk aan te wyzen. Doch daar verliep nog een g ruime tyd, eer men, over een gedeelte d zelven, eens werdt (*g*). Ondertusschen, r gelden de Staaten, in Slagtmaand des jaa 1716, met den Koning van Pruissen, de gre zen in de Peel, gelegen tusschen de Meiery van 's Hertogenbosch en het Ampt van Kesse in 't Overkwartier van Gelderland (*h*), waa over, insgelyks, geschil geweest was. Wy ders, was 'er ook twist gereezen, met den Ke zer, over de grensscheiding in Vlaanderen die niet voor 't jaar 1718 vereffend werdt: o welk jaar, wy 'er, kortelyk, van gewaage zullen. Keizer Karel de VI, midlerwyl, d Regeering der Spaansche, nu Oostenryksch Nederlanden aanvaard hebbende, stelde Prin Eugenius van Savoje, tot algemeenen Land voogd over dezelven, aan: in wiens naam, d Regeering werdt waargenomen, door *Herku les Jozef Louis Turinetti, Markgraave de Pri* De Keizer maakte, in 't jaar 1718, nog een merkelyke verandering, in de Regeering d Oostenrykſche Nederlanden, dezelve brenge de op eenen voet, welken men hieldt beter o vereen te komen met hunnen tegenwoordige toestand. De Raad van Staate, de Geheim Raad en de Raad der Geldmiddelen, die el

kan

(*g*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 50—66, 431—441, 443.
(*h*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 543. DU MONT Corp. Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 481.

kanderen plagten gelyk te ſtaan, in rang en gezag, werden vernietigd, en, in de plaatſe derzelven, éénen Raad van Staate aangeſteld. Wyders, werdt de Regeering, grootendeels, naar de Franſche geſchikt (*i*). 1715.

XX. Handeling in Spanje.

Aan 't Hof van Madrid was, onlangs, eenige verandering voorgevallen. De Koningin was op den veertienden van Sprokkelmaand des jaars 1714 overleeden (*k*); en de Koning, ſedert, voor de tweedemaal, in Huwelyk getreeden met *Elizabet Farneſe*, Dogter van *Odoard den II.*, *Hertoge van Parma*, die, tegen 't einde des jaars, in Spanje komende, de Prinſes van Urſins, terſtond, van 't Hof verzonden hadt. Zy begaf zig, eerlang, naar Frankryk, daar zy minnelyk bejegend werdt. Ik vind, dat zy, aldaar zynde, voornam, naar Holland te vertrekken, en zig, met der woon, te Utrecht, neder te ſlaan (*l*). Doch ik weet niet, of zy dit voorneemen voltrokken heeft. Haare ongenade werdt, in 't gemeen, toegeſchreeven aan zekere onbeleefdheid omtrent de nieuwe Koninginne, toen zy dezelve, voor 't eerſt, ontmoette, te Guadalaxara. Ook meent men, dat zy te veel vermogt op den Koning, wiens genegenheid de Italiaanſche Prinſes voor zig alleen begeerde (*m*). Ondertusſchen, verviel, met de ongenade der Prinſesſe van Urſins, het geſchil over het Landgoed van dertigduizend Ryksdaalers, haar uit Luxemburg of Limburg be-

(*i*) *Voiez* DU-MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 510.
(*k*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 556.
(*l*) Misſive *van den* extr. Ambaſſ. BUYS *van* 14, 25 *Jan.* 5 *April* 3 *May* 1715.
(*m*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 130, 131.

1715.

De Heer van Ripperda wordt derwaards gezonden.

beloofd; welk de Vrede met Frankryk en m Spanje zo lang hadt tegengehouden. Eenige tyd na 't sluiten der Vrede met Spanje, ha den de Staaten beslooten, een' buitengewoo nen Gezant derwaards te zenden, waartoe d Heer *Joan Willem van Ripperda*, Vryheer va Poelgeest, benoemd werdt (*n*). In Hooimaan deezes jaars, kwam hy aan te Madrid, daa hy zyn werk maakte van het bevestigen van he goed verstand, welk tusschen Filips den V. e de Staaten hersteld was, door de Vrede. Oo zogt hy eenige voordeelen te bedingen voo den Koophandel. De Staaten bekleedden hem sedert, op zyn verzoek, met de waardighei van *Ambassadeur* (*o*), zonder dat egter zyn wedde verhoogd werdt. De Koning van Span je hadt den *Markgraaf van Miraval*, in di hoedanigheid, herwaards gezonden, die egte niet lang in den Haage bleef. Ripperda ver nam, kort na 't overlyden van Lodewyk de XIV., uit den Abt *Julius Alberoni*, die than zeer gezien was by den Koning „ dat hunn „ Majesteiten zig niet dagten te moeijen me „ de Regeering van Frankryk, al werdt schoo „ de Koning geroepen tot het Regentschap „ of tot de Kroone zelven, indien de jong „ Vorst mogt komen te overlyden." De Am bassadeur schreef den inhoud van zyn gespre met den Abt over naar den Haage, met ver zoek, dat men zyn schryven geheim hieldt. H voegde 'er by „ dat de Koningin veel gezag „ hadt in de Regeeringe:" 't welk, allengs kens

(*n*) Resol. Holl. 13, 15 *Dec.* 1714. *bl.* 561, 572. 19 *Jan.* 2 *Maart* 1715. *bl.* 70, 274. Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1715. *bl.* 187

(*o*) Resol. Holl. 19 *Octob.* 1715. *bl.* 757.

kens, overvloediglyk gebleeken is. In Grasmaand des volgenden jaars, deedt Ripperda eerst zyne openbaare intrede te Madrid (*p*). 1715.

Het kaapen der Zweeden op de ingezetenen van den Staat hieldt nog al aan (*q*). De Staaten hadden hunnen onderzaaten, reeds in 't voorleeden jaar, vergund, geweld met geweld te mogen keeren, en alle genomen' schepen en goederen te mogen herneemen, waar zyze ook aantroffen: verklaarende zy, diergelyke ondernee-mingen der Zweeden niet anders te konnen aanzien, dan als *openbaare zeerooveryen* (*r*). De Zweedsche Gezant *Palmquist* stiet zig aan dit woord, en beklaagde 'er zig over, by de Staaten. Men gaf voor, dat de Nederlandsche schepen genomen werden, om dat zy den Russen krygsbehoeften toevoerden; 't welk, zo 't geschied was, buiten kennis, en tegen 't uitdrukkelyk verbod der Staaten, was geschied. In Zweeden, kwam, kort hierop, een Reglement uit, waarnaar de Kaapers zig hadden te voegen. Men meende, hierdoor, de ongeregeldheden te voorkomen, die in 't aanhouden en neemen der schepen gepleegd werden. Doch de Staaten vonden 't bederfelyk voor den Koophandel in de Oostzee. De Engelschen hadden dezelfde redenen van klaagen, over de Zweedsche kaaperyen. George de I. en de Staaten kwamen, derhalve, overeen, om eene Vloot in zee te brengen, die uit twee en dertig schepen van oorloge, twintig Engelsche en twaalf Staatsche, bestondt, en dien de

XXI. De Zweedsche Kaaperyen houden nog al aan.

Groot-Britanje en de Staaten zenden eene Vloot

(*p*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 131-134, 475, 476, 712, 713, 714.
(*q*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 802, 819, 850.
(*r*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1631, 1633, 367.

1715. de, om de scheepvaart der beide volken te beveiligen (*s*). Men nam deeze uitrusting, meer of min, kwalyk, aan 't Fransche Hof, en sprak van ook eene Vloot naar de Oostzee te willen zenden (*t*). Doch hiervan kwam niets. De Staatsche schepen staken, onder bevel van den Schout by nagt *Henrik Grave*, in Bloeimaand in zee. In de Zont, voegden de Engelschen onder *John Norris* zig by hen. De Engelsche Resident te Stokholm dreigde, hierop, de Zweedsche Regeering, dat men alle Zweedsche schepen aanhouden zou, zo het Hof den Koning, zynen Meester, geene voldoening gave. Men beriep zig op den Koning, die, eindelyk, van Bender te rug gekeerd, en te Straalzond aangekomen was. Doch hy was zo verre van iet te willen toegeeven, dat hy een Verdrag weigerde te bekragtigen, waarby beraamd was, dat de Koning van Pruissen Stettyn en Wismar bewaaren, en tegen de vyandlykheden der Russen en Poolen beschermen zou: schoon de Pruissische troepen, in gevolge van dit Verdrag, reeds bezit genomen hadden van de eerste deezer twee Steden (*u*). Maar Karel de XII., de Keurvorstelyke Landen van Hanover dreigende met eenen inval, drong den Keurvorst, Koning George, tot een Verdrag met Deenemarke en Pruissen, waarby hem de Hertogdommen Breemen en Verden werden toegedeeld, mids hy, op 't inneemen derzelven, den oorlog verklaarde aan Zweeden; gelyk hy, in Wynmaand, deedt.. De Hanoverschen

naar de Oostzee.

(*s*) Resol. Holl. 16 *May* 1715. *bl.* 376.
(*t*) Missive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 8 *Febr.* 1715.
(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 451

sche troepen voegden zig, hierop, by de Deenschen en Pruissischen, in Pomeren. Rugen en Iledom werden bemagtigd. Straalzond, van waar de Koning van Zweeden, op 't einde des jaars, ontweek naar Schoonen, viel den Bondgenooten, insgelyks, in handen. Ten zelfden tyde, hadt men 't beleg geslaagen voor Wismar, welk Karel de XII., te water, dagt te ontzetten. Hy begaf zig, ten deezen einde, naar Karelskroon, daar zyne Vloot gereed gemaakt werdt (*v*). De vereenigde Vloot der Engelschen en Staatschen, zig vergenoegende met het beschermen der Koopvaardye, keerde, eerlang, wederom naar huis. 1715.

De Koning van Zweeden was niet alleen ten hoogsten misnoegd op Koning George, die zig in 't bezit van Breemen en Verden gesteld hadt, en Zweedsch Pomeren hielp overmeesteren; maar de Staaten hadden hem, dagt hy, ook reden tot klaagen gegeven, doordien zy gedoogd hadden, dat de Czaar van Muskovie, zyn geslaagen vyand, eenig volk wierf, binnen hun gebied (*w*). De Czaar was, van de andere zyde, ook op de Staaten te onvrede, om dat zy, reeds eenige jaaren geleeden, de Zweeden met geld hadden ondersteund, waarvoor hun de tollen van Riga verpand waren, welken de Czaar, met de Stad, in 't jaar 1710, bemagtigd hadt. Ook waren 'er nog andere geschillen gereezen over den Koophandel op Archangel, dien den Czaar wilde verleggen naar Petersburg. De Russen hadden, daarenbo-

Nieuw misnoegen van Karel den XII. op de Staaten.

Onlusten met den Czaar van Muskovie.

(*v*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 217—313, 653. Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 38—41. Europ. Merc. *July—Dec.* 1715. *bl.* 76.
(*w*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 216.

1715. boven, eenige Hollandsche Koopvaardyschepen in den brand gesteken, te Elsingfors, voorwendende, dat dezelven zig begeven hadden onder de bescherming der Zweeden. Men handelde over deeze en andere zaaken, sedert eenen geruimen tyd, met den Prinse *Boris Kurakin*, Russischen Ambassadeur in den Haage (*x*). De Czaar boodt den Staaten een Verdrag van Zeevaart en Koophandel aan, voor het einde deezes jaars (*y*); doch het behaagde niet, en werdt, hierom, niet voltrokken.

XXII. Onlusten met de Porte en met Marokko.

De Staaten raakten, omtrent deezen tyd, ook in eenig geschil met de Turken. De Zeeuwen hadden, in den jongsten oorlog, een Fransch Koopvaardyschip genomen in de Archipel, waarin Koopmanschappen waren geweest, in eigendom behoord hebbende aan eenige Arabieren. De Ottomannische Admiraal, door deeze Koopluiden bewoogen, zondt eenen Aga met hen naar den Haage, om de genomen' goederen te rug te vorderen: doch hy keerde onverrigter zaake naar huis, alzo men hem aanwees, dat de Verdragen, tusschen de Porte en de Staaten gemaakt, hen niet verbonden, om goederen te rug te geeven, die op een vyandlyk schip gevonden waren (*z*). De Keizer van Marokko dreigde ook, de Vrede met de Staaten te willen breeken, hebbende hy hunnen Consul doen vertrekken uit zyn Ryk. Ook werden 'er eenige schepen genomen, door die van Algiers en Salee. De Staa-

(*x*) Resol. Holl. 23 *Juny*, 18 *Nov.* 1713. *bl.* 313, 567. 8 *Aug.* 1715. *bl* 579. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 782—793. *Tom.* IX. *p.* 214—216.

(*y*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. I. *p.* 468.

(*z*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 330, 332.

Staaten zagen zig, derhalve, genoodzaakt, om verlof te geeven tot het kaapen op de Roofsche-pen van Algiers en van de onderdaanen van Marokko (*a*), die, midlerwyl, beweerden, dat de Staaten reden tot de vyandlykheden hadden gegeven, doordien zy de Slaaven niet hadden vrygekogt, die, ten tyde van het sluiten der jongste Verdragen, te Algiers en elders, gevangen zaten; gelyk zy beloofd hadden. En inderdaad, dit was tot nog toe agtergebleeven, of ter oorzaake van den buitensporigen prys, welken men vorderde, of, by gebrek van penningen (*b*). Men bleef dan, eenige jaaren, in oorlog met de Barbaaren. De kryg, die, tusschen de Porte en den Staat van Venetie, ontstondt, gaf, eerlang, aanleiding tot een verbod van den invoer in 't Turksche Ryk van allerlei waaren van 't maaksel van Venetie, of 't gene 'er naar zweemde: waarop, ook hier te Lande, 't vervoeren van diergelyke waaren naar Turkye verbooden werdt, ten ware zy, met het zegel der Staaten, gemerkt waren (*c*). 1715.

XXIII. Stormwind en Sterfte onder 't Rundvee.

Een geweldige stormwind uit den Noordwesten hadt, in Lentemaand deezes jaars, merkelyke overstroomingen veroorzaakt in Holland, Zeeland, Friesland en Groningerland. Ook heerschte, hier te Lande, sedert eenigen tyd, eene zwaare Sterfte onder 't Rundvee (*d*), die verscheiden' jaaren geduurd heeft. Het zuivel bleef nogtans niet hoog in prys, ter oorzaake van den sterken aanvoer van vreemd

(*a*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 331.
(*b*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 718, 719.
(*c*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 332—334, 565, 566.
(*d*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 919.

1715. vreemd vee; hoewel dit niet geschieden kon zonder dat 'er veel gelds om ten Lande u raakte.

XXIV. Plakaat tegen 't ontvangen van verbooden' geschenken.

Men hadt, sedert eenen geruimen tyd, ee gerugt verspreid onder 't gemeen, dat somm ge Regenten zig, door geschenken, lieten b weegen tot ontrouw; welk gerugt zo veel i gang en geloof vondt, dat 'er de Staaten va sommige Gewesten kennis van namen. D van Overyssel, en naderhand die van Utrecl schreeven 'er over aan de algemeene Staate (*e*), die, eerlang, besllooten, dat de Leden va hunne Vergadering, die van den Raad va Staate, van de Generaliteits Rekenkamer, va de Admiraliteiten, van de Raaden van Brabar en Vlaanderen, van de Wethouders in de Ge neraliteits-Landen, van de Bewindhebbers de Oost- en Westindische Maatschappyen, en va de Gemagtigden tot het bewind over de nalaa tenschap van Koning Willem den III., by eede belooven zouden, zig stiptelyk te zullen ge draagen, naar een Plakaat, welk, in Winter maand, tegen het ontvangen van ongeoorlofd geschenken, in 't licht kwam (*f*).

De Graaf van Albemarle, schoon in 't Hoogerhuis van Engeland plaats genomen

Arend Joost van Keppel, Graaf van Albe marle, die, als Heer van Acquoi, in de Or de der Ridderschap van Holland, beschreeve was, hadt, in Grasmaand deezes jaars, in 't Hoogerhuis van Engeland zitting genomen Sommigen hier te Lande oordeelden, derhal ve, dat men hem de zitting onder de Edele behoorde te ontzeggen: waartoe de Heer A tend,

(*e*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 913—919. *Tom.* IX. *p.* 334, 335.

(*f*) Resol. Holl. 20 *Febr.* 12 *Octob.* 1714. *bl.* 50, 439. 18 *Dec.* 1715. *bl.* 920. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 684, 686.

rend, Baron van Wassenaer, Heer van Duivenvoorde, eenen voorslag deedt ter Vergaderinge van Holland. Doch men verstondt, dat hy, reeds by 't leeven van Koning Willem, in 't Hoogerhuis gezeten hadt, en sedert in de Ridderschap beschreeven geweest was: waarom het niet voegzaam scheen, dat hy thans van dit regt, waarvan ook de Graaf van Portland gebruik hadt gemaakt, versteken werdt. Ook werdt, eerlang, besloten, dat hy zyne zitting in de Vergadering van Holland behouden zou, en te gelyk in 't Hoogerhuis van Engeland plaats mogen neemen, mids hy, tot het laatste, vooraf, verlof verzogt en verwierf van de Staaten (*g*).

1715. hebbende, behoudt zitting onder de Edelen van Holland.

XXV. Geheime opening van een Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten.

De buitengewoone Ambassadeur Buys, die zig nog in Frankryk bevondt, hadt, op zyne ernstig en herhaald verzoek (*h*), verlof bekomen, om wederom t'huiswaards te keeren, en stondt nu op zyn vertrek, toen hem verscheiden' gewigtige voorslagen gedaan werden, onder verbindtenis van de uiterste geheimhoudinge: waardoor zyne herwaardsreize, nog eenige weeken, vertraagd werdt. De Graaf van Stairs hadt den Hertoge van Orleans, op den tienden van Wynmaand, een Verdrag voorgesteld, waarby men zig zou verbinden, tot handhaaving der Protestantsche opvolginge in Groot-Britanje, en, te gelyk, tot handhaavinge van de opvolginge tot de Fransche Kroone, volgens de jongste Akten van afstand. De Hertog van Orleans vondt egter geen' smaak

(*g*) Resol. Holl. 15 *May* 19 *Dec.* 1715. *bl.* 372, 434.
(*h*) Missive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 4 *Octob.* 1715.

1715. smaak in deezen voorslag, blootelyk, opgevat gelyk dezelve lag; doch sloeg den Engelsche Gezant een Verbond voor, tusschen Frankry Groot-Britanje en de Staaten, tot handhaavin van derzelver regten en bezittingen in Euro pa, volgens de jongste Verdragen van Vrede waartoe Stairs zeer neigde. Van deezen voor slag werdt Buys onderregt, door den Hertoge die hem vraagde, *wat hy van zulk een Verbon dagt?* Hy verontschuldigde zig heuschelyk „ niet juist, zo hy verklaarde, om dat hy be „ dugt was, dat de Akten, waarby de opvol „ ging in Groot-Britanje en de afstand van „ de Kroone van Frankryk vastgesteld waren, „ niet zouden naargekomen worden; maar „ vooral, om dat de Vrede hem nog niet ge- „ noeg begroeid scheen, om reeds een ver- „ dedigend Verbond aan te gaan; ook, om „ dat hem niet bleek, wat men al zou hebben „ te houden voor een geval, waarin 't Ver- „ bond zou moeten naargekomen worden, en „ eindelyk, om dat een min magtige zeer voor- „ zigtig zyn moest, in 't aangaan van ver- „ bindtenissen met magtiger; die ligtelyk voor „ aanval hielden, 't gene geen aanval was, „ en daardoor den min magtigen in groote „ engten konden brengen." De Hertog her- nam „ dat deeze bedenkingen vervielen, als „ men aanmerkte, dat zyn voorslag toeval- „ lig geschied was, by gelegenheid van dien „ des Graaven van Stairs, en dat hy onderstel- „ de, dat Groot-Britanje mede in 't Verbond „ treeden zou." Hy voegde 'er by „ dat hy, „ zo dra men maar begon te handelen, too- „ nen zou, dat hy zig den Pretendent niet al-

Gesprek tusschen den Hertoge van Orleans en den Ambassadeur Buys.

„ leen

„ leen niet aantrok; maar dat hy deszelfs „ oogmerken zou zoeken te dwarsboomen, „ zo veel hy kon. Over de voorwaarden, en „ over den tyd van 't Verbond, zou men na- „ der konnen handelen. Voorts, wist hy „ niet, dat iemant oorlog in den zin hadt, of „ 't moest de Keizer zyn, die, zo hy verstaan „ hadt, om den Turk aan te tasten, vyftig- „ duizend man, en onderhoud voor dezelven „ voor den tyd van tien jaaren, van 't Ryk „ geëischt hadt: welke eisch hem bedenkelyk „ was voorgekomen, konnende den kryg te- „ gen den Turk niet boven de twee jaaren „ duuren; waarom, hy vermoedde, of men „ te Weenen, het oog ook naar elders, 't zy „ naar 't Noorden, of liever naar Italie of „ Spanje, hebben mogt; zynde zyne Keizer- „ lyke Majesteit nog niet bevredigd met den „ Koning van Spanje: in welk laatste geval, „ zyne Katholyke Majesteit, veelligt, zou voor- „ wenden, aan de Akten van afstand niet ge- „ houden te zyn." Hierop antwoordde de Ambassadeur „ dat 's Keizers eisch, zo dezel- „ ve geschied mogt zyn, mogelyk, alleen ge- „ daan was, om de Porte, te eerder, tot re- „ den te brengen: dat hem, ten minste, niet „ waarschynlyk voorkwam, dat de Keizer den „ Koning van Zweeden, die, binnen twee „ jaaren, afgeoorloogd zyn zou, nu verder in „ 't laage zou willen helpen: ook niet, dat „ hy 't gemunt zou hebben op Italie, daar hy „ de onzydigheid beloofd hadt te zullen on- „ derhouden; veel min, op Spanje, zonder „ van Schepen of Galeien voorzien te zyn." Hy besloot „ dat zulke bykomende zaaken,

1715.

1715. „ als hy te vooren genoemd hadt, dikwils, het „ meeste overleg gaven, by 't aangaan van „ verdedigende Verbindtenissen." De Hertog erkende dit; doch beweerde tevens „ dat men, „ ter goeder trouwe handelende, gelyk zyne „ inzigten, inderdaad, opregt waren, alles „ zo klaar omschryven kon, dat men alle „ zwaarigheden voorkwame." 't Gesprek eindigde hiermede. De Ambassadeur Buys verstondt, daarna, uit den Graave van Stairs, dat de zaak zig, tusschen den Hertoge en hem, zo hadt toegedraagen, als de Hertog verhaald hadt. Hy hieldt den Graave hierop voor, dat, wanneer de Koning, deszelfs Meester, in zulk een Verbond tradt; het zig zelf wees, dat hy zulks niet deedt, als Keurvorst van Hanover; maar alleenlyk als Koning van Groot-Britanje: 't welk Stairs erkende (*i*).

Inzigten van Frankryk en van Groot-Britanje.

Kort hierna, ontving de Engelsche Gezant naderen last van zyn Hof, om alleen de handhaaving der opvolginge in de twee Ryken te bewerken, en het sluiten van een verdedigend Verbond, welk meer overlegs vereischen zou, te verschuiven. Men was, ten deezen tyde, in Engeland, bedugt voor de onderneemingen des Pretendents, welker uitslag wy reeds verhaald hebben, en men wilde, hierom, het Fransche Hof gaarne beweegen, tot het stuiten deezer onderneemingen. Maar de Hertog van Orleans, en vooral die van zynen Raad verstonden, dat het Ryk meer nuts te wagten hadt van een algemeener Verbond, tusschen de

(*i*) Secr. Missive *van den* extr. Amb. BUYS *aan den* Griffier F. FAGEL *van* 25 *Octob.* 1715.

de drie Mogendheden. Men meende, aan 't Hof, dat zulk een byzonder Verdrag van handhaavinge der Opvolginge in de twee Ryken, misduid zou worden by 't gemeen, tot agterdeel des Hertogs, en veelen haatelyk voorkomen. De Maarschalk d'Huxelles gaf dit den Heere Buys te kennen, hoewel Stairs deezen gezeid hadt, dat de Hertog uitstel zogt, om eerst eens te zien, hoe de zaaken van den Pretendent, in Engeland, zouden afloopen. De Staatsche Ambassadeur hadt, ten zelfden tyde, uit den Graave, verstaan, hoe hem, uit Engeland, geschreeven was, dat de Keizerschen, voor eenigen tyd, wel gesproken hadden van vyftigduizend man te begeeren van 't Ryk; doch dat zy hiervan geenen eisch hadden gedaan, en dat 'er, by 't Ryk, niets op vastgesteld was (*k*).

1715.

XXVI. Besluit der Staaten op den voorslag van den Hertoge-Regent.

De Heer Buys, van al 't voorgevallene berigt gegeven hebbende aan den Griffier Fagel, ontving, eerlang, een geheim besluit der algemeene Staaten, welk, den eenendertigsten van Wynmaand, op zyn eerste schryvens, genomen was. Het behelsde „ dat de voorslag van „ een verdedigend Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en den Staat, hun, gelyk hem, zo gewigtig was voorgekomen, „ dat dezelve wel een ryp overleg verdiende, „ vooral, om dat zulk een Verbond, tegenwoordig, veelligt, argwaan verwekken zou, „ by den Keizer, of by andere Mogendheden, „ en om dat men het Verdrag van Barriere „ nog niet voltrokken hadt. Ook kwam het „ voor-

(*k*) Secr. Missiven *als boven van 28 Oct. en 2 Nov.* 1715.

1715. „ voorstel hun nog zeer raauw voor, weetende zy niet, wat Groot-Britanje, daarmede, „ eigenlyk, zou mogen bedoelen. Nogtans, „ wilde zy 't niet van de hand geweezen hebben; maar waren gezind, om 'er ernstelyk op „ te raadpleegen." Wyders, belastten zy den Heere Buys „ dat hy den Hertoge van Orleans, „ op deezen voet, antwoorden zou, wel zorg „ draagende, dat hy den Staat hieldt buiten „ alle verbindtenis (*l*).

Zyn nader gesprek met Buys.

De Ambassadeur, hierop, in nader gesprek gekomen met den Hertoge en met d'Huxelles, vernam, uit zyne Koningklyke Hoogheid „ dat „ het juiste voorwerp der voorgeslaagen' verbindtenisse, naar hunne gedagten, behoorde te zyn de verdediging van Frankryk, „ Groot-Britanje en den Staat, in de regten „ en bezittingen in Europa, hun, volgens de „ jongste Verdragen, toekomende: waaronder dan mede zouden begreepen zyn de opvolging in de twee Ryken, en de Barriere der Staaten; doch niet de zaaken van „ Spanje, van Italie, van Sicilie, noch van 't „ Noorden." Hierby voegde de Hertog „ dat „ de Keizer geene reden tot argwaan scheppen kon, uit een Verbond, dat slegts diende tot bescherming der hooge Bondgenooten, buiten iemants benadeeling; dat de „ Staaten ook niet agterlyk behoorden te zyn; „ ter oorzaake van de onvoltrokken' handeling over de Barriere, zynde hem, uit den „ Haage, berigt, dat het Verdrag deswege zo „ goed als getekend was. Maar Chateauneuf „ hadt

(*l*) Secr. Resol. Gener. *Jovis* 31 *Octob.* 1715.

„ hadt hem, ging hy voort, ook geschreeven, 1715.
„ dat, in het Verdrag, eene onderlinge verbindtenis tot handhaavinge van elkanders bezittingen zou komen: 't welk hem hadt doen denken, dat de Staaten, hierdoor, zouden konnen ingewikkeld worden in eenen oorlog, hoe zeer zy, zo wel als Frankryk, gezind waren om de Vrede te bewaaren. Want, zo de Keizer Sicilie eens aantastte, gelyk hy, meermaalen, gedreigd hadt, en Frankryk gevergd werdt, den Koning van Sicilie by te staan, volgens het Utrechtsch Verdrag, zou zulks de Staaten, uit hoofde der voorgeslaagen' verdedigende Verbindtenisse, nog niet verpligten tot het opvatten der wapenen; maar 't geval zou veranderen, zo, by wege van afwending, of verdediging, of reden van oorloge, de Keizer Frankryk, of Frankryk den Keizer aantastte, in de Nederlanden. Immers, zou de Keizer dan den Staat vermaanen, tot het naarkomen der beloofde handhaavinge zyner bezittingen." De Hertog verklaarde, wyders „ dat hy, hierdoor, bewoogen geworden was, om Chateauneuf aan te schryven, dat hy den Staaten, op de gevoeglykste wyze, in bedenking zou geeven, hoe voorzigtig zy behoorden te zyn in 't belooven van de handhaavinge der Spaansche Nederlanden of der Barriere; of, dat hy 't liever zulks zou zoeken te beleiden, dat de Spaansche Nederlanden, met betrekking tot den Keizer, Frankryk en de Staaten, in alle gevallen, gehouden werden voor onzydig; zo dat menze geen van driën zou mogen aan-

Hy slaat de onzydigheid der Oostenryksche Nederlanden voor.

1715. „ tasten, noch ook geen van drieën, uit de„ zelven, aangetast worden: waarvan men „ eene Overeenkomst maaken zou, die gee„ ne gemeenschap zou hebben met de voor„ geslaagen verbindtenisse." Ten besluite, betuigde zyne Koningklyke Hoogheid „ dat hy „ deezen voorslag al mede deedt, tot beter „ behoudenisse der gemeene ruste, den Am„ bassadeur vraagende, *wat hem, voor zyn per*„ *soon, daar van dagt?*" Maar de Heer Buys vondt ongeraaden, zig, op deeze vraage, te verklaaren, alleenlyk aanneemende, van alles omstandiglyk berigt te geeven aan hunne Hoog-Mogendheden: gelyk hy deedt (*m*). Van 't gene de Hertog verklaarde vernomen te hebben, dat men van zins geweest zou zyn, by 't Verdrag van Barriere, de handhaaving van elkanders regten en bezittingen te belooven, is my nergens eenig blyk voorgekomen. Zeker is 't, ten minste, dat zulks, by het gemelde Verdrag, niet geschied is.

XXVII. Chateauneuf doet den zelfden voorslag, in den Haage.

De Markgraaf de Chateauneuf deedt den voorslag om de Oostenrykſche Nederlanden en Barriere-Plaatsen onzydig te verklaaren, op den zeventienden van Wintermaand, in een schriftelyk Vertoog (*n*), welk, sedert, gezonden werdt aan de byzondere Gewesten. Ook traden de Afgevaardigden der Staaten, met den Markgraave, in onderhandeling, over deszelfs voorslag: hem vraagende, of die ook aan den Keizer en aan Groot-Britanje geschied ware? Hy antwoordde, *neen*: waarop zy hervraag-

(*m*) Secr. Miss. *van den* extr. Ambass. Buys *aan den* Griffier Fagel *van* 8, 25 *Nov.* 1715.

(*n*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 114.

vraagde „ hoe zy toch zouden konnen hande- 1715.
„ len over de onzydigheid van een Land, welk
„ eenen anderen, in eigendom, toekwam, bui-
„ ten deszelfs bewilliging?" Zy voegden 'er by,
„ dat zy ook de toestemming des Konings van
„ Groot-Britanje, die zig tot de handhaavinge
„ van 't Verdrag van Barriere verpligt hadt,
„ hiertoe, zouden noodig hebben." Chateau-
neuf antwoordde „ dat Frankryk voorhadt, de
„ Utrechtsche Vrede nader te bevestigen, en
„ de Staaten te beveiligen voor oorlog; waar-
„ in zy, huns ondanks, zouden konnen inge-
„ wikkeld worden, zo de Keizer Frankryk met
„ de wapenen mogt willen aantasten; en dat
„ Groot-Britanje zig aan het voorgeslaagen
„ Verdrag van onzydigheid niet stooten kon,
„ om dat het Verdrag van Barriere, welk de
„ Koning handhaaven moest, daardoor, nog
„ meer gesterkt werdt (*o*)." Doch deeze re- 1716.
denen verhinderden de Staaten niet, over den voorslag van Frankryk, te raadpleegen, met de gezanten des Keizers en des Konings van Groot-Britanje, die beide, op last van hunne Hoven, het aanneemen van zulk een' voorslag ontrieden. De Keizer hadt dien voor *onredelyk* verklaard. De Koning van Groot-Britanje liet zeggen, dat hy zig, in deeze zaak, niet steeken kon. De Staaten deeden 'er den Ambassadeur van Frankryk van onderrigten, door den Voorzittenden Heer. Hy schiep 'er klein genoegen in. De overeenkomst wegens de onzydigheid der Oostenrykschen Nederlanden bleef

(*o*) Missive *van* S. KONINCK *van* 29 *Decemb.* 1715. *in de* Notul. Zeel. *van* 1716. *bl.* 33.

1716. bleef agter (*p*). Ook kwam 'er, vooreerst niets van de voorgeslaagen' verbindtenisse tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. De buitengewoone Ambassadeur Buys keerde, in 't begin des jaars 1716, in den Haage, te rug, laatende den Sekretaris *Scheltus* in Frankryk, om de zaaken der Staaten, by voorraad, aldaar, waar te neemen. Voor zyn vertrek, hadt hy zyn werk nog gemaakt, om het Fransche Hof te beweegen, dat het, gelyk andere Mogendheden deeden, den Staaten ook den titel gave van *Hoog-Mogende Heeren*, en hunnen gezanten de eer, die, in Frankryk aan die van Venetie gegeven werdt (*q*). Doch hy hadt, hierin, nog niet konnen slaagen, naar genoegen.

XXVIII. Verbond der Staaten met Groot-Britanje, tot vernieuwing der voorgaande Verbonden.

De handeling over een verdedigend Verbond, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, werdt sleepende gehouden, en de overeenkomst wegens de onzydigheid der Oostenrykſche Nederlanden bleef steeken, inzonderheid ter oorzaake der handelinge over een verdedigend Verbond tusschen Groot-Britanje en het Weener-Hof, waarin men de Staaten ook deel wilde doen neemen. De Staatsche Ambassadeurs in Engeland, de Heeren van Wassenaar-Duivenvoorde en van Borselen hadden, eindelyk, op den zeventienden van Sprokkelmaand deezes jaars, een Verbond getekend met Groot-Britanje, waarby de Verdragen en Verbonden van de jaaren 1667, 1668, 1674, 1675, 1678, 1689 en 1713 vernieuwd en

(*p*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 470.
(*q*) Verbaal *van den* extr. Amb. BUYS. *MS.*

en bevestigd werden. Ook werden sommige punten deezer Verdragen en Verbonden een weinig nader verklaard. „ De *Revisien*, by „ voorbeeld, waarvan in 't Verdrag van Zee- „ vaart en Koophandel van den jaare 1674, ge- „ waagd werdt, zouden zulke Revisien moe- „ ten zyn, als, in Groot-Britanje en in den „ Vereenigden Staat, in gebruik waren, en „ altoos in gebruik waren geweest. Het Ver- „ drag van Barriere van den jaare 1713 zou „ opgevat worden, met de byvoegsels en ver- „ anderingen, begreepen in het Verdrag van „ Barriere, tusschen den Keizer en de Staaten, „ van den jaare 1715. En zo eene van beide „ de Mogendheden vyandlyk aangetast, of, „ zo als, by een afgezonderd punt, sedert, „ nader werdt verklaard, door iemant der na- „ buuren, met de wapenen, gedreigd werdt „ (*r*), zou men elkanderen bystaan, in over- „ eenkomst met het verdedigend Verbond van „ den jaare 1678. Wyders, beloofde men, „ elkanderen te zullen handhaaven, in de be- „ zittingen en regten, ter wederzyde, ver- „ kreegen, of nog, by verdrag, te verkrygen, „ binnen de paalen van Europa alleen (*s*)." 't Verbond werdt, wederzyds, behoorlyk, bekragtigd, en diende den Staaten, tot nadere verzekering van 't bezit hunner Barriere; hoewelze 'er zig tegen verbonden, om Groot-Britanje te handhaaven, in 't afgelegener bezit van Gibraltar en Minorka. Doch George de

1716.

(*r*) *Zie dit* Separ. Artic. *in de* Secr. Resol. Holl. 3 *Apr.* 1716. VII. *Deel*, *bl.* 181. en Notul. Zeel. *van* 1716. *bl.* 201.

(*s*) Resol. Holl. 26 *Febr.* 1716. *bl.* 142. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 395.

1716. de I. hieldt zig niet te vrede, met dit Verbond. Op den vyfentwintigsten van Bloeimaand werdt, te Westmunster, ook een verdedigend Verbond gesloten, tusschen den Keizer en Groot-Britanje, waarover men, sedert eenigen tyd, gehandeld hadt. By een der punten van dit Verbond, was vastgesteld, dat men 'er de Staaten ook toe zou nodigen (t). Ook was 'er hun in 't begin van Lentemaand, reeds een afschrift van vertoond, door den Engelschen Gezant Walpole. Het Fransche Hof hadt, al vroeg, kennis gehad van deeze handeling, en zo men uit geheime berigten, meende ontdekt te hebben, de overeenkomst wegens de onzydigheid der Oostenrykſche Nederlanden alleenlyk voorgeslaagen, om het sluiten van 't Verbond te voorkomen, of om ten minste te beletten dat 'er de Staaten in traden. Chateauneuf ziende dat het Verbond tusschen den Keizer en Groot-Britanje op 't punt was van gesloten te zullen worden, boodt, van wege zyn Hof, aan, om 'er ook in te willen treeden. Doch hier naar hadt men, te Weenen, geene ooren. Men kende daar ook de verandering der belangen van 't Fransche Hof, en men dagt 'er in tyd en wyle, zyn voordeel mede te doen. Ook werdt de voorslag, veelligt, niet ernstelyk gemeend, van de Fransche zyde. De Staaten, midlerwyl, de overeenkomst, wegens de onzydigheid der Oostenrykſche Nederlanden hun, door Frankryk, voorgeslaagen, van de hand geweezen hebbende, om geen' argwaan

De Koning van Groot-Britanje sluit een verdedigend Verbond met den Keizer. Men zoekt 'er de Staaten ook in te doen treeden.

(t) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 477. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 469.

te geeven aan den Keizer en aan Groot-Britanje; maakten ook zwaarigheid, om te treeden in het Verbond, tusschen de twee laatste Mogendheden opgeregt, op dat zy Frankryk niet mogten kwetsen (u). Ook werden zy, van wege het Hof van Madrid, sterk afgemaand van het aangaan van zulk een Verbond. En Holland en de Stad Amsterdam in 't byzonder, den Koophandel op de Oostzee zo t'eenemaal vervallen ziende, ter gelegenheid van den kryg in 't Noorden, wilden Koning Filips niet gaarne vertoornen, en dus ook den handel op Spanje verliezen. De Fransche Ambassadeur gaf zig veel moeite, om de voornaamste Leden van den Staat, in deeze gedagten, te bevestigen (v). Zelfs werden 'er, van den Franschen kant, zo men meende, eenige Geschriften verspreid, strekkende om 't volk hier agterdogt in te boezemen, omtrent de oogmerken van den Keizer en van Groot-Britanje (w). Doch zy werden, eerlang, wederlegd, in openbaaren druk (x). De Graaf van Konigsek zogt, daarentegen, de Leden der Regeeringe te doen verstaan „ dat het Verbond, „ welk men hun voorsloeg, strekte tot bescher„ming hunner Barriere, tegen Frankryk, niet „ om hen in te wikkelen in eenen oorlog." Hy beweerde ook „ dat de Staaten, zelfs uit „ hoofde van het Verdrag van Barriere, waar„by beraamd was, dat de Oostenryksche Ne„derlanden nimmer aan Frankryk zouden mo„gen

1716.
't Gelukt niet.

(u) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 470, 471, 475.
(v) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 476, 477.
(w) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 478 — 491, 505 — 523.
(x) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 491 — 503, 523 — 556.

1716.

„ gen komen, verpligt waren, tot het aan„ gaan van zulk een Verbond." Doch zyne redenen vonden geen' ingang, by de meesten.

Voorslag van een Verbond tot handhaavinge der Utrechtsche Vrede.

Chateauneuf ook, ziende den voorslag, aangaande de onzydigheid der Oostenrykſche Nederlanden, van de hand geweezen, ſprak van een Verbond tuſſchen Frankryk en de Staaten tot handhaavinge der Utrechtſche Vrede. Hy deedt zyn beſt, om zulk een Verbond den Staaten ſmaakelyk te maaken. Doch de Keizerſchen arbeidden 'er tegen aan. Zy dreeven „ dat Frankryk alle de Utrechtſche Ver„ dragen zogt te doen handhaaven, en der„ halven den Keizer te doen verſteeken van „ allen regt op Spanje en op Sicilie; dat men „ de Staaten ook zogt te verpligten, om den „ Hertog van Savoje te erkennen voor Ko„ ning van Sicilie, 't welk zy, tot hiertoe, zo „ zorgvuldiglyk, vermyd hadden (y):" al het welk hen, dagt men, behoorde te beweegen, om 't Verbond met Frankryk van de hand te wyzen, en zig te verbinden met den Keizer en met Groot-Britanje. Doch zy, zo ſterk aangezogt, van beide de zyden, bleeven beſluiteloos.

Geheim inzigt van George den I.

Ook meende men, eerlang, klaarlyk te konnen beſpeuren, dat het Engelſche Hof, in het ſluiten met den Keizer, voornaamlyk, beoogd hadt, den Hertog van Orleans agterdogtig te maaken, en tot nadere voorſlagen, wegens een Verdrag van handhaavinge der opvolginge te beweegen (z): waar van wy den uitſlag, wel haaſt, zullen zien.

Kei-

(y) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 503—505.
(z) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 468.

Keizer Karel hadt, midlerwyl, gewigtige redenen, om zig, door nieuwe Verbonden, te sterken, alzo hy, kort hierna, in oorlog raakte met den Grooten Heer, die, in 't voorleeden jaar, Morea veroverd hadt op den Staat van Venetie, 't welk de Keizer hieldt, voor eene schending der Karlowitsche Vrede, tot welks handhaaving hy verbonden was. Hy sloot, hierop, in Lentemaand deezes jaars, een nieuw Verbond met de Venetiaanen (*a*), en bragt een Leger byeen, in Hongarye, tot welks onderhoud, hem vyftig Romermaanden waren toegestaan. Prins Eugenius, die 't opperbevel voerde over dit Leger, sloeg de Turken, by Peterwaradyn, op den vyfden van Oogstmaand: waarop hem Temeswar, na een beleg van zeven weeken, in handen viel (*b*). 1716. XXIX. Turksche oorlog.

Met Spanje waren, ten deezen tyde, eenige geschillen te vereffenen, den Koophandel betreffende. De Nederlandsche Koopluiden te Barcelona werden belast, met inlegering van krygsvolk. Ook hadt het Spaansche Hof eene overeenkomst gesslooten met de Engelschen, volgens welke, deezen eenige voordeelen genooten in den Koophandel, die den Nederlandschen Koopluiden nog niet waren toegestaan; zynde hun, onder anderen, vergund, minder regten te betaalen van zekere waaren, welken gedaald waren in prys, en waarvan de Nederlandschen nog naar de voorige waarde betaalen moesten. Ook was hun toegelaaten, zout te maaken, en het van zeker Eiland te mo- Geschillen met Spanje.

(*a*) Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 138.
(*b*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 113. STRUV. Corps Hist. Germ. *Per.* X. *Sect.* XIII. *p.* 4092.

1716. mogen gaan haalen (*c*). De Ambassadeur Ri perda kreeg, derhalve, last, om over dee punten te spreeken, met de Spaansche Staa dienaars, en om zorg te draagen, dat de N derlandsche Koopluiden, volgens het jong Verdrag, alleszins gehandeld werden, als meest begunstigde volken (*d*). Van de Spaa sche zyde, werden egter ook klagten gedaa tegen de onzen. In 't najaar, kwam de *Mar graaf Beretti Landi*, als Ambassadeur der Kro ne van Spanje, herwaards, voornaamlyk, o het oog te houden op de handelingen der Sta ten, over 't aangaan van nieuwe Verbond met Frankryk, of met den Keizer. Doch klaagde ook, kort na zyne aankomst, dat een ge onderzaaten der Vereenigde Gewesten z hadden nedergezet aan het Meer of de Mo ras Terminos in Mexiko, van waar zy, ja lyks, wel honderdduizend *quintalen* Verwhou gemeenlyk, *Campechehout* genaamd, vervoe den, welk zy 'er hadden doen hakken. H begeerde, derhalve, dat men deezen Luid geboodt, deezen ongeoorlofden handel te sta ken, en de genoemde Plaatsen te ruimen, bi nen agt maanden, zo zy niet wilden zien, d zyne Katholyke Majesteit zig bediende van g weldige middelen, om zulke roovers te ve jaagen (*e*). De Staaten antwoordden „ da „ noch zy, noch de Bewindhebbers der We „ indische Maatschappye eenige kennis ha

„ d

(*c*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 441.
(*d*) Resol. Gener. 27 *Febr.* 1716. *bl.* 153. *en by* LAMBER *Tom.* IX. *p.* 712, 713.
(*e*) Resol. Holl. 25 *Nov.* 1716. *bl.* 746. *Voiez* LAMBER *Tom.* IX. *p.* 714.

„ den van 't bedryf, waarover de Ambassadeur geklaagd hadt. Doch dat men den Bevelhebber van Curaçao belasten zou, zorg te draagen, dat, zo veel mogelyk ware, voldaan werdt aan de inzigten des Konings van Spanje." Zy verzogten, tevens „ dat zyne Majesteit hunne onderzaaten op Curaçao ook beveiligen wilden, tegen de geweldenaaryen der Spanjaarden; alzo men hun berigt hadt, dat de Bevelhebber van Porto Rico deedt kruissen op de Curaçaosche schepen, dezelven, dikwils, beroovende van 't gene hem aanstondt." De Ambassadeur Ripperda kreeg ook last, om te Madrid aan te houden, op vergoeding der schade, welke men, in dit opzigt, reeds geleeden hadt (*f*). 1716.

XXX. Twist tusschen den Czaar van Muskovie en de Stad Dantzig.

Het Russische Leger, zig, in 't voorjaar, onthoudende in de nabuurschap van Dantzig, eene Stad staande onder de bescherming des Konings van Poolen, hadt haar, ten dienste van den Czaar, vier Oorlogsschepen, of tweehonderdduizend Ryksdaalers, tot het bouwen derzelven, afgevergd; begeerende, daarenboven, dat zy 't onderhoud deezer schepen bekostigde. De Stad hadt zig overboodig verklaard, om den Koning van Poolen vier schepen te leveren, dieze den Czaar kon overlaaten, indien hy wilde. Doch de Russen waren niet te vrede met deeze aanbieding, en dreigden geweldige middelen te zullen gebruiken, om te verkrygen, 't gene zy begeerd hadden. De Regeering der Stad verzogt, hierop, de tus-

De Staaten wor-

(*f*) Resol. Holl. 19 *April*, 28 *Sept.* 13 *Dec.* 1715. *bl.* 324, 730, 909. 30 *May*, 15 *Octob.* 1716 *bl.* 306, 661. Resol. Gener. 10 *Nov.* 1716. *bl.* 96. *en by* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 715.

1716. tusschenspraak der algemeene Staaten, by zyn Czaarsche Majesteit. De Staaten, bezeffen-

den 'er mede gemoeid. de, hoe veel den Vereenigden Gewesten, e Holland in 't byzonder gelegen ware aan d vryheid en welstand van Dantzig, magtigden terstond, eenige Heeren, om met den Prins Kurakin, Russischen Ambassadeur in den Haa ge, over de belangen deezer Stad, in gespre te treeden. 't Geschiedde. De Gezant hield hun voor, dat die van Dantzig, geduurend den oorlog in 't Noorden, de Zweeden on dersteund, en daardoor den Czaar tot misnoe gen verwekt hadden. 't Bleek, eerlang, dat het den Czaar te doen was, om eene merkelyke somme gelds, die de Stad opbrengen moest (*g*) en wederom vondt, uit een hoofdgeld op de ingezetenen, waaronder de vreemden, en vooral de Hollandsche Koopluiden, die zig hier nedergezet hadden, niet vergeten werden (*h*).

De Czaar komt in Holland. De Czaar, die reizens gezind was, deedt, in 't najaar, verzeld van zyne Gemaalinne, wederom een' keer naar Holland. Hy kwam, vooruit, te Amsterdam; van waar hy, in de Lente des jaars 1717, naar den Haage, en voorts naar Frankryk vertrok. De Czaarin onthieldt zig, terwyl hy afwezig was, te Amsterdam, daar men haar, met Spiegelgevegten te water, en op andere wyzen, veel vermaak zogt aan te doen. Men bewees den Czaar, op zyne wederkomst, geene mindere eer. Doch de Staaten zouden gaarne een redelyk Verdrag van Koophandel met hem hebben willen sluiten, waar-

toe

(*g*) Resol Holl. 25 *July* 1716. *bl.* 516. *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 491.

(*h*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 607—615. *Tom.* X. *p.* 116—119.

1716.

toe zy niet geraaken konden. Ook maakte het werk van Dantzig, en het misnoegen der Koopluiden over de verhooging der regten, in de Steden van Lyfland, dat veelen den Vorst, die zeer willekeurig heerschte, en wiens magt langs hoe gedugter werdt, met zulke goede oogen, hier, niet zagen, als zy anders gedaan zouden hebben. Van Amsterdam, begaf hy zig naar het Hof van Berlyn, en voorts, naar zyn Ryk te rug (*i*).

XXXI. Raadpleegingen op het aanstellen van eenen Advokaat Fiskaal der Generaliteit.

Wy hebben, te vooren (*k*), gewaagd van het besluit der Staaten, in 't voorleeden jaar genomen, om alle Generaliteits Kollegien te verpligten, tot het afleggen van eenen eed, waarby zy verbonden werden, zig te wagten van 't ontvangen van ongeoorlofde geschenken. In gevolge van dit besluit, was deeze eed gedaan, in den aanvang deezes jaars. Sedert, raadpleegde men, over 't aanstellen van eenen Advokaat Fiskaal der algemeene Staaten, die waaken zou tegen de overtreedingen van het Plakaat, op 't ontvangen van geschenken gemaakt. Men ontwierp een Berigtschrift voor deezen Amptenaar, en zondt het aan de byzondere Gewesten. Doch verscheiden' draalden met antwoorden, onaangezien zy 'er, door de Vergadering der algemeene Staaten, sterk toe werden aangemaand. 't Aanstellen van eenen Advokaat-Fiskaal bleef, derhalve, agter (*l*).

Ook

(*i*) Europ. Merc. *July — Dec.* 1716. *bl.* 313. *Jan. — Juny* 1717. *bl.* 203, 253, 291. *July — Dec.* 1717. *bl.* 157, 200. LAMBERTI *Tom* IX *p.* 615, 616, 619, 760. *Tom.* X. *p.* 17, 41, 104, 116, 119. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 79.

(*k*) *Bladz.* 106.

(*l*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 742—744.

1716. Ook was 'er, ten deezen tyde, zo groote o
eenigheid onder de Gewesten, dat men bezwaa
lyk verwagten kon, dat zy, in dit punt, tot e
eenpaarig besluit zouden gekomen zyn. I
jongste kostbaare oorlog hadt de meeste G
westen zo zwaar gedrukt, dat eenigen zig ni
in staat vonden, om de agterstallen te voldoe
welken zy aan de gemeene Schatkist schuld
waren. Hieruit ontstonden verscheiden' zwa
righeden. Zeeland, Utrecht en Friesland ha
den nog niet bewilligd in den Staat van Oo
loge, voor het loopende jaar: 't welk al vo
Bloeimaand moest geschied zyn. En schoon me
't Krygsvolk van den Staat, na 't sluiten d
Vrede, verminderd hadt tot op veertigduizen
tweehonderd eenentagtig man, waarvan me
nog tweeduizend eenhonderd vierenveerti
man gebragt hadt op de inkomsten der Barri
re; hadden verscheiden' Gewesten beslooten t
afzonderlyke afdanking. Zeeland hadt zig on
last van een vendel Graauwbunders: Utrec
van een vendel Graauwbunders, en van agt g
meene vendels knegten: Friesland, insgelyks
van een vendel Graauwbunders, en van vier g
meenen, en Stad en Lande ook van een vend
Graauwbunders en van vyf anderen. Versche
den' Gewesten hielden, daarenboven, hunn
Kompagnien Ruitery en Voetvolk niet voltalli
Gelderland hieldt een zevende in van zyn aa
deel in de gemeene lasten, ter oorzaake van h
verschil over het gedeelte, welk elk Kwartie
in dit aandeel, te draagen hadt. Uit deeze on
geregeldheid, volgde, dat Gelderland, Hollan
en Overyssel, die zig niet ontlast hadden va
meer troepen, dan zy behoorden, meer dro
ge

Oneenigheid onder de Gewesten.

Staat der Landmagt.

gen van de gemeene lasten, dan hun aandeel beliep; hoewel Gelderland het zyne niet ten volle opbragt. Men schreef brief op brief aan de Gewesten, die agterlykst bleeven; doch vergeefs. Van bezendingen hadden de Gewesten, sedert eenigen tyd, zo groot een' afkeer getoond, dat men 'er zig zeer weinig van belooven kon. Sommigen vreesden voor 't breeken van den band der Vereeniginge, 't welk, men, naar 't oordeel der voornaamsten, door alle mogelyke middelen, moest tragten te voorkomen. De Staaten van Overyssel hadden, ten dien einde, voorgeslaagen het beschryven eener buitengewoone Vergaderinge, en herhaalden hunnen voorslag, andermaal, in 't begin van Oogstmaand. De Vergadering der algemeene Staaten neigde hiertoe, insgelyks. Men hadt egter niet voor, deeze Vergadering, met zo veel omslags, te doen byeenkomen, als, in 't jaar 1651, geschied was. 't Zou, dagt men, genoeg zyn, zo elk Gewest een klein getal van Afgevaardigden naar den Haage schikte, met volkomen' magt om eene lyst te maaken van de gebreken in de Regeering, welke verbetering noodig hadden; en om te raadpleegen op de beste middelen van herstelling, op dat de vereischte eenigheid bewaard bleeve, onder de Bondgenooten. De Staaten van Holland verstonden, dat men volstaan kon, met de gewoonlyke Afgevaardigden ter algemeene Staatsvergaderinge, tot zulk een einde, te magtigen.

1716.

Voorslag van Overyssel.

Doch terwyl de Gewesten yverden, om de eendragt en goede orde in den Staat te bewaaren, door het beschryven eener buitengewoone Vergaderinge; waren eenigen, 't zy in of bui-

Gedagten van sommigen, om eenen.

1716.

Stadhouder aan te ſtellen.

buiten de Regeering, van verſtand, dat m deeze heilzaame einden beter bereiken ko door het aanſtellen van eenen Stadhoude waaraan niemant, ſedert eenige jaaren, ernſ lyk, gedagt hadt. Men vindt wel, dat de Sta ten, in 't jaar 1713, en ſedert (*m*), in overl neemende, om de inkomende en uitgaande re ten in *Admodiatie* te geeven, gelyk voorheen w geſchied was; en hier over ſpreekende, m Willem Nieuwpoort (1), die, voor de Ryswy ſche Vrede, Admodiateur geweeſt was, en Lyſt der regten van 't jaar 1699 met Frankry geregeld hadt, van hem ten antwoord zoude gekreegen hebben „ dat hierom niet geda „ moeſt worden, zo lang de Staaten niet g „ zind waren, eenen Stadhouder aan te ſte „ len; zynde, naar zyn gevoelen, het Stadho „ derlyk gezag alleen in ſtaat, om de Lede „ en bedienden der Admiraliteits-Kollegien „ in de byzondere Geweſten en Steden, „ houden tot het naarkomen der Plakaaten. Doch 't blykt tevens, dat, gelyk de Admodi tie agter bleef, de Regenten der meeſte Gewe ten en Steden ook geheel afkeerig waren v de Stadhouderlyke Regeeringe (*n*). Eenige nogtans dagten 'er om. Men ontving zelfs, ſommigen verhaalen (*o*), ten deezen tyde, g heime berigten uit Engeland, dat Koning Geo ge, op zyne reize naar Hanover, tot herſte linge der eendragt onder de Geweſten, den Sta

te

(*m*) Reſol. Holl. 28 *April* 1714. *bl.* 180. 22 *Febr.* 1715. *b* 120. 21 *Jan.* 1718. *bl.* 30. 14 *Jan.* 1721. *bl.* 202.

(*n*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 533. *Tom.* IX. *p.* 758, 759.

(*o*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 745.

(1) Wy hebben hem ook genoemd, in 't XVII. Dee bl. 289.

ten de aanstelling van eenen Stadhouder voorslaan wilde, en dat hy hun, tot deeze hooge waardigheid, zynen Broeder, *Ernst-Augustus*, Bisschop van Osnabrugge, zou aanpryzen, mids deeze in de egt tradt, met de Prinsesse Weduwe van Nassau, Moeder des jongen Erfstadhouders van Friesland. Ook werdt geloofd, dat de Heer van Wassenaer-Duivenvoorde, Ambassadeur van den Staat aan 't Hof van Groot-Britanje, den Koning zulk een' toeleg in de gedagten gebragt hadt. Doch zy, die thans aan 't roer der Regeeringe zaten, zouden, zo men wil, middel gevonden hebben, om het doen van zulk een' voorslag te voorkomen, ook zonder dat 'er eenig gerugt van gemaakt werdt. 1716.

XXXII. Buitengewoone Vergadering der algemeene Staten, in den Haage beschreeven.

De Leden der buitengewoone Vergaderinge kwamen dan byeen, tegen den aanvang van Wynmaand; hoewel 'er alle de Gewesten nog niet in bewilligd hadden. In Stad en Lande, lag het Lid der Stad met de Ommelanden over hoop; waarom dit Gewest geene Afgevaardigden zondt naar den Haage. Men vermaande de twee Leden, om zig, ten minste by voorraad, in deeze gewigtige gelegenheid, te vereenigen, gelyk zy, in den aanvang des jaars, gedaan hadden. Doch sommigen sloegen voor, dat men, zonder Groningen, de raadpleegingen, midlerwyl, zou konnen aanvangen. Hierop werdt in beraad gelegd, of men niet op eene buitengewoone plaats byeenkomen moest? Doch de Raadpensionaris Heinsius merkte aan „ dat de Staa-
„ ten van Overyssel, in het voorslaan, en de
„ algemeeue Staaten, in het byeenroepen van
„ buitengewoone Afgevaardigden, niet beoogd
„ hadden, dat zulks met zo veel omslags ge-
„ schieden zou, als in 't jaar 1651. Dat men,
„ der-

1716. „ derhalve, in de gewoonlyke Vergaderplaa
„ der Staaten, behoorde byeen te komen. H
„ dat, zo men bevondt, dat hierdoor de ve
„ handeling der gewoone zaaken te zeer b
„ lemmerd werdt; men de buitengewoonen a
„ Gemagtigden zou konnen stellen, die 'er ve
„ slag van zouden moeten doen aan de Ve
„ gadering der Generaliteit, alwaar men 'e
„ vervolgens, op zou konnen besluiten." E
nigen sloegen ook voor, dat men Afgevaardig
den uit den Raad van Staate, tot de raadple
gingen, nodigen moest, vermids men voo
hadt, over 't krygsvolk en de geldmiddelen
handelen. Doch anderen bragten hiertegen in
dat men ook andere zaaken te overleggen had
die niet tot de kennisse des Raads van Staat
behoorden. Ook moest, meendenze, die Raad
zelfs ten opzigte van 't krygsvolk en de geld
middelen, slegts eene raadgeevende stem heb
ben, en de besluiten, die, door de algemeen
Staaten, zouden genomen worden, alleenlyk te
uitvoeringe brengen. 't Verschil hierover, e
het afzyn van die van Stad en Lande was oor
zaak, dat men, hieromtrent, tot geen beslui
kwam. Voorts, werdt ook gesproken, van he
voordeel der Posteryen, welk nu, vooral in Hol
land, door byzondere Persoonen, in de Steden
genooten werdt, te brengen in 's Lands gemeen
Schatkist, die 'er, naar men rekende, twee mil
lioenen 's jaars van zou konnen trekken. De Re
geering van Rotterdam hadt, onlangs, de in
komsten der Posteryen gebragt in Stads Kasse
laatende het Postmeesterschap bedienen, op ee
ne eerlyke Jaarwedde. „ Zo konden, meende
„ men, alle de Posteryen bekeerd worden, ten
„ voordeele van 't gemeene Land, alzo men-

Voorslag om de inkomsten der Posteryen te brengen aan 't gemeene Land.

„ ze

„ ze te houden hadt voor een der heerlyke Regten van de hooge Overheid, waarover byzondere Steden of Persoonen geene bestelling „ behoorden te hebben." Doch deeze gedagten vonden geen' ingang by de groote Steden van Holland, daar men gewoon was, het Postmeesterschap, een der voordeeligste Ampten, te begeeven aan de voornaamste Persoonen uit de Regeeringe, die niet gezind waren, hun byzonder voordeel af te staan aan 't gemeen. Ter gelegenheid van een Verzoekschrift der Sinode van Gelderland, werdt ook in bedenking genomen, of men, in navolging der Staaten van Overyssel, niet eenige schikking behoorde te maaken op de Huwelyken, tusschen Gereformeerden en Roomschen, en onder anderen beveelen, dat zy niet behoorden te geschieden, dan na vooraf gaande verklaaring der laatsten, dat zy nimmer eenige moeilykheid verwekken zouden, ter oorzaake van 't verschil in den Godsdienst; en dat de kinderen, die uit zulke Huwelyken gebooren werden, gedoopt en opgebragt zouden moeten worden in het geloof van den Hervormden Godsdienst. Doch de Staaten van Holland stelden de overweeging van dit punt, en van verscheiden' anderen aan hunne Gekommitteerde Raaden, om 'er, naderhand, verslag van te doen. 't Gewigtigste deezer punten betrof het krygsvolk. Sommige Gewesten, zig beroepende op hunne onmagt, drongen op eene vermindering van zes- of zevenduizend man. Doch anderen, en vooral Holland, verstonden, dat men zulk een' voorslag, terstond na de Vrede, behoorde gedaan te hebben; wanneer eenige Gewesten, niet zo zeer als tegenwoordig, boven hun aandeel, bezwaard zouden geweest zyn.

1716.

Bedenkingen, op de Huwelyken, tusschen Gereformeerden en Roomschen.

1716. Alle deeze bedenkingen werden, over en w
der, voorgesteld, voor het aanvangen der b
tengewoone Vergaderinge, welk eerst op d
agtentwintigsten van Slagtmaand geschied
Overyssel zat toen voor: en Adolf Henri
Graaf van Regteren, die, in dit Gewest, me
dan iemant anders, geyverd hadt voor dee
buitengewoone byeenkomst, opende de Verg
dering met eene deftige aanspraak, waarin
sterk drong op de noodzaakelykheid der ee
dragt onder de Gewesten. Hy sprak ook, v
ter zyde, tegen de omkoopingen. Ook was
't, die 't Plakaat, hiertegen, onlangs, gemaak
sterk hadt helpen doordryven. Men moest, ve
stondt hy, de maatregels, by dit Plakaat b
raamd, opvolgen, al was 't alleen om 't volk
overtuigen van de eerlykheid der Regenten
welke men toch gewoon was verdagt te ma
ken, wanneer men eenige verandering in de
zin hadt. Wyders, werdt het stuk van 't kryg
volk en van de geldmiddelen in beraad geleg
(p). Verscheiden' Gewesten, te weeten Zeelan
Utrecht, Friesland en Stad en Lande, dronge
op vermindering, zig, onder anderen, bedie
nende van 't gevoelen des Markgraafs de Prié
die verklaard hadt, dat men zo veel volks in d
Barriere-Plaatsen niet behoefde. Maar anderen
gelyk Gelderland en Overyssel, beweerden, dat d
veiligheid van den Staat eerder vermeerderin
dan vermindering van krygsvolk vereischte. U
trecht en Friesland erkenden 't; doch beriepe
zig op hun onvermogen: welk, in Friesland inzon
derheid, ook grooter was, uit hoofde der sterft
on

Aanvang der buitengewoone Vergaderinge.

Handeling over 't verminderen van 't Krygsvolk.

(p) Resol. Extr. Vergad. *Sabb.* 28 *Luna* 30 *Nov.* 1716. *M*

ADOLPH HENDRIK,
GRAAF VAN RECHTEREN,
Vryheer van Almelo en Vriezen-veen,
Landdroſt van Zalland enz.

H. Pothoven del. naar de Origineele ſchildery in de Familie. *J. Houbraken fec.*

Is. Tirion excud.

onder 't Rundvee, waardoor dit Gewest veel leedt. Men vorderde, dat zy, om hun onvermogen te doen blyken, den staat hunner inkomsten en lasten open lagen voor de andere Gewesten: gelyk geschiedde (q). De Graaf van Regteren bleef, midlerwyl, nog eene week voorzitten, in de plaats van Stad en Lande, welk nog geene buitengewoone Afgevaardigden gezonden, noch den gewoonlyken nieuwen last gegeven hadt. Midlerwyl, werdt, op den voorslag van Gelderland, den Raad van Staate gelast, eenen staat in te brengen van de agterstallen der Gewesten, en van 't getal der troepen, welk men, huns oordeels, behoorde in dienst te houden. 't Geschiedde. De Raad verklaarde van meening te zyn, dat men het tegenwoordig getal der troepen niet behoorde te verminderen; en gaf 'er zulke redenen van, dat 'er de Gewesten allen, zelfs zulken, die, uit onvermogen, byzondere afdankingen gedaan hadden, door overtuigd werden. 't Kwam 'er, alleenlyk, op aan, hoe men middel vinden zou, om zo veel krygsvolk te onderhouden. Men sprak van vermindering van uitgaaven en kosten. Sommigen merkten aan, dat 'er wedden op den Staat van Oorloge stonden, behoorende tot Ampten, waarvan de Amptenaars overleeden waren, en die, derhalve, door sommige Gewesten, ten hunnen byzonderen voordeele, genooten werden: waarop den Raad van Staate gelast werdt, hier naar onderzoek te doen, en zulke wedden, voortaan, van den Staat van Oorloge af te laaten (r). Die van Gelder- 1716.

(q) Resol. Extr. Vergad. *Mart.* 8 *Decemb.* 1716. *MS.*
(r) Resol. Extr. Vergad. *Jov.* 24 *Dec.* 1716. *Sabb.* 9 *Lunæ* 11 *Jan.* 1717. *MS.*

1716. derland meenden ook, dat Holland zyne Lyfwagt te voet geene grooter soldy dan den gemeenen krygsknegten behoorde toe te leggen, ten koste der gezamenlyke Gewesten (s). Doch men kwam, over dit alles, tot geen besluit. De Raad van Staate meende geregtigd te zyn, om, in vollen getale, in de buitengewoone Vergadering te verschynen, en met de Afgevaardigden in dezelve te raadpleegen: 't welk de meeste Gewesten anders verstonden: waarover ook merkelyk verschil rees. Daarenboven waren de Afgevaardigden van sommige Gewesten niet gelast, om alles af te doen, zonder rugspraak te houden, gelyk men gehoopt hadt; waarom de buitengewoone Vergadering lang zat, en weinig uitvoerde.

De Generaliteit legt, op 't voorbeeld van Holland, een honderdsten penning op de Obligatien.

Midlerwyl, hadt de agterlykheid van verscheiden' Gewesten in 't opbrengen van hun aandeel in de gemeene lasten reeds veroorzaakt, dat het Komptoir der Generaliteit, eens geslooten geweest zynde, op 't punt was van andermaal geslooten te worden: 't welk veel gemors veroorzaakt zou hebben, onder de houders der Schuldbrieven, ten laste der Generaliteit. Men vertoonde dit den Gewesten, op 't ernstigst. Doch 't vondt luttel ingang. Men zag zig, derhalve, genoodzaakt, om, op het voorbeeld van Holland, de Schuldbrieven ten laste der Generaliteit te bezwaaren met eenen honderdsten penning, doch, op 't aanhouden van Gelderland, alleenlyk voor drie jaaren. Veele ingezetenen klaagden over zulk eene onverwagte vermindering hunner inkomsten. Ook schreef 'er de Koning van Pruissen, wiens onderdaanen ook

(s) Resol. Extr. Vergad. *Mart.* 12 *Jan.* 1717. *MS.*

ook eenige schuldbrieven bezaten, eenen scherpen brief over, naar den Haage, waarin hy aanwees „ dat de vreemdelingen hun geld den „ Staaten vertrouwd hadden, in verwagting, „ dat de Schuldbrieven niet zouden belast worden, gelyk men hun beloofd hadt; en dat hy, „ zo deeze belasting stand hieldt, genoodzaakt „ zou zyn, op de eene of de andere wyze, vergoeding te zoeken voor de schade, die zyne „ onderdaanen, hierdoor, leeden." De Staaten antwoordden, heuschelyk „ dat zy, door enkele noodzaakelykheid, verpligt geworden „ waren tot zulk eene belasting, voor eenen „ korten tyd." De Regeering van Kleeve hadt hun ook, over dit zelfde onderwerp, geschreeven; aan welke zy diergelyk antwoord gaven, daarby voegende „ dat vreemdelingen geen „ voordeel behoorden te genieten, boven de ingezetenen van den Staat, die gelyken last te „ draagen hadden." 1716.

Afdanking van eenig Krygsvolk.

De buitengewoone Vergadering, midlerwyl, bespeurende, dat men den agterlyken Gewesten zou dienen te gemoet te komen, door eenige verdere vermindering van 't krygsvolk, besloot, in den aanvang des volgenden jaars, te bezoeken, of men zig van eenige Zwitsers en Graauwbunders, die hooger soldy trokken dan de Landzaaten, zou konnen ontlasten, zonder de Regeering van Bern en die der Graauwbunderen, met welken men overeengekomen was, om derzelver vendels, ook na de Vrede, in dienst te houden, te zeer te stooten. Doch dit geschiedde niet, zonder dat 'er verscheiden' ernstige Vertoogen tegen gedaan werden, van wege het Kanton van Bern, welk zig beriep op het gemaakte Verdrag. De Staaten antwoordden „ dat zy, by

1716. „ 't sluiten van dit Verdrag, gemeend hadden, „ meer troepen in dienst te zullen konnen houden, dan zy nu bevonden mogelyk te zyn; en „ dat de staat hnnner geldmiddelen hen noodzaakte, zig te ontdoen van een gedeelte van „ hun Krygsvolk (*t*)," Kortom, van de vierentwintig Bernsche vendels werden 'er agt afgedankt: en 't getal der manschap van de zestien overigen werdt ook nog, eenigszins, verminderd. Doch deeze afdanking en vermindering, waardoor de Landmagt van den Staat op vierendertigduizend vierenvyftig man gebragt werdt (*u*), geschiedde, tegen 't genoegen van sommige Gewesten. Zeeland zelf verklaarde 'er zig duidelyk tegen, en nam zeer euvel, dat men 'er toe besllooten hadt, met de meeste, niet met eenpaarige stemmen (*v*). 't Geschil, welk hier over, en over een middel, om de gebrekige Gewesten tot betaalinge te noodzaaken (*w*), onder de Leden, ontstondt, bragt veel toe, tot stremming van de raadpleegingen der buitengewoone Vergaderinge. Ook vorderden eenige Gewesten, dat menze deedt scheiden. Doch op 't aanhouden van anderen, zat zy nog, tot in Herfstmaand des jaars 1717 (*x*), en scheidde, eindelyk, zonder dat de Gewesten eens waren geworden (*y*), over verscheiden' voornaame punten, waarom zy byeengekomen waren.

(*t*) Resol. Extr. Vergad. *Vener.* 26 *Maart* 1717. *MS.*
(*u*) Resol. Extr. Vergad. *Merc.* 26 *May*, *Vener.* 4 *Jov.* 10 *Vener.* 11 *Sabb.* 12 *Juny* 1717. *MS.*
(*v*) Resol. Extr. Vergad. *Mart.* 22 *Sabb.* 26 *Juny*, *Luna* 12 *Merc.* 14 *July* 1717. *MS.*
(*w*) Resol. Extr. Vergad. *Vener.* 22 *Jov.* 28 *Jan.* *Jov.* 4 *Febr.* 1717. *MS.*
(*x*) Missiv. des Raads van Staate *in de* Notul. Zeel. *van* 1717. *bl.* 29, 33, 50, 59, 72, 78, 84, 94, 104, 114, 120, 123, 125, 127, 314-326, *24. LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 742-756. *Tom.* X. *p.* 272-293.
(*y*) Resol. Extr. Vergad. *Mart.* 14 *Sept.* 1717. *MS.*

VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *Gezindheid der voornaamste Hoven van Europa tot handelen en verdraagen. Aanleiding tot handeling over een drievoudig Verbond.* II. *De Abt du Bois handelt met George den I. te Maaslandssluis. Hy komt in den Haage. 't Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje, en de Staaten wordt geslooten. Inhoud van het zelve.* III. *Misnoegen aan de Hoven van Weenen en Madrid. Gemor in Frankryk, in Engeland, en hier te Lande.* IV. *Onderneeming van Gyllemborg en Gortz, ten behoeve des Pretendents. Gortz wordt, te Arnhem, agterhaald. Het Zweedsche Hof beweegt de Staaten, om hem te ontslaan. Zyn uiteinde.* V. *Verdrag tusschen Frankryk, den Czaar en Pruissen. Tusschen Pruissen en de Staaten. Verschil met Deenemarke.* VI. *Gelegenheid tot den oorlog tusschen Spanje en den Keizer, en tusschen Spanje en Frankryk. De Spanjaards veroveren Sardinie. Zy verdedigen zig, deswege, in den Haage. Antwoord der Staaten, die de Vrede zoeken te herstellen.* VII. *Zwaare Watervloed, op Kerstyd.* VIII. *Toerustingen in Spanje,*

Engelsche Vloot in de Middellandsche zee. De Spanjaards landen op Sicilie. Zeegevegt by Kaap Passaro. IX. *Vrede tusschen den Keizer, den Staat van Venetie en de Porte.* X. *'t Viervoudig Verbond wordt geslooten. Inhoud van het zelve. Geheime punten.* XI. *Raadpleegingen der Staaten op de aanneeminge van dit Verbond. De Koning van Sicilie treedt 'er in.* XII. *Geschillen over 't Verdrag van Barriere. Overeenkomst, deswege, getroffen. Handeling over eenige Plaatsen in Guinea.* XIII. *Staat en uitslag des oorlogs in 't Noorden.* XIV. *De jonge Prins van Oranje wordt Stadhouder van Groningen. Hattemisten in Zeeland.* XV. *Alberoni zoekt eenen opstand te verwekken, in Groot-Britanje en in Frankryk. Frankryk verklaart Spanje den oorlog.* XVI. *Landing der Spanjaarden in Schotland mislukt. De Staaten zenden George den I. onderstand.* XVII. *Krygsbedryven in Sicilie. Togt der Engelschen naar Biskaje.* XVIII. *Handeling der Staaten in Frankryk en in Spanje. Alberoni vervalt in ongenade.* XIX. *De Koning van Spanje treedt in 't viervoudig Verbond. Byeenkomst te Kameryk vastgesteld.* XX. *Oorsprong, voortgang en uitslag van den Windhandel in Aktien, in Frankryk, in Engeland en in de Vereenigde Gewesten. Maatschappyen van Rotterdam, Middelburg en Utrecht.* XXI. *Verdrukkingen der Protestanten in Hongarye en in Duitschland: met naame in de Palts. De Staaten zoekenze te doen ophouden.* XXII. *Zorg voor 't weeren van de Pest uit de Vereenigde Gewesten.* XXIII. *De Raadpensionaris Heinsius sterft. Izaak van Hoornbeek wordt Raadpensionaris.* XXIV. *Vrede*

de en geheim Verbond tusschen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje. XXV. Handelingen, op de Byeenkomst te Kameryk. Oorzaaken, waarom Frankryk en Groot-Britanje beginnen te hellen naar de zyde van Spanje. XXVI. Oorlogsschepen uitgerust, tot beveiliging der Vaarte in de Middellandsche zee. XXVII. Aanslag ten behoeve des Pretendents, in Engeland. De Staaten zeggen Koning George hulp toe. XXVIII. Prins Willem Karel Henrik Friso wordt Stadhouder van Drente. XXIX. Men zoekt hem ook van 't Stadhouderschap van Gelderland te verzekeren. De Staaten van Holland poogen 't te beletten. Zy schryven aan de Staaten van Gelderland. Uitvoerig antwoord op hunnen brief. XXX. De Prins wordt tot Stadhouder van Gelderland verkooren. Inhoud zyner Instructie. Aanmerkingen op deeze aanstelling. XXXI. Ambagtsheerlykheden in Holland verkogt. Onlusten tusschen de Lutherschen en Gereformeerden te Hamburg.

DE voorgaande eeuw en deeze, tot op de Utrechtsche Vrede, waren boven maate vrugtbaar geweest, in het voortbrengen van oorlog op oorlog, aan alle oorden van Europa. Nooit was 'er, daarentegen, tyd vrugtbaarer, in onderhandelingen, Verdragen en Verbonden onder de voornaamste Mogendheden, dan de tegenwoordige. De inwendige toestand der meeste Ryken en Staaten, 't veranderend belang der Vorsten, en derzelver byzondere inzigten drongen hen, om hunne veiligheid, of de bevordering van afgelegener oogmer-

1716.

I. Gezindheid der voornaamste Mogendheden van Europa tot handelen en verdraagen.

1716. merken te zoeken door handelen en verdraagen. Het zwak gebouw der Utrechtsche Vrede, welk waggelen moest, zo lang de Keizer niet met Spanje bevredigd, en de Hertog van Savoje, van hem, niet voor Koning van Sicilie erkend was, hadt wel eenige steunsels noodig, die men, in nieuwe Verdragen en Verbonden, meende te vinden; welken, in den tyd van weinige jaaren, zo zeer vermenigvuldigd werden, dat eene onweêrstaanbaare drift tot handelen, naar sommiger oordeel (*a*), gevolgd scheen te zyn, op eene diergelyke drift tot oorloogen, die voormaals geheerscht hadt. Men oorloogde, 't is waar, nog tegenwoordig, in 't Noorden en tegen den Turk; doch beide deeze oorlogen duurden niet lang. Ook ontstondt 'er, geduurende dit handelen zelf, nu en dan, wel wederom oorlog; doch hy was niet algemeen, en de twist werdt haast bygelegd. De zaaken van 't *Kabinet*, gelyk men spreekt, zullen, derhalve, het gewigtigst gedeelte der volgende Geschiedenisse moeten uitmaaken.

Aanleiding tot het handelen over een Verbond, tusschen Frankryk, Groot-

Aan sommige Hoven, met naame in Frankryk en Groot-Britanje, waren de Vorsten beide en de Staatsdienaars bekwaam en geneigd tot handelen. De Hertog van Orleans was 'er zeer in bedreeven. George de I. niet minder (*b*). Ook hebbenze 'er beide, van datze aan de Regeering gekomen waren, hun meeste leeven in gesleeten. Koning George hadt, gelyk wy, in 't voorgaande Boek (*c*), hebben aangemerkt,

(*a*) *See* BOLINGBROKE's Lettres on History *Tom.* II. *p.* 166, 167. *&* MONTGON Memoir. *Tom.* IV. *p.* 84.
(*b*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 358.
(*c*) *Bladz.* 120.

merkt, naar alle waarschynlykheid, het jongste Verbond gesloten met den Keizer, om het Fransche Hof tot argwaan te verwekken, en te beweegen tot het voorslaan van beter voorwaarden van een verdedigend Verbond, dan tot nog toe geschied was. Wy hebben, te vooren (d), gezien, dat men, in Frankryk, inderdaad, vreesde, dat de Keizer de Vrede niet lang zou houden, en, of in Spanje, of in Italie, de wapenen, veelligt, hervatten. Ook was 'er reden van wantrouwen op het Hof van Madrid, welk zig, mogelyk, niet zou laaten genoegen, aan de schikking, in Frankryk gemaakt op de Regeeringe. En hieruit konden onlusten ontstaan, die den Keizer aanleiding zouden konnen geeven, om Frankryk aan te tasten, van den kant der Oostenrykscche Nederlanden; terwyl Spanje zulks deedt, van den kant van Katalonie. Men hieldt dit voor de reden, waarom het Weener-Hof zig zo sterk gekant hadt tegen eene overeenkomst, wegens de onzydigheid der Oostenrykscche Nederlanden; en men kon, met geene goede oogen, aanzien, dat de Keizer zig zogt te sterken, door verdedigende Verbonden. De Hertog van Orleans hadt, hierom, eer nog 't Verbond tusschen den Keizer en Groot-Britanje getroffen was, den Engelschen en Staatschen Gezanten, in Frankryk, een Verbond van handhaavinge der wederzydsche regten en bezittingen voorgeslaagen: Chateauneuf hadt, naderhand, in den Haage, gesproken van een Verbond tot handhaavinge der Utrechtsche Vrede; welken naam men verkoor, om

1716. Britanje en de Staaten.

(d) Bladz. 109, 111.

1716. om den voorslag min haatelyk te doen schynen by 't Weener Hof. Doch over de voorwaarden was nog weinig gesproken. Men stelde, in Frankryk, vast, dat zy gunstig zouden moeten zyn, zo Koning George zig zou laaten beweegen, om te sluiten. Men wist, dat 'er twee punten waren, waarop het Engelsche Hof zeer gesteld was: 't vertrek van den Pretendent uit de nabuurschap van Groot-Britanje, en het slegten en dempen der sluize en haven te Mardyk. De Hertog van Orleans besloot, derhalve, Koning George, in deeze twee punten, genoegen te geeven, en hem, onder deeze voorwaarden, te nodigen tot een Verbond. De Staaten waren gesteld op de zekerheid hunner Barriere, en op de bevoordeeling van hunnen Koophandel: in welke twee opzigten, de Hertog hun ook te gemoet wilde komen, zo veel 't belang des Ryks gedoogen kon.

II. De Abt du Bois handelt met Koning George, te Maaslandsluis.

Men besloot, derhalve, de handeling te hervatten, en, om 't werk geheimer te beleiden, de gelegenheid der reize des Konings van Groot-Britanje naar zyne Duitsche Staaten, hiertoe, waar te neemen. De Koning stak over naar Holland, in Hooimaand deezes jaars (e). Derwaards werdt, ten zelfden tyde, uit Frankryk, gezonden de Abt *Guillaume du Bois*, voorheen de Leermeester, en nu de grootste vertrouweling des Hertogs van Orleans. Hy trof den Koning aan, te Maaslandsluis, by wien hy, door tusschenspraak van den Sekretaris van Staat Stanhope, een heimelyk gehoor verwierf. Hy stelde hier al zyne bekwaamheid te werk.

(e) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 315.

werk, om den Koning over te haalen, tot een Verbond met Frankryk. Hy beloofde, dat Frankryk de Protestantsche opvolging in Groot-Britanje handhaaven, de wederspannelingen niet ondersteunen zou, en zelfs den Pretendent, die, op 't aanhouden van George den I., uit Lotharingen, geweeken zynde, zig thans te Avignon onthieldt, doen vertrekken, tot over het Alpische gebergte. Wegens de werken te Mardyk, waarover, ten deezen tyde, in Engeland gehandeld werdt, zou men den Koning, insgelyks, genoegen geeven. Kortom, de Abt bood zo veel uit, dat Koning George, kans ziende, om het oogmerk, welk hy, zo men meende, in 't sluiten met den Keizer gehad hadt, te bereiken, den Abt toeliet, hem te volgen naar Hanover, daar men 't haast zo verre eens werdt, dat de Abt, eerlang, in stilte, te rug keerde naar den Haage; alwaar hy zig, eenen geruimen tyd, bedektelyk, ophieldt, in 't Huis van den Markgraave de Chateauneuf, om de Staaten, insgelyks, tot het Verbond te beweegen. Hy ging, hier zynde, niet uit, dan des nagts, om met eenige Leden der Regeeringe, die in 't geheim waren, en byzonderlyk met den Raadpensionaris Heinsius, te spreeken. Men vertoonde den Staatschen een ontwerp van 't Verbond, waarin, onder anderen, beloofd werdt, dat men den wederspannelingen, over en weder, geene schuilplaats verleenen zou. De Staatschen begeerden verklaaring, dat de Fransche vlugtelingen niet onder den naam van wederspannelingen zouden begreepen worden. Doch men hieldt deeze verklaaring noodeloos, van de zyde

1716.

Komt in den Haage. Zyne heimelyke handeling aldaar.

1716. zyde van Frankryk. Wyders, vorderden de Staatschen „ 1. dat de handhaaving der w
„ derzydsche regten en bezittingen alleenly
„ aan Europa bepaald werdt. 2. dat de Sta
„ ten niet meer dan de helft van den onde
„ stand, dien Frankryk en Groot-Britanje g
„ ven, zouden behoeven te leveren; en d
„ zy zouden konnen volstaan, met het in gel
„ te doen. 3. dat men hun de Lyst der Reg
„ ten van 't jaar 1664 toestonde, en alle d
„ volgende Ordonnantien vernietigde. 4. dat
„ Frankryk den Staaten, voortaan, den titel
„ van *Hoog-Mogende Heeren* gave, en hunne
„ Ambassadeurs handelde, op gelyken voet
„ als die van Venetie. 5. dat de geschillen
„ over de schepen, sedert het tekenen der
„ Utrechtsche Vrede genomen, in dier voege
„ mogten afgedaan gerekend worden, dat de
„ eigenaars zig onderwierpen, aan de uit-
„ spraak, deswege gedaan, door de Kollegien
„ ter Admiraliteit, hier te Lande." De Fran-
schen zonden deeze punten naar hun Hof, en
gaven, eerlang, voor bescheid „ dat het *eerste*
„ toegestaan werdt; dat men, wat het *tweede*
„ betrof, den onderstand der Staaten op zes-
„ duizend man bepaalen wilde." hoewel, hierin,
naderhand, verandering kwam. „ Dat het *der-*
„ *de* punt niet kon toegestaan worden; doch
„ dat men de belasting van tweemaal twee
„ stuivers van de *Livre*, die, na 't jaar 1699,
„ was ingevoerd, afschaffen, en de wollen-
„ stoffen en andere waaren, die nu alleen te
„ Calais en S. Valeri mogten ingebragt wor-
„ den, in alle havens van Frankryk, zou laa-
„ ten invoeren. Dat het *vierde* punt ingewil-

„ ligd

„ ligd werdt, met deeze uitzondering, dat de „ Ambassadeurs van Frankryk den Staaten „ den titel van *Hoog-Mogende Heeren* geeven „ zouden; doch dat de Koning niet zou ver- „ pligt zyn, hun, onder dien titel, te schry- „ ven. Dat, eindelyk, het *vyfde* punt, vol- „ komenlyk, werdt toegestaan." De rekkelyk- heid van 't Fransche Hof deedt de Staatschen sterk neigen, tot het Verbond; daar Cado- gan, die in 't geheim der handelinge was, en met den Abt du Bois en den Raadpensiona- ris Heinsius menig gesprek hieldt, hen zeer toe aanzettede. Men hadt elkanderen, zelfs by eede, verbonden, de handeling bedekt te houden, tot dat men 't volkomen eens zyn zou. Nogtans, was 'er, men weet niet hoe, iet van uitgelekt. De *Graaf van Wolkra*, Kei- zerlyke Gezant te Londen, hadt 'er de lugt van gekreegen. De Baron van Heems, in den Haage, werdt ook gewaar, dat 'er iet omging. De laatste vraagde 'er Walpole naar, die zig onkundig hieldt, of misschien waarlyk onkun- dig was. Maar in Engeland beleedt men 'er iet van, aan den Graave van Wolkra. De Kei- zerschen waren 'er zeer over te onvrede. Zy zagen klaarlyk, dat men, de Utrechtsche Vre- de zoekende te bekragtigen door zulk een Ver- bond, den Keizer wilde versteeken van alle hoop op de Kroone van Spanje, of op eenigen der Spaansche bezittingen. Zy deeden, der- halve, hun best, om het sluiten van 't Verbond te voorkomen. Men wil zelfs, dat het Wee- ner-Hof een' Jezuit zondt naar Frankryk, om den Hertoge-Regent een Verbond met den Keizer voor te slaan. Doch deeze handeling

1716.

De Keizerschen komen 'er agter.

1716. hadt geen gevolg. De Koning van Groot-I tanje deedt den Keizer een Ontwerp vert nen van 't Verbond met Frankryk en de St ten: waarin, egter, naderhand, nog merke ke verandering kwam. Het werdt zeer afg keurd, aan 't Weener-Hof. Men verklaard dat, zo 't getekend werdt, het Verbond tu schen den Keizer en Groot-Britanje, op h zelfde oogenblik, moest gerekend worden, a verbroken. Doch Groot-Britanje en de Sta ten zelven waren te ver gegaan, om te rug t konnen treeden.

Het drievoudig Verbond wordt getekend.

Toen men 't geheim der handelinge m Frankryk niet langer konde noch wilde bewa ren, in den Haage, nam de Abt du Bois de naam en rang aan van buitengewoonen Am bassadeur van Frankryk, en verscheen in 't o penbaar. Het ontwerp van 't Verbond werd rond gezonden aan de Gewesten, daar 't nie op eenerlei wyze werdt ingezien. Zeeland, i 't byzonder, verklaarde 'er zig, ernstelyk, te gen. Andere Leden der hooge Regeeringe von den 'er, insgelyks, niet veel reden toe. Me bragt voorbeelden by van de onopregtheid va 't Fransche Hof, waarvan de Staat, zo me voorgaf, sedert meer dan zestig jaaren, meni ge ondervinding gehad hadt. Doch hiertege werdt gezeid, dat de inzigten en belangen va Frankryk, na de dood van Lodewyk den XIV. merkelyk veranderd waren. Midlerwyl, han delde men nog eenigen tyd met Frankryk, ove 't stuk van den Koophandel, en over den tite en rang der Staaten, zonder dat men 't volkomen eens werdt; maar na dat men, van de Staat sche zyde, vryheid bedongen hadt, om, zo 't

begeerd werdt, ook te mogen treeden in het Verbond, tusschen den Keizer en Groot-Britanje aangegaan, besloten zes Gewesten met Frankryk en Groot-Britanje te tekenen. Zeeland verklaarde 'er zig langst tegen. Doch men zou geene zwaarigheid gemaakt hebben, om met de meerderheid te besluiten, zig beroepende op het Munstersche Verdrag van den jaare 1648, en op het Groot-Verbond van den jaare 1701, welken ook, buiten bewilliging van Zeeland, getekend waren (*f*): maar Zeeland voegde zig, eindelyk, naar de overige Gewesten. Het drievoudig Verbond, gelyk het, sedert, genoemd werdt, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, eindelyk in 't net gesteld zynde, werdt, in den Haage, getekend, op den vierden van Louwmaand des jaars 1717. Het behelsde slegts *agt* punten, die hierop uitliepen. „ 1. Men zou, voortaan, eene vaste Vrede, vriendschap en vereeniging „ onderhouden. 2. Frankryk verbondt zig, om „ hem, die, by 't leven van Koning Jakob „ den II., den titel van *Prinse van Walles*, en, „ naderhand, dien van *Koning van Groot-Britanje* aangenomen hadt, terstond na de tekening van dit Verdrag, te doen vertrekken „ van Avignon, en zyn verblyf te doen neemen over het Alpisch gebergte: ook, om „ hem, op geenerlei wyze, te ondersteunen, „ noch iemant, die, van zynent wege, de rust „ van Groot-Britanje, door oorlog, oproer „ of samenzweering, zou mogen onderneemen „ te

1716.

1717.

Inhoud van het zelve.

(*f*) LAMBERTI *Tom.* IX, *p.* 556--565. *Tom.* X. *p.* 13. TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 339, 352, 354, 355. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 87, 88.

1717. „ te ſtooren. Ook zou Frankryk niet gedoo-
„ gen, dat de Perſoon, boven gemeld, on-
„ der eenigerlei naam of voorwendſel, immer
„ kwame, veel min verbleeve in eenige Plaats
„ van 't Franſch gebied. 3. De drie Mogend-
„ heden verbonden zig, om geene ſchuilplaats
„ of verblyf te gunnen aan de onderzaaten van
„ een' hunner, die voor wederſpannelingen ver-
„ klaard waren, of zouden worden, belooven-
„ de zy, dezelven hun gebied te doen ruimen,
„ binnen agt dagen na dat het gevorderd zou
„ zyn. 4. Wegens het ſlegten van Duinkerken,
„ en het dempen der haven aldaar, verklaar-
„ de Frankryk, zig te zullen gedraagen naar
„ de overeenkomſt, deswege, in Herfſtmaand
„ laatſtleeden, te Hamptoncourt, getroffen. In
„ gevolge van welke, de groote doorvaart der
„ nieuwe ſluize te Mardyk geheellyk geſlegt
„ zou worden, blyvende egter de geſloopte
„ bouwſtoffen ten dienſte des Konings; mids
„ hyze niet deedt gebruiken, tot eenige Ha-
„ ven of Sluis, op twee mylen na aan Duin-
„ kerken of Mardyk, zynde men overeenge-
„ komen, dat, langs het gantſche ſtrand, bin-
„ nen deezen afſtand, nimmer eenige Sluis,
„ Haven, Dok of Sterkte zou mogen worden
„ opgeregt. De kleine ſluis zou tien voeten
„ enger gemaakt worden, en dus maar zes-
„ tien voeten wyd blyven. De krebhoofden
„ langs het nieuwe Kanaal zouden, insgelyks,
„ geſlegt, en, binnen den genoemden afſtand,
„ nimmer herſteld worden. De ſlegting van al
„ 't gemelde zou, zo 't mogelyk ware, volko-
„ menlyk, moeten voltrokken zyn, tegen 't
„ einde van Zomermaand deezes jaars. De
„ ſleg-

„ flegting der dyken langs de oude haven te 1717.
„ Duinkerken zou ook geheellyk voltrokken,
„ en de overgebleeven' Vestingwerken aldaar
„ met het ftrand gelyk gemaakt worden. De
„ Koning van Groot-Britanje en de Staaten
„ zouden Gemagtigden ter gemelde plaatfen
„ mogen zenden, om te zien, of alles behoor-
„ lyk werdt uitgevoerd. 5. De Utrechtfche
„ Vrede, tusfchen Frankryk en Groot-Britan-
„ je, en Frankryk en de Staaten, gesflooten,
„ werdt, in allen deele, bekragtigd, bezon-
„ derlyk ook in opzigte van de opvolginge in
„ Groot-Britanje en in Frankryk. De hande-
„ lende Mogendheden beloofden, elkanderen
„ te zullen handhaaven in derzelver regten
„ en bezittingen, by de gemelde Vrede ver-
„ kreegen, en indien iemant een' van hun
„ aantaftte met de wapenen, zouden de ande-
„ ren hunne poogingen aanwenden, om den
„ beledigden vergoeding te bezorgen, en de
„ vyandlykheden te doen ophouden. 6. Doch
„ zo deeze poogingen de gewenfchte uitwer-
„ king niet hebben mogten, zou men elkan-
„ ren byftaan met de volgende manfchap:
„ Frankryk en Groot-Britanje zouden ieder
„ agtduizend knegten en tweeduizend ruiters
„ leveren, en de Staaten vierduizend kneg-
„ ten en duizend ruiters. Doch zo de aan-
„ gevallen' Bondgenoot liever onderftand in
„ fchepen, of zelfs in geld begeeren mogt, zou
„ zulks aan zyne keuze ftaan. Duizend knegten
„ zouden op tienduizend, en duizend ruiters
„ op dertigduizend guldens Hollandfch geld ter
„ maand, en twaalf maanden voor een jaar ge-
„ rekend worden. De onderftand in fchepen

1717. „ zou, naar evenredigheid, worden begroot. „ 7. Zo de Ryken of Landen der drie Mogendheden, door inwendigen tweespalt, of „ door opstand ter oorzaake der genoemde „ opvolgingen, beroerd mogten worden, zou „ de Bondgenoot, die zig in deeze beroerte bevondt, den beloofden onderstand van „ de andere Bondgenooten mogen vorderen; „ en zou hem dezelve, binnen twee maanden, „ moeten worden toegeschikt, mids hy 't be„ loop der kosten voldeede, binnen een jaar, „ na dat de beroerte gestild zou zyn. 8. Het „ tegenwoordig Verdrag zou, binnen vier wee„ ken, bekragtigd worden." By een afzonderlyk punt, hadden de Staatschen op beide de Mogendheden nog bedongen „ dat de hand„ haaving, in 't *vyfde* punt beloofd, alleen „ zag op de wederzydsche regten en bezittin„ gen, binnen Europa (*g*)." Het Verbond werdt, wat laater dan op den bestemden tyd, behoorlyk bekragtigd, zelfs door zulken onder de Gewesten, die 'er, te vooren, zwarigheid in gemaakt hadden; alzo de algemeene Staaten, gelyk wy boven (*h*) te kennen gaven, 's daags na het tekenen van 't Verbond, beslooten hadden, ook, zo 't vereischt werdt, onder zekere voorwaarden, te willen treeden in 't Verbond, welk, onlangs, tusschen den Keizer en Groot-Britanje, geslooten was (*i*). De Abt du Bois nam, voor 't einde van Louwmaand,

(*g*) Secr. Resol. Holl. 8 *Jan.* 1716. VII. *Deel*, *bl.* 235. *Voiez aussi* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 484. LAMBERTI *Tom.* X *p.* 1. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 89.

(*h*) *Bladz.* 146.

(*i*) Resol. Gener. *Mart.* 5 *Jan.* 1717. *by* LAMBERTI *Tom* X. *p.* 13.

maand, zyn afscheid van de Staaten, hen, by deeze gelegenheid, noemende *Uwe Hoog-Mogendheden*, schoon hy hun, in 't begin zyner aanspraake, den titel van *Hoog-Mogende Heeren* nog niet gegeven hadt, hebbende hy, naar 't schynt, het woord *Heeren* willen myden: welk, ook door 't Weener-Hof, nog niet gebruikt werdt. De Hertog van Orleans deedt, eerlang, den Pretendent vertrekken over de Alpen. De Koning van Groot-Britanje en de Staaten zonden Gemagtigden, om tegenwoordig te zyn, by 't slegten der werken te Duinkerken en te Mardyk: waaraan met vlyt gearbeid werdt (*k*). 't Bleek klaarlyk, dat het Fransche Hof gezind was, de aangegaane verbindtenissen, stiptelyk, naar te komen. 1717.

III. Misnoegen van het Weener Hof.

Doch het drievoudig Verbond was zo dra niet rugtbaar geworden, of het verwekte veel misnoegen, aan de Hoven van Weenen en Madrid. De Keizer nam zo kwalyk, dat Groot-Britanje en de Staaten een Verbond hadden aangegaan, waarby Filips de V. bevestigd werdt op den troon van Spanje, dat hy de Staaten niet meer verzoeken liet, om te treeden in 't Verbond met Groot-Britanje geslooten: welk Verbond hy aanmerkte, als ten eenemaal kragteloos geworden (*l*). Ook gaf de Baron van Heems hun te kennen, dat, na 't sluiten van dit Verbond, het Verdrag van Barriere geen' stand meer greep. „ De Barrie„ re was," zeide hy „ van den tyd van Hen„ rik den IV. af, alleenlyk gezogt, om Frank„ ryk

(*k*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 13—17. TINDAL *Vol.* XI. [or XXVI.] *p.* 355, 367.
(*l*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 12.

1717. „ ryk verre van de grenzen van den Staat te „ houden; maar nu men met Frankryk verbonden was, hadt menze niet meer noodig." Het Hof van Weenen vernieuwde, ten zelfden tyde, eenige oude eifchen op de Heerlykheid Anholt in 't Kwartier van Zutfen, welke men beweerde tot het Ryk te behooren. Veelen begonden, derhalve, reeds te vreezen, voor onluften met Duitfchland (*m*). Het Hof van Madrid was ook te onvrede, dat vreemden, gelyk Groot-Britanje en de Staaten waren, zig hadden onderwonden, befchikking te maaken, over het regt der opvolginge tot de Kroone van Frankryk: 't welk zy, meende men, behoorden overgelaaten te hebben voor de Staaten des Koningkryks. In Frankryk, morde men ook, dat de Hertog van Orleans, door het fluiten van dit Verbond, de eer en 't belang des Koningkryks aan zyne byzondere inzigten en belangen hadt opgeofferd, zig verbindende tot het verdryven van den Ridder van S. Joris, en tot het flegten der koftbaare en nuttige werken te Mardyk, 't welk Lodewyk de XIV. nimmer beloofd zou hebben, enkelyk, om zig zelven te verzekeren van de opvolginge. In Engeland zelf, keurden fommigen 't Verbond af, dryvende, dat de Proteftantfche opvolging genoeg verzekerd was, by de Utrechtfche Vrede, en dat 'er geene genoegzaame reden was, om, onder voorwendfel van eenen inval of opftand, zo veel vreemd krygsvolk in 't Ryk te roepen: waarvan, ligtelyk, tot benadeelinge van de vryheid der onderzaaten

en van het Hof van Madrid.

Gemor in Frankryk:

in Engeland:

(*m*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 195—199.

ten, misbruik zou konnen gemaakt worden (n). In de Vereenigde Gewesten, oordeelden sommigen ook, dat het Verbond de Staaten te zeer vervreemden zou van het Huis van Oostenryk, en ligtelyk nadeelig zyn aan den Koophandel op Spanje. Ook was men bedugt, dat 'er de Staat, eer men 't verwagtte, in nieuwen oorlog door zou konnen ingewikkeld worden. Ondertusschen, vereenigde dit Verbond drie Mogendheden, die zeer zeldzaam vereenigd geweest waren: welke byzonderheid alleen toe te schryven was aan de verandering, die de dood van Lodewyk den XIV. veroorzaakt hadt.

1717. en hier te Lande.

IV. Onderneeming van den Graave van Gyllemborg en den Baron Gortz, ten behoeve des Pretendents.

Maar Koning George, die zig, door het drievoudig Verbond, meende verzekerd te hebben, tegen de meest gevreesde ondernemingen ten behoeve des Pretendents, ontdekte, kort na zyne te rugkomst van Hanover, in Sprokkelmaand, eene nieuwe samenzweering onder de wederspannelingen, om eenen opstand in 't Ryk te verwekken, en daardoor gelegenheid te geeven tot eenen inval in Engeland of Schotland. De voornaamste beleiders van deezen toeleg waren de *Graaf van Gyllemborg*, Zweedsche Resident in Engeland, en de *Baron Gortz*, die, sedert eenigen tyd, wegens Zweeden, aan verscheiden' Hoven gezonden geweest was, en zig thans in Holland bevondt. Men hadt voor, aan verscheiden' oorden, en zelfs in Frankryk en in Holland, schepen te koopen, dezelven naar Gottenburg te zenden, en, van daar, agtduizend knegten en vierduizend ruiters, met eenen bekwaamen voor-

(n) TINDAL *Vol.* XI. [*of* XXVI.] *p.* 357, 358.

1717. voorraad van oorlogsbehoeften, te scheepen naar Groot-Britanje. Zelfs vertrouwde men, dat de Koning van Zweeden, onder wiens gebied, zig, in 't voorleeden jaar, reeds verscheiden' wederspannelingen begeven hadden (o), de hand leenen zou tot bevordering des aanslags. Koning George was van 't geheim des aanslags onderrigt, of door 't Fransche Hof, of uit onderschepte brieven, of op eenige andere wyze, welke men nooit regt geweeten heeft. 't Voorneemen was slegts aan weinigen bekend geweest. Karel de XII. wilde, zo geloofd werdt, niet weeten, dat hy 'er de hand in hadt, voor 't uitgevoerd stondt te werden: en de vrienden des Pretendents in Engeland wilden zig nergens toe vast verbinden, voor zy 't woord hadden van den Koning van Zweeden. Hieruit ontstondt, dat de handeling zeer bedekt bleef; maar te gelyk langzaam voortging. Op den negenden van Sprokkelmaand, des nagts omtrent twaalf uuren, werdt het Huis van den Graave van Gyllemborg, op 's Konings last, bezet; hy, onverhoeds, overvallen, en, met zyne papieren, in verzekering genomen. Drie Engelschen werden, omtrent den zelfden tyd, geligt en vastgezet. Men verzogt de Staaten, den Baron Gortz, insgelyks, te doen vasthouden. Hy was, in Hooimaand des voorleeden jaars, in Holland gekomen, en hadt zig meest te Amsterdam onthouden. De Koning, zyn Meester, hadt hem voorzien van eene algemeene volmagt, om, ten zynen meesten dienste, met iedereen, te han-

Gyllemborg wordt in hegtenis genomen.

(o) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 590, 650.

handelen en te sluiten (*p*): en, in gevolge van deeze Volmagt, hadt hy vrygeleide-brieven uitgegeven aan verscheiden' Amsterdamsche Koopluiden, die Hennip en Teer naar Zweeden voerden, waaraan men, in dit Ryk, gebrek gehad hadt, sedert dat de Landstreeken, van Riga af tot Abo toe, den Czaar in handen gevallen waren. Zelfs ontdekte men, eerlang, dat hy met eenige Koopluiden gehandeld hadt, om *Zweeden* van gemunt zilver te voorzien. Ook hadt hy een' keer naar Frankryk gedaan, en, naderhand, te rug gekomen, een geheim gesprek gehad, in een Dorp, digt by Amsterdam, met den Prinse Kurakin, tot bevordering van de Vrede in 't Noorden; ten welken einde, hy ook in den Haage gehandeld hadt (*q*). Hy was hier nog, in Sprokkelmaand deezes jaars, toen men berigt kreeg, dat de Graaf van Gyllemborg te Londen gevat was. De Engelsche Resident *Leathes* hadt, hierop, de Gekommitteerde Raaden verzogt, om Gortz, insgelyks, te doen ligten. Zy zonden, kort na den middag van den negentienden, twintig man van de Lyfwagt naar de wooning van den Baron, met last om zig van zynen persoon en papieren te verzekeren; doch hy was, maar twee uuren te vooren, te post, verreisd naar Amsterdam. Een zyner Sekretarissen, Broeder des Graafs van Gyllemborg, werdt egter gevat, en in de Kasteleinye bewaard. Leathes trok, in alleryl, naar Amsterdam: daar hy, niet voor den volgenden dag, verlof bekomen kon 1717.

(*p*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 655.
(*q*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 619, 637, 650—690.

1717. kon van de Regeering, om Gortz, die zynen intrek by zekeren Zweedschen Koopman genomen hadt, te doen vasthouden. Doch hy was, met het opgaan der poorte, reeds vertrokken naar Arnhem. Toen bewoog men, op 't aanhouden van Leathes, *Willem Vleertman*, die snel te paard ryden kon, en, geduurende den oorlog, gemeenlyk de eerste Legertydingen herwaards plagt te brengen, om Gortz agter na te zetten, dien hy, te Arnhem, inhaalde, en, nevens den Sekretaris *Stambke*, met kennis van den voorzittenden Burgemeester, in verzekering deedt neemen. Men vondt twee kistjes met papieren by hen. De Staaten, kennis gekreegen hebbende, dat Gortz gevat was, beslooten, op herhaald verzoek van het Engelsche Hof, hem en de twee Sekretarissen, zorgvuldiglyk, te bewaaren, zonder zig te stooren aan de Vertoogen, die, hiertegen, gedaan werden, door den Sekretaris der Zweedsche Ambassade in den Haage. In Engeland, werdt het werk van Gyllemborg en Gortz zo hoog genomen, dat men terstond allen handel met Zweeden verboodt; waartoe men de Staaten ook zogt te beweegen. Daarentegen, hadt men, in Zweeden, zo dra geene tyding gekreegen van het vasthouden van Gyllemborg, of de Engelsche Resident, *Robert Jackson*, werdt, insgelyks, in hegtenis genomen: doch den Resident der Staaten, *Willem Henrik Rumpf*, alleenlyk het Hof ontzeid.

Gortz te Arnhem agterhaald.

De brieven, welken by Gyllemborg en Gortz gevonden waren, werden, ondertusschen, gedeeltelyk, in 't licht gegeven, en ontdekten genoeg van den toeleg, om beide de Staatsdienaars

Hunne brieven gekomen in 't licht.

1717.

naars in 't ongelyk te doen ſtellen (r). Maar, in een' deezer brieven, werdt ook het Ruſſiſche Hof, en in 't byzonder de Schotſche Lyfarts van den Czaar, *Erskine* genaamd, verdagt gemaakt: 't welk by den Czaar zeer euvel opgenomen werdt, en waartegen hy zig ernſtelyk deedt verdedigen, aan 't Groot-Brittanniſche Hof. Ook verſchoonden verſcheiden' Zweedſche Reſidenten zig, van eenig deel gehad te hebben aan den ſlinkſchen toeleg, waarop Gortz, in zyne hegtenis te Arnhem, zig niet ontzag, genoegzaam openlyk, te roemen. Ondertuſſchen, zat hy hier gantſch niet gemakkelyk. Ook begeerde Koning George op de Staaten, dat men hem den Baron Gortz overleverde, of hem, ten minſte, naar bekwaamer gevangenis, op Loeveſtein of in 's Hertogenboſch vervoerde. Doch men kon tot geen van beide beſluiten. Het Zweedſche Hof deedt daarentegen ſterk aanhouden, by de Staaten, op het ontſlag van den Baron. Men beriep zig op de naauwe verbindteniſſen met den Koning van Groot-Britanje, welken niet gedoogden, dat men iemant, die verraaderlyke aanſlagen geſmeed hadt tegen deszelfs Ryk, op vrye voeten ſtelde: te minder, om dat hy nimmer voor een' Gezant van de Kroone van Zweeden, by de Staaten, erkend geweeſt was. Karel de XII., niet voldaan men dit antwoord, beſloot den Hollandſchen Koopvaardyſchepen, die naar Zweeden wilden, Paspoorten te weigeren, zo lang de Baron Gortz niet ontſlaagen zou zyn. Mid-

Het Zweedſche Hof dringt, by de Staaten, op 't ontſlag van Gortz.

(r) *Voiez* Lettr. de ce qui s'eſt paſſé entre Gyllenb. & Gorts *imprim.* 1717.

1717. Midlerwyl, handelde het Fransche Hof te Stokholm, om Karel den XII. te bevredigen met den Koning van Groot-Britanje. Hy liet zig, eerlang, overhaalen, om schriftelyk te verklaaren, dat hy geene kennis gehad hadt van 't gene zyne twee Staatsdienaars gehandeld hadden, zynde zyn oogmerk nimmer geweest, eenige troepen te zenden naar Engeland of Schotland, om tegen den Koning van Groot-Britanje te dienen. De Staaten kreegen, terstond, berigt van deeze verklaaring, en ziende nu 't gevaar van eenen opstand en inval in Groot-Britanje geheellyk verdweenen, beslooten zy den Baron Gortz en de zynen te doen ontslaan; doch met den Engelschen Gezant *Whitworth* te overleggen, op wat wyze, zulks gevoeglykst zou konnen geschieden. Maar het Engelsche Hof nam geen genoegen in de verklaaring des Konings van Zweeden, en kon hierom niet bewilligen in 't onslag van Gortz. Nogtans, neigde men, om Gyllemborg tegen Jackson uit te wisselen: 't welk den Staaten zeer vreemd voorkwam. Ook veranderde men, in Engeland, eerlang, van gedagten. De Koning deedt, in Hooimaand, verklaaren, dat hy bewilligde in 't ontslag van Gortz, mids men hem, terstond, te schepe naar Zweeden voerde, zonder dat hem vry zou staan, zig op te houden in de Vereenigde Gewesten. Men kwam, eindelyk, door bemiddeling van het Fransche Hof, overeen, dat Gyllemborg, met een Fregat, uit Engeland zou gevoerd worden naar de Maaze, daar Gortz aan boord komen zou, om met Gyllemborg te keeren naar Zweeden: vanwaar het zelfde Fregat Jackson te rug zou bren-

1717.

brengen. De papieren, die by de gevangenen gevonden waren, zouden, beslooten en verzegeld, aan den Koning van Zweeden worden overgebragt. Terstond hierna, stelden de Staaten van Gelderland, op verzoek van den *Graave van Reventlau*, Gezant van den Hertoge van Sleeswyk-Holstein, den Baron Gortz, op eigen gezag, in vryheid, mids Reventlau zig voor hem verbonde, dat hy, terstond, naar Zweeden keeren zou. 't Besluit hiertoe was, op den laatsten van Hooimaand, genomen. De Sekretaris Stambke werdt, ten zelfden tyde, en de Sekretaris *Gustaaf Gyllemborg*, die in den Haage zat, weinige dagen laater, op vrye voeten gesteld. De Staaten gaven 'er den Koning van Zweeden, terstond, kennis van, daarby voegende, dat zy vertrouwden, dat de Scheepvaart hunner onderzaaten, voortaan, minder belemmerd zou worden dan voorheen. Gortz en de twee Sekretarissen keerden, eerlang, te lande, naar Zweeden. De Graaf van Gyllemborg werdt te schepe naar Gottenburg gevoerd. Gortz hadt, voor zyn vertrek uit Gelderland, een heimelyk gesprek gehad met den Czaar, die zig toen op 't Loo bevondt. Men wil, dat hy, hier, beloofde, de geschillen tusschen den Czaar en Zweeden, binnen drie maanden, te zullen vereffenen. Ook arbeidde hy, hiertoe, na dat hy in Zweeden gekomen was (*s*). Doch na 's Konings dood, die, in Slagtmaand des volgenden jaars, voorviel, werdt hy, onverwagt, vastgehouden, van wege de hooge Regeeringe,

Hy en Gyllemborg worden geslaakt.

Einde van Gortz.

(*s*) Resol. Holl. 25, 26 *Febr.* 6 *Maart*, 25, 26 *May* 1717. *bl.* 59, 63, 78, 207, 218. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 17—92. TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 361—366, 370—411. *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 82. *Note* (1).

1717. ge, en eerlang, van verscheiden' misdaaden beschuldigd zynde, ter dood veroordeeld, en openlyk onthalsd (*t*). De Zweedsche Kaaperyen hielden, midlerwyl, aan, zonder dat de ernstige poogingen der Staaten deeze ongeregeldheid konden doen ophouden, zo lang Koning Karel leefde (*u*).

V. Verdrag tusschen Frankryk, den Czaar en Pruissen.

Terwyl de Czaar zig, in Frankryk en in Holland, ophieldt, was 'er eene handeling op het tapyt, tusschen hem en de Hoven van Versailles en Berlyn, over een Verdrag tot bevordering der rust in 't Noorden, en tot handhaaving der Verdragen van Utrecht, Radstad en Baden. Het werdt, op den vierden van Oogstmaand, getekend, te Amsterdam. De Koning van Frankryk verklaarde, by dit Verdrag, niet te willen te kort doen aan het Verbond, welk hy, onlangs, met den Koning van Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Gewesten, hadt aangegaan. De twee andere Mogendheden namen hem aan voor middelaar, in de geschillen met den Koning van Zweeden (*v*).

Overeenkomst der Staaten met den Koning van Pruissen.

De Staaten hadden, in de Lente deezes jaars, ook afgerekend met den Koning van Pruissen, wegens de agterstallen, welken men zynen troepen schuldig was, en die twaalfhonderd drie-entwintigduizend eenhonderd agtenveertig guldens en agt stuivers beliepen. Men stelde ordre op het voldoen deezer agterstallen, binnen zekeren bepaalden tyd (*w*). Doch over de na-

(*t*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 81, 82, 84. Europ. Merc. *Jan* —*Juny* 1719. *bl.* 168.
(*u*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 93 — 104, 149.
(*v*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. I. *p.* 490. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 109.
(*w*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. I. *p.* 488, 489. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 163 — 166.

nalaatenschap van Koning Willem, duurden de verschillen nog met het Hof van Berlyn. Het Hof van Holland hadt de Heerlykheid Zevenbergen den Huize van Nassau toegeweezen, zonder dat de Koning van Pruissen zig aan deeze uitspraak wilde onderwerpen. Zelfs beweerde hy, dat men hem in 't bezit behoorde te stellen van de Heerlykheid Geertruidenberg, die zynen Overgrootvader, Prinse Fredrik Henrik, was aanbedeeld (*x*): doch men hadt hier geen ooren naar. Maar wegens het bestellen der Regeeringe in de Baronnye van Herstal, van welke de Koning zig meester gemaakt hadt, werdt, eerlang, eene overeenkomst, by voorraad, getroffen (*y*). In 't Overkwartier van Gelderland, viel ook geschil met zyne Pruissische Majesteit, zo over eenige Leenen, welken hy oordeelde af te hangen van de Heerlykheid Montfoort, die hem opgedraagen was, schoon de Souverainiteit over het Ampt aan de Staaten behoorde; als over de tollen op de Maaze (*z*): al 't welke gelegenheid gaf tot geduurige onderhandelingen, met de Pruissische Staatsdienaars in den Haage. Doch onder dit handelen, over zo veele byzondere geschillen, deedt de Koning den Staaten ook een Verbond van onderlinge beschherminge voorslaan. 't Werdt in overweeging genomen (*a*): maar daar verliep nog een geruime tyd (*b*), eer het gesllooten werdt. 1717.

Aan

(*x*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 167, 168.
(*y*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 495.
(*z*) LAMBERTI *Tom* X. *p.* 172, 215—218.
(*a*) Notul. Zeel. 14 *Sept.* 1717. *bl.* 369. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 176, 177.
(*b*) Resol. Gener. *Mart.* 26 *April* 1718.

1717. Verschil met Deenemarke.

Aan Deenemarke was de Staat ook eenige agterstallen schuldig, zo wegens soldye der Deensche manschap, als wegens onderstandgelden, der Kroone beloofd. Doch deeze schuld werdt zo spoedig niet vereffend. De eischen van Koning Fredrik den IV. waren niet gegrond, naar 't oordeel der Staaten; die egter erkenden, dat zy verpligting hadden aan den Koning en aan deszelfs troepen, welken, in 't jaar 1712, afgeweeken waren van den Hertoge van Ormond, om zig te voegen by 't vereenigd Leger. Ook beloofden zy, den Koning genoegen te zullen geeven, zo dra zulks eenigszins mogelyk zyn zou. Het Deensche Hof kreeg, in dit jaar, ook eenig geschil met de Staaten, ter gelegenheid, dat zekere Koopvaardyschipper, de Zond uitzeilende, geweigerd hadt te stryken voor eenen Koningklyken Kustbewaarder, op wien hy zelfs, daarna, met scherp geschooten hadt. Doch de Schipper bragt tot zyne verschooning in, dat de harde wind hem belet hadt te stryken, zo spoedig, als hy wel gewenscht zou hebben; en dat het Oorlogsschip, na dat hy gestreeken hadt, twee schooten met scherp op hem hadt gedaan, welken hy slegts met eenen schoot beantwoord hadt. Het aanhouden en neemen van Nederlandsche schepen en goederen door de Deenen veroorzaakte ook nog, van tyd tot tyd, klagten, en duurde, zo lang als de Noordsche oorlog (c).

VI. Gelegen-

Doch terwyl deeze oorlog naar 't einde liep, ontstak de kryg, onverhoeds, tusschen Spanje

(c) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 120—136.

je en den Keizer, en zelfs tusschen Spanje en Frankryk. De Abt Julius Alberoni, nu tot Kardinaal verheeven, hadt het ontwerp van deezen kryg gesmeed, niet lang na de dood van Lodewyk den XIV. De Keizer en de Koning van Spanje waren, na dat de eerste de overeenkomst wegens de onzydigheid van Italie getekend, en beloofd hadt, Katalonie te zullen ruimen, wel niet in oorlog; maar zy hadden ook nog geen Verdrag van Vrede getekend; zynde, zo als wy reeds, by eene andere gelegenheid (*d*), hebben aangemerkt, den Keizer nog niet gezind, om Filips den V. te erkennen voor Koning van Spanje; gelyk hy zou hebben moeten doen, zo hy een Verdrag van Vrede met hem geslooten hadt. Filips de V. zat, derhalve, meer of min, wankel op den troon van Spanje, zo lang Karel de VI. niet van zyn regt op den zelven hadt afgestaan. Hy wendde, hierom, te eerder, zo dra Lodewyk de XIV. overleeden was, het oog wederom naar de Kroone van Frankryk, van welken hy afgestaan hadt. Men hadt, reeds in 't voorleeden jaar, in den Haage, vernomen, dat het Hof van Madrid in twyfel begon te trekken, of de afstand van de Kroone van Frankryk wel plaats behoorde te grypen, inzonderheid, wanneer Karel de VI. niet van zynen eisch op Spanje begeerde af te staan (*e*). En dit was 't voorspel van 't gene, eerlang, ondernomen werdt. De oorlog tusschen den Turk en den Staat van Venetie, die, reeds in 't jaar 1715, ontsteken was, gaf den Koning van Span-

1717. heid tot den oorlog tusschen Spanje en den Keizer, en tusschen Frankryk en Spanje.

(*d*) Hier voor, *bl.* 23.
(*e*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 556.

1717. Spanje gelegenheid, om zig ter zee te wapenen. Venetie hadt hem om bystand verzogt: en de Paus hadt hem verlof gegeven, tot het heffen eener zwaare belastinge van de Geestelykheid onder zyn gebied, beide in Spanje en in de Indien. De Koning zondt een Esquader naar de Levant, welk iet hielpt tot de behoudenis van Korfu (f). Maar den Keizer, sedert, ook ingewikkeld geraakt zynde in den kryg tegen den Turk, oordeelde men, aan 't Spaansche Hof, dat de kans schoon stondt, om hem te berooven van Sardinie, welk hy hadt behouden, na dat het, in 't begin des jongsten oorlogs, door de Engelschen, veroverd geworden was. Onder voorwendsel van den gemeenen vyand der Christenheid afbreuk te willen doen, begon men zig, derhalve, nog veel sterker, te wapenen, in Spanje. De Koning van Groot-Britanje, de lugt gekreegen hebbende van het geheim oogmerk deezer uitrustinge, gaf 'er den Staaten kennis van. De Hertog van Orleans kreeg ook vermoeden, dat men 't op Italie, of veelligt op Frankryk gemunt hadt. De *Markgraaf Beretti-Landi*, Ambassadeur van Spanje in den Haage, deedt zyn best om den Staaten alle agterdogte te beneemen. George de I. zogt hen, daarentegen, over te haalen tot eene nadere verbindtenis met den Keizer. Terwyl men hierover handelde, voltrok het Spaansche Hof den lang beraamden toeleg. De Markgraaf van Lede stak, op 't einde van Hooimaand, van Barcelona, in zee, met een sterk Esquader Oorlogsschepen, en omtrent ne-

Sardinie veroverd door de Spanjaards.

(f) *Voiez* MONTGON *Memoir. Tom.* II. *p.* 283.

negenduizend man Landtroepen, koers zettende naar Cagliari in Sardinie. De Stad en 't gantsche Eiland, onvoorzien van manschap, werden, in korten tyd, bemagtigd (g). 1717.

Het Hof van Madrid verdedigt zig, deswege, by de Staaten.

De togt was zo dra niet ondernomen, of de *Markgraaf de Grimaldi*, Sekretaris van Staat aan 't Hof van Madrid, vaardigde eenen brief af aan 's Konings Gezanten aan vreemde Hoven, en onder anderen aan den Markgraave Beretti-Landi in den Haage, waar in reden gegeven werdt van den inval in Sardinie. De brief werdt gelezen, in eene byzondere byeenkomst met Afgevaardigden der Staaten, op den twintigsten van Herfstmaand. Grimaldi vertoonde „ dat de Koning, tot bevordering „ der Vrede, een groot gedeelte zyner bezittingen afgestaan hadt, en onder anderen Sicilie, onder voorwaarden, dat hem Katalonie en Majorka zouden worden ingeruimd; „ doch dat de bevelhebbers over de troepen „ van den Aartshertoge Karel zulks niet alleen geweigerd, maar zelfs de Kataloniers „ aangehitst hadden tot wederspannigheid. „ Dat men de wederspannelingen, sedert, „ uit Napels, onderstand hadt toegevoerd. „ Dat het Weener-Hof de wederhoorige bevelhebbers beloond, en, daarna, alomme, verklaaringen verspreid hadt, hooglyk „ strekkende tot onteeringe der Majesteit van „ Spanje. Dat men, eindelyk, den Groot-Inquisiteur van Spanje, van Rome reizende naar Madrid, te Milaan vastgehouden „ hadt. Dat deeze laatste onderneeming den „ Ko-

(g) TINDAL *Vol.* XII. [*of* XXVII.] *p.* 114—117.

1717. „ Koning tot het besluit hadt gebragt, om de „ wapenen wederom op te vatten tegen den „ Aartshertoge, en het ondersteunen van des„ zelfs Bondgenooten, de Venetiaanen, nog „ eene wyle tyds, te verschuiven (*h*)." Beretti-Landi voegde, by deezen brief, eenige redenen, om de Staatschen te overtuigen „ dat de Aarts„ hertog de onzydigheid van Italie, op meer „ dan eene wyze, geschonden hadt, en der„ halve geoordeeld moest worden de vyande„ lykheden eerst begonnen te hebben (*i*)." De Staaten draalden eenige weeken met antwoorden; doch gaven eindelyk voor bescheid „ dat „ zy niet wilden oordeelen, over de redenen, „ welken zyne Katholyke Majesteit bewoogen „ hadden, tot den inval in Sardinie; doch dat „ zy hoopten, dat hy zou blyven by 't besluit, „ welk hy verklaarde genomen te hebben, om „ niets meer te onderneemen, na deezen togt. „ Dat zy, wyders, nevens de Kroonen van „ Frankryk en Groot-Britanje, hunne poogin„ gen wilden aanwenden, om de verbroken' „ Vrede te herstellen, hoewel deeze Kroonen „ zig, deswege, nog niet geopend hadden aan „ de Staaten, gelyk zy ook, over dit onder„ werp, nog geen bescheid ontvangen hadden „ van het Weener-Hof (*k*)."

Antwoord der Staaten.

Poogingen tot herstelling der Vrede.

Midlerwyl, werdt de brief van den Markgraave Grimaldi, van 's Keizers zyde, wederlegd, in openbaaren druk (*l*). Het Hof van Ma-

(*h*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 161.
(*i*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 222—232.
(*k*) Resol. Gener. *Sabb.* 13 *Nov.* 1717. *bl.* 985 *en by* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 232.
(*l*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 233 *& suiv.*

Madrid, bedugt, dat Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten eenige maatregels neemen mogten met den Keizer, ten nadeele van Spanje, verſpreidde alomme, dat men, vergenoegd met de verovering van Sardinie, de verdere vyandelykheden ſtaaken zou. De Paus zelf hadt den inval in Sardinie afgekeurd, en zig misnoegd getoond, dat Filips de V. inkomſten, geſchikt tot den oorlog tegen den Turk, tot een geheel ander einde gebruikt hadt (*m*). 't Scheen, derhalve, dat men geene verdere ondernemingen, van de Spaanſche zyde, zou te dugten hebben. Men bleef, hierom, te Londen en in den Haage, tuſſchen de Bondgenooten van het drievoudig Verbond, aan 't handelen over de beſte middelen, tot bevordering der Vrede tuſſchen den Keizer en Spanje. De Heer Stanhope werdt naar Madrid gezonden. Cadogan kwam in den Haage: en de Abt du Bois begaf zig naar Londen (*n*). De handeling duurde, tot diep in 't volgende jaar, eer zy tot een beſluit kwam. 1717.

VII. Zwaare Watervloed op Kerſttyd.

Tegen 't einde deezes jaars, werden deeze Landen, en Groningerland in 't byzonder bezogt met zo zwaar een' watervloed, als men, in veele jaaren, niet gehad hadt. Het zeewater was, in Wintermaand, door aanhoudende ſtormwinden, hoog opgezet, in de Noordzee, en tegen onze kuſten. Men vreesde voor doorbraaken der zeedyken, aan verſcheiden' oorden. Ook ſtak de wind, eerlang, zo fel op uit den Noordweſten, dat veele dyken, op den vyf-

(*m*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. 253.
(*n*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 118.

1716. „ derhalve, in de gewoonlyke Vergaderplaats „ der Staaten, behoorde byeen te komen. En „ dat, zo men bevondt, dat hierdoor de ver- „ handeling der gewoone zaaken te zeer be- „ lemmerd werdt; men de buitengewoonen aan „ Gemagtigden zou konnen stellen, die 'er ver- „ slag van zouden moeten doen aan de Ver- „ gadering der Generaliteit, alwaar men 'er, „ vervolgens, op zou konnen besluiten." Ee- nigen sloegen ook voor, dat men Afgevaardig- den uit den Raad van Staate, tot de raadplee- gingen, nodigen moest, vermids men voor- hadt, over 't krygsvolk en de geldmiddelen te handelen. Doch anderen bragten hiertegen in, dat men ook andere zaaken te overleggen hadt, die niet tot de kennisse des Raads van Staate behoorden. Ook moest, meendenze, die Raad, zelfs ten opzigte van 't krygsvolk en de geld- middelen, slegts eene raadgeevende stem heb- ben, en de besluiten, die, door de algemeene Staaten, zouden genomen worden, alleenlyk ter uitvoeringe brengen. 't Verschil hierover, en het afzyn van die van Stad en Lande was oor- zaak, dat men, hieromtrent, tot geen besluit kwam. Voorts, werdt ook gesproken, van het voordeel der Posteryen, welk nu, vooral in Hol- land, door byzondere Persoonen, in de Steden, genooten werdt, te brengen in 's Lands gemeene Schatkist, die 'er, naar men rekende, twee mil- lioenen 's jaars van zou konnen trekken. De Re- geering van Rotterdam hadt, onlangs, de in- komsten der Posteryen gebragt in Stads Kasse, laatende het Postmeesterschap bedienen, op ee- ne eerlyke Jaarwedde. „ Zo konden, meende „ men, alle de Posteryen bekeerd worden, ten „ voordeele van 't gemeene Land, alzo men-

Voorslag om de inkomsten der Posteryen te brengen aan 't gemeene Land.

„ ze

„ ze te houden [illegible]
„ ten van de hooge Overheid [illegible]
„ zondere Steden of Persoonen [illegible]
„ behoorden te hebben." Doch [illegible]
ten vonden geen' ingang by de [illegible]
van Holland, daar men gewoon was [illegible]
meesterschap, een der voornaamste [illegible]
te begeeven aan de voornaamste Persoonen [illegible]
de Regeeringe, die niet [illegible]
zonder voordeel af te [illegible]
gelegenheid van een Vermeerdering der [illegible]
de van Gelderland, werdt ook in [illegible]
nomen, of men, in navolging der [illegible]
Overyssel, niet eenige schikking [illegible]
maaken op de Huwelyken, [illegible]
meerden en Roomschen, en [illegible]
veelen, dat zy niet behoorden te [illegible]
na voorafgaande verklaring der [illegible]
zy nimmer eenige moeilykheid [illegible]
den, ter oorzaake van 't verschil in den Gods-
dienst; en dat de kinderen, die uit zulke Hu-
welyken gebooren werden, [illegible]
bragt zouden moeten worden in het geloof van
den Hervormden Godsdienst. Doch de Staaten
van Holland stelden de overweeging van dit
punt, en van verscheiden' anderen aan hunne
Gekommitteerde Raaden, om 'er, [illegible]
verslag van te doen. 't Gewigtigste [illegible]
betrof het krygsvolk. Sommige Gewesten, [illegible]
beroepende op hunne onmagt, [illegible]
vermindering van zes- of [illegible]
Doch anderen, en voornl Holland, [illegible]
dat men zulk een' voorslag [illegible]
de, behoorde gedaan te hebben; [illegible]
ge Gewesten, niet zo zeer [illegible]
ven hun aandeel, bezwaard [illegible]

[illegible]

1717. vyfentwintigsten en zesentwintigsten van Wintermaand, bezweeken: anderen, met moeite, behouden werden. De Assendelftsche dyk, langs 't Y en de Wyker-meer, brak door op zes verscheiden plaatsen, waardoor veele Dorpen van 't Noorderkwartier van Holland, van Zaandam af tot Avenhorn toe, onder water gezet werden. Het Schermer-Eiland alleen, merkelyk hooger gelegen, bleef van overstroominge vry. Ook werden de Beemster, Schermer, Purmer en Wormer, door hunne dykaadjen, behouden. In den S. Aagtendyk, waren ook twee gaten gevallen, waardoor de Uitgeester- en Heemskerkerbannen onderliepen. In Amsterdam, werdt de Y-dyk, op meer dan ééne plaats, met moeite, voor doorbraak behoed. Hierby bepaalde zig de overstrooming in 't Noorderkwartier van Holland. In Friesland, liepen de Grietenyen van Ferwerderadeel, Oost- en West-dongeradeel en Kollum, grootendeels, onder, zo onverwagt, dat veele beesten en eenige menschen verdronken. Doch in geen Gewest deedt de overstrooming meer nadeels, dan in Groningerland, welk meerendeels onder liep, tot zulk eene bystere hoogte, dat het water, zelfs in de Stad Groningen, vier voeten hooger stondt, dan in den zwaaren Watervloed des jaars 1686. Men bevondt, naderhand, dat 'er tusschen de veertien- en vyftienduizend huizen om verre gespoeld, meer dan tweeduizend menschen, ruim veertienduizend Hoornbeesten en Paarden, en over de twee-entwintigduizend Varkens en Schaapen verdronken waren. De Watervloed breidde zig uit over Oostfriesland, en verder Noordwaards,

waards, langs de gantsche zeekust, tot in Zweeden en Deenemarke toe, en veroorzaakte zulk eene geweldige schade, dat de Gewesten, die 'er 't meest by geleeden hadden, in lang niet op hun verhaal zagen te komen. In 't Zuiderkwartier van Holland en in Zeeland, hadt de vloed de minste schade gedaan. By Dordrecht, waren alleenlyk drie kleine Polders ondergeloopen, en in 't Land van Overflakkee, de Polder van Ooltgensplaate. In 't Eiland Schouwen, stondt het water merkelyk laager dan voor twaalf jaaren (*o*). 1717.

VIII. Verdere toerustingen in Spanje.

De toerustingen in Spanje werden, midlerwyl, den gantschen Winter, voortgezet, en men verwagtte, onaangezien de verklaaringen van het Hof van Madrid, tegen 't voorjaar, eene onderneeming op Napels; hoewel men, naderhand, ontdekte, dat Alberoni het oog op Sicilie hadt. De Koning van Groot-Britanje, ziende den oorlog ontsteken in de Middellandsche zee, en verpligt tot de handhaavinge der onzydigheid in Italie, besloot, ondertusschen, eene Vloot derwaards te zenden, onder den Admiraal George Byng, die, in Zomermaand des jaars 1718, in zee liep, en merkelyke verandering maakte in de maatregels van het Spaansche Hof. Byng hadt last, om den Koning van Spanje, terstond, kennis te geeven van zyne aankomst in de Straat, en van het oogmerk van den Koning, zynen Meester, om de Vrede tusschen den Keizer en Spanje

De Engelschen zenden eene Vloot naar de Middellandsche zee. 1718.

(*o*) *Uit* verscheiden' gedrukte verhaalen. *Zie ook* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1718. *bl.* 39—47. *July—Dec.* 1718. *bl.* 179—186.

1718. je te bevorderen (*p*). De Spaansche Vloot was midlerwyl, ook onder zeil gegaan van Barcelona. Stanhope, Gezant van Groot-Britanje aan 't Hof van Madrid, gaf den Kardinaal Alberoni kennis van 's Konings oogmerk, en tegelyk van de sterkte der Engelsche Vloote, die de sterkte der Spaansche verre overtrof. Alberoni antwoordde, uit den naam van den Koning, zynen Meester, *dat de Admiraal Byng zynen last kon voltrekken.* De Engelsche Vloot zeilde, hierop, naar Napels, daar Byng, met uitgelaaten' tekenen van blydschap, ontvangen werdt. Midlerwyl, was de Markgraaf van Lede, op den tweeden van Hooimaand, op 't Eiland Sicilie geland. Hy hadt zig, kort hierna, meester gemaakt van de Stad Palermo, en van een groot gedeelte van het Eiland. De Stad Messina werdt, insgelyks, bemagtigd, en 't beleg geslaagen voor 't Kasteel. De Admiraal Byng verliet, op de eerste tyding hiervan, de baai van Napels, en kwam, op den negenden van Oogstmaand, met zyne Vloote, in 't gezigt der Faro van Messina (*q*).

Landing der Spanjaarden op Sicilie.

Handeling der Engelschen, aan 't Hof van Madrid.

De voordeelen, in Sicilie behaald door de Spanjaarden, stremden de handeling van Stanhope te Madrid, die, eer men 'er tyding van hebben kon, den Kardinaal eenige punten hadt voorgeslaagen, op welken, naar het oordeel der Hoven van Versailles en Londen, de Keizer en Spanje zouden konnen bevredigd worden met elkanderen. Ook hadt hy hem een Verdrag vertoond, welk, tusschen den Keizer, Frank-

(*p*) *See his* Instruct. *in* TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 179.
(*q*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 167, 183—189.

Frankryk en Groot-Britanje, ontworpen was, en waarin men ook de Staaten zogt te doen treeden. By dit Verdrag, werden Filips drie maanden tyd van beraad verleend: binnen welken, men de vyandelykheden, wederzyds, zou moeten staaken. Doch de Kardinaal verwierp den voorslag van Stanhope, met verontwaardiging, vorderende „ dat Sicilie en Sardinie, voor altoos, aan Spanje bleeven; „ dat de Keizer den Hertoge van Savoje, in „ de plaats van Sicilie, een gedeelte van Milaan afstondt; dat hy zig niet moeide met de „ opvolginge in de Hertogdommen van Toskane en Parma, en dat de Engelsche Vloot, „ terstond, te rug ontbooden werdt uit de „ Middellandsche zee." Doch deeze eisch scheen den Groot-Brittannischen Gezant zo onredelyk, dat hy, voor 't einde van Oogstmaand, afscheid nam van den Koning, den weg neemende naar Parys, alwaar hy 't Verdrag, tusschen den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, reeds voltrokken en bekragtigd vondt (r). 1718.

Midlerwyl, was 'er, op den elfden, een zeegevegt voorgevallen, tusschen de Engelsche en Spaansche Vlooten, op de hoogte van de Kaap Passaro by Siracusa, waarin de eerste eene volkomen' overwinning behaalde. Doch 't Kasteel van Messina werdt, op 't einde van Herfstmaand, veroverd door de Spanjaards, die toen van gantsch Sicilie, op Siracusa, Trapani en Melazzo na, meesters waren. De Engelsche Vloot hieldt zig op de kust van Sicilie op, tot in

Zeegevegt by Kaap Passaro.

(r) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 178—180.

1718. in Sprokkelmaand des volgenden jaars, waar neer zy naar Port Mahon zeilde, om zig te herstellen (*s*).

IX. Vrede tusschen den Keizer, den Staat van Venetie en de Porte.

De Keizer hadt, zo dra Spanje, in 't voorleeden jaar, de wapenen tegen hem hadt opgevat, zig genegener getoond dan te vooren, om vrede te maaken met den Grooten Heer, tegen wien hy, tot hiertoe, voorspoediglyk, geoorloogd hadt. Prins Eugenius hadt, op den zestienden van Oogstmaand des voorleeden jaars, het Leger der Turken by Belgrado geheellyk geslaagen, en de Stad bemagtigd (*t*): waarop de Groote Heer, terstond, verzogt hadt, met den Keizer in onderhandeling te komen, over eene Vrede. Eenigen tyd te vooren, hadden de Staaten der Vereenigde Gewesten zig, reeds aangebooden tot bemiddelaars der Vrede. Van wege Groot-Britanje, was diergelyke aanbieding geschied. Men was, hierop, in ernstige onderhandeling getreden, te Passarowitz, alwaar, eindelyk, op den eenentwintigsten van Hooimaand deezes jaars, de Vrede tusschen den Keizer en de Porte, en tusschen de Porte en den Staat van Venetie, onder bemiddeling van Groot-Britanje en de Staaten, getekend werdt. Belgrado, Temeswar en veele andere Steden van Walachye werden, by deeze Vrede, aan den Keizer afgestaan. Doch tusschen de Porte en den Staat van Venetie werdt beraamd, dat elk zou blyven behouden, 't gene hy bezat (*u*).

Het

(*s*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 190—212.
(*t*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 260—267.
(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 520, 534. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 431, 437.

Het treffen deezer Vrede, 't welk Spanje, 1718.
o geloofd werdt, door heimelyke zendelin-
;en aan de Porte, vergeefs, gezogt hadt te be- X.
etten (v), gaf den Keizer gelegenheid, om 't Viervoudig Verbond wordt geslooten.
:ig, met meer ernst dan te vooren, te kanten
:egen de onderneemingen van het Hof van Madrid. Weinige dagen na het sluiten van het Verdrag met de Porte, werdt het Verdrag tusschen den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, te Londen, getekend, op den tweeden van Oogstmaand. In de Inleiding, werdt verklaard „ dat het tusschen deeze drie Mogendheden en de Staaten der Vereenigde Gewesten geslooten was:" waarom men het, sedert, de *Quadruple Alliantie*, of het viervoudig Verbond genoemd heeft. Doch de Staaten waren 'er nog niet in getreden. Het bestondt, *vooreerst*, uit twee Ontwerpen van Vrede, tusschen den Keizer en den Koning van Spanje, en tusschen den Keizer en den Koning van Sicilie; welke Ontwerpen, door den Keizer, werden goedgekeurd: en *ten anderen*, uit een Verbond tusschen de vier Mogendheden, tot bevestiging en handhaaving der jongste Verbonden en Verdragen. By het Ontwerp van Vrede tusschen den Keizer en Spanje, was beraamd „ dat de Keizer hersteld zou worden „ in 't bezit van Sardinie; dat hy de Utrechtsche Vrede aannam, voor zo verre, by dezelve, het regt tot de bezittinge van, en de „ opvolginge in de Koningkryken van Frankryk en Spanje was vastgesteld; dat hy, by „ gevolge, van allen regt op de Kroone van „ Span-

Inhoud van het zelve.

(v) Montgon Memoir. Tom. I. p. 466.

1718. „ Spanje afftondt, en Filips den V. voor Ko-
„ ning erkende: dat de Koning van Spanje,
„ daarentegen, uit aanmerkinge van deeze[n]
„ afftand, den Keizer afftondt al 't gene hy
„ bezat, of behoorde te bezitten, uit hoofd[e]
„ van het Utrechtsch Verdrag, in Italie en in
„ de Nederlanden, daar onder begreepen het
„ Markgraafschap van Final, door den Kei-
„ zer afgestaan aan den Staat van Genua, in
„ den jaare 1713: ook het regt van weder-
„ keering tot de Spaansche Kroon van het Ko-
„ ninkryk Sicilie. Dat de Keizer, wyders,
„ toestondt, dat de oudste Zoon der regeeren-
„ de Koninginne van Spanje (1) opvolgen zou
„ in het Groot-Hertogdom van Toskane en
„ in de Hertogdommen van Parma en Piacen-
„ za, zo de Groot-Hertog van Toskane, en
„ de Hertog van Parma en Piacenza, zonder
„ mannelyke nazaaten, overleeden; zullende
„ deeze Vorstendommen, altoos, gehouden
„ worden voor mannelyke Leenen des Heili-
„ gen Roomschen Ryks. Dat Livorno, voor
„ altoos, eene vrye haven blyven zou. Dat
„ de Koning van Spanje zynen gemelden
„ Zoon, zo dra dezelve in 't bezit der ge-
„ noemde Vorstendommen zou getreden zyn,
„ Portolongone, en 't gene hy van 't Eiland
„ Elba bezat, afstaan zou. Dat de bezitter
„ deezer goederen, nimmer, Koning van
„ Spanje zou konnen zyn, nog onder Voog-
„ dye eens Konings van Spanje staan. Dat de
„ Kei-

(1) Deeze was, tegenwoordig, *Karel*, of, gelyk men hem, in 't gemeen, noemde, *Don Carlos*: die, in Louwmaand des jaars 1716, gebooren was.

„ Keizer, de Koningen van Frankryk en Spanje en de genoemde Prins, by 't leeven der tegenwoordige bezitteren van Toskane, Parma en Piacenza, nimmer, eenig Krygsvolk zouden mogen voeren in deeze Vorstendommen: doch om den Prins van Spanje van de opvolging te verzekeren, zouden 'er, ten hoogste, zesduizend Zwitsers in gelegd worden. Dat Sardinie, in de plaats van Sicilie, by mangel van mannelyke erfgenaamen, wederom aan Spanje komen zou. Dat de Keizer en de Koning van Spanje elkanders bezittingen, uit kragte van dit Verdrag verkreegen, beloofden te handhaaven." Het Ontwerp van Vrede tusschen den Keizer en den Koning van Sicilie behelsde: „ Dat, naardemaal de afstand van Sicilie aan den Hertoge van Savoje, in plaats van de Vrede te bevestigen, den tegenwoordigen oorlog veroorzaakt hadt, dit Koningkryk verwisseld zou worden tegen dat van Sardinie, welk de Keizer, op de plegtigste wyze, opdraagen zou aan den tegenwoordigen Koning van Sicilie, mids het, by gebrek van mannelyke erfgenaamen, gelyk Sicilie gedaan zou hebben, wederkeerde aan de Kroone van Spanje. Dat de Keizer den afstand van Montferrat en van een gedeelte van Milaan, in 't jaar 1703, aan den Koning van Sicilie gedaan, bekragtigen zou. Dat hy het regt van opvolginge tot de Kroon van Spanje, by gebrek van nakomelingen van Koning Filips, in den Koning van Sicilie, zou erkennen. Dat de Keizer en de Koning van Sicilie elkanderen in 't bezit hunner weder-

1718.

„ zyd-

1718. „ zydsche Staaten in Italie zouden handhaa-
„ ven."

Het Verbond tusschen de vier Mogendheden bevestigde „ de Verdragen van Utrecht „ en Baden, zo ver het laatste in het eerste, „ en het tegenwoordige in beide geene verandering gemaakt hadt, mids het Verbond „ tusschen den Keizer en den Koning van „ Groot-Britanje van den jaare 1716, en het „ Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten van den jaare 1717 in volle kragt bleeven. Frankryk, Groot-Britanje „ en de Staaten beloofden, den Keizer nooit „ te zullen ontrusten; maar in tegendeel te „ zullen handhaaven, in 't gene hy, in Duitschland, in de Nederlanden, of in Italie bezat, „ of bezitten zou, uit kragte van het tegenwoordig Verdrag; ook zouden zy zulken, „ die de Keizer voor wederspannigen verklaard „ hadt, geene hulp bewyzen, noch schuilplaats „ verleenen. Diergelyke beloften deeden de „ Keizer, Groot-Britanje en de Staaten ook, „ ten opzigte van Frankryk: ook verbonden „ zy zig tot de handhaavinge der opvolginge „ in dit Ryk, zo als dezelve, by de Verdragen, vastgesteld was. De Keizer, Frankryk „ en de Staaten beloofden, van de andere zyde, de vastgestelde opvolging in Groot-Britanje te zullen handhaaven, en den persoon, „ die, by 't leeven van Koning Jakob den II., „ den naam van *Prinse van Walles*, en, naderhand, dien van *Koning van Groot-Britanje* „ aangenomen hadt, noch deszelfs nakomelingen of aanhangers, in geenerlei wyze, te „ zullen ondersteunen. De Keizer, Frankryk

„ en

„ en Groot-Britanje verbonden zig ook „ om 1718.
„ de Staaten te handhaaven in alle derzelver
„ regten en bezittingen, en om zulken, wel-
„ ken zy voor wederſpannelingen verklaard
„ hadden, geene ſchuilplaats noch onderſtand
„ te verleenen. Zo eene der handelende Mo-
„ gendheden vyandlyk aangetaſt werdt, zou-
„ den de anderen drie hunne goede dienſten
„ aanwenden, om de vyandlykheden te doen
„ ophouden; doch zo zulks van geene ge-
„ wenſchte uitwerking zyn mogt, zou men el-
„ kanderen, twee maanden na dat het begeerd
„ was, te hulp komen met de volgende man-
„ ſchap: de Keizer, Frankryk en Groot-Britanje
„ ieder met agt duizend knegten en vierduizend
„ ruiters, en de Staaten met vierduizend kneg-
„ ten en tweeduizend ruiters. Doch 't zou ook
„ vryſtaan deezen onderſtand te begeeren in
„ ſchepen of in geld, in welk laatſte geval, dui-
„ zend knegten op tienduizend, en duizend rui-
„ ters op dertigduizend guldens, ter maand,
„ zouden gerekend worden. De onderſtand
„ zou, des noods, in gelyke evenredigheid, ver-
„ meerderd worden. Men zou ook, met ge-
„ meen goedvinden, andere Mogendheden,
„ met naame den Koning van Portugal, nodi-
„ gen tot dit Verdrag." By *vier* afzonderly-
ke punten, was nog beraamd en verklaard,
„ dat, zo de Staaten zwaarigheid maaken
„ mogten, om de Zwitserſche troepen, die
„ in Livorno, Porto Ferrario, Parma en Pia-
„ cenza gelegd, en door de verbonden' Mo-
„ gendheden onderhouden zouden moeten
„ worden, te helpen voldoen; hun aandeel,
„ door den Koning van Spanje, zou konnen

1718. „ worden opgebragt. Dat de Keizer den tegenwoordigen bezitter van Spanje en de Indien niet voor Koning van Spanje, noch den Hertog van Savoje voor Koning van Sicilie of van Sardinie zou konnen erkennen, voor dat zy in dit Verdrag getreden waren, schoon zy, in het zelve, met deeze titels, waren vereerd. Dat Frankryk ook alle titels niet kon erkennen, welken de Keizer zig, in dit Verdrag, hadt toegeschreeven. Dat het gebruiken der Latynsche taale in dit Verdrag geen nadeel toebrengen zou aan het gebruik der Fransche, welk, by andere gelegenheden, hadt plaats gehad."

Twaalf geheime punten.

Doch, behalve deeze vier punten, waren 'er *twaalf* geheimen gevoegd by het Verbond, die van meer gewigt waren, en hierop uitkwamen: „ Dat Frankryk, Groot-Britanje en de „ Staaten, het voorgemeld Verdrag vertoond „ hebbende aan den Keizer, aan den Koning „ van Spanje en aan den Koning van Sicilie, „ dien men, voortaan, oordeelde Koning van „ Sardinie te moeten noemen; zyne Keizerlyke Majesteit het zelve, in allen deele, aangenomen hadt. Dat men den twee andere Mogendheden drie maanden tyds geeven zou, om het, insgelyks, te aanvaarden, en dat Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten hunne ernstigste poogingen zouden aanwenden, omze daartoe over te haalen. Doch zo deeze poogingen vrugteloos mogten uitvallen, zouden de drie Mogendheden hunne magt voegen by die des Keizers, om de Koningen van Spanje en Sardinie te noodzaaken, tot het aanvaarden der ontworpen

„ vre-

„ vredepunten. En zo eene van haar, om 't 1718.
„ verleenen van deezen onderstand, door den
„ Koning van Spanje, of door dien van Sar-
„ dinie, vyandelyk werdt aangetast, zouden de
„ anderen twee deezen, terstond, den oorlog
„ verklaaren. Zo een der twee Koningen dit
„ Verdrag aannam, zou hy onder dezelfde
„ verpligting leggen, als de verbonden' Mo-
„ gendheden. Zo Spanje 't Verbond aannam,
„ en, in gevolge van het zelve, Sardinie af-
„ stondt, zou dit Eiland bewaard worden door
„ Groot-Britannische en Staatsche troepen, tot
„ dat men Sicilie tot onderwerping gebragt, en
„ den tegenwoordigen Koning van dit Ryk ge-
„ noodzaakt zou hebben, om het te verwis-
„ selen voor Sardinie. En zo de Koning van
„ Sardinie bewilligen mogt in deeze verwis-
„ seling, en de Koning van Spanje zulks mogt
„ afslaan, dan zou de Keizer, geholpen van
„ de andere Mogendheden, Sardinie aantasten,
„ en het, na de verovering, den Koning van
„ Sardinie opdraagen. Doch zo beide de
„ Koningen weigerden te bewilligen in de ver-
„ wisseling van Sicilie en Sardinie, zou de
„ Keizer, met de voorgemelde hulpe, eerst
„ Sicilie, en daar na Sardinie zoeken te vero-
„ veren: zullende Sardinie, ook in dit geval,
„ door Groot-Britannische en Staatsche troe-
„ pen bewaard worden, tot dat men den Ko-
„ ning van Sardinie in de verwisseling zou heb-
„ ben doen bewilligen. Zo men genoodzaakt
„ werdt, de wapenen te voeren tegen de Ko-
„ ningen van Spanje en Sardinie beide, zou
„ de Keizer zig te vrede moeten houden, met
„ het gene hem, by dit Verdrag, werdt toe-

1718. „ gelegd, wat men ook meer veroveren mogt, „ mids hy, nogtans, zyn regt voorbehielde „ op het gedeelte van Milaan, welk thans, „ door den Koning van Sardinie, bezeten „ werdt; en met de andere Bondgenooten o- „ vereenkwame, wegens eenen Vorst, dien „ hy Montferrat, en het regt van opvolginge „ in Toskane, Parma en Piacenza opdraagen „ zou: welke geen Vorst uit het Huis van „ Oostenryk, bezittende Koningkryken of „ Staaten in Italie, zou mogen zyn. Doch zo „ de Keizer zig geen' meester mogt kon- „ nen maaken van Sicilie, zou hy ontslaagen „ zyn van de naarkominge der voorwaarden „ van dit Verbond, zulken uitgenomen, die „ hem en den drie anderen Mogendheden, „ Frankryk, Groot-Britanje en den Staaten, „ onderling, betroffen. En naardemaal de „ rust van Europa moest bevorderd worden, „ door den wederzydschen afstand, van Span- „ je en de Indien, door den Keizer, en van „ de Oostenrykscche Staaten in Italie en in „ de Nederlanden, door den Koning van Span- „ je; zo verbondt zig de Keizer om zynen af- „ stand, by voorraad, te doen (2), die egter „ niet openbaar gemaakt zou worden, dan na „ het tekenen der Vrede, tusschen hem en den „ Koning van Spanje; doch zo deeze Koning „ weigerde, de ontworpen' Vrede te aanvaar- „ den, dan zouden de Akten van 's Keizers „ afstand gesteld worden in handen van den „ Ko-

(2) Hy deedt dien, te Weenen, op den agttienden van Herfstmaand. *Voiez* Du Mont *Corps Diplom.* Tom. VIII. P. I. p. 542.

„ Koning van Groot-Britanje, dieze den Koning van Frankryk niet zou vertoonen, dan „ na dat de Keizer zou gesteld zyn in 't bezit van Sicilie: waarna de Akten den Koning van Frankryk niet alleen vertoond, „ maar zelfs, openlyk, in 't licht gegeven zouden worden, evenveel, of Spanje de Vrede aanname, of niet. Eindelyk, verbondt „ zig de Keizer om, geduurende de drie maanden, boven gemeld, niets tegen den Koning van Spanje, of tegen den Koning van „ Sardinie te zullen onderneemen. Doch men „ zou deezen tyd, met onderling goedvinden, „ konnen verkorten of verlangen (w)." Het viervoudig Verbond werdt, door de drie Mogendheden, die het aangenomen hadden, door den Keizer, en door de Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, terstond, bekragtigd, naar behooren. 1718.

Wy hebben den inhoud van het zelve, wat omstandiger, ter nedergesteld, om dat het de grondslag geweest is van eenige volgende handelingen, en om dat de Staaten, eer het getekend werdt, en daarna, zo ernstelyk, werden aangezogt, om 'er in te treeden. Het oogmerk en de inhoud van dit Verbond waren, dit gantsche jaar en nog langer, de gewigtigste voorwerpen hunner raadpleegingen. Wy konden, hierom, niet nalaaten, de voornaamste openbaare en geheime punten van het zelve, duidelyk, te boek te stellen.

De

(w) *Zie* Resol. Holl. *van* 1718. *bl.* 566 *enz.* *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 531. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 180.

1718.

XI. Raadpleegingen der Staaten, over de aanneeminge van het viervoudig Verbond.

De Staaten kreegen 'er eerst eigenlyk kennis van, na dat het gesslooten was (x), en vonden vreemd, dat men, in hunnen naam, gehandeld hadt, zonder hunne tusschenkomst. 't Verbond werdt hun eerst voorgelegd, na dat het, aan de Hoven van Weenen, Madrid en Turin, vertoond geweest, en door den Keizer aangenomen was: 't zy dat men oordeelde, de Staaten sterker te zullen konnen dringen tot het aanvaarden van 't Verbond, wanneer men 't hun, voltrokken, voorleide; 't zy dat men vreesde voor eene langwylige handeling, zo men den Staaten, van 't begin der overweegingen af, deel aan dezelven gaf; 't zy, eindelyk, dat men bedugt was, dat de Staaten 't Verbond niet zouden willen aanvaarden, en, nog liever, te Weenen, te Madrid en te Turin, den schyn geeven wilde, dat zy 'er Leden van zouden zyn, dan Spanje en Savoje op byzondere handeling met hen doen hoopen. Eenige voornaame Leden der Regeeringe verstonden, ondertusschen, dat men niet behoorde te weigeren, deel te neemen aan zulk een aanzienlyk Verbond; noch Frankryk en Groot-Britanje alleen de eer en het voordeel, welk uit het bevorderen der Vrede in Italie te wagten was, te laaten genieten. Doch anderen oordeelden, daarentegen „ dat de oorlog, zonder „ welken men, thans, geene vrede scheen te „ zullen konnen verkrygen, ten hoogste scha„ delyk was voor den Staat; dat hunne Hoog„ Mogendheden ook niet verbonden waren, „ tot het handhaaven der onzydigheid in Italie;

(x) Resol. Gener. *Vener.* 22 *April*, *Mart.* 26 *July* 1718.

„ lie; dat zy geweigerd hadden middelaars te 1718.
„ zyn tusschen den Keizer en Spanje, schoon
„ 't hun, door Filips, verzogt was, om geen
„ gevaar van ondank te loopen by den Keizer,
„ of by den Koning van Spanje, en dat zy Fi-
„ lips, ongetwyfeld, verstooren zouden, zo
„ zy 't Verbond, welk hy van de hand gewee-
„ zen hadt, aanvaardden. Dat zy geen voor-
„ deel altoos zagen te trekken uit dit Ver-
„ bond, welk hun, ondertusschen, terstond,
„ in zwaare kosten, en veelligt in eenen las-
„ tigen oorlog inwikkelen zou. Dat Frankryk
„ en Groot-Britanje, by het zelve, de vast-
„ gestelde opvolging in beide de Ryken nader
„ bevestigd zagen, door den Keizer; doch dat
„ de Staaten zig genoegzaam beveiligd kon-
„ den rekenen, door het drievoudig Verbond
„ van 't jaar 1717, hebbende zy, van 't Huis
„ van Oostenryk, thans, geene vyandlykhe-
„ den te dugten. Dat de Koophandel op Span-
„ je geheellyk vervallen zou, zo men in oor-
„ log raakte, en, in tegendeel, meerder bloei-
„ jen, zo men zig buiten 't Verbond hieldt,
„ terwyl Groot-Britanje de wapenen voerde
„ tegen Spanje. Dat, eindelyk, de middelen
„ van bevrediging, by 't Verbond voorgeslaa
„ gen, veel te geweldig waren, dan dat zig
„ een vreedzaame vrye Staat daarnaar zou kon-
„ nen voegen (*y*)." De Spaansche Ambas-
sadeur Beretti-Landi versterkte de Staatschen
in deeze gedagten, verspreidende verscheiden'
schriften, waardoor ook 't gemeen in dezelven
bevestigd werdt. De Fransche en Engelsche
Ge-

(*y*) TINDAL *Vol.* XII. [of XXVII.] *p.* 175—178.

1718. Gezanten stelden, daarentegen, alle hunne konst in 't werk, om de Staaten over te haalen tot het aanneemen van 't Verbond. De Staaten van Holland beslooten, eindelyk, de tekening van 't viervoudig Verbond te laaten voortgaan; doch op de bekragtiging nader te raadpleegen (z); mids Frankryk verklaarde „ geen ander Verdrag met Zweeden te hebben, dan het Munstersche; geen onderstand „ aan Zweeden te zullen geeven, zo lang de „ onlusten in 't Noorden duurden; by Zweeden te zullen aanhouden op vryen handel „ voor de Staaten, en de Fransche Havens, „ voor alle Kaapers, te zullen geslooten houden." Voorts begeerden zy „ dat de onderstand, door de Staaten, ingevolge van „ het viervoudig Verbond, te leveren, verminderd werdt op tweeduizend knegten en „ eenduizend paarden; dat zy, alleenlyk, verpligt werden, tot de handhaavinge van de „ bezittingen der Bondgenooten in Europa; „ dat zy den beloofden onderstand niet zouden behoeven te leveren, dan twee maanden „ na dat zy 't Verbond zouden aangenomen „ hebben, en wel in geld of in Schepen, ter „ hunner keuze; dat zy nooit tot het verleenen van meerder onderstand zouden konnen verpligt worden; dat hunne verpligting „ eerst beginnen zou, na het bekragtigen der „ geslootene overeenkomst, wegens de geschillen over het Verdrag van Barriere," waarvan wy, terstond, nader zullen gewaagen. „ En eindelyk, dat alle voordeelen in den Koophan-

Men besluit 'er toe, by meerderheid van stemmen, onder zekere voorwaarden.

(z) Resol. Holl. 25 Febr. 1719. bl. 118.

„ handel, reeds bedongen of nog te bedingen, 1718.
„ onder de hooge Bondgenooten, gemeen zou-
„ den zyn." Doch met Groot-Britanje in 't byzonder, wilden de Staaten van Holland, by gelegenheid van de aanneeminge des Verbonds, overeenkomen „ dat de Koning, op
„ 't verzoek der Staaten, eene Vloot naar de
„ Oostzee zou zenden, terwyl zy zig alleen-
„ lyk verbinden zouden, om de Koopvaardy-
„ schepen van beide de volken te geleiden;
„ dat hy Frankryk zou zoeken te beweegen,
„ om de vrye Scheepvaart, door gantsch Eu-
„ ropa, te helpen handhaaven; dat hy bewer-
„ ken zou, dat de Keizer Lubek, Hamburg en
„ Bremen den handel op Zweeden verbood,
„ in geval de Staaten geraaden vonden, zulk
„ een verbod te doen aan hunne onderzaa-
„ ten; dat hy, met Zweeden sluitende, gelyke
„ voordeelen, met opzigt op den Koophandel,
„ voor de Staaten als voor zig zelven bedin-
„ gen zou." Friesland nam, eerlang, diergelyk besluit (*a*). Drie andere Gewesten voegden zig by deezen twee: waarop, ter Generaliteit, met meerderheid van stemmen, beslooten werdt, op den voet, door Holland voorgeslaagen, te treeden in het Verbond. Doch Zeeland en Utrecht hadden zig hier ernstelyk tegen verklaard (*b*). Men scheen egter te zullen voortgaan met het werk. De Engelsche Gezant Whitworth bewilligde in de voorwaarden, die de Staaten bedingen wilden. De Keizerlyke Staatsdienaar Penterieder maakte ook kleine zwaarig-

(*a*) Secr. Resol. Friesl. 7 *Jan.* 1719.
(*b*) Resol. Gener. *Mart.* 31 *Jan.* 1719.

1718. righeid (*c*). Doch Zeeland verklaarde het besluiten tot zulk een gewigtig stuk, zonder eenpaarige bewilliging der Gewesten, voor eene blykbaare verbreeking der Unie (*d*). De Staaten van dit Gewest veranderden egter, eerlang, in zo verre, van gedagten, dat zy tot de aanneeming van het viervoudig Verbond zouden gekomen zyn. Doch zy draalden zo lang met besluiten, tot dat de staat der zaaken, t'eenemaal, veranderde van gedaante (*e*). Midlerwyl, namen de Staaten, meer of min, het ampt van middelaars aan, te Madrid; daar men, tot hiertoe, ongeneigd bleef, om in de maatregels der verbonden' Mogendheden te treeden.

De Koning van Sicilie treedt in 't viervoudig Verbond, en neemt den naam aan van Koning van Sardinie.

Doch aan 't Hof van Turin, slaagden de handelingen deezer Mogendheden gelukkiger. De Kardinaal Alberoni hadt, terstond na den inval in Sicilie, zyn best gedaan, om dit Hof eene lyn te doen trekken met dat van Madrid. Men boodt den Koning van Sicilie den gantschen Staat van Milaan aan, na 't bemagtigen van welken door de Spaansche wapenen, hy eerst verpligt zou zyn, Sicilie af te staan aan Spanje (*f*). Doch de nederlaag der Spaansche Vloote by Siracusa, 't welk Spanje onbekwaamer maakte tot het volbrengen deezer belofte, en het geheel verlies van Sicilie, welk nu, of Spanje, of den Bondgenooten in handen gevallen was, drongen den Koning van Sicilie, eindelyk, tot het aanvaarden van het viervoudig Verbond, welk door

(*c*) Resol. Gener. *Mart.* 21 *Febr.* 1719.
(*d*) Notul. Zeel. 4 *April* 1719. *bl.* 155.
(*e*) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 292, 293.
(*f*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 225. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 542.

door zyne Gevolmagtigden, te Londen, op den tweeden van Slagtmaand, ondertekend werdt (g). Van deezen tyd af, nam hy den naam aan van *Koning van Sardinie*, met welken, wy hem ook, in 't gevolg, noemen zullen.

1718.

XII. Vereffening eeniger geschillen over 't Verdrag van Barriere.

Geduurende de handelingen over het viervoudig Verbond, was men, in den Haage, in onderhandeling met de Keizerschen, over de vereffening van eenige moeilykheden, die uit het Verdrag van Barriere ontstaan waren, en voornaamlyk de grensscheiding in Vlaanderen betroffen, en de wyze van 't afleggen der penningen, door de Staaten, ten behoeve der Oostenryksche Nederlanden, geligt, of opgeschooten. Men hadt, al kort na 't sluiten van 't Verdrag van Barriere, geschil gekreegen met de Regeering van Gend, die regtsgebied oefende op Staatschen bodem, en zelfs tusschen Sas van Gend en de Sterkte S. Antoni. Die van het Vrye van Brugge maakten, insgelyks, aanspraak op 't gene den Staaten in Vlaanderen, van den zeekant af tot aan het Dorp Boukhoute toe, afgestaan was. De Staaten stelden, sedert, een nader ontwerp wegens de grensscheiding op, welk den Keizerschen overgeleverd werdt. De Markgraaf de Prié, in den Haage gekomen, tradt hierop, met de Afgevaardigden der Staaten, in nadere onderhandeling, over verscheiden' punten in het Verdrag van Barriere, welken men, van der Staaten zyde, beweerde, niet uitgevoerd te zyn naar behooren (h). 't Stuk der grensscheidinge

in

(g) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 230.
(h) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 441—445, 449—452, 457—468.

1718. Gezanten stelden, daarentegen, alle hunne konst in 't werk, om de Staaten over te haalen tot het aanneemen van 't Verbond. De Staaten van Holland beslooten, eindelyk, de tekening van 't viervoudig Verbond te laaten voortgaan; doch op de bekragtiging nader te raadpleegen (z); mids Frankryk verklaarde „ geen ander Verdrag met Zweeden te hebben, dan het Munstersche; geen onderstand aan Zweeden te zullen geeven, zo lang de onlusten in 't Noorden duurden; by Zweeden te zullen aanhouden op vryen handel voor de Staaten, en de Fransche Havens, voor alle Kaapers, te zullen geslooten houden." Voorts begeerden zy „ dat de onderstand, door de Staaten, ingevolge van het viervoudig Verbond, te leveren, verminderd werdt op tweeduizend knegten en eenduizend paarden; dat zy, alleenlyk, verpligt werden, tot de handhaavinge van de bezittingen der Bondgenooten in Europa; dat zy den beloofden onderstand niet zouden behoeven te leveren, dan twee maanden na dat zy 't Verbond zouden aangenomen hebben, en wel in geld of in Schepen, ter hunner keuze; dat zy nooit tot het verleenen van meerder onderstand zouden konnen verpligt worden; dat hunne verpligting eerst beginnen zou, na het bekragtigen der geslootene overeenkomst, wegens de geschillen over het Verdrag van Barriere," waarvan wy, terstond, nader zullen gewaagen. „ En eindelyk, dat alle voordeelen in den Koop-

Men besluit 'er toe, by meerderheid van stemmen, onder zekere voorwaarden.

„ han-

(z) Resol. Holl. 25 Febr. 1719. bl. 118.

Wintermaand, wanneer 'er, in den Haage, eene Overeenkomst getekend werdt, omtrent de uitvoering van eenige punten in het Verdrag van Barriere, hierop, voornaamlyk, uitkomende: „ Dat de grenzen der Staaten in „ Vlaanderen, voortaan, beginnen zouden „ aan de zee, noordoostwaards van de geslegt- „ te Sterkte S. Paul, die hun, met tien roe- „ den lands rondsom de voorgraft ten oosten, „ werdt afgestaan, zullende men, ten zuiden „ der schanse, eene lyn trekken, van den dyk „ af, dwars door de Polder Hazegras, tot de „ samenvoeging van den dyk van Krommen- „ dyk; en voorts, langs eene watergang en „ graft, welken aan den Keizer zouden bly- „ ven, en langs den Krommendyk, tot aan „ gene zyde van het Keizerlyk Komptoir, in „ eenen uitspringenden hoek van den dyk: „ dan, door de kleine Polder, tot aan het loo- „ pend water van de zwarte sluis, en verder „ op den hoek van een reduit, gelegen op den „ dyk, aan gene zyde der twee vaarten, de „ *Zoute* en de *Zoete*, digt by het Fort S. Do- „ naas, welk den Staaten afgestaan werdt, „ mids de sluisdeuren van dit Fort, in tyd van „ vrede, weggenomen bleeven, en het den „ belanghebbenden vrystondt, de dorpels der „ deuren te verlaagen tot op het waterpas van „ die van de zwarte sluis. Dat de nieuwe gren- „ zen van hier wederom zouden loopen, langs „ den buitenvoet van den dyk, naar de Polder „ *le Bout du Monde*; voorts, langs den zeedyk, „ tot op de insnyding van den dyk, die de „ kreek van Lapschuure sluit: van waar men „ de oude grenzen volgen zou tot de Barbara-

1718. Overeenkomst, deswege geslooten.

„ Pol-

1718. „ Polder, zullende hier de nieuwe grenzen
„ wederom aanvangen en loopen langs die
„ Polder en de Lauraine Polder, tot aan de
„ Langestraat, en verder, langs dezelve, tot
„ aan den dyk, die van Boukhoute naar de
„ haven van Boukhoute loopt: van waar zy
„ zouden vallen in de Kapelle-Polder, voort-
„ loopende, in eene regte lyn, tot aan eenen
„ inspringenden hoek van den Graafjansdyk,
„ en van daar, langs den dyk, tot aan de
„ roode Polder. Al wat benoorden deeze lynen
„ lag werdt den Staaten afgestaan, benevens
„ de Barbara-, Lauraine-, Kapelle- en roode
„ Polders, behoudende den Keizer alleenlyk
„ aan zig een gedeelte van de Lauraine- en
„ Kapelle-Polders. De Staaten stonden den
„ belanghebbenden in de sluizen te Boukhou-
„ te toe, dezelven te verleggen, daar zy te
„ vooren geweest waren. In tyd van oorloge,
„ zou het den Staaten vrystaan, de noodige
„ posten in den Graafjans- en Zydelingsdyk
„ in te neemen en te versterken. De grenzen
„ van Sas van Gend zouden, tot op den af-
„ stand van twee derde van tweeduizend meet-
„ kundige schreeden, te beginnen van de hoe-
„ ken van de bolwerken, uitgestrekt zyn. Tot
„ behoudenis der Neder-schelde en der ge-
„ meenschap tusschen Staatsch Brabant en
„ Vlaanderen, werden de Polder en het Dorp
„ den Doel, en de Polders van S. Anna en
„ Keteneffe aan de Staaten afgestaan, zullende
„ hun gebied, tusschen de Forten de Peerle
„ en Liefkenshoek, zig niet verder strekken
„ dan halver weg. In geval van oorloge, zou
„ de Peerle aan de Staaten ter bewaaringe ge-

„ ge-

1718.

„ geven worden, mids zy dit Fort en de pos„ ten in den Graaf jans- en Zydelingsdyk, na 't „ einde des oorlogs, den Keizer wederom o„ vergaven. Zo de ingezetenen van Oostenrykſch Vlaanderen, ter oorzaake van den „ afſtand van eenige ſluizen in oorlogstyd, „ ſchade geleeden mogten hebben, zou deeze „ ſchaade vergoed worden door de Staaten. „ Wegens 't verleggen der Poſt-Komptoiren, „ 't verrekenen der inkomſten van de afge„ ſtaane Landen, het oefenen van den Room„ ſchen Godsdienſt, het ſlegten van 't Fort „ Roodenhuizen, de geſchillen over de Vaart „ van Brugge, en de behoudenis van den ei„ gendom der Landeryen, werdt het zelfde „ vaſtgeſteld, als by het Verdrag van Barriere. „ In aanmerking van den gemelden afſtand, „ zouden de Staaten den Keizer wederom o„ vergeeven de Plaatſen, hun, by de voorige „ grensſcheiding van Vlaanderen, afgeſtaan. „ Voor den beloofden jaarlykſchen onderſtand „ van vyf honderdduizend Ryksdaalers en van „ de agterſtallen van den zelven werden eenige „ andere inkomſten verbonden, dan by het „ Verdrag van Barriere; en werdt ook den „ Staaten byzondere verzekering gegeven „ voor de voldoening van dezelven. De be„ taaling der verloopen' Intreſten van de op„ genomen' penningen, ten dienſte der Oos„ tenrykſche Nederlanden, zou ook, zo ras „ mogelyk, geſchieden; en voor de voldoening „ der Intreſten, door de Staaten, voor den „ Keizer, uitgeſchooten, werdt goede verze„ kering gegeven. De Keizer ſtondt af van „ 't geſchut en de magazynen, te Venlo, in

„ S.

1718. „ S. Michiel, en te Stevenswaard, tegen de „ Krygsbehoeften, hem, volgens zekere Lyst „ van den jaare 1716, overgegeven. De Staa„ ten zouden den Keizer, terstond na de uit„ wisseling der bekragtiginge van dit Verdrag, „ in 't bezit stellen van de Steden en Landen, „ hun, door Frankryk, afgestaan; waartegen „ hy hun inruimen zou het gedeelte van Vlaan„ deren, hun, by het tegenwoordig Verdrag, „ toegelegd. Het Verdrag van Barriere werdt, „ wyders, bevestigd in alles, wat, by het te„ genwoordig Verdrag, niet veranderd was. „ Ook verbondt de Koning van Groot-Bri„ tanje zig, tot de handhaavinge van beide de „ Verdragen." Het tegenwoordig Verdrag werdt, eerlang, door de drie Mogendheden, behoorlyk bekragtigd (*k*).

Handeling der Westindische Maatschappye.

In Wintermaand des voorleeden jaars, was 'er, tusschen den Koning van Pruissen en de Bewindhebbers der Westindische Maatschappye deezer Landen, eene overeenkomst getroffen, volgens welke, de Koning de Vestingen Groot-Fredriksburg en Arguin, op de kust van Guinea, met het gene 'er toe behoorde, beloofde af te staan aan de Maatschappye; die hem, daar voor, zesduizend Dukaaten betaalen zou (*l*). De Maatschappy verzogt, sedert, de goedkeuring der algemeene Staaten op deeze overeenkomst (*m*). Doch de Fransche Indische Maatschappy, zig meester gemaakt hebben-

(*k*) Resol. Holl. 24 *Dec.* 1718. *bl.* 715. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 547. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 551. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 400.

(*l*) Uit een Afdr. van 't Accoord.

(*m*) *Zie* Requeft der Bewindh.

bende van de Vesting, en het Eiland Arguin, raakte hierover, en over eenige andere punten, den Westindischen handel en met naame de Vaart op Porto d'Arco betreffende, in een hevig geschil met de Nederlandsche Maatschappye: welk eerst, in 't begin des jaars 1727, werdt bygelegd. Arguin werdt toen aan de Fransche Maatschappye afgestaan (n). 1718.

XIII. Staat en uiteinde des oorlogs in 't Noorden.

De Noordsche kryg begon nu op 't einde te loopen. Wismar was den Bondgenooten, reeds in 't voorleeden jaar, in handen gevallen. Men besloot, daarna, eene landing te doen in Schoonen, onder bescherming der Engelsche, Staatsche, Deensche en Russische Vlooten; doch de onderneeming hadt geenen voortgang. De Czaar was oneenig met de andere Bondgenooten, en zogt zig afzonderlyk te verdraagen met Zweeden. Hy was, derhalve, de eenige oorzaak, dat de landing agter bleef.

Karel de XII. sneuvelt.

Karel de XII. zette den kryg voort in Noorwegen, en lag met zyn Leger voor Fredrikstad, toen hy, des nagts tusschen den negenentwintigsten en dertigsten van Slagtmaand deezes jaars, met een kogel uit die Vesting getroffen werdt, dat hy 't bestierf (o). Zyn dood maakte merkelyke verandering in de zaaken van 't Noorden. De Prinses *Ulrica Eleonora*, zyne Zuster, volgde hem niet op in de Regeeringe, dan na dat zy afstand gedaan hadt van de volstrekte oppermagt, in Zweeden de *Souverainiteit* genaamd (p). Zy maakte, in Slagtmaand des

(n) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.* Resol. Gener. *Vener.* 21 *Febr.* 1727.
(o) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 75—79, 84.
(p) *Voiez* Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 149, 150.

1718. Gezanten stelden, daarentegen, alle hunne konst in 't werk, om de Staaten over te haalen tot het aanneemen van 't Verbond. De Staaten van Holland besslooten, eindelyk, de tekening van 't viervoudig Verbond te laaten voortgaan; doch op de bekragtiging nader te raadpleegen (z); mids Frankryk verklaarde „ geen ander Verdrag met Zweeden te hebben, dan het Munstersche; geen onderstand aan Zweeden te zullen geeven, zo lang de onlusten in 't Noorden duurden; by Zweeden te zullen aanhouden op vryen handel voor de Staaten, en de Fransche Havens, voor alle Kaapers, te zullen gesslooten houden." Voorts begeerden zy „ dat de onderstand, door de Staaten, ingevolge van het viervoudig Verbond, te leveren, verminderd werdt op tweeduizend knegten en eenduizend paarden; dat zy, alleenlyk, verpligt werden, tot de handhaavinge van de bezittingen der Bondgenooten in Europa; dat zy den beloofden onderstand niet zouden behoeven te leveren, dan twee maanden na dat zy 't Verbond zouden aangenomen hebben, en wel in geld of in Schepen, ter hunner keuze; dat zy nooit tot het verleenen van meerder onderstand zouden konnen verpligt worden; dat hunne verpligting eerst beginnen zou, na het bekragtigen der gesslootene overeenkomst, wegens de geschillen over het Verdrag van Barriere," waarvan wy, terstond, nader zullen gewaagen. „ En eindelyk, dat alle voordeelen in den Koophan-

Men besluit 'er toe, by meerderheid van stemmen, onder zekere voorwaarden.

(z) Resol. Holl. 25 Febr. 1719. bl. 118.

„ handel, reeds bedongen of nog te bedingen, 1718.
„ onder de hooge Bondgenooten, gemeen zou-
„ den zyn." Doch met Groot-Britanje in 't byzonder, wilden de Staaten van Holland, by gelegenheid van de aanneeminge des Verbonds, overeenkomen „ dat de Koning, op
„ 't verzoek der Staaten, eene Vloot naar de
„ Oostzee zou zenden, terwyl zy zig alleen-
„ lyk verbinden zouden, om de Koopvaardy-
„ schepen van beide de volken te geleiden;
„ dat hy Frankryk zou zoeken te beweegen,
„ om de vrye Scheepvaart, door gantsch Eu-
„ ropa, te helpen handhaaven; dat hy bewer-
„ ken zou, dat de Keizer Lubek, Hamburg en
„ Bremen den handel op Zweeden verboodt,
„ in geval de Staaten geraaden vonden, zulk
„ een verbod te doen aan hunne onderzaa-
„ ten; dat hy, met Zweeden sluitende, gelyke
„ voordeelen, met opzigt op den Koophandel,
„ voor de Staaten als voor zig zelven bedin-
„ gen zou." Friesland nam, eerlang, diergelyk besluit (*a*). Drie andere Gewesten voegden zig by deezen twee: waarop, ter Generaliteit, met meerderheid van stemmen, besloten werdt, op den voet, door Holland voorgeslaagen, te treeden in het Verbond. Doch Zeeland en Utrecht hadden zig hier ernstelyk tegen verklaard (*b*). Men scheen egter te zullen voortgaan met het werk. De Engelsche Gezant Whitworth bewilligde in de voorwaarden, die de Staaten bedingen wilden. De Keizerlyke Staatsdienaar Penterieder maakte ook kleine zwaarig-

(*a*) Secr. Resol. Friesl. 7 *Jan.* 1719.
(*b*) Resol. Gener. *Mart.* 31 *Jan.* 1719.

1718. righeid (*c*). Doch Zeeland verklaarde het besluiten tot zulk een gewigtig stuk, zonder eenpaarige bewilliging der Gewesten, voor eene blykbaare verbreeking der Unie (*d*). De Staaten van dit Gewest veranderden egter, eerlang, in zo verre, van gedagten, dat zy tot de aanneeming van het viervoudig Verbond zouden gekomen zyn. Doch zy draalden zo lang met besluiten, tot dat de staat der zaaken, t'eenemaal, veranderde van gedaante (*e*). Midlerwyl, namen de Staaten, meer of min, het ampt van middelaars aan, te Madrid; daar men, tot hiertoe, ongeneigd bleef, om in de maatregels der verbonden' Mogendheden te treeden.

De Koning van Sicilie treedt in 't viervoudig Verbond, en neemt den naam aan van Koning van Sardinie.

Doch aan 't Hof van Turin, slaagden de handelingen deezer Mogendheden gelukkiger. De Kardinaal Alberoni hadt, terstond na den inval in Sicilie, zyn best gedaan, om dit Hof eene lyn te doen trekken met dat van Madrid. Men boodt den Koning van Sicilie den gantschen Staat van Milaan aan, na 't bemagtigen van welken door de Spaansche wapenen, hy eerst verpligt zou zyn, Sicilie af te staan aan Spanje (*f*). Doch de nederlaag der Spaansche Vloote by Siracusa, 't welk Spanje onbekwaamer maakte tot het volbrengen deezer belofte, en het geheel verlies van Sicilie, welk nu, of Spanje, of den Bondgenooten in handen gevallen was, drongen den Koning van Sicilie, eindelyk, tot het aanvaarden van het viervoudig Verbond, welk door

(*c*) Resol. Gener. *Mart.* 21 *Febr.* 1719.
(*d*) Notul. Zeel. 4 *April* 1719. *bl.* 155.
(*e*) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 292, 293.
(*f*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 235. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 549.

door zyne Gevolmagtigden, te Londen, op den tweeden van Slagtmaand, ondertekend werdt (g). Van deezen tyd af, nam hy den naam aan van *Koning van Sardinie*, met welken, wy hem ook, in 't gevolg, noemen zullen. 1718.

XII. Vereffening eeniger geschillen over 't Verdrag van Barriere.

Geduurende de handelingen over het viervoudig Verbond, was men, in den Haage, in onderhandeling met de Keizerschen, over de vereffening van eenige moeilykheden, die uit het Verdrag van Barriere ontstaan waren, en voornaamlyk de grensscheiding in Vlaanderen betroffen, en de wyze van 't afleggen der penningen, door de Staaten, ten behoeve der Oostenrykſche Nederlanden, geligt, of opgeschooten. Men hadt, al kort na 't sluiten van 't Verdrag van Barriere, geschil gekreegen met de Regeering van Gend, die regtsgebied oefende op Staatschen bodem, en zelfs tusschen Sas van Gend en de Sterkte S. Antoni. Die van het Vrye van Brugge maakten, insgelyks, aanspraak op 't gene den Staaten in Vlaanderen, van den zeekant af tot aan het Dorp Boukhoute toe, afgestaan was. De Staaten stelden, sedert, een nader ontwerp wegens de grensscheiding op, welk den Keizerschen overgeleverd werdt. De Markgraaf de Prié, in den Haage gekomen, tradt hierop, met de Afgevaardigden der Staaten, in nadere onderhandeling, over verscheiden' punten in het Verdrag van Barriere, welken men, van der Staaten zyde, beweerde, niet uitgevoerd te zyn naar behooren (h). 't Stuk der grensscheidinge in

(g) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 230.
(h) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 441—445, 449—452, 457—468.

1718. in volle vrede, aangetast hadt; maar Alberoni maakte ook toeleg om den Pretendent in te voeren in Schotland, en Koning George zo veel werks te verschaffen in zyn Ryk, dat hem geene gelegenheid overschieten zou, om Vlooten uit te rusten naar Italie. Doch zyn oogmerk was ontdekt. Koning George, het Parlement, in 't najaar, byeen geroepen hebbende, begeerde onderstand tegen Spanje, waarin het Huis der Gemeenten, eerlang, bewilligde. Hierop werdt Spanje de oorlog verklaard (*b*), den agtentwintigsten van Wintermaand, en 't leedt niet lang, of de toeleg des Kardinaals brak uit, in Schotland (*c*).

en in Frankryk. Ten zelfden tyde, arbeidde de looze Staatsdienaar, om ook eenen opstand in Frankryk te veroorzaaken, en den Hertog van Orleans te ontzetten van de Regeeringe. Frankryk was vol misnoegden; sommigen van welken heul gezogt hadden aan 't Spaansche Hof, en gunstiglyk ontvangen waren (*d*). Met deezen, werdt de aanslag overlegd. Men hadt voor, den Hertog van Orleans te ligten, buiten Parys, daar hy zig, dikwils, vermaakte met de Jufferschap. Daarna, dagt men zig te verzekeren van den jongen Koning. De Parlementen zouden, vervolgens, beschreeven worden, om nieuwe orde te stellen op 't Ryksbestier, terwyl men 't volk, door verscheiden' gedrukte schriften, zou ophitsen tegen de tegenwoordi-

(*b*) *Zie* de Oorlogsdeclar. *in de* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1719. *bl.* 72.
(*c*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII] *p.* 212—230, 241—245.
(*d*) *Voiez* Memoir. *de* l'Abbé DE MONTGON *Tom.* I. *p.* 221, *Tom.* VIII. *p.* 194.

Wintermaand, wanneer 'er, in den Haage, eene Overeenkomst getekend werdt, omtrent de uitvoering van eenige punten in het Verdrag van Barriere, hierop, voornaamlyk, uitkomende: „ Dat de grenzen der Staaten in „ Vlaanderen, voortaan, beginnen zouden „ aan de zee, noordoostwaards van de geslegt- „ te Sterkte S. Paul, die hun, met tien roe- „ den lands rondsom de voorgraft ten oosten, „ werdt afgestaan, zullende men, ten zuiden „ der schanse, eene lyn trekken, van den dyk „ af, dwars door de Polder Hazegras, tot de „ samenvoeging van den dyk van Krommen- „ dyk; en voorts, langs eene watergang en „ graft, welken aan den Keizer zouden bly- „ ven, en langs den Krommendyk, tot aan „ gene zyde van het Keizerlyk Komptoir, in „ eenen uitspringenden hoek van den dyk: „ dan, door de kleine Polder, tot aan het loo- „ pend water van de zwarte sluis, en verder „ op den hoek van een reduit, gelegen op den „ dyk, aan gene zyde der twee vaarten, de „ Zoute en de Zoete, digt by het Fort S. Do- „ naas, welk den Staaten afgestaan werdt, „ mids de sluisdeuren van dit Fort, in tyd van „ vrede, weggenomen bleeven, en het den „ belanghebbenden vrystondt, de dorpels der „ deuren te verlaagen tot op het waterpas van „ die van de zwarte sluis. Dat de nieuwe gren- „ zen van hier wederom zouden loopen, langs „ den buitenvoet van den dyk, naar de Polder „ *le Bout du Monde*; voorts, langs den zeedyk, „ tot op de insnyding van den dyk, die de „ kreek van Lapschuure sluit: van waar men „ de oude grenzen volgen zou tot de Barbara-

1718.

komst, deswege gesloo- ten.

„ Pol-

1718. „ Polder, zullende hier de nieuwe grenzen
„ wederom aanvangen en loopen langs die
„ Polder en de Lauraine Polder, tot aan de
„ Langestraat, en verder, langs dezelve, tot
„ aan den dyk, die van Boukhoute naar de
„ haven van Boukhoute loopt: van waar zy
„ zouden vallen in de Kapelle-Polder, voort-
„ loopende, in eene regte lyn, tot aan eenen
„ inspringenden hoek van den Graafjansdyk,
„ en van daar, langs den dyk, tot aan de
„ roode Polder. Al wat benoorden deeze lynen
„ lag werdt den Staaten afgestaan, benevens
„ de Barbara-, Lauraine-, Kapelle- en roode
„ Polders, behoudende den Keizer alleenlyk
„ aan zig een gedeelte van de Lauraine- en
„ Kapelle-Polders. De Staaten stonden den
„ belanghebbenden in de sluizen te Boukhou-
„ te toe, dezelven te verleggen, daar zy te
„ vooren geweest waren. In tyd van oorloge,
„ zou het den Staaten vrystaan, de noodige
„ posten in den Graafjans- en Zydelingsdyk
„ in te neemen en te versterken. De grenzen
„ van Sas van Gend zouden, tot op den af-
„ stand van twee derde van tweeduizend meet-
„ kundige schreeden, te beginnen van de hoe-
„ ken van de bolwerken, uitgestrekt zyn. Tot
„ behoudenis der Neder-schelde en der ge-
„ meenschap tusschen Staatsch Brabant en
„ Vlaanderen, werden de Polder en het Dorp
„ den Doel, en de Polders van S. Anna en
„ Ketenesse aan de Staaten afgestaan, zullende
„ hun gebied, tusschen de Forten de Peerle
„ en Liefkenshoek, zig niet verder strekken
„ dan halver weg. In geval van oorloge, zou
„ de Peerle aan de Staaten ter bewaaringe ge-

„ ge-

„ geven worden, mids zy dit Fort en de pos- 1718.
„ ten in den Graaf jans- en Zydelingsdyk, na 't
„ einde des oorlogs, den Keizer wederom o-
„ vergaven. Zo de ingezetenen van Oostenrykſch Vlaanderen, ter oorzaake van den
„ afſtand van eenige ſluizen in oorlogstyd,
„ ſchade geleeden mogten hebben, zou deeze
„ ſchaade vergoed worden door de Staaten.
„ Wegens 't verleggen der Poſt-Komptoiren,
„ 't verrekenen der inkomſten van de afgeſtaane Landen, het oefenen van den Roomſchen Godsdienſt, het ſlegten van 't Fort
„ Roodenhuizen, de geſchillen over de Vaart
„ van Brugge, en de behoudenis van den eigendom der Landeryen, werdt het zelfde
„ vaſtgeſteld, als by het Verdrag van Barriere.
„ In aanmerking van den gemelden afſtand,
„ zouden de Staaten den Keizer wederom overgeeven de Plaatſen, hun, by de voorige
„ grensſcheiding van Vlaanderen, afgeſtaan.
„ Voor den beloofden jaarlykſchen onderſtand
„ van vyf honderdduizend Ryksdaalers en van
„ de agterſtallen van den zelven werden eenige
„ andere inkomſten verbonden, dan by het
„ Verdrag van Barriere; en werdt ook den
„ Staaten byzondere verzekering gegeven
„ voor de voldoening van dezelven. De betaaling der verloopen' Intreſten van de opgenomen' penningen, ten dienſte der Oostenrykſche Nederlanden, zou ook, zo ras
„ mogelyk, geſchieden; en voor de voldoening
„ der Intreſten, door de Staaten, voor den
„ Keizer, uitgeſchooten, werdt goede verzekering gegeven. De Keizer ſtondt af van
„ 't geſchut en de magazynen, te Venlo, in

„ S.

1718. „ S. Michiel, en te Stevenswaard, tegen
„ Krygsbehoeften, hem, volgens zekere I
„ van den jaare 1716, overgegeven. De S
„ ten zouden den Keizer, terstond na de
„ wisseling der bekragtiginge van dit Verdr
„ in 't bezit stellen van de Steden en Land
„ hun, door Frankryk, afgestaan; waarte
„ hy hun inruimen zou het gedeelte van Vla
„ deren, hun, by het tegenwoordig Verdr
„ toegelegd. Het Verdrag van Barriere wer
„ wyders, bevestigd in alles, wat, by het
„ genwoordig Verdrag, niet veranderd w
„ Ook verbondt de Koning van Groot-B
„ tanje zig, tot de handhaavinge van beide
„ Verdragen." Het tegenwoordig Verdr
werdt, eerlang, door de drie Mogendheden
behoorlyk bekragtigd (*k*).

Handeling der Westindische Maatschappye.

In Wintermaand des voorleeden jaars, w 'er, tusschen den Koning van Pruissen en d Bewindhebbers der Westindische Maatschap pye deezer Landen, eene overeenkomst getro fen, volgens welke, de Koning de Vestinge Groot-Fredriksburg en Arguin, op de ku van Guinea, met het gene 'er toe behoorde beloofde af te staan aan de Maatschappye; di hem, daar voor, zesduizend Dukaaten betaa len zou (*l*). De Maatschappy verzogt, sedert de goedkeuring der algemeene Staaten op dee ze overeenkomst (*m*). Doch de Fransche In dische Maatschappy, zig meester gemaakt heb ben

(*k*) Resol. Holl. 24 *Dec.* 1718. *bl.* 715. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 547. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 551. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 400.

(*l*) Uit een Afdr. van 't Accoord.

(*m*) *Zie* Requeſt der Bewindh.

bende van de Vesting, en het Eiland Arguin, raakte hierover, en over eenige andere punten, den Westindischen handel en met naame de Vaart op Porto d'Arco betreffende, in een hevig geschil met de Nederlandsche Maatschappye: welk eerst, in 't begin des jaars 1727, werdt bygelegd. Arguin werdt toen aan de Fransche Maatschappye afgestaan (*n*). 1718.

XIII. Staat en uiteinde des oorlogs in 't Noorden.

De Noordsche kryg begon nu op 't einde te loopen. Wismar was den Bondgenooten, reeds in 't voorleeden jaar, in handen gevallen. Men besloot, daarna, eene landing te doen in Schoonen, onder bescherming der Engelsche, Staatsche, Deensche en Russische Vlooten; doch de onderneeming hadt geenen voortgang. De Czaar was oneenig met de andere Bondgenooten, en zogt zig afzonderlyk te verdraagen met Zweeden. Hy was, derhalve, de eenige oorzaak, dat de landing agter bleef.

Karel de XII. sneuvelt.

Karel de XII. zette den kryg voort in Noorwegen, en lag met zyn Leger voor Fredrikstad, toen hy, des nagts tusschen den negenentwintigsten en dertigsten van Slagtmaand deezes jaars, met een kogel uit die Vesting getroffen werdt, dat hy 't bestierf (*o*). Zyn dood maakte merkelyke verandering in de zaaken van 't Noorden. De Prinses *Ulrica Eleonora*, zyne Zuster, volgde hem niet op in de Regeeringe, dan na dat zy afstand gedaan hadt van de volstrekte oppermagt, in Zweeden de *Souverainiteit* genaamd (*p*). Zy maakte, in Slagtmaand des

(*n*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.* Resol. Gener. *Vener.* 21 *Febr.* 1727.
(*o*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 75—79, 84.
(*p*) *Voiez* Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 149, 150.

1718. Gezanten stelden, daarentegen, alle hunne konst in 't werk, om de Staaten over te haalen tot het aanneemen van 't Verbond. De Staaten van Holland beslooten, eindelyk, de tekening van 't viervoudig Verbond te laaten voortgaan; doch op de bekragtiging nader te raadpleegen (z); mids Frankryk verklaarde „ geen ander Verdrag met Zweeden te hebben, dan het Munstersche; geen onderstand aan Zweeden te zullen geeven, zo lang de onlusten in 't Noorden duurden; by Zweeden te zullen aanhouden op vryen handel voor de Staaten, en de Fransche Havens, voor alle Kaapers, te zullen geslooten houden." Voorts begeerden zy „ dat de onderstand, door de Staaten, ingevolge van het viervoudig Verbond, te leveren, verminderd werdt op tweeduizend knegten en eenduizend paarden; dat zy, alleenlyk, verpligt werden, tot de handhaavinge van de bezittingen der Bondgenooten in Europa; dat zy den beloofden onderstand niet zouden behoeven te leveren, dan twee maanden na dat zy 't Verbond zouden aangenomen hebben, en wel in geld of in Schepen, ter hunner keuze; dat zy nooit tot het verleenen van meerder onderstand zouden konnen verpligt worden; dat hunne verpligting eerst beginnen zou, na het bekragtigen der geslootene overeenkomst, wegens de geschillen over het Verdrag van Barriere," waarvan wy, terstond, nader zullen gewaagen. „ En eindelyk, dat alle voordeelen in den Koophan-

Men besluit 'er toe, by meerderheid van stemmen, onder zekere voorwaarden.

(z) Resol. Holl. 25 Febr. 1719. bl. 118.

„ handel, reeds bedongen of nog te bedingen, 1718.
„ onder de hooge Bondgenooten, gemeen zou-
„ den zyn." Doch met Groot-Britanje in 't byzonder, wilden de Staaten van Holland, by gelegenheid van de aanneeminge des Verbonds, overeenkomen „ dat de Koning, op
„ 't verzoek der Staaten, eene Vloot naar de
„ Oostzee zou zenden, terwyl zy zig alleen-
„ lyk verbinden zouden, om de Koopvaardy-
„ schepen van beide de volken te geleiden;
„ dat hy Frankryk zou zoeken te beweegen,
„ om de vrye Scheepvaart, door gantsch Eu-
„ ropa, te helpen handhaaven; dat hy bewer-
„ ken zou, dat de Keizer Lubek, Hamburg en
„ Bremen den handel op Zweeden verboodt,
„ in geval de Staaten geraaden vonden, zulk
„ een verbod te doen aan hunne onderzaa-
„ ten; dat hy, met Zweeden sluitende, gelyke
„ voordeelen, met opzigt op den Koophandel,
„ voor de Staaten als voor zig zelven bedin-
„ gen zou." Friesland nam, eerlang, dier-gelyk besluit (*a*). Drie andere Gewesten voegden zig by deezen twee: waarop, ter Generaliteit, met meerderheid van stemmen, besloten werdt, op den voet, door Holland voorgeslaagen, te treeden in het Verbond. Doch Zeeland en Utrecht hadden zig hier ernstelyk tegen verklaard (*b*). Men scheen egter te zullen voortgaan met het werk. De Engelsche Gezant Whitworth bewilligde in de voorwaarden, die de Staaten bedingen wilden. De Keizerlyke Staatsdienaar Penterieder maakte ook kleine zwaarig-

(*a*) Secr. Resol. Friesl. 7 *Jan.* 1719.
(*b*) Resol. Gener. *Mart.* 31 *Jan.* 1719.

1718. righeid (c). Doch Zeeland verklaarde het besluiten tot zulk een gewigtig stuk, zonder eenpaarige bewilliging der Gewesten, voor eene blykbaare verbreeking der Unie (d). De Staaten van dit Gewest veranderden egter, eerlang, in zo verre, van gedagten, dat zy tot de aanneeming van het viervoudig Verbond zouden gekomen zyn. Doch zy draalden zo lang met besluiten, tot dat de staat der zaaken, t'eenemaal, veranderde van gedaante (e). Midlerwyl, namen de Staaten, meer of min, het ampt van middelaars aan, te Madrid; daar men, tot hiertoe, ongeneigd bleef, om in de maatregels der verbonden' Mogendheden te treeden.

De Koning van Sicilie treedt in 't viervoudig Verbond, en neemt den naam aan van Koning van Sardinie.

Doch aan 't Hof van Turin, slaagden de handelingen deezer Mogendheden gelukkiger. De Kardinaal Alberoni hadt, terstond na den inval in Sicilie, zyn best gedaan, om dit Hof eene lyn te doen trekken met dat van Madrid. Men boodt den Koning van Sicilie den gantschen Staat van Milaan aan, na 't bemagtigen van welken door de Spaansche wapenen, hy eerst verpligt zou zyn, Sicilie af te staan aan Spanje (f). Doch de nederlaag der Spaansche Vloote by Siracusa, 't welk Spanje onbekwaamer maakte tot het volbrengen deezer belofte, en het geheel verlies van Sicilie, welk nu, of Spanje, of den Bondgenooten in handen gevallen was, drongen den Koning van Sicilie, eindelyk, tot het aanvaarden van het viervoudig Verbond, welk door

(c) Resol. Gener. *Mart.* 21 *Febr.* 1719.
(d) Notul. Zeel. 4 *April* 1719. *bl.* 155.
(e) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 292, 298.
(f) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 225. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 542.

1718.

door zyne Gevolmagtigden, te Londen, op den tweeden van Slagtmaand, ondertekend werdt (*g*). Van deezen tyd af, nam hy den naam aan van *Koning van Sardinie*, met welken, wy hem ook, in 't gevolg, noemen zullen.

XII. Vereffening eeniger geschillen over 't Verdrag van Barriere.

Geduurende de handelingen over het viervoudig Verbond, was men, in den Haage, in onderhandeling met de Keizerſchen, over de vereffening van eenige moeilykheden, die uit het Verdrag van Barriere ontſtaan waren, en voornaamlyk de grensſcheiding in Vlaanderen betroffen, en de wyze van 't afleggen der penningen, door de Staaten, ten behoeve der Ooſtenrykſche Nederlanden, geligt, of opgeſchooten. Men hadt, al kort na 't ſluiten van 't Verdrag van Barriere, geſchil gekreegen met de Regeering van Gend, die regtsgebied oefende op Staatſchen bodem, en zelfs tuſſchen Sas van Gend en de Sterkte S. Antoni. Die van het Vrye van Brugge maakten, insgelyks, aanſpraak op 't gene den Staaten in Vlaanderen, van den zeekant af tot aan het Dorp Boukhoute toe, afgeſtaan was. De Staaten ſtelden, ſedert, een nader ontwerp wegens de grensſcheiding op, welk den Keizerſchen overgeleverd werdt. De Markgraaf de Prié, in den Haage gekomen, tradt hierop, met de Afgevaardigden der Staaten, in nadere onderhandeling, over verſcheiden' punten in het Verdrag van Barriere, welken men, van der Staaten zyde, beweerde, niet uitgevoerd te zyn naar behooren (*h*). 't Stuk der grensſcheidinge

in

(*g*) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 230.
(*h*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 441—445, 449—452, 457—468.

1719. met tweeduizend man te willen onderfteunen. Zy beflooten 'er toe, zonder uitftel. De begeerde manfchap werdt, eerlang, onder 't bevel van den Generaal Majoor *Keppel*, te Oostende en te Rotterdam, ingefcheept naar Schotland. De Markgraaf de Prié zondt Koning George ook zes Battaillons Keizerlyke troepen toe. De Hertog van Orleans hadt hem wel twintig Battaillons aangebooden; doch hy hadt deeze aanbieding van de hand geweezen. De Spaanfche Vloot, midlerwyl, voortgezeild, tot op de hoogte van Kaap Finifterre, werdt beloopen van eenen geweldigen ftorm, die twee etmaalen duurde, en alle de fchepen verftrooide. Het Admiraals-fchip verloor alle zyne maften, en keerde, gelyk de meefte overigen, geheel reddeloos, te rug naar de Spaanfche kuft. Twee Fregatten alleen, die met eenige manfchap en wapenen uit Paffage in zee gefteken, en de Vloot misgezeild waren, kwamen, tegen 't einde van Grasmaand, te Kintail in Schotland aan. De Spanjaards, zig eerlang gevoegd hebbende by eenen kleinen hoop Schotfche Hooglanders, maakten zig meefter van Donan-Caftle. Doch de Plaats werdt, kort hierna, herwonnen, door den Kapitein Boyle, die zig, met eenige Oorlogsfchepen, voor dezelve vertoond hadt. De Generaal Wightman, omtrent het midden van Zomermaand, van Invernefs zynde opgetrokken, tegen de wederfpannelingen en Spanjaards, verfloegze ligtelyk, in de engten van Glenshill en Strachell, welken zy ondernomen hadden te verdedigen. De Staatfche manfchap deedt hier ook merkelyken dienft. De meefte Spanjaards werden gedood, of ge-

Uitflag van de onderneeminge der Spanjaarden.

van-

Wintermaand, wanneer 'er, in den Haage, eene Overeenkomst getekend werdt, omtrent de uitvoering van eenige punten in het Verdrag van Barriere, hierop, voornaamlyk, uitkomende: „ Dat de grenzen der Staaten in „ Vlaanderen, voortaan, beginnen zouden „ aan de zee, noordoostwaards van de geslegtte Sterkte S. Paul, die hun, met tien roeden lands rondsom de voorgraft ten oosten, „ werdt afgestaan, zullende men, ten zuiden „ der schanse, eene lyn trekken, van den dyk „ af, dwars door de Polder Hazegras, tot de „ samenvoeging van den dyk van Krommendyk; en voorts, langs eene watergang en „ graft, welken aan den Keizer zouden blyven, en langs den Krommendyk, tot aan „ gene zyde van het Keizerlyk Komptoir, in „ eenen uitspringenden hoek van den dyk: „ dan, door de kleine Polder, tot aan het loopend water van de zwarte sluis, en verder „ op den hoek van een reduit, gelegen op den „ dyk, aan gene zyde der twee vaarten, de „ Zoute en de Zoete, digt by het Fort S. Donaas, welk den Staaten afgestaan werdt, „ mids de sluisdeuren van dit Fort, in tyd van „ vrede, weggenomen bleeven, en het den „ belanghebbenden vrystondt, de dorpels der „ deuren te verlaagen tot op het waterpas van „ die van de zwarte sluis. Dat de nieuwe grenzen van hier wederom zouden loopen, langs „ den buitenvoet van den dyk, naar de Polder „ *le Bout du Monde*; voorts, langs den zeedyk, „ tot op de insnyding van den dyk, die de „ kreek van Lapschuure sluit: van waar men „ de oude grenzen volgen zou tot de Barbara- „ Pol-

1718. Overeenkomst, deswege gesloten.

Wintermaand, wanneer 'er, in den Haage, eene Overeenkomst getekend werdt, omtrent de uitvoering van eenige punten in het Verdrag van Barriere, hierop, voornaamlyk, uitkomende: „ Dat de grenzen der Staaten in „ Vlaanderen, voortaan, beginnen zouden „ aan de zee, noordoostwaards van de geslegtte Sterkte S. Paul, die hun, met tien roeden lands rondsom de voorgraft ten oosten, „ werdt afgestaan, zullende men, ten zuiden „ der schanse, eene lyn trekken, van den dyk „ af, dwars door de Polder Hazegras, tot de „ samenvoeging van den dyk van Krommendyk; en voorts, langs eene watergang en „ graft, welken aan den Keizer zouden blyven, en langs den Krommendyk, tot aan „ gene zyde van het Keizerlyk Komptoir, in „ eenen uitspringenden hoek van den dyk: „ dan, door de kleine Polder, tot aan het loopend water van de zwarte sluis, en verder „ op den hoek van een reduit, gelegen op den „ dyk, aan gene zyde der twee vaarten, de „ Zoute en de Zoete, digt by het Fort S. Donaas, welk den Staaten afgestaan werdt, „ mids de sluisdeuren van dit Fort, in tyd van „ vrede, weggenomen bleeven, en het den „ belanghebbenden vrystondt, de dorpels der „ deuren te verlaagen tot op het waterpas van „ die van de zwarte sluis. Dat de nieuwe grenzen van hier wederom zouden loopen, langs „ den buitenvoet van den dyk, naar de Polder „ *le Bout du Monde*; voorts, langs den zeedyk, „ tot op de insnyding van den dyk, die de „ kreek van Lapschuure sluit: van waar men „ de oude grenzen volgen zou tot de Barbara-

1718. komst, deswege gesloten.

„ Pol-

1718. „ Polder, zullende hier de nieuwe grenzen „ wederom aanvangen en loopen langs die „ Polder en de Lauraine Polder, tot aan de „ Langestraat, en verder, langs dezelve, tot „ aan den dyk, die van Boukhoute naar de „ haven van Boukhoute loopt: van waar zy „ zouden vallen in de Kapelle-Polder, voort- „ loopende, in eene regte lyn, tot aan eenen „ inspringenden hoek van den Graafjansdyk, „ en van daar, langs den dyk, tot aan de „ roode Polder. Al wat benoorden deeze lynen „ lag werdt den Staaten afgestaan, benevens „ de Barbara-, Lauraine-, Kapelle- en roode „ Polders, behoudende den Keizer alleenlyk „ aan zig een gedeelte van de Lauraine- en „ Kapelle-Polders. De Staaten stonden den „ belanghebbenden in de sluizen te Boukhou- „ te toe, dezelven te verleggen, daar zy te „ vooren geweest waren. In tyd van oorloge, „ zou het den Staaten vrystaan, de noodige „ posten in den Graafjans- en Zydelingsdyk „ in te neemen en te versterken. De grenzen „ van Sas van Gend zouden, tot op den af- „ stand van twee derde van tweeduizend meet- „ kundige schreeden, te beginnen van de hoe- „ ken van de bolwerken, uitgestrekt zyn. Tot „ behoudenis der Neder-schelde en der ge- „ meenschap tusschen Staatsch Brabant en „ Vlaanderen, werden de Polder en het Dorp „ den Doel, en de Polders van S. Anna en „ Keteneffe aan de Staaten afgestaan, zullende „ hun gebied, tusschen de Forten de Peerle „ en Liefkenshoek, zig niet verder strekken „ dan halver weg. In geval van oorloge, zou „ de Peerle aan de Staaten ter bewaaringe ge-

„ ge-

„ geven worden, mids zy dit Fort en de pos- 1718.
„ ten in den Graaf jans- en Zydelingsdyk, na 't
„ einde des oorlogs, den Keizer wederom o-
„ vergaven. Zo de ingezetenen van Oostenrykſch Vlaanderen, ter oorzaake van den
„ afſtand van eenige ſluizen in oorlogstyd,
„ ſchade geleeden mogten hebben, zou deeze
„ ſchaade vergoed worden door de Staaten.
„ Wegens 't verleggen der Poſt-Komptoiren,
„ 't verrekenen der inkomſten van de afgeſtaane Landen, het oefenen van den Roomſchen Godsdienſt, het ſlegten van 't Fort
„ Roodenhuizen, de geſchillen over de Vaart
„ van Brugge, en de behoudenis van den eigendom der Landeryen, werdt het zelfde
„ vaſtgeſteld, als by het Verdrag van Barriere.
„ In aanmerking van den gemelden afſtand,
„ zouden de Staaten den Keizer wederom overgeeven de Plaatſen, hun, by de voorige
„ grensſcheiding van Vlaanderen, afgeſtaan.
„ Voor den beloofden jaarlykſchen onderſtand
„ van vyf honderdduizend Ryksdaalers en van
„ de agterſtallen van den zelven werden eenige
„ andere inkomſten verbonden, dan by het
„ Verdrag van Barriere; en werdt ook den
„ Staaten byzondere verzekering gegeven
„ voor de voldoening van dezelven. De betaaling der verloopen' Intreſten van de opgenomen' penningen, ten dienſte der Oostenrykſche Nederlanden, zou ook, zo ras
„ mogelyk, geſchieden; en voor de voldoening
„ der Intreſten, door de Staaten, voor den
„ Keizer, uitgeſchooten, werdt goede verzekering gegeven. De Keizer ſtondt af van
„ 't geſchut en de magazynen, te Venlo, in

„ S.

al 't welke tot buit gemaakt, en medegevoerd werdt. In Slagtmaand, gingen de Engelschen wederom scheep te Vigos, en zeilden naar Engeland te rug. De togt naar Amerika, die, door den Vice-Admiraal Hosier, ondernomen werdt, slaagde kwalyk, door aanhoudenden tegenwind. Hy hadt het gemunt op Peru. Doch eer hy zo ver komen kon (r), was de wapenschorsing ter zee getroffen, tusschen Spanje en Groot-Britanje (s). 1719.

Wy hebben de krygsbedryven deezes jaars, aan verscheiden' oorden, schoon 'er de Staaten niet of naauwlyks in gemengd geweest waren, kortelyk, moeten te boek stellen, om dat zy merkelyken invloed hadden op de handelingen, die, in den Haage, waren aangevangen, onder 't oog, en gelyk als onder de bemiddeling der Staaten. 't Zal nu tyd zyn, dat wy tot een beknopt verhaal van den uitslag deezer handelingen overgaan.

XVIII. Handeling der Staaten in Frankryk en in Spanje.

De Staaten hadden, terstond na het tekenen van het viervoudig Verbond, door den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, een besluit genomen, tot het afvaardigen van eenen Ambassadeur naar Spanje, waartoe de Heer *van Coulster* benoemd werdt; schoon 'er nog eenige tyd verliep, eer hy op reis ging. Ook was, voor zyn vertrek, de Heer *Cornelis Hop*, Oud-Schepen der Stad Amsterdam, in dezelfde hoedanigheid van Ambassadeur, gezonden naar Frankryk (t), om de herstelde Vriendschap

(r) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 334—337.
(s) Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. P. II. *p.* 156.
(t) Resol. Holl. 29 *Sept.* 1718. *bl.* 575.

1719. fchap met deeze Kroon aan te kweeken, en de gewigtige veranderingen, die, ten deez tyde, voorvielen, en waarby de Staat bela hebben kon, agt te geeven. De Heer H deedt zyne openbaare intrede, te Parys, Hooimaand deezes jaars, en werdt, ingev ge van het drievoudig Verbond des jaars 171 op gelyke wyze, ontvangen, als de Ambaf deurs van den Staat van Venetie, en die v gekroonde hoofden zelven; 't welk, tot hie toe, niet gefchied was (u). Hy vertoefde, om trent zeven jaren, aan 't Franfche Hof, fchoo hy, in dien tusfchentyd, verfcheiden reizen, Holland kwam. De Staaten maakten, mi lerwyl, hun werk, om den Koning van Spa je, door redenen, te beweegen, tot het aa neemen van het viervoudig Verbond. Doo de Kardinaal Alberoni wift hunne pooginge te verydelen. De ontdekking van zyne oog merken in Frankryk, de flegte uitflag van de togt naar Schotland, en de tegenfpoed in Si cilie bragten hem, eindelyk, tot andere gedag ten. Weinige dagen na den flag by Franca Villa, deedt hy den Markgraaf Scotti afvaar digen naar Parys, met laft om verder voor te reizen naar den Haage, en de Staaten, u 's Konings naam, ernftelyk, te verzoeken, o zig te willen laaten gebruiken, tot Middelaar tusfchen de oorloogende Mogendheden. Scot ti moeft egter, vooraf, den Hertoge van Or leans kennis geeven van 's Konings oogmerk gelyk hy deedt. De Hertog nam 'er zo weinig

ge

(u) Verbaal der Ambaff. van dien tyd. *Zie ook* Europ. Merc. *July—Decemb.* 1719. *bl.* 9, 65—70. & ROUSSET Ceremon. Dipl. *Tom.* I. *p.* 63. & *fuiv.*

Ope van Frankryk Lodewyk den XV, in 't Jaar 1719.
S. Fo urbon. 2 De Maarschalk van Villeroi. 3 De Prins van Turenne.
4 De g van Villeroi. a De Ridder Saintot. b De Secretaris Ruysch.

genoegen in, dat hy Scotti vrygeleide weigerde naar Holland, verklaarende hy, zulks niet te konnen doen, buiten kennis zyner Bondgenooten, die zig nu, zo wel als hy, hadden ingewikkeld in de kosten des krygs voor dit jaar, en hierom geene zo spoedige vrede begeerden. Ook waren de drie Bondgenooten niet geneigd, om den Staaten de eer van het Middelaarschap op te draagen. Groot-Britanje in 't byzonder beloofde 'er zig niet veel voordeels van. De handeling bleef dan steeken. Ook wil men, dat de Keizer, de Koning van Groot-Britanje en de Hertog van Orleans, als uit eenen mond, zouden verklaard hebben, dat zy van geene vrede hooren wilden, zo lang Alberoni in bewind bleeve, aan 't Spaansche Hof. En tegen 't einde des jaars, liepen alle zyne aanslagen zo ongelukkig af, dat Filips, zig niet in staat vindende om den oorlog uit te houden tegen de drie magtigste Vorsten van Europa, den Kardinaal beval, Madrid, binnen agt dagen, en het Ryk, binnen drie weeken, te ruimen, en zig, midlerwyl, van allen handel over Staatszaaken te onthouden. Terstond hierna, zondt hy den Markgraave van Beretti-Landi bevel, om den Staaten eenige punten voor te houden, op welken hy gezind was, vrede te maaken. Doch hy vorderde, onder anderen, Gibraltar en Port Mahon te rug van Groot-Britanje, en eischte verscheiden andere dingen, die met het viervoudig Verbond streeden. Zyn voorslag werdt, derhalve, van de hand geweezen. De Hoven van Weenen, Versailles en Londen verklaarden, eenpaariglyk, dat zy met niets anders, dan met de eenvoudige

1719.

Alberoni vervalt in ongenade.

1719. aanneeming van 't Verbond te vrede zouden zyn (*v*).

Verschil onder de Staaten, over de aanneeming van 't viervoudig Verbond.

De Keizerlyke, Fransche en Engelsche Gezanten arbeidden, ondertusschen, ook, om de Staaten tot het aanneemen van 't Verbond te doen besluiten. Ook hadt men, gelyk wy hiervoor (*w*) zagen, reeds een Ontwerp gemaakt van de voorwaarden, op welken de Staaten in 't Verbond zouden treeden. Men verschilde slegts, over een enkel woord. Volgens 't Ontwerp der Staaten, zouden zy * *tot niet meerder noch anders*, dan tot het leveren van drieduizend man verbonden zyn. Doch de Gezanten der Bondgenooten wilden 'er 't woord *onderstand* bygevoegd hebben, en † *tot geenen meerderen noch anderen onderstand* leezen. Zonder dit byvoegsel, zou men, dagten zy, de woorden van 't Ontwerp te ruim neemen, en uit dezelven afleiden konnen, dat de Staaten ontslaagen waren van de verpligting aan 't gene, by de geheime punten, was vastgesteld (*x*). Verscheiden' Gewesten neigden, derhalve, om het Ontwerp met dit woord te vermeerderen (*y*). Zeeland zelf hadt, reeds voorheen, te kennen gegeeven, dat men 't Verbond zou konnen aanneemen, mids 't met eenpaarigheid geschiedde. Doch Utrecht bleef nog ongelast: waarom de aanneeming van 't Verbond nog verschooven werdt. De Ambassadeur Hop werdt, midlerwyl, aan 't Fransche Hof, sterk gedrongen op deeze aanneeming. De Staaten voor-

* *nec ad plura nec ad alia.*

† *nec ad plura nec ad alia auxilia.*

(*v*) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1720. *bl.* 60. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 332, 333, 337, 338.

(*w*) *Bladz.* 184.

(*x*) Reso.. Gener. *Sabbathi* 16 *Sept.* 1719.

(*y*) Resol. Gener. *Jov.* 19 *Oct.*, *Sabb.* 18 *Nov.* 1719.

voorzagen, hem, van tyd tot tyd, van byzonderen last, waarnaar hy zig stiptelyk gedroeg, de redenen van den Abt du Bois in 't byzonder, met veel beleid, te keer gaande, en den Staat heuschelyk verontschuldigende van het aanneemen van een Verbond, waar by voor deszelfs belangen niet gezorgd was naar behooren (z). 1719.

XIX. De Koning van Spanje treedt 'er in.

Midlerwyl, hadden de Staaten, om Filips gelegenheid te geeven van zig nader te openen, terwyl het jaargetyde de toerustingen ten oorloge verhinderde, de Bondgenooten bewoogen, om hem nog drie maanden tyds toe te staan. Hier van was eene overeenkomst getekend in den Haage, op den agttienden van Slagtmaand, by welke, uitdrukkelyk verklaard werdt „ dat, zo de Koning van Spanje de drie „ maanden verloopen liet, zonder het viervoudig Verbond aan te neemen, de oudste Zoon „ der tegenwoordige Koninginne versteken „ zou zyn van de opvolging in het Groot-Hertogdom Toskane en in de Hertogdommen „ van Parma en Piacenza." Ook las men 'er in „ dat beide Frankryk en Groot-Britanje „ hadden bevonden, dat het Spaansche Hof, „ door eenen onrustigen Staatsdienaar beroerd „ zynde, afkeeriger geweest was dan 't behoorde van eene redelyke Vrede (a)." En 't is waarschynelyk, dat deeze verklaring, waarvan Filips, terstond, kennis kreeg, de ongenade des Kardinaals verhaast heeft. De Staaten

(z) Verbaal der Ambass. van den tyd. *MSS.*
(a) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 12.

1719. ten zelven, Filips nog ſterker willende dringen, verklaarden, eindelyk, dat zy 't Verbond zouden aanneemen, zo hy langer draalde (*b*). Zy ſchreeven hem eenen ernſtigen brief, op den zeſtienden van Wintermaand (*c*). Hun Ambaſſadeur van Coulſter, in Grasmaand, te Madrid aangekomen (*d*), drong hem ook zo
1720. zeer, dat hy, eindelyk, op den zesentwintigſten van Louwmaand des volgenden jaars, een Geſchrift tekende, waarby hy beloofde, het viervoudig Verbond te zullen aanneemen (*e*). De Markgraaf van Beretti-Landi kreeg hierop, terſtond, bevel, om uit 's Konings naam te treeden in dit Verbond; gelyk hy, in den Haage, deedt, op den zeventienden van Sprokkelmaand (*f*), zynde den laatſten dag van de drie maanden, welken men Filips vergund hadt, om zig, uiterlyk, te verklaaren. De aanneeming van het viervoudig Verbond, door den Koning van Spanje, maakte de aanneeming van het zelfde Verbond door de Staaten minder noodig, alzo deeze voornaamlyk gediend zou hebben, om Filips te ſterker te verpligten, tot de aanvaardinge, daar hy, eindelyk, zyns ondanks en ſchoorvoetende, toe gekomen was. Ook hadt de Koning van Groot-Britanje, onlangs, een Verdrag geſlooten met Zweeden, zonder daarby dezelfde voordeelen in den Koophandel voor de Staaten te bedingen, welken hy, voor zig zelven, bedongen hadt. Wy heb-

(*b*) Reſol. Gener. *Sabb.* 16, *Luna.* 18 *Dec.* 1719.
(*c*) *Zie* dien *in de* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1720. *bl.* 73.
(*d*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1719. *bl.* 233.
(*e*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 302. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 17.
(*f*) DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 26.

hebben, te vooren (*g*), gezien, dat de Staaten dit op hem begeerd hadden, by 't Ontwerp der voorwaarden, op welken zy 't viervoudig Verbond wilden aanneemen. Doch de Engelschen gaven voor, dat zy deeze voorwaarde niet hadden konnen naarkomen, zo lang de Staaten het Verbond niet met der daad hadden ondertekend (*h*). De Staaten dan, minder konnende bedingen en beoogen, by de aanneeming van het viervoudig Verbond, stelden het, eindelyk, geheellyk uit hunne gedagten. Sommigen meenden, dat de Markgraaf van Beretti-Landi vry wat gelds, hier te Lande, gespild hadt, om eenige Leden der Regeeringe van de aanneeminge des Verbonds af te schrikken. Doch hiervan heb ik geene zekerheid. Vaster gaat het, dat de Heer *Frans van der Meer*, der Staaten Ambassadeur aan 't Hof van Spanje, eenige jaaren hierna, herwaards overschreef, dat de Markgraaf tienduizend Pistoolen van dit Hof gevorderd hadt, welken hy voorgaf, tot zulk een einde, besteed te hebben: over welk berigt de Markgraaf zig egter beklaagde, by de Staaten (*i*). 1720.

Kort na dat Spanje 't viervoudig Verbond aangenomen hadt, besloot men byeen te komen te Kameryk, om de openstaande geschillen, tusschen de verbonden' Mogendheden, af te doen by verdrag, en de rust van Europa te verzekeren, op eenen vasten voet. De Keizer benoemde tot zyne Gevolmagtigden op de Byeenkomst te Kameryk den *Graaf van Windischgratz* Byeenkomst te Kameryk vastgesteld.

(*g*) *Bladz.* 185.
(*h*) Resol. Gener. *Mart.* 5 *Maart* 1720.
(*i*) *Zie* Notul. Zeel. 7 *Aug.* 1724. *bl.* 171.

1720. *gratz* en den *Baron van Pentenrider*: Frankryk den Graaf *Fleuriau de Morville* en den Heer *de Barberie de S. Contest*: Spanje den *Graaf Sant Estevan de Gormes* en den Markgraaf Beretti-Landi, en Groot-Britanje de Heeren *Polwarth* en *Withworth*. De Koning van Sardinie, de Hertog van Lotharingen en de Vorsten en Staaten van Italie zonden ook Gevolmagtigden naar Kameryk. De Paus zelf hadt 'er eenen Nuncius. Doch de Staaten der Vereenigde Gewesten, zig buiten den oorlog gehouden, en niets met de handelende Mogendheden te vereffenen hebbende, spaarden den omslag en kosten eener afvaardiging naar Kameryk. De Byeenkomst werdt, niet voor 't volgende jaar, geopend. Zy duurde vier jaaren, en scheidde, eindelyk, genoegzaam vrugteloos (*k*). Wy zullen, in 't vervolg, by bekwaamer gelegenheid, verhaalen, wat 'er aanleiding toe gaf.

XX. Oorsprong van den Windhandel in Akten, in de Vereenigde Gewesten.

Het viervoudig Verbond hadt nu de oorloogende Mogendheden verpligt, tot het afleggen der wapenen, en, schoon men nog niet eens was, over alle de voorwaarden der Vrede, dagt elk meer op het herstellen van den vervallen staat zyner geldmiddelen, dan op het vernieuwen van eenen kryg, die, van den aanvang deezer eeuwe af, den magtigsten Ryken schatten gekost hadt. In Frankryk en in Groot-Britanje, bragt, ondertusschen, de zugt om de schulden van den Staat te verminderen eene onbezuisde drift tot winst voort onder 't volk,

(*k*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MSS.* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 306, 307.

volk, die, voor veele byzondere Persoonen, 1720.
ten hoogste schadelyk was. De ingezetenen der Vereenigde Gewesten en die van Holland in 't byzonder hadden ook deel aan deeze dwaasheid, schoon de hooge Regeering des Lands, in de meeste Gewesten, en de Regeering der aanzienlykste Steden van Holland zig zorgvuldiglyk onthielden van alles, wat de drift der menigte ontsteeken of voeden kon. 't Zal, hierom, niet ondienstig zyn, dat wy de opkomst en uitslag van deezen ongehoorden handel, hier, beknoptelyk, ontvouwen.

John Law beweegt den Hertog van Orleans tot het opregten eener Koningklyke Bank.

De Hertog van Orleans, van dat hy de Regeering over Frankryk aanvaard hadt, zyne zinnen gescherpt hebbende op het uitvinden van middelen, om het Ryk van schulden te ontheffen, hadt, eindelyk, gehoor gegeven aan de voorslagen van zekeren Schotschman, die zig, reeds voor eenigen tyd, in Frankryk nedergezet hadt. *John Law*, deezen naam droeg de vreemdeling, was te Edenburg gebooren, en hadt, al in 't jaar 1705, het Parlement van Schotland een middel voorgesteld, om het Ryk te voorzien van geld, welk, door den Hertoge van Argyle en door eenige Leden van 't Parlement, goedgekeurd; doch door de meerderheid verworpen was. Law vervoegde zig, daarna, in Engeland, by den Groot-Thesaurier Harlei, dien hy ook middelen voorsloeg, tot verbetering van den Koophandel, en tot herstelling van 't vervallen * geloove van den Staat. Maar zyne voorslagen vonden geen' ingang. Hy, midlerwyl, zekeren *Wilson*, in een tweegevegt, nedergelegd hebbende, en geene vergiffenis konnende verwerven van de Konin-

* *credit.*

1720. ginne, zag zig genoodzaakt, het Ryk te ru-
men, en geraakte, na veel omzwervens, t
Parys, daar hy zig nedersloeg. Hy hadt zig
geduurende zyn verblyf in Engeland, naauw
keuriglyk, laaten onderregten van den sta
van de Bank en Oostindische Maatschappye
en van de wyze van bestier over beide: en, i
't jaar 1716, gelegenheid gevonden hebbende
om den Hertog-Regent te onderhouden, sloe
hy dien, in de eerste plaats, voor het opreg
ten eener Bank in Frankryk, door middel va
welke, men 't geloof van den Staat zou kon-
nen herstellen. Veelen weeten, en 't behoef,
voor onkundigen, slegts met een woord, aange-
weezen te worden, dat onderzaaten en vreem-
den, in zulke Banken, welken men, in ver-
scheiden' Koopsteden van Europa, opgeregt
heeft, hunne penningen vertrouwen, tegen
behoorlyk getekende Handschriften; dat deeze
Handschriften verhandeld konnen worden, en
dat zy, die penningen in de Bank hebben, ook
by bloote overwyzing of *Assignatie*, dezelve
of een gedeelte derzelven konnen doen stellen
op eens anders rekening, 't welk groot gemak
geeft in den handel: dat, eindelyk, zy, die 't
bewind over de Bank hebben, gebruik maaken
van de penningen, welken men hun toever-
trouwd heeft, ten dienste van den Staat, of
van eenige byzondere Stad, en tot voordeel,
of ten minste tot gemak der eigenaaren: al het
welke omstandiger aan te wyzen, hier, tegen-
woordig, de plaats niet is. Zulk eene Bank
nu was, in Engeland, opgeregt in 't jaar 169
(*l*), en het Ryk hadt 'er zo veel dienst van ge-
had,

(*l*) TINDAL *Vol.* II. [of XVII.] *p.* 471.

had, dat men, in Frankryk, gereede ooren leende aan Laws voorslag. De Kroon van Groot-Britanje hadt, dikwils, spoedige leeningen gedaan van de Bank, tot welken zy anders niet ligt gelegenheid gehad zou hebben, en de Intrest deezer Leeningen en de andere voordeelen, welken de Bank deedt met de toevertrouwde penningen, werden, na aftrek der onkosten, van tyd tot tyd, uitgedeeld aan de deelgenooten, waardoor de *Aktien* of aandeelen in de Bank prys hielden, of, als men geenen uit- of inlandschen oorlog vreesde, zelfs steigerden in waarde. De Hertog-Regent, bekoord door deeze voordeelen, regtte ook eene Bank in Frankryk op, uit 's Konings naam, en onder de bestieringe van Law, die, hiertoe, voor den tyd van twintig jaaren, Oktroi verkreeg (*m*). Men begon de inschryvingen. De Koning ging voor: de Regent en veele andere Grooten volgden. Kortom, de inschryvingen, die, tot driemaal toe, geschiedden, hadden zo sterken toeloop, dat men, voor 't einde des jaars 1719, voor meer dan zeshonderd en veertig millioenen *Livres* aan Handschriften uitgegeven hadt, 't welk, zo geloofd werdt, de waarde der Handschriften van alle de Banken in Europa verre te boven ging. Men voegde 'er nog driehonderd en zestig millioenen aan Handschriften by, die gang zouden hebben door 't Ryk, in de plaatse van geld: zo dat de gantsche hoofdsom duizend millioenen *Livres* beliep. Doch de meesten hielden zig verze-

1720.

(*m*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1716. *bl.* 256. *Jan.—Juny* 1717. *bl.* 206.

1720. zekerd, dat zo veel gelds, op verre na, in gantsche Ryk niet zou te vinden geweest zyn

en van eene Maatschappy van Koophandel.

Law, door 't opregten der Bank, 's K nings Credit hersteld hebbende, sloeg, om volks zugt tot winst te ontsteeken, de opr ting van eene Maatschappy van Koophan voor, die, onder den naam van *Maatscha van Misisippi*, op Louisiana, een Gewest Noord-Amerika, welk van de Rivier Misis pi doorsneeden wordt, handelen zou. De He tog-Regent bewilligde in zynen voorslag. I eerste inschryving tot de Maatschappye w van zestig millioenen Livres: welken men v doen kon, met schuldbrieven ten laste v den Staat (*n*), die thans maar omtrent zest ten honderd waardig waren, en voor de vol Hoofdsom werden aangenomen. Hierdoor raak te de eerste inschryving haast vol. De Hoofdsom werdt, hierop, tot op honderd millioenen ver hoogd, en de aandeelen of Aktien reezen o honderd en twintig ten honderd. De ingetro ken' schuldbrieven werden, ondertusschen, ve brand (*o*). Men besloot toen, nog vyfentwin tig millioenen aan Aktien uit te deelen tot hon derd tien, die terstond zo veele Liefhebbe vonden, dat zy, in 't kort, tot tweehonder reezen. De Regeering, haar voordeel willen de doen met 's volks drift om deel te neeme in de nieuwe Maatschappye, aan welke ver scheiden' Koningklyke inkomsten werden a gestaan, maakte bekend, dat men vyfentwin tig millioenen aan Bankbriefjes in de Maat schap

(*n*) *Zie* Europ. Merc. *July—Sept.* 1717. *bl.* 168—175, 225.

(*o*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1718. *bl.* 157. *Jan.—Ju* 1719. *bl.* 144. *July—Dec.* 1719. *bl.* 8, 119, 235.

schappy aanneemen zou, waarop de Aktien, in den Zomer des jaars 1719, van tweehonderd, tot vyfhonderdzestig steigerden. De Maatschappy, toen, ziende hoe groot haar Credit ware, sloeg eene leening voor aan den Koning van vyftig millioenen, waartoe vyfentwintig millioenen, aan nieuwe Aktien, uitgegeven werden, op den voet van tweehonderd ieder Aktie, 't welk ver onder den tegenwoordigen prys was; waarom deeze Aktien, terstond, weg waren. Omtrent het einde van Oogstmaand, waren de Aktien reeds tot twaalfhonderd gesteigerd. De Maatschappy stelde, derhalve, eene nieuwe leening aan den Koning voor van twaalfhonderd millioenen, tegen drie ten honderd. Men liet voor vyfhonderd millioenen inschryven, waartegen voor vyftig millioenen aan Aktien, tot duizend Livres ieder Aktie, werden uitgedeeld. De inschryving was vol, in weinige uuren. En binnen drie weeken nog twee diergelyken: alzo men maar weinig op ieder Aktie behoefde te betaalen, en gelegenheid vondt, omze, terstond, met merkelyke winst, te verkoopen. De eerste betaaling deezer drie laatste inschryvingen werdt met driehonderd ten honderd voordeel verkogt. De Aktien reezen, in Slagt- en Wintermaand des jaars 1719, en in Louwmaand des jaars 1720, tot tweeduizend vyftig Livres (*p*). 1720.

De grove winsten, die sommigen, met den Aktie-handel, in Frankryk, deeden, ontstaken de zugt tot voordeel ook onder de handeldryvende nabuuren, met naame in Engeland en in Aktie-handel in Engeland.

(*p*) Europ. Merc. *July—Dec.* 1719. *bl.* 268, 294—299. TINDAL *Vol.* XIII. [*of* XXVIII.] *p.* 4—6.

1720. op driehonderd en dertig: omtrent welken prys, zy ſtaan bleeven, tot in de Lente deezes jaars 1720 (s)

Aanvang van den Aktiehandel in Holland en elders in de Vereenigde Gewesten.

De Aktiehandel kon in Frankryk en in Engeland niet lang met merkelyk voordeel gedreeven worden, zonder ook de Koopluiden in Holland, in Zeeland, en elders in de Vereenigde Geweſten, gaande te maaken. Men dreef, eerſt, ſterken handel in Engelſche Zuidzee-Aktien: die, eerlang, geweldige winſten gaven, onaangezien de Miſiſippi-Maatſchappy, in Frankryk, in 't begin van Zomermaand, reeds geheellyk vervallen was. De Hertog-Regent, naamlyk, door middel van Laws Ontwerp, vyftienhonderd millioenen ſchulden van den Staat hebbende overgedraagen op het Volk, beſloot de betaaling in Bankbriefjes en in Aktien der Maatſchappye te doen verbieden, by een openbaar bevel van 's Konings Raad, waardoor zy wel haaſt alle waarde verlooren (t): 't welk eene geweldige ſchade veroorzaakte voor veele byzondere Perſoonen door 't gantſche Ryk, hoewel 'er eenigen waren, die, by den Aktiehandel, ſchatten gewonnen hadden. Doch in Engeland, hielden de Zuidzee-Aktien prys, en reezen, in den Zomer deezes jaars, tot boven de duizend ten honderd, door de ſtreeken der handelaaren, die, looslyk, verſpreid hadden, dat Spanje een groot gedeelte van Peru aan Groot-Britanje zou afſtaan, tegen Gibraltar en Port Mahon. 't Gantſche volk byna, door zulke winſten, be-

(s) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 358 — 367.
(t) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1720. *bl.* 163, 229. *July—Dec.* 1720. *bl.* 72.

bekoord, dreef Aktiehandel. Men begon verscheiden' andere Maatschappyen van Koophandel op te regten, die, met regt, den naam van *Bobbel-* of *Wind-Maatschappyen* kreegen, en door den Koning verbooden werden: waardoor de eigenaars der Aktien in deeze Maatschappyen groote schade leeden (*u*). Midlerwyl, volgde men, in de Vereenigde Gewesten, den voet van handelen, welken men in Engeland hieldt. De Aktiehandel werdt sterk, in Holland, en vooral te Amsterdam, door allerlei slag van menschen, gedreeven. Men sprak, in verscheiden' Steden, ook van het opregten van nieuwe Maatschappyen van Koophandel. Te Amsterdam, daar men 't eerst voorsloeg, werdt het egter, door de Regeering, van de hand geweezen. Doch te Rotterdam, werdt eene Maatschappy van * Verzekering en beleening opgeregt, in Hooimaand, welker Hoofdsom uit twaalf millioenen bestaan zou, waarvan men slegts een vyfde ten honderd behoefde te betaalen by de inschryving, die terstond vol was. Te Middelburg in Zeeland, werden twee Maatschappyen, eene van Verzekering en eene van Koophandel, opgeregt. En deeze drie Maatschappyen bleeven in wezen. Te Delft, te Gouda, en in alle de Steden van 't Noorderkwartier van Holland, werden ontwerpen gemaakt van diergelyke Maatschappyen, die niet tot stand kwamen, of spoedig ondergingen. Weesp, Naarden en Muiden onderwierpen ook ieder eene Maatschappy van Koophandel. Te Vlissingen en te Veere, in

1720.

Maatschappy van Verzekering, te Rotterdam opgeregt.

* *Assurantie.*

Middelburgsche Maatschappyen.

(*u*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 7—16.

1720. hier, terstond, daalen. De Aktien in de meeste ontworpen' Maatschappyen liepen geheel tot niet. De Wethouderschap van Amsterdam verboodt allen Makelaaren, zig met deezen Windhandel te moeijen. De Aktiehandelaars werden, alomme, en vooral te Amsterdam, het voorwerp der algemeene bespottinge. Men schimpte op hen, in prenten en gedrukte schriften. Men voerde Schouwspelen ten tooneele, waarin zy schamperlyk werden doorgestreeken. Een Koffyhuis te Amsterdam, daar zy gewoon waren te vergaderen, werdt aangevallen door 't graauw, en zou gevaar van plondering geloopen hebben, zo de moedwil niet, door de Schouten en Geregtsdienaars, gestuit geweest was (*a*). De Aktiehandel verviel, in 't kort, geheellyk, tot bystere schade van veelen, die laag verkoopen moesten, of met Papieren, welken niets waardig waren, zitten bleeven. Veelen raakten buiten staat, om hunne schuldeischers te voldoen. Weinigen, die 't geluk gehad hadden van tot hoogen prys te verkoopen, hadden veel gewonnen by den Windhandel. Doch de meeste Maatschappyen, welken men, alomme, voorhadt op te regten, werden zo ras vergeten, dat men 'er, in 't kort, naauwlyks meer van hoorde spreeken. Van sommigen deezer Maatschappyen zyn nog eenige geringe tekenen overgebleeven. De voornaamste dryvers van den Aktiehandel, hier te Lande, hadden zig, midlerwyl, gewagt voor misdaaden, die hen strafbaar maakten voor 't Geregt. Maar in Engeland, werden de Bewindheb-

(*a*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1720. *bl.* 202 — 207.

hebbers en voornaame bedienden der Zuidzee-Maatschappye, eerlang, geregtelyk vervolgd, en onbekwaam verklaard tot het bekleeden van eenige ampten (*b*). John Law ook, de uitvinder van dit werk in Frankryk, werdt genoodzaakt het Ryk te ruimen. Hy deedt eene reis naar Venetie, en naar Rome, begaf zig, vervolgens, naar Hanover, en kwam, in Wynmaand des jaars 1721, wederom in Engeland, daar hy, vergiffenis verworven hebbende van den manslag, door hem, te vooren, begaan (*c*), eenigen tyd zyn verblyf hieldt. Naderhand, reisde hy wederom naar Venetie, daar hy, in Lentemaand des jaars 1729, overleeden is (*d*).

1720.

XXI. Verdrukkingen der Protestanten, in Duitschland en in Hongarye.

De Hervormden in Duitschland, in Poolen, in Hongarye en elders, klaagden, ten deezen tyde, zeer over verdrukkingen, welken zy van de Roomsch-Katholyken leeden, tegen de oude Verdragen, of Wetten des Lands. De Passarowitsche Vrede, en het Verbond tusschen den Keizer en Frankryk scheenen het Duitsche Ryk en Hongarye zo zeer te beveiligen voor uitheemschen oorlog, dat de Roomsche Geestelykheid minder zwaarigheid maakte, om de voorregten der Protestanten, aan verscheiden' oorden, te besnoeijen, en hierdoor inwendig eenige onrust te verwekken. In Poolen, werdt den Protestantschen Steden het regt van stemmen op den Landdag benomen. In Hongarye, werden veele Godgeleerde boeken, uit Engeland en Holland derwaards gezonden, verbeurd verklaard. Te Spiers, en te Mentz, wer-

(*b*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 61.
(*c*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 6, 134, 135.
(*d*) Memoir. de l'Abbé *de* MONTGON *Tom.* VII. *p.* 389.

1720. werden verscheiden' Kerken den Protestanten benomen en den Roomsch-Katholyken ingeruimd. Maar nergens vielen zwaarer klagten, dan in de Palts; daar de Heidelbergsche Catechismus verbooden en opgehaald werdt. Ook werden den Hervormden, te Heidelberg, twee Kerken en de inkomsten van verscheiden' anderen afgenomen. Men gaf den Katholyken het bewind over de aalmoessen der Hervormden, welken men, daarenboven, noodzaakte, te draagen tot de kosten der Roomsche Kerkplegtigheden, en welken men verboodt, te werken, of hunne winkels te openen, op de Heilige dagen (e). Alle de Protestantsche Mogendheden deeden ernstige Vertoogen, tegen deeze verdrukkingen hunner Geloofsgenooten, die, in het Duitsche Ryk, regelregt, met de Westfaalsche Vrede streeden. De Staaten in 't byzonder yverden zeer, om de bezwaarnissen hunner Geloofsgenooten in de Palts te doen herstellen. Doch hunne vriendelyke poogingen waren vrugteloos. Zy vonden, derhalve, geraaden, middelen van meerderen nadruk te gebruiken, en beslooten, voor eerst, de Jezuiten, welke orde men hieldt de meeste zwaarigheid veroorzaakt te hebben, en alle andere geordende Priesters, volgens de Plakaaten, in vroeger tyd gemaakt, ten Lande uit te doen vertrekken. Ook paste men naauwer op het gedrag der Roomsche Geestelyken te Maastricht, daar de Staaten Half-Heeren waren. De Keurvorst van de Palts beloofde, hierop, den Hervormden eene der afgenomen' Ker-

byzonderlyk in de Palts.

Poogingen der Staaten, om deeze verdrukkingen te doen ophouden.

(e) Tindal Vol. XIX. [of XXVII.] p. 338, 339.

hebbers en voornaame bedienden der Zuidzee-Maatſchappye, eerlang, geregtelyk vervolgd, en onbekwaam verklaard tot het bekleeden van eenige ampten (*b*). John Law ook, de uitvinder van dit werk in Frankryk, werdt genoodzaakt hét Ryk te ruimen. Hy deedt eene reis naar Venetie, en naar Rome, begaf zig, vervolgens, naar Hanover, en kwam, in Wynmaand des jaars 1721, wederom in Engeland, daar hy, vergiffenis verworven hebbende van den manſlag, door hem, te vooren, begaan (*c*), eenigen tyd zyn verblyf hieldt. Naderhand, reisde hy wederom naar Venetie, daar hy, in Lentemaand des jaars 1729, overleeden is (*d*). 1720.

XXI. Verdrukkingen der Proteſtanten, in Duitſchland en in Hongarye.

De Hervormden in Duitſchland, in Poolen, in Hongarye en elders, klaagden, ten deezen tyde, zeer over verdrukkingen, welken zy van de Roomſch-Katholyken leeden, tegen de oude Verdragen, of Wetten des Lands. De Passarowitſche Vrede, en het Verbond tuſſchen den Keizer en Frankryk ſcheenen het Duitſche Ryk en Hongarye zo zeer te beveiligen voor uitheemſchen oorlog, dat de Roomſche Geestelykheid minder zwaarigheid maakte, om de voorregten der Proteſtanten, aan verſcheiden' oorden, te beſnoeijen, en hierdoor inwendig eenige onruſt te verwekken. In Poolen, werdt den Proteſtantſchen Steden het regt van ſtemmen op den Landdag benomen. In Hongarye, werden veele Godgeleerde boeken, uit Engeland en Holland derwaards gezonden, verbeurd verklaard. Te Spiers, en te Mentz, wer-

(*b*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 61.
(*c*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 6, 134, 135.
(*d*) Memoir. de l'Abbé *de* Montgon *Tom.* VII, *p.* 389.

1720. gescholden, of lasterlyk doorgestreeken werden: om welke reden toen, door het Hof van Holland, zeker Boekje tegen de Roomschen scherp verbooden werdt (g).

Ten deezen tyde, ook eenig geschil gereezen zynde, tusschen de Gereformeerde Gemeente van Vaals in 't Land van 's Hertogenrade, onder 't gebied van den Staat, en de Gemeente onder 't Kruis, te Aken en te Borchet, die, met de Gemeente van Vaals, éénen Kerkenraad uitmaakten, welke Kerkenraad nu alleen uit vier Leden der Gemeente van Vaals bestondt; bevalen de Staaten, dat de gemeene Kerkenraad, voortaan, uit zes Leden, twee uit elke Gemeente, bestaan, en dat elke Gemeente zyne Kerkenraads Leden verkiezen zou (h).

XXII. Zorg voor 't weeren van de Pest uit de Vereenigde Gewesten.

Het woeden van de Pest te Marseille gaf den algemeenen Staaten aanleiding, om alle schepen, van daar, of uit eenige haven van Frankryk, langs de Middellandsche zee, komende, het inloopen in eenige havens of zeegaten deezer Landen, strengelyk, te verbieden. Ook gebruikten zy zonderlinge voorzorg, omtrent schepen en goederen, van de Levant herwaards komende. Zelfs deeden zy *Lazaretten* opslaan, op de Zeedorpen, om in dezelven Persoonen en goederen, uit gestrande schepen, die van besmette Plaatsen kwamen, te bergen. Het visschen van besmette goederen werdt ook, volstrektelyk, verbooden (i). In de volgen-

(g) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 722.
(h) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 609, 609, 610, 611, 612.
(i) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1643, 1645, 1648, 1649.

Kerken, te Heidelberg, te rug te zullen geeven, gelyk hy, sedert, deedt: doch 't stuk van den Catechismus wilde hy aan 's Keizers uitspraak verbleeven hebben. 't Stiet hem ten hoogste, dat de Mis, in dit Werk, *eene vervloekte afgodery* genoemd werdt, en hy vorderde, dat men al wat de Mis betrof uit den Catechismus liete. 't Geschil, welk hy hierover hadt met zyne Gereformeerde onderzaaten, wilde hy aan den Keizer stellen. Doch hiernaar hadden zy geene ooren. Ook verstonden de Staaten, dat het hun niet mogt gevergd worden. Men besloot dan, de Plakaaten tegen de Jezuiten, strengelyk, uit te voeren: te meer, om dat, zo men geloofde, op hun aanhitsen, de vervolging der Protestanten, ook te Weerd, in het Munstersche, op de grenzen van Gelderland, begonnen was. In Gelderland, in Holland en elders, werden verscheiden' Roomsche Kerken geslooten: de Jezuiten werden, alomme, ten Lande uit verdreeven, en enkelen, niet dan om byzondere redenen, voor eenen tyd, toegelaaten, hier te verblyven, zonder dienst te doen (*f*). Hierdoor, verminderden de verdrukkingen in de Palts, allengskens, een weinig: waarom men, na verloop van eenigen tyd, ook hier te Lande, eenige oogluiking begon te gebruiken. Doch toen de Plakaaten tegen de Jezuiten, in Wynmaand deezes jaars, nog op 't strengst werden uitgevoerd, wilde de Regeering egter niet gedoogen, dat de Roomsche Leeraars en Opzienders, in openbaaren druk, ge- 1720.

(*f*) Resol. Holl. 14 *Oktob.* 14 Nov. 1719. *bl.* 496, 577. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 570, 572, 573, 575, 576, 578, 578, 579.

1720. gescholden, of lasterlyk doorgestreeken werden: om welke reden toen, door het Hof van Holland, zeker Boekje tegen de Roomschen scherp verbooden werdt (g).

Ten deezen tyde, ook eenig geschil gereezen zynde, tusschen de Gereformeerde Gemeente van Vaals in 't Land van 's Hertogenrade, onder 't gebied van den Staat, en de Gemeente onder 't Kruis, te Aken en te Borchet, die, met de Gemeente van Vaals, éénen Kerkenraad uitmaakten, welke Kerkenraad nu alleen uit vier Leden der Gemeente van Vaals bestondt; bevalen de Staaten, dat de gemeene Kerkenraad, voortaan, uit zes Leden, twee uit elke Gemeente, bestaan, en dat elke Gemeente zyne Kerkenraads Leden verkiezen zou (h).

XXII. Zorg voor 't weeren van de Pest uit de Vereenigde Gewesten.

Het woeden van de Pest te Marseille gaf den algemeenen Staaten aanleiding, om alle schepen, van daar, of uit eenige haven van Frankryk, langs de Middellandsche zee, komende, het inloopen in eenige havens of zeegaten deezer Landen, streengelyk, te verbieden. Ook gebruikten zy zonderlinge voorzorg, omtrent schepen en goederen, van de Levant herwaards komende. Zelfs deeden zy *Lazaretten* opslaan, op de Zeedorpen, om in dezelven Persoonen en goederen, uit gestrande schepen, die van besmette Plaatsen kwamen, te bergen. Het visschen van besmette goederen werdt ook, volstrektelyk, verbooden (i). In de volgen-

(g) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 712.
(h) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 609, 609, 610, 611, 612.
(i) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1643, 1645, 1648, 1649.

gende twee jaaren, ſtelden de Staaten nog naauwkeuriger orde, op het weeren van ſchepen en goederen, die van beſmette Plaatſen kwamen, doende zelfs, ſomtyds, ſchepen, welken men hieldt beſmet te zyn, verbranden met de Laading, na dat men 't volk, ongekleed, aan land gebragt hadt, om, aan een afgelegen oord, een' bekwaamen tyd, te verblyven, eer men 't verder Landwaards in komen liet. Ook werden 'er nette lyſten gemaakt van goederen, welken geoordeeld werden niet te konnen beſmet worden (*k*) Doch alle deeze en veele andere voorbehoedſels hielden op, toen de beſmettelyke ziekten in de Levant en in Frankryk ophielden. 1720.

XXIII. Dood van den Raadpenſionaris Heinſius.

De Raadpenſionaris Heinſius, die zyn gewigtig Ampt, ſedert het midden van 't jaar 1689, bekleed hadt, en, van vyf tot vyf jaaren, op nieuws, aangenomen was (*l*), overleedt, op den derden van Oogſtmaand deezes jaars (*m*). Hy was, onder 't Stadhouderlyk bewind van Koning Willem den III., Raadpenſionaris geworden, en behieldt zyn ampt, ook na 's Konings dood. De Franſchen meenden, dat hy, nog Penſionaris van Delft zynde, in hunne belangen was, om dat hy, den laſt zyner Stad volgende, niet altoos overeenkomſtig met het gevoelen des Prinſen van Oranje ſtemde. Oook toonde hy zig, naderhand, Raadpenſionaris geworden, yveriger voor het Stad-

(*k*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 1435, 1436, 1439, 1443, 1445, 1449, 1451, 1452, 1454, 1455, 1456, 1457.
(*l*) *Zie*, onder anderen, Reſol. Holl. 17 *Maart* 1719. *bl.* 171.
(*m*) Reſol. Holl. 10 *Aug.* 1720. *bl.* 379, 384. *Zie* Europ. Merc. *July* — *Dec.* 1720. *bl.* 157.

1720. Stadhouderlyk belang (*n*); hoewel hy, na dood van Koning Willem, wederom verand de van maatregels, zonder dat egter de Fr sche Staatsdienaars zig beroemen konden, hy eenigszins met hen heulde. Niemant, halven Oldenbarneveld, heeft, voor of Heinsius, het Ampt van Advokaat of Ra pensionaris, zo veele jaaren agtereen, beklee Het was, na de de dood van Koning Willem in 't jaar 1702, wederom zo gewigtig en zi zienlyk geworden, als ten tyde van de Wi doch tegenwoordig op verre na zo gewigt niet als toen, om dat 'er minder partyschap w onder de Gewesten. De Staaten van Holl

Izaak van Hoornbeek volgt hem op.

traden, op den twaalfden van Herfstmaand tot de aanstelling van eenen Raadpensionaris, en verkooren 'er toe, met eenpaarige stemmen, Meester *Izaak van Hoornbeek*, Pensionaris van Rotterdam, op dezelfde wedde van twaalfduizend guldens in 't jaar, welke de Raadpensionaris Heinsius genooten hadt. Ook deed Hoornbeek den eed, op gelyke Instructie, als Heinsius: alleenlyk was 'er uitgelaaten alles, wat eenige betrekking hadt tot den Persoon en het Ampt van eenen Stadhouder van Holland (*o*). De Ridderschap en Edelen van Holland namen hem, ten zelfden tyde, aan tot Pensionaris hunner Orde (*p*).

XXIV. Vrede tusschen

Terwyl het openen der Byeenkomst te Ka meryk, van tyd tot tyd, verschoovent werdt, handelde de Koning van Groot-Britanje aan he

(*n*) Negociat. du Comte D'AVAUX, Tom. I. p. 283, 284.
(*o*) Resol. Holl. 5, 12 Sept. 1720. bl. 406, 411, 419. Zie Groot-Plakaatb. V. Deel, bl. 91, 95.
(*p*) Resol. Holl. 13 Sept. 1720. bl. 422.

het Hof van Madrid, over eene byzondere Vrede, die eindelyk getekend werdt, op den dertienden van Zomermaand des jaars 1721. De Utrechtsche Verdragen van Vrede en Koophandel werden, by dezelve, bevestigd, en men beloofde, wederzyds, orde te zullen stellen om de punten deezer Verdragen, die nog niet naargekomen waren, stiptelyk, te doen agtervolgen. Groot-Britanje verbondt zig, om de schepen en goederen, in den tegenwoordigen oorlog, op Spanje veroverd, te zullen te rug geeven. Het afdoen der overige geschillen tusschen de twee Kroonen werdt verschooven, tot de Byeenkomst te Kameryk. Ook werdt bepaamd, dat deeze byzondere Vrede niet zou afgekondigd worden, dan na dat de algemeene, te Kameryk, gesslooten zou zyn (q). By deeze punten, was, zo sommigen melden, een geheim punt gevoegd, waarin de Koning van Groot-Britanje beloofde, zig niet te zullen moeijen met de zaaken van Italie: waartegen hem Gibraltar en Port-Mahon, volstrektelyk, werden afgestaan, door den Koning van Spanje (r). Doch men heeft, meen ik, reden, om de egtheid van zulk een punt verdagt te houden. Anderen gewaagen van een regt strydig geheim punt, op welk, Spanje zig, naderhand, gegrond zou hebben, om Gibraltar van den Koning van Groot-Britanje te rug te vorderen (s). Doch zulk een punt is ook nimmer te

1721. Spanje en Groot-Britanje.

(q) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 33. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 95.
(r) *See* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 121.
(s) *See* BOLINGBROKES Answer to the Defence of the Enquiry &c. *in his* WORKS *Vol.* I. *p.* 256.

het Hof van Madrid, over eene byzondere Vrede, die eindelyk getekend werdt, op den dertienden van Zomermaand des jaars 1721. De Utrechtsche Verdragen van Vrede en Koophandel werden, by dezelve, bevestigd, en men beloofde, wederzyds, orde te zullen stellen om de punten deezer Verdragen, die nog niet naargekomen waren, stiptelyk, te doen agtervolgen. Groot-Britanje verbondt zig, om de schepen en goederen, in den tegenwoordigen oorlog, op Spanje veroverd, te zullen te rug geeven. Het afdoen der overige geschillen tusschen de twee Kroonen werdt verschooven, tot de Byeenkomst te Kameryk. Ook werdt beraamd, dat deeze byzondere Vrede niet zou afgekondigd worden, dan na dat de algemeene, te Kameryk, gesllooten zou zyn (q). By deeze punten, was, zo sommigen melden, een geheim punt gevoegd, waarin de Koning van Groot-Britanje beloofde, zig niet te zullen moeijen met de zaaken van Italie: waartegen hem Gibraltar en Port-Mahon, volstrektelyk, werden afgestaan, door den Koning van Spanje (r). Doch men heeft, meen ik, reden, om de egtheid van zulk een punt verdagt te houden. Anderen gewaagen van een regt strydig geheim punt, op welk, Spanje zig, naderhand, gegrond zou hebben, om Gibraltar van den Koning van Groot-Britanje te rug te vorderen (s). Doch zulk een punt is ook nimmer te

1721.

Spanje en Groot-Britanje.

(q) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 33. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 95.

(r) *See* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 121.

(s) *See* BOLINGBROKES Answer to the Defence of the Enquiry &c. *in his* Works *Vol.* I. *p.* 256.

1721. te voorschyn gebragt. 't Verdrag hadt eg geheime punten: immers één, waarby, Koning van Groot-Britanje beloofde, te z len gedoogen, dat de Koning van Spanje z duizend Spanjaards in de Hertogdommen T kane, Parma en Piacenza voerde, in de pla van zesduizend Zwitsers, gelyk, by 't Verd van Londen, of viervoudig Verbond, beraa was. Doch van dit punt lekte niets uit, vo 't jaar 1728 (t). Van wege de Kroone Frankryk, handelde de *Markgraaf van Ma levrier* ook, sedert eenigen tyd, aan het H van Madrid, over eene byzondere Vrede, d ten zelfden tyde, getroffen werdt. Frankr nam niet alleen het Verdrag aan, welk, t schen Spanje en Groot-Britanje gesflooten wa en waardoor ook de Vrede tusschen Frankr en Spanje hersteld werdt; maar men sloot, te zelfden dage, een geheim Verbond van onde linge bescherminge tusschen de drie Kroone Men beloofde, by dit Verbond „ elkander „ te zullen handhaaven, in zyne regten en b „ zittingen, zo als dezelven, by de Verdra „ gen van Utrecht en Baden, en by het Ve „ drag van Londen van den jaare 1718, g „ regeld waren, en verder geregeld zoude „ worden, te Kameryk. En in geval iema „ eenen der Bondgenooten vyandelyk aanvie „ zoudenze elkanderen, ieder met agtduize „ knegten en vierduizend ruiters, bystaan, e „ ware men den onderstand liever in geld b „ geerde. De Hertog van Parma zou, in „ bezit zyner Landen en Regten, gehandhaa „ wo

Geheim Verbond tusschen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje.

(t) *Voiez* MONTGON *Memoir. Tom.* VI. *p.* 261.

verkloeken (*y*), en nooit liep 'er Vredehandeling vrugteloozer af dan de Kamerykſche, ſchoon zy, langer dan de meeſten, te weeten vier jaaren, geduurd heeft. De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, den Keizer willende overtuigen, dat zy zig, in de gewigtigſte punten, dagten te houden aan het viervoudig Verbond, hadden, midlerwyl, by eene Akte, den zevenentwintigſten van Herfſtmaand des jaars 1721, getekend, beloofd, hem te zullen handhaaven in 't bezit van 't gene hy, tegenwoordig, in Italie inhadt (*z*). 1721.

Oorzaaken, waarom Frankryk en Groot-Britanje meer beginnen te hellen, over de zyde van Spanje.

Doch zulk eene algemeene verklaaring was niet in ſtaat, om het Weener-Hof geruſt te ſtellen. 't Bleek, allengskens, klaarlyk, dat Frankryk en Groot-Britanje de zyde begonden te houden van den Koning van Spanje. George de I. was hiertoe, zo ſommigen willen, bekoord, door den volſtrekten afſtand van Gibraltar en Port Mahon: en de Hertog van Orleans, door het ſluiten van drie Huwelyken, die allen drie zeer voldeeden aan zyne byzondere inzigten. De oudſte Infante van Spanje, *Maria Anna Victoria*, werdt Koning Lodewyk den XV. toegeſchikt, en kwam, in 't jaar 1722, in Frankryk (*a*): en twee Dogters des Hertogs, de Prinſeſſen van Montpenſier en Beaujolois, werden ten Huwelyk beloofd, de eerſte aan *Lodewyks Filips*, Prinſe van Aſturie, erfgenaam der Spaanſche Kroonen, en de tweede aan den oudſten Zoon van Koning

(*y*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 141. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 122, 123.
(*z*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 39.
(*a*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *July.* 1722. *bl.* 100.

1721. en Groot-Britanje waren, na 't gene zy, Madrid, met Spanje, geslooten hadden, ni ongeneigd, om Filips en den Hertoge, zyn Schoonvader, eenig genoegen te doen geeve De Hertog beweerde, dat de Hertogdomm van Parma en Piacenza niet leenroerig wan van het Duitsche Ryk (x): 't welk de Keize schen te minder dulden konden, om dat h tegendeel vastgesteld was, by het viervoudi Verbond. Maar de Franschen en Engelsche by het geheim Verbond van Madrid, nu be loofd hebbende, den Hertog van Parma te zu len handhaaven, in het bezit zyner Landen e Regten, zogten de Keizerschen te doen begr pen, dat zy niet vreemd vinden moesten, d deeze Vorst zyne Regten meende te doen er kennen, op de Vredehandeling, na dat hy vergeefs, gehoor begeerd hadt, by het Weene Hof. Hierover reezen, dikwils, hevige woor den, onder de Gevolmagtigden. De Keizer schen beschuldigden de Franschen en Engel schen van partydigheid: en deezen hielden den Keizerschen voor, dat zy zig van woorden be dienden, welken men niet gewoon was te ge bruiken, tegen Vorsten, of tegen derzelver Staatsdienaars. Kortom, de onderhandelingen werden, dikwils, opgeschort, ter oorzaake van het wyd verschil, tusschen de handelende Mo gendheden, welk niet scheen af te neemen, in al den tyd, dien men te Kameryk byeen was Men scheen het zelfs, van wederzyde, toe t leggen, om elkanderen op te houden, of te

ver-

(x) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 109, 119, 125, 130, 132, 138. Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 170-175.

diglyk, lettende op den vreemden keer, welken de zaaken, aan verscheiden' Hoven, namen, hielden zig, ondertusschen, wysselyk, buiten nadere Verbindtenissen. 1721.

XXVI. De Staaten zenden eenige Oorlogsschepen uit, tot beveiliging der scheepvaart in de Middellandsche zee.

De oorlog met de Algierynen, die nu verscheiden' jaaren geduurd hadt, was ten hoogste nadeelig geweest voor den Koophandel der Vereenigde Gewesten. Men hadt 'er wel veertig schepen by verlooren, die, met de lading, zes millioenen waardig geschat werden. Daarenboven, rekende men, dat 'er wel negenhonderd Bootsluiden tot slaaven gemaakt waren, door die van Algiers. De Gemagtigden tot den Levantschen Handel hadden een Vertoog ingeleverd ter algemeene Staatsvergaderinge, waarby zy sterk aanhielden, op het uitrusten van zes Oorlogsschepen, tot beveiliging van de Vaart door de Middellandsche zee. 't Welk van dit gevolg was, dat de Staaten, in de Lente deezes jaars, besflooten, den Vice-Admiraal *François van Aerssen*, *Heer van Sommelsdyk*, met een Esquader van agt Oorlogsschepen, te zenden naar de Middellandsche zee. Hy ging, kort, hierna, onder zeil, kruissende, den gantschen Zomer, af en aan en door de Straat, zonder eenig vyandelyk schip te konnen veroveren. Ondertusschen, vielen nog verscheiden' Koopvaardyschepen den Algierynen in handen (*e*). De Schout by Nagt, 1722.
Henrik Grave, die, in 't volgende jaar, met een diergelyk Esquader, in zee stak, hadt het geluk van

(*e*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1721. *bl.* 15—29, 133, *July—Decemb.* 1721. *bl.* 60—62.

1721. ning Filips, uit het tweede bedde, den Inf
Don Carlos. Het Huwelyk van den Pri
van Asturie met de Prinsesse van Mont
sier werdt, eerlang, voltrokken (*b*). Doch
van den Infant Don Carlos met de Prinsesse
Beaujolois moest, om de groote jongkheid
't Paar, nog eenige jaaren, uitgesteld word
De Prinses werdt, midlerwyl, aan 't Hof
Madrid opgevoed. Men begrypt, ligtelyk,
zeer het aanzien van den Huize van Orle
ryzen moest, door deeze twee Huwelyk
Doch het geslooten Huwelyk tusschen *Lo*
wyk den XV. en de Infante van Spanje stre
te, insgelyks, zeer tot bevordering van
belang des Hertogs van Orleans (*c*). De I
fante bereikte nog geene vier jaaren: het H
welyk kon, derhalve, nog in lang niet v
trokken worden. En zo lang het onvoltrokk
bleef, was de Hertog de naaste erfgenaam
Kroone van Frankryk, op welke, 's Konin
zwakheid en eenige toevallen van koorts,
hem, van tyd tot tyd, overkwamen (*d*), hem
ongetwyfeld, deeden hoopen. 't Was dan ni
vreemd, dat men het Fransche, zo wel
het Groot-Britannische Hof, allengskens, z
neigen, om het belang van den Koning va
Spanje meer te bevorderen, dan by 't vie
voudig Verbond beraamd was: 't welk de
Keizer noodwendigh, meer of min, vervree
den moest van deeze twee Hoven, en de B
eenkomst te Kameryk vrugteloos maakte. I
Staaten der Vereenigde Gewesten, zorgv
di

(*b*) *Zie* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1721. *bl.* 150.
(*c*) *Voiez* Memoir. *de* MONTGON, *Tom.* III. *p.* 222.
(*d*) *Zie* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1721. *bl.* 97.

diglyk, lettende op den vreemden keer, welken de zaaken, aan verſcheiden' Hoven, namen, hielden zig, ondertuſſchen, wyſſelyk, buiten nadere Verbindteniſſen. 1721.

XXVI. De Staaten zenden eenige Oorlogsſchepen uit, tot beveiliging der ſcheepvaart in de Middellandſche zee.

De oorlog met de Algierynen, die nu verſcheiden' jaaren geduurd hadt, was ten hoogſte nadeelig geweeſt voor den Koophandel der Vereenigde Geweſten. Men hadt 'er wel veertig ſchepen by verlooren, die, met de lading, zes millioenen waardig geſchat werden. Daarenboven, rekende men, dat 'er wel negenhonderd Bootsluiden tot ſlaaven gemaakt waren, door die van Algiers. De Gemagtigden tot den Levantſchen Handel hadden een Vertoog ingeleverd ter algemeene Staatsvergaderinge, waarby zy ſterk aanhielden, op het uitruſten van zes Oorlogsſchepen, tot beveiliging van de Vaart door de Middellandſche zee. 't Welk van dit gevolg was, dat de Staaten, in de Lente deezes jaars, beſlooten, den Vice-Admiraal *François van Aersſen*, *Heer van Sommelsdyk*, met een Esquader van agt Oorlogsſchepen, te zenden naar de Middellandſche zee. Hy ging, kort, hierna, onder zeil, kruiſſende, den gantſchen Zomer, af en aan en door de Straat, zonder eenig vyandelyk ſchip te konnen veroveren. Ondertuſſchen, vielen nog verſcheiden' Koopvaardyſchepen den Algierynen in handen (*e*). De Schout by Nagt, Henrik Grave, die, in 't volgende jaar, met een diergelyk Esquader, in zee ſtak, hadt het geluk van 1722.

(*e*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1721. *bl.* 15—29, 133. *July*—*Decemb.* 1721. *bl.* 60—62.

1722. van twee Algiersche Kaapers te bemagtigen (*f*).

XXVII. Aanslag ten voordeele des Pretendents ontdekt in Engeland.

't Verloop van de Zuidzee-Maatschappye in Engeland hadt veel misnoegen veroorzaakt, onder 't gemeen. De aanhangers des Pretendents zogten 'er zig van te bedienen, om eenen nieuwen opstand te verwekken, tegen de Regeeringe. De Hertog van Orleans gaf 'er den Koning van Groot-Britanje kennis van, in 't midden van Bloeimaand des jaars 1722. Terstond, werdt 'er orde gesteld, om den toeleg te stuiten. Horatio Walpole, die, weinige dagen te vooren, vertrokken was naar den Haage, kreeg bevel, om de Staaten wederom te verzoeken, om den gewoonlyken onderstand van zesduizend man, zo de nood dien vorderen mogt. Gelderland, Zeeland, Friesland, Overyssel en Groningen oordeelden, dat men, terstond, drieduizend man van de zesduizend inscheepen moest. Doch Holland en Utrecht hielden tegen, dat hiertoe, by meerderheid van stemmen, beslooten werdt, gelyk de andere Gewesten verstonden, dat geschieden mogt (*g*).

De Staaten belooven den Koning onderstand.

Men antwoordde dan, dat men zig gereed zou houden, om zyne Majesteit, overeenkomstig met de Verdragen, te onderstennen (*h*). Verscheiden' verdagte of schuldige Luiden werden geligt, in Engeland, en onder deezen, Francis Atterbury, Bisschop van Rochester, die, eerlang, van zyne waardigheid ontzet, en uit het Ryk gebannen werdt. Eenige

(*f*) *Zie* Europ. Merc. *July—Decemb.* 1722. *bl.* 73, 157.

(*g*) Resol. Holl. 29 *May*, 2 *Juny* 1722 *bl* 200, 209. *Voia* ROUSSET Recueil, *Tom.* XVII. *p.* 387.

(*h*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1722. *bl.* 305.

ringe. De Staaten schreeven, daarna, zelven eenen uitvoerigen brief aan de Staaten van Gelderland, gedagtekend den zestienden van Wynmaand, waarin zy betuigden „ met de hoogste bevreemding, vernomen te hebben, dat, by hunne Edele Mogendheden, ernstelyk, stondt geraadpleegd te worden, over het maaken van zulk eene groote verandering in de Regeeringe, als was het aanneemen van eenen Stadhouder, of, met andere woorden, het afstaan van een gedeelte van de magt en hoogheid der Staaten aan eenen anderen. Nogtans, verzogten zy, dat men niet wilde waanen, dat zy zig dagten te steeken in de huisselyke zaaken van Gelderland; maar dat men hun gedrag aanzage, als gesprooten, uit de zorge, welke zy oordeelden te moeten draagen voor het gemeene Bondgenootschap, en voor 't belang van Holland in 't byzonder. Staaten mogten, zo wel als byzondere Huisgezinnen, hunne nabuuren waarschuwen, tegen 't gevaar, welk, uit hun gedrag, schoon nog zo huisselyk, voor de nabuurschap, te vreezen was. Zy vertrouwden, hierom, dat men 't hun niet kwalyk zou afneemen, dat zy hunne Edele Mogendheden voorhielden de nadeelen, welken zy, uit de verandering der Staatsche in de Stadhouderlyke Regeering, binnen Gelderland, te gemoet zagen. In de eerste plaats, zou 'er, meendenze, partyschap en tweedragt uit gebooren worden. Eenigen zouden de andere Gewesten tot diergelyke verandering zoeken over te haalen: hierte-

1722.

Hun brief, ten dien einde, aan de Staaten van Gelderland geschreeven.

1722. geeringe te blyven handhaaven, besllooten, zo dra zy kennis kreegen van 't gene men in Gelderland voorhadt, hun best te doen, om de uitvoering van zulk een voorneemen te stuiten (*l*). Zy stemden, terstond, tot eene bezending naar Zeeland, Utrecht en Overyssel. Naar Zeeland gingen de Heeren *Jakob Godefroi van den Boetselaar*, *Adolf Visser*, *Pieter Marcus* en *Joan Groot* (*m*): naar Utrecht en naar Overyssel de Heeren Karel Filips van Dorp, Heer van Maasdam, *Albert Fabricius*, Willem Buys, *H. Daay* en de Raadpensionaris Hoornbeek. Zeeland, Utrecht en Overyssel waren 't wel eens met Holland, om den tegenwoordigen vorm der Regeeringe te handhaaven: waartoe Zeeland in 't byzonder, nevens Holland, bekwaame middelen beraamen wilde (*n*): doch die van Holland zogten de drie Gewesten, daarenboven, te beweegen, om, nevens hen, eene bezending te doen naar Gelderland, en, ware 't mogelyk, de Staaten van dit Gewest over te haalen om by den tegenwoordigen Regeeringsvorm te volharden. De Gekommitteerde Raaden van Holland hadden, eer nog de Staaten vergaderd waren, eenen brief laaten afgaan naar Gelderland, waarby zy verzogten, dat men zig toch niet verhaasten wilde met het voltrekken der beraamde verande-

De Staaten van Holland zoeken 't te beletten.

rin-

(*l*) Resol. Holl. 13, 15 *Octob.* 1722. *bl* 415, 421, 431.

(*m*) Propos. der Gedeput. van Holl. aan de Staat. van Zeel. *van* 28 *Octob.* 1722. *Zie ook* Stukken raakende de Deput. van Holland *gedr.* 1722.

(*n*) Resol. Holl. 18 *Nov.* 1722. *bl.* 433, 482, 486. Notul. Zeel. 29, 30 *Octob.* 15 *Dec.* 1722. *bl.* 244, 245, 276. *Byl. bl.* 113. *Zie ook* Stukk. raak. de Deput. van Holl. *gedr.* 1722.

ringe. De Staaten schreeven, daarna, zelven eenen uitvoerigen brief aan de Staaten van Gelderland, gedagtekend den zestienden van Wynmaand, waarin zy betuigden „ met de hoogste bevreemding, vernomen te hebben, dat, by hunne Edele Mogendheden, ernstelyk, stondt geraadpleegd te worden, over het maaken van zulk eene groote verandering in de Regeeringe, als was het aanneemen van eenen Stadhouder, of, met andere woorden, het afstaan van een gedeelte van de magt en hoogheid der Staaten aan eenen anderen. Nogtans, verzogten zy, dat men niet wilde waanen, dat zy zig dagten te steeken in de huisselyke zaaken van Gelderland; maar dat men hun gedrag aanzage, als gesprooten, uit de zorge, welke zy oordeelden te moeten draagen voor het gemeene Bondgenootschap, en voor 't belang van Holland in 't byzonder. Staaten mogten, zo wel als byzondere Huisgezinnen, hunne nabuuren waarschuwen, tegen 't gevaar, welk, uit hun gedrag, schoon nog zo huisselyk, voor de nabuurschap, te vreezen was. Zy vertrouwden, hierom, dat men 't hun niet kwalyk zou afneemen, dat zy hunne Edele Mogendheden voorhielden de nadeelen, welken zy, uit de verandering der Staatsche in de Stadhouderlyke Regeering, binnen Gelderland, te gemoet zagen. In de eerste plaats, zou 'er, meendenze, partyschap en tweedragt uit gebooren worden. Eenigen zouden de andere Gewesten tot diergelyke verandering zoeken over te haalen: hierte-

1722. Hun brief, ten dien einde, aan de Staaten van Gelderland geschreeven.

1722. „ gen zouden anderen wederom arbeiden, tot „ handhaavinge van den tegenwoordigen vorm „ van Regeeringe, waaruit eene onvermydelyke verzwakking, en veelligt het volkomen „ bederf van den Staat zou konnen ontstaan. „ Zulke partyschappen hadt men, vooral, in „ Gelderland te dugten. Men hadt daar, ruim „ twintig jaaren agtereen, in tyden van oorlog en vrede, bevinding gehad van de kragt „ der tegenwoordige Regeeringe, in het beslissen van moeilyke geschillen, in het behoorlyk regelen en merkelyk verbeteren „ van den Staat der Geldmiddelen, en in verscheiden' andere opzigten. Wat kon men „ zig toch meer belooven van de Stadhouderlyke Regeeringe? Onvolmaaktheden waren „ 'er, in allerlei Regeeringsvorm, en ook in „ den tegenwoordigen, aan te wyzen. Maar „ zou 'er de Stadhouderlyke, dagt men, vry „ van zyn? Men moest, zo men twyfelde, „ de geschiedenissen der voorige tyden slegts „ raadpleegen, en men zou bevinden, dat de „ twisten en oneenigheden in de Gewesten, „ nooit beter door de Stadhouders, dan zonder dezelven, waren ter neder gelegd. De „ redenen, die den Staaten, ten voordeele der „ Stadhouderlyke Regeeringe, mogten voorgekomen zyn, meende men ligtelyk te konnen wederleggen, zo hunne Edele Mogendheden mogten goedvinden, hunne gewoonlyke Afgevaardigden ter Generaliteit, of „ eenige andere Persoonen te magtigen, om „ deswege in onderhandeling te komen met „ die van Holland. Wyders, verklaarde men,

„ niet

„ niet te konnen begrypen, waarom men, nu 1722.
„ juist, in Gelderland, neigde tot zulk eene
„ verandering, terwyl 't Gewest in volle rust
„ was, en de Staat der Geldmiddelen voor-
„ waards ging. Immers, zy, de Staaten van
„ Holland, wisten niet, wat, thans, het af-
„ staan van een gedeelte van der Staaten ge-
„ zag kon opweegen; noch wat gevaar 'er
„ stak, in 't verschuiven der voorgenoomen
„ veranderinge? Gelderland was, zeker! wel
„ zo aanzienlyk, dat men, altoos, eenen Prins
„ zou konnen vinden, die de Regeering over
„ dit Gewest zou willen aanvaarden. 't Was
„ nog tyd, om te rug te treeden, zonder Staats-
„ wyze te bevestigen, 't gene in 't byzonder
„ mogt voorgeslaagen zyn: maar na dat men
„ eens eenen Stadhouder aangenomen hadt,
„ zou men tot de tegenwoordige geruste Staats-
„ wyze Regeeringe niet konnen wederkeeren.
„ Ten besluite, vertrouwde men, dat deeze
„ openhertige verklaaringen ten goede geno-
„ men zouden worden, en eenigen ingang vin-
„ den by hunne Edele Mogendheden (o)." De
bezending der Staaten van Holland gaf die van
Utrecht ook kennis van den inhoud van dit
schryven, en hieldt aan op eene gezamenlyke
bezending naar Gelderland. Maar de Staaten
van Utrecht, den voorslag van die van Hol-
land overwoogen hebbende, verklaarden „ dat
„ zy onverbreekelyk blyven wilden by den te-
„ genwoordigen vorm der Regeeringe, zo als
„ die, in de jaaren 1651 en 1702, vastgesteld
„ was;

(o) Missive der Staat. van Holl. *aan die* van Gelderl. *van* 16 *Octob.* 1722, *in de* Resol. Holl. *van dit jaar bl.* 460.

1722. „ was; doch dat zy de bezending naar Gel-
„ derland nutteloos hielden, zynde zy wel
„ verzekerd, dat men, aldaar, reeds vastge-
„ steld hadt, eenen Stadhouder aan te nee-
„ men." De bezending keerde, met dit be-
sluit, naar den Haage. De Staaten van Holland
ontvingen, eerlang, diergelyk bescheid van die
van Zeeland en Overyssel: waarom de bezen-
ding naar Gelderland agterbleef (*p*): ook
bleek haast, dat zy, inderdaad, vergeefs ge-
weest zou zyn.

Antwoord der Staaten van Gelderland.

De Staaten van dit Gewest beantwoordden
den brief der Staaten van Holland, eerlang,
uitvoeriglyk. Zy preezen, vooraf, het oog-
merk der nabuuren, die, zo zy vertrouwden,
niets anders dan den gemeenen welstand be-
doelden. Doch zy begeerden, dat men 't zelf-
de van hun dagt, en, dat zy, in dit gewigtig
stuk, met de vereischte omzigtigheid en zorge
voor den welstand van 't Gemeen en van hun
Gewest in 't byzonder, waren te werk gegaan.
„ Het verschil, of het, voor de Vereenigde
„ Gewesten in 't gemeen, of voor eenig Ge-
„ west in 't byzonder, raadzaamer ware, een
„ doorlugtig Hoofd te hebben, onder den naam
„ van *Stadhouder*, door wiens bepaald gezag,
„ de zaaken van den Staat, in tyden van vre-
„ de en oorlog, beleid werden, dan of men
„ die zaaken zonder zulk een Hoofd behoorde
„ te beleiden; dit verschil was, vervolgden-
„ ze, in de voorgaande eeuwe en deeze, zo
„ dikwils, by monde en geschrifte, betwist
„ on-

(*p*) Zie Europ. Merc. *July—Decemb.* 1722. bl. 276—278.

„ onder de byzondere Staaten, dat zy 't on- 1722.
„ noodig hielden, zig, deswege, thans, breed-
„ voeriglyk, te uiten. 't Land was, dit wis-
„ tenze, lang voor de afzweeringe van Ko-
„ ning Filips, onder en door Hertogen, Graa-
„ ven, Bisschoppen en Heeren, te gelyk met
„ de Staaten, geregeerd geweest. Na de ver-
„ eeniging der Gewesten, hadt Willem de I.
„ Prins van Oranje, volgens de taale der Staa-
„ ten van Holland zelven, den eersten grond-
„ slag gelegd van 't gebouw van deezen Staat.
„ Maurits, zyn Zoon, hadt, door zyn wys be-
„ leid en heldenmoed, de middelmuuren van
„ dit gebouw hooger opgetrokken. Fredrik
„ Henrik hadt het gestigt voltooid. Ten tyde
„ van Willem den II. was de Vrede geslooten
„ met Spanje. En na zyn' dood, in 't jaar 1650
„ voorgevallen, waren de meeste Gewesten,
„ tot in 't jaar 1672, gebleeven zonder Stad-
„ houder. De droevige verdeeldheden onder
„ de Gewesten, in dien tusschentyd ontstaan,
„ wilde men thans niet ophaalen; doch wie
„ kon zwygen, dat de Staat, waarvan drie
„ geheele Gewesten waren afgerukt, na dien
„ tyd, door het goed beleid van Willem den
„ III., Prinse van Oranje, wederom hersteld
„ was in den toestand, waarin men dien, nog
„ tegenwoordig, zag? 't Was dan niet nieuws,
„ eenen Stadhouder aan te stellen. Onder het
„ Stadhouderlyk bewind, was de Staat tot
„ zynen hoogsten luister opgeklommen. De
„ Staaten van Gelderland erkenden, nogtans,
„ zo wel als die van Holland, dat de Stadhou-
„ derlyke Regeering, altoos, haare onvol-

1722. „ maaktheden gehad hadt en hebben zou. Doch „ alles in aanmerking genomen zynde, oor- „ deelden zy, dat de verkiezing van den Hee- „ re Prinse van Oranje en Nassau meest over- „ eenkwam met de veiligheid en het belang „ van hun Gewest, en van deszelfs ingezete- „ nen. Deeze Prins was, buiten tegenspraak, „ de eenigste inboorling van den Staat, wel- „ ken men tot de Stadhouderlyke waardigheid „ zou konnen verkiezen. Hy was reeds Stad- „ houder van twee Gewesten, en zyne voor- „ ouders en bloedverwanten hadden den Staat, „ in tyden van vrede en oorloge, zonderlin- „ ge diensten gedaan. 't Verkiezen van eenen „ Stadhouder, in de tegenwoordige omstan- „ digheden, scheen wel niet hoog noodzake- „ lyk. Maar de tyden konden veranderen. „ En terwyl men vrede hadt; moest men be- „ dagt zyn op middelen, om den Staat, by „ eenen opkomenden oorlog, te konnen be- „ veiligen. 't Verval der Land- en Zeemagt „ van den Staat, 't verlies van 's Lands geld- „ middelen en van 't gemeen *credit*, de afnee- „ mende agting voor den Staat, by de nabuu- „ rige Mogendheden, en de geringe hoop om „ alle deeze gebreken, by eenen schielyken „ nood, spoedig genoeg te konnen herstellen; „ dat alles hadt hen doen denken, dat de za- „ ken niet langer konden staande gehouden „ worden, op zulk een' gebrekkelyken voet; „ waarover ook de Raad van Staate, al dik- „ wils, vergeefsche Vertoogen gedaan hadt. „ De Staat bestondt uit zeven byzondere Ge- „ westen, die ieder op zig zelven *Souverain*

„ waren, en onder welken, dikwils, verschil- 1722.
„ lende, ja vierkant strydende belangen de
„ overhand hadden, waardoor 't gemeen be-
„ lang verwaarloosd werdt. Men moest het,
„ hierom, heilzaam houden voor 't Vader-
„ land, dat die verschillende Gewesten veree-
„ nigd gehouden, en derzelver traage raad-
„ pleegingen, vooral in tyden van nood, tot
„ een spoedig besluit gebragt werden, door
„ een doorlugtig Hoofd, met bepaald gezag
„ bekleed. De tegenwoordige tyd van Vrede
„ gaf hun, dagtenze, de beste gelegenheid,
„ om zulk een Hoofd te kiezen, en deszelfs
„ gezag te bepaalen, by de Instructie, waar-
„ van zy een afschrift in hunnen brief slooten.
„ Hieruit zou blyken, hoe ver het 'er van af
„ was, dat zy hunne magt en Hoogheid, of
„ zelfs maar een gedeelte derzelve zouden heb-
„ ben zoeken af te staan aan eenen anderen.
„ Ook zou men 'er uit zien, dat hun besluit
„ geen nadeel altoos kon toebrengen aan den
„ Staat in 't gemeen, of aan Holland in 't by-
„ zonder. Veel min, waren 'er eenige inwen-
„ dige verdeeldheden in Gelderland uit te
„ wagten, alzo de Leden eenpaariglyk bewil-
„ ligd hadden in 't genomen besluit. De vrees,
„ die de Staaten van Holland hier voor toon-
„ den, was t'eenemaal ongegrond. Ook be-
„ hoorde men de gedaane verkiezing geene
„ verandering te noemen, gelyk ten onregte
„ geschied was. Zy hadden 'er niets in be-
„ oogd, dan de inwendige rust en welstand
„ van den Staat: en zouden niet gaarne aan-
„ gezien zyn voor zulken, die partyschap in

„ 't

1722. „ 't Land verwekken of voeden zouden wille
„ Vooral, begreepen zy niet, hoe hunne k
„ ze den band van vereeniging tusschen
„ Bondgenooten, eenigszins, zou kon
„ krenken, daar de Stadhouders, zo wel
„ alle Wethouders, en Hoofd-Officiers,
„ pligt waren, het houden en handhaaven
„ Unie, by gestaafden eede, te belooven. T
„ besluite, verklaardenze, dat zy, gaarne,
„ die van Holland, gesproken zouden hebbe
„ over 't gene zy in den zin hadden; doch
„ zy, vernomen hebbende, dat men zig
„ leenlyk voorgesteld hadt, hen af te maan
„ van de voltrekking van hun oogmerk,
„ een gesprek noodeloos gerekend hadden
„ Voor 't overige, bleeven zy overboodig,
„ met die van Holland alles te beraamen,
„ tot welstand van den Staat zou konnen ge
„ oordeeld worden te behooren (q)."

XXX. De Prins van Oranje wordt tot Stadhouder van Gelderland verkooren.

Uit dit schryven, bespeurde men, dat d
poogingen der vier Gewesten, om de aanstel
ling van eenen Stadhouder in Gelderland
stuiten, geheel vrugteloos waren. Men hadt,
tot deeze aanstelling, besslooten, op den twee
den van Slagtmaand. Ten zelfden tyde, wa
'er eene Instructie beraamd voor den verkoo
ren Stadhouder, welke hy zou moeten beëedi
gen, zo dra hy volle agttien jaaren bereikt zo
hebben. Zy bestondt uit *dertien* Leden, d

Inhoud zyner Instructie.

hierop uitkwamen. „ 1. De Stadhouder mo
„ openlyke belydenis doen van den waar
„ H

(q) Missive der Staaten van Gelderl. *aan* die van Holl. 1
Novemb. 1722. *in de* Resol. Holl. *van dit jaar. bl.* 463.

„ Hervormden Godsdienst, en dien, zo als 1722.
„ dezelve, in de Dordrechtsche Sinode van de
„ jaaren 1618 en 1619, vastgesteld was, naar
„ zyn vermogen, helpen handhaaven, zonder
„ dat hieronder egter de Kerkenorde begree-
„ pen zou zyn. 2. De hooge Regeering des
„ Landschaps zou, als van ouds, bestaan in
„ Ridderschap en Steden, zonder dat de Stad-
„ houder zig eenig gezag over 's Lands *Sou-*
„ *verainiteit* of hoogheid zou mogen aanmaa-
„ tigen. 3. Het Landschap zou verdeeld bly-
„ ven in drie Kwartieren van Nieuwmegen,
„ Zutfen en de Veluwe, zullende den Stadhou-
„ der geene beschikking hebben over eenige
„ Ampten van Regeeringe, binnen noch bui-
„ ten het Gewest. Ook zou hy geene Wet-
„ houders mogen stellen in de Steden, noch
„ onder dezelven eenige verandering maaken.
„ 4. Hy zou het Utrechtsch Verbond van den
„ jaare 1579, alle byzondere overeenkomsten
„ en Verdragen des Landschaps, en de Privi-
„ legien, Vryheden, Regten en Hoogheid van
„ den Lande voorstaan en beschermen. 5. Bin-
„ nen Arnhem, of ter Plaatse, daar het Pro-
„ vinciaal Geregtshof vergaderde, tegenwoor-
„ dig zynde, zou hy, in dit Hof, mogen voor-
„ zitten. Ook zouden de Akten en Brieven
„ van den Hove, na dat de Stadhouder agt-
„ tien jaaren bereikt en zitting genomen zou
„ hebben, uitgegeven worden, op den naam
„ van Stadhouder en Raaden, gelyk voormaals
„ gebruikelyk geweest was. 6. In geval van
„ onverhoopte verschillen tusschen de drie
„ Kwartieren, of tusschen Ridderschap en Ste-

„ den

1722. „ den, zou de Stadhouder dezelven of in de
„ minne zoeken by te leggen, of, naar regte
„ reden, beslissen. 7. De Stadhouder zou ook
„ Kapitein-Generaal zyn over het Krygsvolk
„ staande ter betaalinge van het Gewest, en
„ ook Admiraal-Generaal, voor zo veel het
„ Vorstendom Gelder en 't Graafschap Zut-
„ fen aanging. 8. De Stadhouder en Kapitein
„ Generaal zou, ten opzigte van de patenten
„ voor 't Krygsvolk, 't bewaaren der sleute-
„ len en 't geeven van 't woord in de stem-
„ mende Steden, niet mogen aangaan tegen
„ 't gene, deswege, in den jaare 1651, by de
„ gezamenlyke Bondgenooten, beraamd was
„ (r), zullende hy de bezettingen in de Ste-
„ den niet mogen veranderen of verleggen;
„ maar zulks laaten aan de byzondere Kwar-
„ tieren, of derzelver gewoonlyke Afgevaar-
„ digden; en het geeven van 't woord en 't
„ bewaaren der sleutelen aan de Wethouders
„ der stemmende Steden, gelyk thans gebrui-
„ kelyk was. 9. De Stadhouder en Kapitein-
„ Generaal zou geene Bevelhebbers over Ste-
„ den of Sterkten, binnen de Provincie, mo-
„ gen aanstellen. 10. Ook zou hy geene Krygs-
„ ampten, die ter begeevinge van de Provin-
„ cie stonden, vervullen mogen, behalven in
„ 't Leger, wanneer hy in persoon te velde
„ was, en dan nog maar geduurende den veld-
„ togt, en verder niet. 11. Men zou den Stad-
„ houder opdraagen een Regement voetvolk,
„ welk ter betaalinge van de Provincie stond,
„ 't

(r) Zie XII. Deel, bl. 186.

„ in welk Regement, hy alle de openvallende
„ Officiers-Plaatsen zou mogen begeeven aan
„ Persoonen boven de veertien jaaren oud,
„ mids kiezende Landzaaten, boven uitheem-
„ schen. Men zou dit Regement het Stadhou-
„ ders Regement noemen: doch de Kolonel
„ over het zelve zou zyne wedde behou-
„ den, geduurende zyn leeven. Voorts,
„ zouden de Commissien voor de Officiers
„ moeten uitgegeven worden door de Sekre-
„ tarissen der Kwartieren, gelyk tegenwoor-
„ dig gebruikelyk was. 12. De Stadhouder
„ en Kapitein-Generaal zou, uit de Domei-
„ nen der Provincie, zulk eene wedde genie-
„ ten, als, daartoe, van ouds, plagt te staan,
„ te weeten vyfduizend negenhonderd guldens
„ in 't jaar, boven de voordeelen hem, uit de
„ verheffinge der Leenen, toekomende. 13.
„ Hy zou, noch by 't Landschap in 't gemeen,
„ noch by eenige byzondere Leden, eenige
„ verandering in deeze zyne Instructie mogen
„ verzoeken, behoudende de Staaten wel by-
„ zonderlyk aan zig, 't gene, by deezen, niet
„ uitdrukkelyk was afgestaan (*s*)."

1722.

Op deeze voorwaarden, werdt de jonge Prins van Oranje en Nassau tot Stadhouder en Kapitein-Generaal van Gelderland aangesteld. Zy verschilden veel van de voorwaarden, waarop de Stadhouders, voorheen, verkooren geweest waren. 't Gezag deezer hooge waardigheid

Aanmerkingen over deeze aanstellinge.

(*s*) Instr. by de Ed. Mog. Staat. van Gelderl. en Zutph. beraamd *voor* Prinse W. K. H. FRISO, als Stadhouder enz. *in de* Resol. Holl. *van* 1722. *bl.* 468.

1722. heid werdt merkelyk besnoeid, door de Sta
ten van Gelderland, die, gewoon aan het Sta
houderloos bewind, niet besluiten konden, o
een merkelyk gedeelte van hun gezag aan eei
gen Vorst op te draagen. Zy meenden zig g
noeg verzekerd te hebben van dit hun geza
door het aanstellen van eenen Stadhouder, (
weinig meer dan den naam hadt van dit aa
zienlyk ampt, en wien naauwlyks eenig g
deelte van het Stadhouderlyk gezag gelaaten
werdt, dan 't gene in het byleggen of besli
sen der geschillen bestondt. Omtrent dit g
wigtig punt, was, in de vier Gewesten, d
geenen Stadhouder hadden, nog niets vastge
steld, schoon men 'er, dikwils, en zelfs no
onlangs, over geraadpleegd hadt (t). En 't i
niet onwaarschynlyk, dat veele Leden van Gel
derland voornaamlyk bewoogen geworden zyn
tot het aanstellen van eenen Stadhouder, o
dat, door zyne bemiddeling of gezag, de ge
schillen, welken, van tyd tot tyd, onder d
Leden der hooge Regeeringe ontstonden, zou
den konnen afgedaan worden, zonder dat 'e
de Bondgenooten, gelyk, na 't jaar 1702, dik
wils, en nog onlangs (u), geschied was, me
de behoefden gemoeid te worden. De mees
te Gewesten, en Gelderland in 't byzonder,
waren dikwils niet zeer gediend geweest, met
de tusschenspraak der Bondgenooten, tot by
legging hunner huisselyke oneenigheden. Zy
meenden, dat de algemeene Staaten, of lie
ve

(t) Resol. Gener. *Sabb.* 12 *April* 1721. *bl.* 248.
(u) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1721. *bl.* 112.

ver de Staaten van Holland zig, in zulke gelegenheden, veel te veel gezags aanmaatigden, over de nabuuren: 't welk zy niet te dugten zouden hebben, wanneer zy de beslegting hunner geschillen eenen Stadhouder opdroegen. Voor 't overige, meenden zy zig verzekerd te hebben, tegen 't gene men thans begreep van het uitsteekend gezag eens Stadhouders te dugten te zyn, door het regt over 't verleggen van 't Krygsvolk, over 't bewaaren der sleutelen, en over 't geeven van 't wagtwoord aan zig te behouden. Ook oordeeldenze, den Stadhouder te moeten versteeken van de gelegenheid, om zig veele vrienden te maaken onder de Regenten; ten welken einde, zy hem de magt onthielden, om Wethouders te stellen in de Steden, en om Bevelhebberschappen en andere hooge Krygsampten, anders dan te velde, te begeeven. De waardigheid van Stadhouder en Kapitein-Generaal, zo als zy, thans, in Gelderland, stondt bekleed te worden, was, derhalve, geheellyk veranderd van natuure, en miste het grootste gedeelte van haaren voorgaanden luister. De vrienden en Raadsluiden van den jongen Prinse van Oranje verstonden egter, dat hy het Stadhouderschap van Gelderland, op zulke bekrompen' voorwaarden, behoorde te aanvaarden. Het strekte voor eene trede, hoe klein zy ook zyn mogt, tot 's Prinsen verdere verheffing. Ook was 't ligter te vermoeden, dat de vier Gewesten, Holland, Zeeland, Utrecht en Overyssel, t'eenigen tyde, bewoogen zouden worden, om het voorbeeld 1722.

1722. van Gelderland te volgen, als zy zagen, do welke voorwaarden, men zig verzekeren kon tegen het uitsteekend Stadhouderlyk gez. Ondertusschen, toonde 't gevolg, dat de vi Gewesten ongezind bleeven, om den Prins v. Oranje tot Stadhouder aan te stellen, gedu rende deszelfs minderjaarigheid. Zelfs beslo ten de Staaten van Holland, in de Lente d volgenden jaars (v), onveranderlyk te blyv by den tegenwoordigen vorm der Regeering De Staaten van Zeeland, buitengewoone Af gevaardigden naar Holland gezonden hebbe de, om met de Staaten van dit Gewest, o dit stuk, in onderhandeling te treeden (w), namen, eerlang, gelyk besluit (x). Utrecht en Overyssel volgden het voorbeeld der twe andere Gewesten, onaangezien men, in Over yssel, nog tot in 't jaar 1724, bleef arbeiden om verandering (y). Men beloofde, elkander de hand te zullen leenen, tot het naarkomen van dit besluit, schoon men, te gelyk, ver klaarde, de Unie met de drie overige Ge westen, heiliglyk, te willen onderhouden. De Staaten van Holland en de meeste Leden van Zeeland verstonden ook, dat men, tot beter handhaavinge der tegenwoordige Regeerings wyze, het Leen van Veere en Vlissingen be hoor-

(v) Resol. Holl. 19 Nov. 1722. bl. 489. 27, 31 *Maart* 172 bl. 320, 321.

(w) Notul. Zeel. 11 *Febr.* 1723. bl. 49. Resol. Holl. 1 A *pril* 1723 bl. 321.

(x) Notul. Zeel. 1, 3 *Juny* 1723. bl. 87, 89. Resol. Hol 13 *Juny* 1723. bl. 493.

(y) Resol. Holl. 16 *Maart*, 13 *April* 1723. bl. 272, 3 32, 14 *July*, 17 *Aug.* 1724. bl. 569, 581, 620.

hoorde te vernietigen (z). Doch eer 't hiertoe kwame, verliepen 'er nog eenige jaaren. Wy zullen, by bekwaamer gelegenheid, verhaalen, wat 'er, ten deezen tyde, over te doen viel. 1722.

XXXI. Ambagtsheerlykheden in Holland verkogt.

De Staaten van Holland en Westfriesland, sedert eenen geruimen tyd, geraadpleegd hebbende, op het vinden van middelen, tot ondersteuning van 's Lands bezwaarde Schatkist, waren, eindelyk, tot een besluit gekomen, om wederom eenige Landen, Tienden en Ambagtsheerlykheden, tot 's Lands Domeinen behoorende, openlyk, op te veilen en te verkoopen (a). Onder de Ambagtsheerlykheden, die, in Oogstmaand deezes jaars, geveild stonden te worden, waren 'er eenigen, onder Brederode gelegen, welken de Stad Haarlem, gaarne, uit de hand, koopen wilde (b): doch men verstondt, in den Haage, dat zulks met 's Lands belang strydig was. Dezelfde Heerlykheden, en, daarbenevens, die van de Stede Beverwyk, Westzaanen en Krommenye beweerden, daarenboven, dat zy, uit hoofde haarer Privilegien, niet mogten vervreemd worden van de Graaflykheid, en derhalve in 't geheel niet behoorden te worden verkogt (c). De Raaden en Rekenmeesters der Graaflykheids Domeinen waren van oordeel, dat men deeze Privilegien behoorde te laaten gelden, en dat, on-

(z) Resol. Holl. 9 *Febr.* 24 *May*, 2 *Juny* 1724. *bl.* 35, 282, 307.
(a) Resol. Holl. 19 *Decemb.* 1721. *bl.* 863.
(b) Resol. Holl. 6 *Aug.* 1722. *bl.* 351.
(c) Resol. Holl. 12, 28 *Aug.* 1722. *bl.* 368, 379.

1722. onder anderen, de Egmonden, welken r ook voorhadt te verkoopen, om verscheid byzondere redenen, gehegt moesten bly aan de Graaflykheid. Doch hunne redenen v den geen' ingang by de Staaten. 't Besluit een groot getal van Ambagtsheerlykhed beide in 't Zuider- en in 't Noorderkwa van Holland, te verkoopen, werdt, in en in eenige volgende jaaren, voltrokken. poogingen, door de Regenten van versc den' Plaatsen, aangewend, om van deeze v kooping bevryd te blyven, vielen vrugtel uit. De Ambagtsheerlykheid zelfs van Pl sen, die den naam van *Steden* droegen, Stads Privilegien hadden, gelyk Beverw Vlaardingen, Grootebroek en Westwou werdt verkogt. De meeste Ambagtsheerl heden kwamen in handen van byzondere P soonen: eenigen aan de naaste Steden. C werden 'er verscheiden' gekogt, door de l genten der Plaatsen zelven. Eenige jaaren h na, deedt Rotterdam een' voorslag ter Sta vergaderinge, om ook de hooge, zo wel de Ambagtsheerlykheid der Plaatsen te v koopen, en eenige weinig opbrengende len af te schaffen (*d*). Doch deeze voors vondt geen' ingang. Men hieldt zig aan 't b sluit, welk, reeds in 't jaar 1721, genom was (*e*), om het hooge Regtsgebied der Pl sen niet te vervreemden van de Graaflykh 't Verkoopen van zo veele Graaflyke goe

(*d*) Resol. Holl. 26 *Aug.* 1728. *bl.* 833 *enz.*
(*e*, Resol. Holl. 19 *Dec.* 1721. *bl.* 863.

ren gaf, eerlang, aanleiding, tot het afschaffen van de oude Rekenkamer der Graaflykheids Domeinen van Holland. Het bewind over de overige Graaflyke goederen werdt, ten zelfden tyde, opgedraagen aan de Kollegien van Gekommitteerde Raaden, in beide de Kwartieren (*f*). 1722.

Onlusten te Hamburg, tusschen de Lutherschen en Gereformeerden.

Verscheiden' gemaatigde Godgeleerden, onder de Gereformeerden en Lutherschen, in Duitschland en Zwitserland, hadden, al sedert eenige jaaren, gearbeid, aan eene vereeniging tusschen deeze twee hoofdgezindheden onder de Protestanten. Eenige Protestantsche Mogendheden, met naame de Koning van Pruissen en de Vereenigde Staaten, begunstigden hunne poogingen. Doch 't ontbrak, aan sommige oorden, niet aan hevige dryvers, die dit werk van vrede tegenhielden, en den arbeid der gemaatigden vrugteloos maakten. *Erdman Neumeistern*, Pastoor in de Jakobi-Kerke te Hamburg, schreef niet slegts openlyk, tegen de vereeniging; maar voer hevig uit van den predikstoel tegen de Gereformeerden, welken hy zogt te doen versteeken van de vryheid, die zy, tot hiertoe, daar ter Stede, genooten hadden, om de preeke en dienst by te woonen, in 't Huis van den Resident der Staaten. Zyne vinnigheid werdt bekend by de Staaten, die eenen uitvoerigen brief lieten afgaan, aan de Regeering van Hamburg, waarby zy verzogten, dat men hunnen Geloofsgenooten de gewoone vryheid wilde laaten behouden. Hun Resident *van den Bosch*

(*f*) Resol. Holl. 17 *Maart* 1728. *bl.* 275.

regt is. XII. *Afzonderlyke handeling tusschen den Keizer en Spanje. Staatswisseling van Ripperda. Hy handelt, te Weenen.* XIII. *Het Fransche Hof zendt de Infante naar Spanje te rug. Misnoegen hierover, aan 't Spaansche Hof.* XIV. *Weener-Verdragen, tusschen den Keizer en Spanje gesloaten. Voornaamste inhoud derzelven. Aanmerkingen daarop.* XV. *Berigt wegens de* Pragmatike Sanctie, *of vaststelling omtrent de opvolging, in 't Huis van Oostenryk. De Byeenkomst te Kameryk wordt afgebroken.* XVI. *Misnoegen der Staaten, over 't Weener Verdrag van Koophandel. De Ambassadeur van der Meer klaagt 'er over, aan 't Spaansche Hof.* XVII. *Argwaan over de Weener-Verdraagen, in Frankryk en in Engeland. Ripperda spreekt onvoorzigtig.* XVIII. *'t Verdrag van Hanover tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen wordt gesloten. Inhoud van het zelve. De Staaten worden verzogt, om 'er in te treeden. Onderhandelingen en raadpleegingen hierover. 't Verdrag wordt aan de byzondere Gewesten gezonden.* XIX. *Handeling met den Keizerlyken Gezant over de Oostendesche Maatschappye. Geschriften tot aanpryzing van 't Verdrag van Hanover. Holland koopt de Heerlykheid van Viane en Ameide. Nieuw Plakaat en Lyst der inkomende en uitgaande Regten ingevoerd.* XX. *Handeling met den Keizer en met Spanje. Holland besluit tot de aanneeming van het Verdrag van Hanover.* XXI. *Voorslag van den Spaanschen Ambassadeur. Antwoord der Staaten. Wederantwoord des Ambassadeurs.* XXII. *Onderhandeling der Staatschen, met de Gezanten der Hanoversche Bondgenooten.* XXIII.

Ver-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

EENENZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *Gelegenheid tot de opregting der Oostendesche Maatschappye.* II. *De Staaten zoeken 't Oktroi derzelve te doen intrekken. Zy beweeren, dat het met de Verdragen strydt.* III. *De ingezetenen der Oostenrykschen Nederlanden dryven, daarentegen, dat zy regt hebben tot den Indischen handel. Hunne redenen worden wederlegd, in openbaaren druk. Voortgang der Oostendesche Maatschappye.* IV. *Handel met Deenemarke. Gevegt met een' Algierschen Kaaper.* V. *Oostfriesche onlusten.* VI. *Staat der handelingen te Kameryk. Verandering in Frankryk.* VII. *Verandering in Spanje. Gezantschap derwaards.* VIII. *Vervolging der Hervormden in Frankryk. De Ambassadeur Hop spreekt voor de vreemde Protestanten.* IX. *Opschudding te Thorn. Vervolging der Lutherschen aldaar. De Staaten schryven voor de verdrukten.* X. *Handeling over vrede met Algiers. Drie nieuwe Edelen, in de Ridderschap van Holland, beschreeven.* XI. *De Staaten beginnen, ernstelyk, te arbeiden tot vernietiging der Oostendesche Maatschappye. Spanje erkent, dat zy, tegen de Verdragen, opge-*

1722. op de opregting eener Oost- en Westindische Maatschappye te Oostende, waarby Groot-Britanje, en de Staaten inzonderheid zo veel belang hadden, dat het der moeite wel waardig zal zyn, hier, den aanleg en uitslag van dit werk, omstandiglyk, te boek te stellen.

De onderneeming der Spanjaarden op Sardinie en Sicilie hadt Keizer Karel den VI. geleerd, hoe veel dienst hem eene maatige Scheepsmagt zou hebben konnen doen, zo hy 'er van voorzien geweest ware. George de I. hadt hem, 't is waar, by tyds, met eene Vloote, ondersteund. Doch hy kon niet verzekerd zyn, dat deeze hulp altoos voor hem gereed zyn zou, en 't was, in allen geval, raadzaamer, dat hy zig zelf in staat stelde, om zyne bezittingen, in Italie en elders, te konnen beschermen met eigen' magt, dan dat hy genoodzaakt was, de bescherming zyner Staaten te water, altoos, op andere Mogendheden te laaten aankomen. De Keizer hadt, hierom, onder anderen, reeds voor eenige jaaren, besloot en, den Koophandel en Scheepvaart aan te moedigen, onder de ingezetenen zyner Erflanden; en, gelyk in de nabuurige Gewesten, en vooral in den Vereenigden Staat, met eenen goeden uitslag, geschied was, eene Maatschappy van Koophandel op te regten. Men wil, dat hem een Engelschman, *John Ker van Kersland* genaamd, hiertoe, het eerste ontwerp in de gedagten gebragt hadt, omtrent op den zelfden tyd, als Law, in Frankryk, arbeidde, aan de opregting eener Maatschappye van Missisippi. Vast gaat het, dat de Keizer, reeds in Bloeimaand

des

Verandering van 't Staatsbewind, in Frankryk. XXIV. *Ripperda ontdekt het geheim Weener Verdrag. Hy wordt van alle zyne ampten verlaaten, en gevangen gezet. Zyne vlugt en uiteinde.* XXV. *Toerustingen ter zee, in Engeland.* XXVI. *Het Russische Hof treedt in 't Weener Verdrag.* XXVII. *Argwaan van George den I. op de Hoven van Weenen, Petersburg en Madrid. Hy zelf maakt zig verdagt van handeling met de Porte.* XXVIII. *De Staaten treeden in 't Verdrag van Hanover. Akte hunner aanneeminge. Geheim punt. Pruissen weigert 'er in te bewilligen.* XXIX. *Aanmerkingen op der Staaten toetreedinge tot het Verdrag van Hanover.* XXX. *Heimelyke handeling des Keizers, aan 't Hof van Berlyn. Verbond tusschen Rusland en Pruissen.* XXXI. *Vrede met Algiers.* XXXII. *Twist over 't aanleggen van eenige werken op den S. Pietersberg. Doorbraak der Rivierdyken.*

'T Herstellen der Vrede tusschen Spanje, Frankryk en Groot-Britanje hadt veelen doen hoopen, dat de Vrede tusschen den Keizer en Spanje ook haast bevestigd zou geworden zyn, op de Byeenkomst te Kameryk; toen het Weener Hof een' stap deedt, die geschaapen scheen eenen algemeenen oorlog te zullen verwekken onder de Christen-Mogendheden; hoewel de vrees hiervoor, na verloop van eenige jaaren, nog gelukkiglyk verdreeven werdt, door het treffen van het Verdrag van Séville, welk, wat laater, van het Verdrag van Weenen gevolgd werdt. Ik zie

1722.
I.
Gelegenheid tot de oprègting eener Indische Maatschappye, te Oostende.

1722. op de opregting eener Ooſt- en Weſtindiſc Maatſchappye te Ooſtende, waarby Groo Britanje, en de Staaten inzonderheid zo ve belang hadden, dat het der moeite wel waa dig zal zyn, hier, den aanleg en uitſlag va dit werk, omſtandiglyk, te boek te ſtellen.

De onderneeming der Spanjaarden op Sa dinie en Sicilie hadt Keizer Karel den V geleerd, hoe veel dienſt hem eene maatig Scheepsmagt zou hebben konnen doen, z hy 'er van voorzien geweeſt ware. George d I. hadt hem, 't is waar, by tyds, met een Vloote, onderſteund. Doch hy kon niet ver zekerd zyn, dat deeze hulp altoos voor hem gereed zyn zou, en 't was, in allen geval, raadzaamer, dat hy zig zelf in ſtaat ſtelde, om zyne bezittingen, in Italie en elders, te konnen beſchermen met eigen' magt, dan da hy genoodzaakt was, de beſcherming zyner Staaten te water, altoos, op andere Mogend heden te laaten aankomen. De Keizer hadt, hierom, onder anderen, reeds voor eenige jaaren, beſlooten, den Koophandel en Scheep vaart aan te moedigen, onder de ingezetenen zyner Erflanden; en, gelyk in de nabuurige Geweſten, en vooral in den Vereenigden Staat, met eenen goeden uitſlag, geſchied was, eene Maatſchappy van Koophandel op te regten. Men wil, dat hem een Engelſch man, *John Ker van Kersland* genaamd, hier toe, het eerſte ontwerp in de gedagten ge bragt hadt, omtrent op den zelfden tyd, als Law, in Frankryk, arbeidde, aan de opreg ting eener Maatſchappye van Miſiſippi. Vaſt gaat het, dat de Keizer, reeds in Bloeimaand

des

zer ook voorgehouden, hoe kwalyk het verleenen van het Oktroi genomen zou worden by den Koning van Groot-Britanje, en by de Staaten der Vereenigde Gewesten; doch het belang der Koopluiden hadt meer gewoogen, aan 't Weener-Hof, dan de redenen deezer twee Personaadjen (c): de Maatschappy werdt dan opgeregt, en bereidde zig, terstond, om haaren handel, onder zulk eene magtige bescherming, sterk uit te breiden, in de Indien. 1722.

II. Groot-Britanje en de Staaten zoeken 't Oktroi der nieuwe Maatschappye te doen intrekken.

't Verleenen van het Oktroi was zo dra niet bekend geworden, of de Zee-Mogendheden openden de oogen, en maakten hun werk, meer nog dan te vooren, om het Weener-Hof te beweegen, tot het vernietigen van 't nieuw Oktroi. Zo dra men kennis gekreegen hadt van de Vaart der Brabanderen en Vlaamingen op de Indien, hadden de Oost- en Westindische Maatschappyen deezer Landen niet verzuimd, Vertoog op Vertoog in te leveren ter algemeene Staatsvergaderinge, strekkende, om de onbillykheid van deezen handel te doen zien, en om te begeeren, dat men, van hier, zyn best deede, om dien te beletten. De Heer Hamel Bruininx, Gezant der Staaten aan 't Weener-Hof, en de Resident der Staaten te Brussel, de Heer *Pesters*, hadden den inhoud deezer Vertoogen den Keizer en den Markgraave de Prié, dikwils, voorgehouden. Men verbeeldde zig, dat zy ten minste den Keizer zouden hebben doen besluiten, om het Oktroi in te houden, wanneer men ligtelyk kans gezien zou hebben, om den handel van eeni-

(c) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 4.

1722. van een nieuw Oktroi, waarby hyze onder zy-
ne bescherming nam, en haar vryheid gaf om,
in Oost- en Westindie, aan deeze en aan gene
zyde van de Kaap de Goede Hoop, handel te
dryven, onder Keizerlyke vlagge. 't Oktroi
was, te Weenen, op den negentienden van
Wintermaand deezes jaars 1722 getekend. De
Hoofdsom der Maatschappye werdt, by het
zelve, bepaald op zes millioenen guldens wis-
selgeld, die in zesduizend Aktien, ieder van
duizend guldens, verdeeld werden. De goe-
deren, welken de Maatschappy aanbragt, zou-
den, altoos, te Brugge of te Oostende, moe-
ten verkogt worden. De algemeene Vergade-
ringen der Maatschappye zouden, de drie eer-
ste jaaren, te Antwerpen, en vervolgens, drie
jaaren, te Brugge of te Gend, moeten gehou-
den worden. Voorts, hadt de Keizer de Maat-
schappy voorzien met alle de voorregten, wel-
ken ooit aan diergelyke Maatschappyen waren
vergund geworden (*b*). 't Hadt, midlerwyl,
veele voeten in de aarde gehad, eer men den
Keizer tot het geeven van zulk een Oktroi
hadt konnen beweegen. De Markgraaf de Prié,
tot hiertoe, veel voordeels getrokken hebben-
de, uit het verleenen van vrygeleidebrieven
aan byzondere Koopluiden, die schepen zen-
den wilden naar de Indien, kantte zig zeer te-
gen het geeven van een Oktroi, waarby deeze
byzondere handel stondt verbooden te worden.
De Prins Eugenius van Savoje, Landvoogd
der Oostenrykсhe Nederlanden, hadt den Kei-

ze

(*b*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 4[illegible]
ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 51

„ dood van Koning Karel den II., geene Vaart 1722.
„ gehad hadden op deeze afgelegen' Gewesten. Dat het hun, by den afstand der Nederlanden aan de Infante Izabelle, zelfs uitdrukkelyk, ontzeid geweest was (*f*). Dat de tegenwoordige Keizer de Oostenrykſche Nederlanden bezat, op gelyke wyze, en met gelyk regt, als de zelven, laatstelyk, door Karel den II., bezeten geweest waren, en derhalve, met opzigt op dezelven, verbonden was aan dezelfde Verdragen, waaraan Karel de II. verbonden was geweest. Dat zulks blyken kon, uit de inleiding, en uit het *agtste* Lid, van het Groot-Verbond des jaars 1701 (*g*), en uit het eerste Lid van het Verdrag van Barriere des jaars 1715. Dat zelfs, in het *zevenentwintigste* Lid van 't laatstgemelde Verdrag, uitdrukkelyk, was vastgesteld, dat de Handel der wederzydsche onderzaaten blyven zou op den zelfden voet, als dezelve, by het Munstersch Verdrag, was bepaald (*h*)." Uit al het welke, de Oostindische Maatschappy hadt opgemaakt, dat „ de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden, thans, zo weinig als voormaals, vaaren mogten op Oostindie, alzo deeze Vaart, by de Verdraagen, aan geene andere onderdaanen van Spanje dan aan Kastiliaanen vergund geweest was, en Keizer Karel de VI. de Oostenrykſche Nederlanden aanvaard hadt, op den zelfden voet, als zy, door Spanje, bezeten geweest waren, de Munstersche Vre-

„ de,

(*f*) Zie VIII. *Deel, bl.* 506.
(*g*) Zie XVII. *Deel, bl.* 93.
(*h*) Zie hier voor, *bl.* 89.

1722. eenige byzondere Persoonen te beletten. Doch men bevondt, eindelyk, dat men verkeerde rekening gemaakt hadt; waarom Groot-Britanje en de Staaten, eerlang, op andere middelen verdagt zyn moesten, om het nadeel, welk zy van de nieuwe Maatschappye te dugten hadden, te voorkomen (*d*).

De Staaten beweeren, dat het verleenen van zulk een Oktroi strydt met de Verdragen.

Doch de Staaten rekenden zig niet slegts benadeeld, door het opregten der Maatschappye in de Oostenrykſche Nederlanden; maar zy verstonden, dat het Weener-Hof, hierin, was afgegaan van verscheiden' Verdragen, voormaals, met de Kroone van Spanje, en met den Keizer zelven, gesllooten. De Oostindische Maatschappy deezer Landen hadt hun, reeds van 't jaar 1720 af, in verscheiden' Vertoogen, te binnen gebragt „ dat, by het *vyfde* en *zesde* „ punt der Munstersche Vrede, tusschen Filips den IV., Koning van Spanje, en de Staaten geslooten, beraamd was, *dat de Vaart en handel op de Oost- en Westindien zou gehandhaafd worden, volgens de Oktrojen, daarop bereids gegeven, of nog te geeven, zullende de Spanjaards blyven by hunne Vaarten in Oostindie, zonder zig verder te mogen uitbreiden, en de ingezetenen der Vereenigde Gewesten zig onthouden van de Kastiliaansche Plaatsen, in Oostindie* (*e*). Dat de Onderdaanen van Spanje, geene Kastiliaanen zynde, in dien tyd, uitgeslooten waren van de Vaart op Oostindie, en onder anderen ook de ingezetenen der Spaansche Nederlanden, die, tot op de

„ dood

(*d*) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 42. Europ. Merc. *Jan.-Juny* 1723. *bl.* 158, 218.
(*e*) *Zie* XI. *Deel*, *bl.* 459, 460.

Vertoog over, strekkende ten zelfden einde. 1723.
Men beweerde, in deeze Geschriften „ dat
„ de Nederlanden, nimmer, door de Konin-
„ gen van Spanje, in deeze hoedanigheid,
„ maar in de hoedanigheid van Hertogen van
„ Bourgondie, bezeten waren. Dat zy zelfs,
„ dikwils, beloofd hadden, deeze Landen te
„ zullen handhaaven, by derzelver Privile-
„ gien, Voorregten en Vryheden. Dat, by
„ de overdragt der Nederlanden aan de In-
„ fante Izabelle, den ingezetenen deezer Lan-
„ den wel verbooden geweest was, op de In-
„ dien te handelen; doch dat men, hierover,
„ als over eene blykbaare inbreuk op het regt
„ en de vryheid der Landzaaten, geklaagd
„ hadt; en dat dit verbod, in allen geval, hadt
„ opgehouden, toen de Nederlanden, na 't
„ afsterven der Infante, wederom aan de Kroo-
„ ne van Spanje gekomen waren. Dat de Staa-
„ ten der Vereenigde Gewesten, in de hande-
„ linge over het twaalfjaarig Bestand des jaars
„ 1609, meer niet gezogt hadden, dan de be-
„ houdenis hunner Vaart op de Indien; geens-
„ zins, de uitsluiting van de ingezetenen der
„ Spaansche Nederlanden. Dat Filips de IV.
„ de Munstersche Vrede met de Staaten ge-
„ slooten hadt, niet als Heere der Nederlan-
„ den, maar als Koning van Spanje en Op-
„ perheer der Indien; dat hy, in deeze hoeda-
„ nigheid, de Oktrojen der Oost- en Westin-
„ dische Maatschappyen in de Vereenigde Ge-
„ westen bevestigd hadt; doch dat de Keizer
„ de Oostenrykscher Nederlanden niet bezat,
„ als Koning van Spanje; dat hy ook geene
„ eigendommen hadt in de Indien, en dat hy,

1722. „ de, zelfs met opzigt op 't stuk van den Koop„ handel, duidelyk, bekragtigende." Ook werden deeze redenen, naderhand, nog kragtiger voorgesteld, in eene Verhandeling van den Heere *Abraham Westerveen*, Advokaat der Oostindische Maatschappye, die, in verscheiden' taalen, in 't licht gegeven werdt (*i*). Doch na 't verleenen van 't Oktroi door den Keizer, deeden de Oost- en Westindische Maatschappyen beide een nieuw Vertoog, in Lentemaand
1723. des jaars 1723, welke Vertoogen, eerlang, van verscheiden' anderen gevolgd werden. Ook hielden de Staaten zo sterk aan, op de vernietiging der nieuwe Maatschappye, beide te Brussel en te Weenen (*k*), dat duidelyk bleek, dat zy gezind waren, de Verdragen, in dit opzigt, te handhaaven, zonder van 's Keizers zyde, eenige inbreuk op dezelven te gedoogen.

III. De ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden dryven dat zy regt hebben tot den Indischen handel.

De ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden, bedugt voor 't verlies der voordeelige Vaart op de Indien, verzuimden, van hunnen kant, niet, hun regt tot dezelve, in verscheiden' Vertoogen en Verhandelingen, te verdedigen. De Fiskaal der Keizerlyke Domeinen in de Nederlanden, *P. M. Neny*, ondernam ook, de Vertoogen, van onze zyde in 't licht gekomen, in openbaren druk, te wederleggen. De Staaten van Brabant leverden den Markgraave de Prié, in Wynmaand, een Ver-

(*i*) *Zie* dezelve, onder anderen, *in 's* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 43.

(*k*) Resol. Holl. 8 *July*, 1 *Sept.* 16, 18 *Nov.* 1723. *bl.* 532, 619, 814, 815, 856. *Zie* versch. Remonstr. *der* Oost- en West-ind. Compagn. zo afzonderl. als in *in de* Europ. Merc. *July* — *Decemb* 1723. *bl.* 98, 99, 100, 109, 112. *en by* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 78, 79.

„ Keizer, geen Koning van Spanje zynde, 1723.
„ niet belooven kon, 't gene Filips de IV.,
„ als Koning van Spanje, beloofd hadt. Dat,
„ eindelyk, het Groot-Verbond zelf toonde,
„ dat men den Keizer de Nederlanden, als
„ behoorende tot het Huis van Oostenryk,
„ niet als behoorende tot de Kroone van Span-
„ je, hadt willen toeleggen: 't welk het Ver-
„ drag van Barriere, geslooten, na dat Groot-
„ Britanje en de Staaten reeds eenen anderen
„ Vorst dan den Keizer voor Koning van Span-
„ je erkend hadden, duidelyk bevestigde (*l*)."
Alle deeze redenen werden, naderhand, nog breeder, uitgehaald, in verscheiden' Verhandelingen, die, van de zyde des Keizers, in 't licht kwamen. De Heer *Du Mont*, uitgeever van 't bekende *Corps Diplomatique*, schreef 'er eene, met goedkeuring van 't Weener-Hof. Hy verhaalde, in dezelve, omstandiglyk, den oorsprong der Vaart op de Indien, en wat 'er gebeurd ware, van dat men, onlangs, uit de Oostenrykſche Nederlanden, schepen derwaards hadt uitgerust, tot op de opregting der Keizerlyke Maatschappye. Vervolgens, zogt hy, uit de gevallen, welken hy bybragt, en door verscheiden' redenen, het regt des Keizers te bewyzen. Nog beweerde hy, dat de Oostendesche Maatschappy geen nadeel, maar veel eer voordeel stondt toe te brengen aan de Vereenigde Gewesten. Hy sloot, eindelyk, met eene omstandige optelling van de voordeelen, welken de Staaten inzonderheid, by

(*l*) NENY Wederlegg. *gedr.* 1723. Memoire des Etats de Brabant *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 91. *Voiez aussi* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 82.

1723. by het Verdrag van Barriere, hadden weeten te bedingen van den Keizer: waaruit hy wilde afgenomen hebben, dat de Staaten zig niet zeer stooren moesten aan eenige nadeelen, welken zy van de Oostendesche Maatschappye meenden te dugten te hebben (*m*).

Hunne redenen worden, in verscheiden openbaare schriften, wederspreken.

Doch de redenen, die, ten voordeele der Oostendesche Maatschappye, in alle deeze schriften, gegeven werden, bleeven niet onbeantwoord, van de Staatsche zyde. De beroemde *Jean Barbeyrac*, Professor in de Regten te Groningen, schreef eene uitvoerige wederlegging van het Vertoog des Fiskaals Neny, waarin 't regt onzer Maatschappyen, van den grond af, opgehaald, en verdedigd werdt. Du Mont werdt ook wederlegd, in eenen zogenaamden *Brief van een Lid der Regeeringe van Holland aan een Lid der Regeeringe van Gelderland*. In deeze schriften, en byzonderlyk in het laatste, welk beknopt en klaar was opgesteld, werdt de Staat van 't geschil gebragt tot deeze *drie* punten „ 1. Of de Nederlanden, zo lang zy onder de beheersching van Spanje geweest waren, van den handel op de Indien waren uitgesloten geweest, of niet? 2. En zo ja, of deeze uitsluiting niet noodeloos maakte, in het vyfde en zesde Lid der Munstersche Vrede, van andere onderdaanen van Spanje dan van Kastiliaanen te gewaagen? 3. Of de Nederlanden, overgaande onder 's Keizers magt, aan deeze uitsluiting onderworpen gebleeven

(*m*) *Voiez ce* Traité *dans le* Recueil *de* ROUSSET. *Tom.* III. *p.* 24—115.

„ ven waren, of niet?" Omtrent het *eerste* punt, werdt beweezen „ dat de Nederlan- 1723.
„ den, zo lang zy onder de Spaansche heer-
„ schappy gebleeven waren, uitgeslooten wa-
„ ren geweest van de Vaart op de Indien. Par-
„ tyen zelven erkenden dit. Zelfs stonden zy
„ toe, dat deeze uitsluiting geduurd hadt,
„ tot in 't jaar 1698, wanneer Karel de II.
„ een Oktroi hadt verleend om op de Indien
„ te vaaren. Doch dit Oktroi hadt, zeidenze,
„ geen' stand gegreepen, om dat de Keurvorst
„ van Beieren, toen Landvoogd der Spaan-
„ sche Nederlanden, Groot-Britanje en de
„ Staaten te veel ontzien moest, en ter oor-
„ zaake van den opkomenden oorlog. De
„ uitsluiting der Nederlanden van de Indi-
„ sche Vaart werdt, derhalve, wederzyds
„ erkend. Men beweerde wel, van 's Keizers
„ zyde, dat het verbod, by de opdragt der
„ Nederlanden aan de Infante, naderhand,
„ wederom vernietigd was; doch men beriep
„ zig, van onzen kant, niet op dit verbod,
„ dan om de uitsluiting der Nederlanden, in
„ dien tyd, Historiescherwyze, te toonen.
„ 't Regt der Staaten, om zig tegen de nieu-
„ we Maatschappye te kanten, was alleenlyk
„ gegrond op de Munstersche Vrede. En men
„ bewees, dat de Spaansche Nederlanden, te
„ vooren, van de Vaart op de Indien waren
„ uitgeslooten geweest, alleenlyk, om hieruit
„ te doen afneemen, dat het noodeloos wa-
„ re, in het Munstersch Verdrag, van deeze
„ Nederlanden in 't byzonder te gewaagen."
Hierin nu bestondt het *tweede* punt van 't geschil, waaromtrent, vooraf, toegestaan werdt

1723. by het Verdrag van Barriere, hadden we te bedingen van den Keizer: waaruit hy w afgenomen hebben, dat de Staaten zig zeer ftooren moeften aan eenige nadee welken zy van de Ooftendefche Maatſcha meenden te dugten te hebben (*m*).

Hunne redenen worden, in verſcheiden openbaare ſchriften, wederſpreken.

Doch de redenen, die, ten voordeele Ooſtendeſche Maatſchappye, in alle d ſchriften, gegeven werden, bleeven niet o antwoord, van de Staatſche zyde. De bero de *Jean Barbeyrac*, Profeſſor in de Regte Groningen, ſchreef eene uitvoerige we legging van het Vertoog des Fiskaals Ne waarin 't regt onzer Maatſchappyen, *van* grond af, opgehaald, en verdedigd werdt. Mont werdt ook wederlegd, in eenen zo naamden *Brief van een Lid der Regeeringe Holland aan een Lid der Regeeringe van Gel land.* In deeze ſchriften, en byzonderlyk het laatſte, welk beknopt en klaar was opg ſteld, werdt de Staat van 't geſchil gebr tot deeze *drie* punten „ 1. Of de Nederla „ den, zo lang zy onder de beheerſchin „ van Spanje geweeſt waren, van den han „ op de Indien waren uitgeſlooten gewee „ of niet? 2. En zo ja, of deeze uitſluiz „ niet noodeloos maakte, in het vyfde en „ zesde Lid der Munſterſche Vrede, van a „ dere onderdaanen van Spanje dan van Ka „ tiliaanen te gewaagen? 3. Of de Nederla „ den, overgaande onder 's Keizers mag „ aan deeze uitſluiting onderworpen geble

„ V

(*m*) *Voiez ce* Traité *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* I *p.* 24—115.

„ ven waren, of niet?" Omtrent het *eerste* punt, werdt beweezen „ dat de Nederlan- „ den, zo lang zy onder de Spaansche heer- „ schappy gebleeven waren, uitgeslooten wa- „ ren geweest van de Vaart op de Indien. Par- „ tyen zelven erkenden dit. Zelfs stonden zy „ toe, dat deeze uitsluiting geduurd hadt, „ tot in 't jaar 1698, wanneer Karel de II. „ een Oktroi hadt verleend om op de Indien „ te vaaren. Doch dit Oktroi hadt, zeidenze, „ geen' stand gegreepen, om dat de Keurvorst „ van Beieren, toen Landvoogd der Spaan- „ sche Nederlanden, Groot-Britanje en de „ Staaten te veel ontzien moest, en ter oor- „ zaake van den opkomenden oorlog. De „ uitsluiting der Nederlanden van de Indi- „ sche Vaart werdt, derhalve, wederzyds „ erkend. Men beweerde wel, van 's Keizers „ zyde, dat het verbod, by de opdragt der „ Nederlanden aan de Infante, naderhand, „ wederom vernietigd was; doch men beriep „ zig, van onzen kant, niet op dit verbod, „ dan om de uitsluiting der Nederlanden, in „ dien tyd, Historiescherwyze, te toonen. „ 't Regt der Staaten, om zig tegen de nieu- „ we Maatschappye te kanten, was alleenlyk „ gegrond op de Munstersche Vrede. En men „ bewees, dat de Spaansche Nederlanden, te „ vooren, van de Vaart op de Indien waren „ uitgeslooten geweest, alleenlyk, om hieruit „ te doen afneemen, dat het noodeloos wa- „ re, in het Munstersch Verdrag, van deeze „ Nederlanden in 't byzonder te gewaagen." Hierin nu bestondt het *tweede* punt van 't geschil, waaromtrent, vooraf, toegestaan werdt

1723.

1723. „ dat, in het Munsterſch Verdrag, alleen va
„ Spanjaards of Kaſtiliaanen, en van ingez
„ tenen der Vereenigde Geweſten gewaa
„ werdt. Maar zou 't, vraagde men, niet :
„ hoogſten ongerymd geweeſt zyn, van ing
„ zetenen der Spaanſche Nederlanden
„ ſpreeken, die, in dien tyd, uitgeſlooten wa
„ ren van de Vaart op de Indien, welke
„ leen aan de Kaſtiliaanen vergund was? Zou
„ den ook de Staatſchen de dwaasheid geh
„ hebben van alleen van Kaſtiliaanen te r
„ pen, als zy hadden konnen denken, da
„ hiermede, aan de andere onderzaaten v
„ Spanje, met naame aan de ingezetenen d
„ Spaanſche Nederlanden, vryheid gelaat
„ werdt, om de Vaart in de Indien verd
„ voort te zetten, dan de Kaſtiliaanen zelve
„ voortaan, zouden hebben mogen doen? E
„ was 't niet genoeg, de Vaart te bepaal
„ van zulken, die alleen vaaren mogten?
„ Vyfde Lid der Munſterſche Vrede zeit
„ duidelyk, dat de Spanjaards hunne Va
„ zouden behouden, *gelyk zyze tegenwoord*
„ *bezaten.* 't Sloot, derhalve, zulken, die
„ niet op de Indien handelden, van dien ha
„ del uit." Omtrent het *derde* punt van 't ge
ſchil, werdt beweerd „ dat het zesentwintig
„ ſte Lid van het Verdrag van Barriere on
„ derſtelde, dat, by het Munſterſch Verdrag
„ iet omtrent den Koophandel op de Indien
„ zo wel als op de andere Geweſten, vaſtg
„ ſteld was. 't welk ook de ingezetenen d
„ Ooſtenrykſche Nederlanden verbondt. A
„ ders, zou 't ongerymd geweeſt zyn, zig,
„ een Verdrag, welk op deeze Nederland

„ za

„ zag, aan het Munsterſch Verdrag te ge- 1723.
„ draagen. De inleiding van dit Verdrag be-
„ wees, dat de Keizer de Oostenrykſche Ne-
„ derlanden bezitten zou, op gelyken voet,
„ als Karel de II. dezelven bezeten hadt, ge-
„ volgelyk, met uitſluiting van de Vaart op
„ de Indien. Zelfs toegegeven zynde, dat het
„ vyfde en zesde punt der Munſterſche Vre-
„ de niet zagen op de ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden; zy zagen 'er, ge-
„ wiſſelyk, tegenwoordig op, na dat zy 'er,
„ door den Keizer, by het Verdrag van Bar-
„ riere, op toegepaſt waren. De voordeelen,
„ welken de Staaten van den Keizer bedon-
„ gen hadden, waren bedongen, by het Ver-
„ drag van Barriere, welk geſlooten was, eer
„ men om het opregten eener Oostindiſche
„ Maatſchappye in de Oostenrykſche Neder-
„ landen gedagt hadt. Men kon, derhalve,
„ het bedingen deezer voordeelen niet doen
„ gelden, als eene reden, waarom de Staaten
„ de nieuwe Maatſchappy in ſtand behoor-
„ den te laaten. De Staaten hadden, voor-
„ waar! deeze voordeelen dubbel verdiend,
„ in den jongſten oorlog, in welken zy zig
„ hadden uitgeput, om den Keizer van 't be-
„ zit der Spaanſche Nederlanden te verzeke-
„ ren. Ten onregte, vergde men hun dan,
„ uit aanmerking deezer duurgekogte voor-
„ deelen, ook nog af te ſtaan van het regt, om,
„ met uitſluitinge van de ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden, op de Indien te
„ handelen (*n*)." De

(*n*) *Voiez* la Lettre *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 116 — 135.

1723. Pensionaris van Amsterdam, naar Deenemarke gezonden, om de begonnen handeling voort te zetten (v). Doch hy keerde, eerlang, te rug, zonder dat hy iet hadt konnen sluiten (w). De Staaten van Holland, de gewigtige diensten, door hem, in veele gelegenheden, den Lande gedaan, willende vergelden, stelden hem, in 't jaar 1726, aan, tot eersten Sekretaris hunner Vergaderinge (x).

Gevegt met twee Algiersche Kaapers.

De Kaaperyen van die van Algiers hielden, dit jaar, nog aan. In Bloeimaand, was het Koopvaardyschip van *Pieter Valk*, welk tweeëntwintig stukken voerde, op de hoogte van Gibraltar, slaags geraakt met twee Algiersche kaapers, die wakkerlyk werden afgekeerd. Doch na 't gevegt, ontstondt 'er brand in 't Koopvaardyschip. Het werdt, hierop, verlaaten van het scheepsvolk, welk zig in de sloep begaf, en behouden aan land kwam (y).

V. Onlusten tusschen den Vorst en de Stenden van Oostfriesland.

De oude twist, tusschen den Vorst en de Stenden van Oostfriesland, die nog duurde, borst, omtrent deezen tyd, uit tot hevige daadelykheden; waar van wy hier een kort berigt moeten geeven. *George Albrecht*, die, sedert het jaar 1708, regeerde, was, in de jaaren 1720 en 1721, ten Keizerlyken Hove, klagtig gevallen, over de Stenden des Vorstendoms. Het invoeren en onderhouden van vreemde troepen, door de Stenden, plagt den Graaven, al van ouds, tegen de borst te zyn,

(v) Resol. Holl. 2 *Juny* 1724. *bl* 306. Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1724 *bl* 209.

(w) Resol. Holl. 23 *Sept.* 6 *Octob.* 16 *Dec.* 1724. *bl.* 764, 777, 989.

(x) *Zie* Groot-Plakaatb. VI *Deel*, *bl* 58.

(y) Brief *in de* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1723. *bl.* 31.

torie uitmaaken. Doch de orde der gebeurtenisse leidt ons, eerst, tot het verhaalen van eenige andere zaaken, die, omtrent deezen tyd, voorvielen, en ons Vaderland betroffen. 1723.

IV. Handel met Deenemarke.

't Verschil met Deenemarke over de agterstallen (s) duurde nog, zonder dat de buitengewoone Gezant der Staaten, de Heer Robert Goes, zig in staat vondt, om het te vereffenen (t). Men vreesde, midlerwyl, hier te Lande, voor het stremmen van de Vaart op de Oostzee, indien 'er geen middel gevonden werdt, om den Koning genoegen te geeven. Goes kreeg, derhalve, herhaalden last, om hiertoe te arbeiden. Ook tradt hy, in de Lente deezes jaars 1723, in nadere onderhandeling met 's Konings Gemagtigden. Hy boodt voldoening der agterstallen aan; doch vorderde, dat men 'er liete aftrekken, 't gene de Koning, uit Nederlandsche schepen, tot zyn gebruik, geligt, en 't gene de Deensche troepen, hier te Lande, verteerd, en onbetaald gelaaten hadden. Maar men kon elkanderen, hierover, niet verstaan. Goes vertoonde den Deenschen, dat het misverstand tusschen de twee volken stremming in den Koophandel stondt te veroorzaaken, die groot nadeel toebrengen zou aan 's Konings tollen. Doch zyne redenen vonden zo weinig ingang, dat men tot geen einde van zaaken komen kon (u). In 't volgende jaar, werdt de Heer Willem Buys, Pen-

(s) *Zie* hier voor, *bl.* 162.
(t) Deductie van het Deensche Hof *en* Antwoord op dezelve, door den Envoyé Goes.
(u) *Zie de* Extr. *uit* eenige Briev. *van den* Envoyé Goes *in de* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1723. *bl.* 274 *enz.*

1723. Penſionaris van Amſterdam, naar Deenemarke gezonden, om de begonnen handeling voort te zetten (v). Doch hy keerde, eerlang, te rug, zonder dat hy iet hadt konnen ſluiten (w). De Staaten van Holland, de gewigtige dienſten, door hem, in veele gelegenheden, den Lande gedaan, willende vergelden, ſtelden hem, in 't jaar 1726, aan, tot eerſten Sekretaris hunner Vergaderinge (x).

Gevegt met twee Algierſche Kaapers.

De Kaaperyen van die van Algiers hielden, dit jaar, nog aan. In Bloeimaand, was het Koopvaardyſchip van *Pieter Valk*, welk tweeëntwintig ſtukken voerde, op de hoogte van Gibraltar, ſlaags geraakt met twee Algierſche kaapers, die wakkerlyk werden afgekeerd. Doch na 't gevegt, ontſtondt 'er brand in 't Koopvaardyſchip. Het werdt, hierop, verlaaten van het ſcheepsvolk, welk zig in de ſloep begaf, en behouden aan land kwam (y).

V. Onluſten tuſſchen den Vorſt en de Stenden van Ooſtfriesland.

De oude twiſt, tuſſchen den Vorſt en de Stenden van Ooſtfriesland, die nog duurde, borſt, omtrent deezen tyd, uit tot hevige daadelykheden; waar van wy hier een kort berigt moeten geeven. *George Albrecht*, die, ſedert het jaar 1708, regeerde, was, in de jaaren 1720 en 1721, ten Keizerlyken Hove, klagtig gevallen, over de Stenden des Vorſtendoms. Het invoeren en onderhouden van vreemde troepen, door de Stenden, plagt den Graaven, al van ouds, tegen de borſt te zyn.

(v) Reſol. Holl. 2 *Juny* 1724. *bl.* 306. Europ. Merc. *Jan.–Juny* 1724. *bl* 209.
(w) Reſol. Holl. 23 *Sept.* 6 *Octob.* 16 *Dec.* 1724. *bl.* 764, 777, 989.
(x) *Zie* Groot-Plakaatb. VI *Deel*, *bl.* 52.
(y) Brief *in de* Europ. Merc. *July – Decemb.* 1723. *bl.* 31.

zyn. Ook verstondt de Vorst, dat de Stenden zig te veel gezags aanmaatigden, over de ontvangst en uitgaave van 's Lands penningen. Hy vorderde, daarenboven, eene vrywillige Gift, en groote agterstallen van de Stenden. Ook nam hy 't kwalyk, dat men, te Embden, gelyk elders, eene Maatschappy van Koophandel opgeregt hadt, zonder hem te kennen. Alle deeze bezwaarnissen en eenige anderen werden voor den Keizer gebragt, die 'er, in Oogstmaand des jaars 1721, eene uitspraak over deedt, tot genoegen van den Vorst (z). Zy werdt, in dit jaar 1723, door eene nadere uitspraak, bekragtigd (a). Doch de Stenden schikten 'er zig in 't geheel niet naar. Zy verdedigden zig zelfs, in openbaaren druk, tegen alle de beschuldigingen des Vorsten, omstandiglyk (b). Men bleef hun, van 's Vorsten zyde, geen antwoord schuldig (c). De Stad Embden, en de Stenden, die 't met haar eens waren, midlerwyl, bedugt, dat de Keizerlyke Hofraad 's Keizers uitspraak zou willen doen gelden in Oostfriesland, vervoegden zig, volgens gewoonte, aan de Vereenigde Staaten, derzelver bemiddeling in de geschillen met den Vorst begeerende. De Staaten hoorden hen gunstiglyk; doch eer zy iets in 't werk konde stellen, tot bylegging der geschillen, hadt de Keizer den Keurvorst van Saxen en den Hertog van Brunswyk Lunenburg Wolfenbuttel

1723. 1724.

(z) *Voiez ce* Decret *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. p. 281

(a) Id. ibid. *p.* 430.

(b) Deduction abregée *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 297.

(c) Ibid. *p.* 335.

1724. tel aangefteld, om zyne uitfpraaken, in Ooft-friesland, te doen naarkomen. Zy zonden Gemagtigden derwaards, die de Beftierders van 's Lands penningen buiten bewind ftelden, 's Lands Kas van Embden naar Aurik overbragten, en den Landdag, die, federt het jaar 1695, verfchooven geweeft was, geheelyk affchaften, eenen anderen Landdag befchryvende, waartoe Embden en de overige *wederhoorigen*, gelykze genoemd werden, niet werden geroepen. Embden en de afgedankte Beftierders verzuimden niet, aan te houden by de Staaten der Vereenigde Geweften, om gehandhaafd te worden by de oude voorregten (*d*). De Vorft zogt de Staaten, daarentegen, te beweegen, om zynen partyen gehoor te weigeren, ofze tot onderwerping aan den Keizer, en aan hem, hunnen wettigen Vorft, te vermaanen. Midlerwyl, was de verdeeldheid zo hoog geklommen in Ooftfriesland, dat die van Lier, geholpen door de bezetting van Embden, de wapenen hadden opgevat tegen den Vorft. De Staaten, de wederhoorigen niet in 't ongelyk willende ftellen, zogten den Vorft te beweegen tot een minnelyk Verdrag met de Stenden, op den voet der voorige vereenkomften. Zy vermaanden hem, dat hy, voooral, geene vreemde troepen in 't Land wilde brengen, fchoon hy 'er toe geregtigd mogt fchynen, door de Keizerlyke uitfpraak. Ook fchreeven zy, ernftelyk, aan die van Embden, om

(*d*) Miffive van hunne Hoog-Mog. *in date* 15 *Decemb.* 1724. Refol. Holl. 19 *Decemb.* 1724. *bl.* 993. Notul. Zeel. 13 *Febr.* 1725. *bl.* 25.

om zig van daadelykheden te onthouden (*e*). 1724.
Doch daar verliepen nog eenige jaaren, eer Ooſtfriesland wederom in ruſt raakte.

VI. Staat der handelinge, op de Byeenkomſt te Kameryk.

De byeenkomſt te Kameryk duurde nog, zonder dat 'er iet verrigt werdt van belang. Op den agtentwintigſten van Grasmaand, hadden de Keizerſchen en Spaanſchen hunne wederzydſche eiſchen overgeleverd, op deeze Byeenkomſt, die zeer geheim gehouden werden. Doch de Ambaſſadeur Hop vondt middel omze te ontdekken. De Keizer vorderde, voornaamlyk „ dat, te Kameryk, geene „ andere zaaken verhandeld werden, dan die, „ by het *agtſte* Lid van 't Verdrag van Lon„ den, onafgedaan gelaaten waren. Dat de „ Koning van Spanje geene titels zou voeren „ dan van de Landen, die hy wezenlyk be„ zat. Dat de Keizer hoofd der Ridder-orde „ van 't Gulden Vlies blyven zou. Dat Span„ je de ſchulden der Kroone, voor welken de „ Nederlanden verbonden waren, voldoen, „ en den Keizer verzekering geeven zou voor „ zekere ſommen, welken hy in 't byzonder „ te eiſchen hadt. Dat men 's Keizers on„ derdaanen, in 't ſtuk van den Koophandel, „ in de Spaanſche havens, handelde gelyk „ andere volken, tot dat men over een Ver„ drag van Koophandel zou overeengekomen „ zyn. En vooral, dat alle de Bondgenoo„ ten van het viervoudig Verbond de ſchik„ king, door den Keizer omtrent de opvol„ ging in zyne Staaten gemaakt, erkennen „ zou-

(*e*) Reſol. Gener. *Jovis* 22 *Febr.* 1725. *bl.* 132. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 384.

1724. „ zouden." Van den kant van Spanje, wer gevorderd „ dat de Keizer zig voortaan gee „ Koning van Spanje zou noemen. Dat Spa „ je de beschikking over de Ridder-orde va „ het Gulden Vlies behouden zou. Dat de „ Keizer Sicilie op geenen anderen voet be „ zitten zou, dan het door den Hertog van Sa „ voje bezeten geweest was. Dat de bezettin „ gen voor de Plaatsen van Toskane en Par „ ma zouden geregeld worden. Dat de schik „ kingen, door den Koning van Spanje, ge „ maakt in de Landen, welken hy afstondt, „ zouden bevestigd worden (*f*)." Kort hierna deedt de Gezant des Hertogs van Savoje ook zyne eischen, vorderende „ bevestiging der o „ vergifte van Sardinie, en dezelfde eer, die „ aan andere Koningen van 't viervoudig Ver „ bond gegeven werdt. Voorts, dat de Keizer „ het Koningkryk van Sardinie, midsgaden „ Montferrat, en 't gene meer, by 't Verdrag „ van den jaare 1703, aan den Hertoge afge „ staan was, zou belooven te handhaaven. Dat „ de Hertog alleen den titel van *Koning van* „ *Sardinie* zou voeren, of dat, zo de Keizer dien „ titel insgelyks begeerde, hy zig ook *Koning* „ *van Sicilie* zou mogen noemen. Dat de Kei „ zer hem, in 't regt van opvolging tot de „ Kroone van Spanje, en in alle zyne andere „ regten, bevestigen zou (*g*)." De eischen des Hertogs van Parma, die eenige maanden laater werden overgeleverd, kwamen hierop uit: „ Dat hy en de Prinsen van zyn Huis hunne

„ Staa-

(*f*) Missive *van den* Amb. HOP *aan den* Griff. FAGEL *van* 1 *May* 1724.

(*g*) Missive *als boven van* 24 *May* 1724.

„ Staaten zouden blyven bezitten, gelykze de- „ zelven, voor de drie laatste oorlogen, be- „ zeten hadden, in volkomene *Souverainiteit*, „ en byzonderlyk, zonder, in eenig geval, ee- „ nige schatting of doortogt van krygsvolk te „ gedoogen; en dat de schattingen, te vooren „ opgebragt, en de goederen, den Huize van „ Parma afgenomen, aan het zelve zouden te „ rug gegeven worden (*h*)." Doch men kwam, te Kameryk, naauwlyks iet verder, dan tot het overleveren deezer wederzydsche eischen. De Mogendheden, die 'er hunne Gevolmagtigden gezonden hadden, scheenen 't, om stryd, toe te leggen op het rekken der handelinge, terwyl zy heimelyk arbeidden aan byzondere Verdragen, in verscheiden' Hoven. Ook waren 'er, onlangs, veranderingen voorgevallen in Frankryk, die veel toebragten tot de verslaauwinge der handelingen te Kameryk. Lodewyk de XV, in Wynmaand des jaars 1722, meerderjaarig verklaard, gezalfd en gekroond zynde, hadt de Regeering aanvaard. De Hertog van Orleans was egter in 't bewind gebleeven, als eerste Staatsdienaar, tot op zynen dood toe, die, op den tweeden van Wintermaand des volgenden jaars, voorgevallen was. *Lodewyk Henrik*, *Hertog van Bourbon*, hem opgevolgd zynde in 't bewind (*i*), liet zig minder gelegen zyn aan het behouden der naauwe gemeenschap met de Kroone van Spanje, welke, door het sluiten der drie Huwelyken, te wege gebragt was (*k*). De han-

1722.

Verandering in Frankryk.

(*h*) Missive *van den* Amb. HOP *aan den* Griff. FAGEL *van* 4 *Septemb.* 1724.

(*i*) Verbaal der Ambass van dien tyd. *MSS.* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 225.

(*k*) *Voiez* Memoir. *de* MONTGON *Tom.* III. *p.* 222.

1724. handelingen te Kameryk verflaauwden, d
halve, nog meer, na de dood des Hertogs
Orleans (*l*), tot dat zy, eindelyk, in 't jaar 17
geheellyk, werden afgebroken. Wy zullen
haast zien, wat 'er gelegenheid toe gaf. Ond
tusschen, hadden de Paus Innocent de XIII
de Groot-Hertog van Toskane, *Joan Ga*
de I, op de Byeenkomst te Kameryk, doen
testeeren, tegen alles, wat 'er, omtrent de
volging in de Hertogdommen Parma en P
cenza, en in 't Groot-Hertogdom Toskar
door eenige Mogendheden, vastgesteld was,
nog zou vastgesteld worden, ter benadeeli
van het regt van den Kerkelyken Staat, en
den regeerenden Groot-Hertoge van Tosk
(*m*). En deeze twee *Protesten* mogen sch
voor de eenige stukken van gewigt gereke
worden, welken van de langduurige Kamer
sche Byeenkomst overgebleeven zyn. Alle
lyk hadt men nog, in 't begin deezes jaars,
Kameryk, de Akte ontvangen, waarby de K
zer den Infant Don Carlos van de opvolgi
in de Leenen van Toskane, Parma en Piac
za verzekerd hadt (*n*): het ontvangen van
ke Akte gelegenheid tot de gemelde Prote
gegeven hadt.

VII. Verandering in Spanje.

Kort na de dood des Hertogs van Orlea
viel 'er ook eene verandering voor, aan 't Spa
sche Hof, die van geen minder invloed sche
te zullen zyn, op den staat der zaken van E
ropa. Filips de V., die nog in den bloei z

(*l*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 151.
(*m*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 309. *Tom.* II
146. Supl. *au* Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 175, 178.
(*n*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 110.

waagd. Doch, ten deezen tyde, ontstondt 1724.
'er ook zwaarigheid voor de Protestanten in Frankryk. De jonge Koning hadt groote agting voor den *oud Bisschop van Frejus, André Hercule Fleury*, die, door Lodewyk den XIV, tot zynen Leermeester aangesteld geweest, en, sedert, ten Hove gebleeven was. Men wil, dat hy, op den raad van deezen, en zeer tegen den zin des Hertogs van Bourbon (u), die anders niet misdeeld was van yver voor zyne belydenis, een straf Plakaat deedt uitgaan, tegen die van den *zogenaamden Hervormden Godsdienst*. By het zelve, werdt „ aan Predikanten de dood „ gedreigd. Mannen, die hen geherbergd, en „ niet aangebragt hadden, zouden op de ga„ lei gezet: Vrouwen, in gelyk geval, ge„ schooren, en voor altoos opgeslooten wor„ den. Elk moest zyne kinderen, op zekere „ geldboete of zwaarer straffe, door den Pries„ ter van zyn kerspel, doen doopen, en, bin„ nen 't Ryk, Katholykelyk opvoeden, en on„ derwyzen. Van gevaarlyke kranken moest „ men kennis geeven aan den Priester; dien men „ gehouden was by den kranken toe te laaten. „ Die in de belydenis van den zogenaamden „ Hervormden Godsdienst overleedt, verbeur„ de zyne goederen. En iemant werdt ver„ staan, in deeze belydenis, overleeden te zyn, „ wanneer hy de laatste Kerkgeregten gewei„ gerd hadt te ontvangen. Die den Katholyken „ Godsdienst niet openlyk beleedt en oefende „ zou tot geene de minste ampten of bedie„ ningen bevorderd konnen worden. Kinderen,

(u) *See* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 245.

1724. Koning Lodewyk, van de Kroone van Fr
ryk te verzekeren (*p*). Doch de jonge Konin
Spanje regeerde slegts zeven maanden. Hy s
aan de Kinderpokjes, op den eenendertigste
Oogstmaand, en Koning Filips nam, zes d
laater, de Kroon wederom aan (*q*), schoon
zo 't uiterlyk scheen; veel moeite hadt, om
Gezantschap derwaards. hiertoe te beweegen (*r*). Den Heer van (
ster, der Staaten Ambassadeur in Spanje,
in 't jaar 1722, van daar, te rug gekeerd
de, hadden hunne Hoog-Mogendheden,
langs, besloten, den Heer *Frans van der*
Vroedschap van Leiden, kort na de komst
Lodewyk den I. tot de Kroon, derwaar
zenden, in dezelfde hoedanigheid. Hy kw
in Bloeimaand, te Madrid (*s*), daar hy
scheiden' jaaren verbleef. De dood des jo
Konings herstelde den staat van Spanje we
om op den zelfden voet, als voor 's Kon
afstand: uit welken men zig, in 't geme
reeds merkelyke veranderingen voorspeld h

VIII. De Hervormden in Frankryk worden vervolgd. De Vrede, die thans bleef aanhouden, sch
men nog geen algemeen Verdrag geen
hadt, scheen den Roomsch-Katholyken
gendheden, aan verscheiden' oorden, g
genheid te geeven, om haare Protestant
onderzaaten, strengelyk, te handelen. Va
vervolgingen in Hongarye en in de Palts
ben wy, in 't voorgaande Boek (*t*), reeds
waa

(*p*) *Voiez* MONTGON *Memoir. Tom.* II. *p.* 352, 361, *Tom.* III. *p.* 70

(*q*) DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 89.

(*r*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p* 48, 51.

(*s*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1722. *bl.* 104. *Jan.*-
1724. *bl.* 205.

(*t*) *Bladz.* 229.

waagd. Doch, ten deezen tyde, ontstondt er ook zwaarigheid voor de Protestanten in Frankryk. De jonge Koning hadt groote agting voor den *oud Bisschop van Frejus*, *André Hercule Fleury*, die, door Lodewyk den XIV, tot zynen Leermeester aangesteld geweest, en, sedert, ten Hove gebleeven was. Men wil, dat hy, op den raad van deezen, en zeer tegen den zin des Hertogs van Bourbon (*u*), die anders niet misdeeld was van yver voor zyne belydenis, een straf Plakaat deedt uitgaan, tegen die van den *zogenaamden Hervormden Godsdienst*. By het zelve, werdt „ aan Predikanten de dood „ gedreigd. Mannen, die hen geherbergd, en „ niet aangebragt hadden, zouden op de ga- „ lei gezet: Vrouwen, in gelyk geval, ge- „ schooren, en voor altoos opgesloten wor- „ den. Elk moest zyne kinderen, op zekere „ geldboete of zwaarer straffe, door den Pries- „ ter van zyn kerspel, doen doopen, en, bin- „ nen 't Ryk, Katholykelyk opvoeden, en on- „ derwyzen. Van gevaarlyke kranken moest „ men kennis geeven aan den Priester; dien men „ gehouden was by den kranken toe te laaten. „ Die in de belydenis van den zogenaamden „ Hervormden Godsdienst overleedt, verbeur- „ de zyne goederen. En iemant werdt ver- „ staan, in deeze belydenis, overleeden te zyn, „ wanneer hy de laatste Kerkgeregten gewei- „ gerd hadt te ontvangen. Die den Katholyken „ Godsdienst niet openlyk beleedt en oefende „ zou tot geene de minste ampten of bedie- „ ningen bevorderd konnen worden. Kinde- ren, 1724.

(*u*) *See* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 245.

1724. IX. Opschudding te Thorn: waaruit de verdrukking der Lutherschen aldaar ontstaat.

Te Thorn, in Poolsch Pruissen, ontstondt, insgelyks, eene felle vervolging tegen de Lutherschen, ter gelegenheid, dat eenige Luthersche jongelingen geweigerd hadden te knielen voor het Sakrament, welk, naar de wyze der Roomsche Kerke, op den zestienden van *Hooimaand*, openlyk, omgedraagen werdt. Hierop was eene geweldige beweeging ontstaan, in de Stad, tusschen de Jezuitsche en Luthersche Studenten. Een der Jezuitschen werdt in hegtenis genomen: waarop zyne makkers zig ook van een' Luthersch' Student meester maakten, dien zy niet loslieten, voor dat de Jezuitsche Student op vrye voeten gesteld was. 's Jezuitsch Kollegie werdt, midlerwyl, aangevallen door de Lutherschen, en, na eenigen tegenstand, overweldigd en geplonderd. De bezetting der Stad en de gewoonlyke wagt, toegeschooten zynde, stilden den oproer. De Jezuiten vielen, sedert, klagtig by den Koning van Poolen, over de Wethouderschap van Thorn, aan welke zy de schuld van den gepleegden moedwil gaven. En 't Koningklyk Geregtshof veroordeelden, eerlang, *Rösner* en *Czernich*, twee Regeeringspersoonen, ter dood. Verscheiden' anderen, die beschuldigd werden de voornaamste hand in de plondering gehad, en eenige beelden der heiligen onwaardiglyk gehandeld te hebben, werden gedoemd, om gevierendeeld en verbrand te worden. Eenigen werden in geldbooten beslaagen. Voorts, werdt, van 's Konings wege, verklaard „ dat de helft der Regeeringe „ te Thorn, voortaan, Roomsch-Katholyk „ zou moeten zyn; dat de Lutherschen den „ Roomschen hunne Kerk zouden moeten in-

„ rui-

ruimen; dat de Lutherſche Kweekſchoolen naar buiten zouden moeten verplaatſt worden; dat de ommegangen, te Thorn, op de zelfde wyze, als in Poolen, zouden worden gehouden, en dat de Stad, zo zy ondernam, de uitvoering van dit vonnis te beletten, aan wederſpannigheid ſchuldig zou worden gerekend (a)." In Slagtmaand, kwam *Lubomirsky*, aan 't hoofd van eenige manſchap, in Thorn. De veroordeelden werden gevat: Rösner onthalsd, en de overigen, op Czernich na, die, met eene zwaare geldboete, vryraakte, openlyk, ter dood gebragt, op den zevenden van Wintermaand. De Koningen van Pruiſſen, Deenemarke en Zweeden hadden, te vergeefs, by den Koning van Poolen, op de opſchorting van dit ſtrafvonnis, aangehouden (b). De andere ſchikkingen, ten nadeele der Lutherſchen van Thorn, door 't Koningklyk Geregtshof, gemaakt, werden, insgelyks, ter uitvoeringe gebragt (c). De Koning van Groot-Britanje deedt den Koning van Poolen, ſedert, ernſtelyk, verzoeken, om de herſtelling der vryheden van de Lutherſchen, te Thorn (d). De algemeene Staaten beſlooten, op den voorſlag van die van Holland, ten zelfden einde, te ſchryven, aan den Keizer en aan den Koning van Poolen (e). Doch de poogingen deezer Mogendheden vielen, insgelyks, vrugteloos uit. De vervolging der Lutherſchen te Thorn werdt,

1724.

De Staaten ſchryven voor de verdrukten,

(a) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 89.
(b) Getr. en naauwk. Verhaal, *gedr.* 1725.
(c) *Voiez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 97.
(d) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 246.
(e) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 592.

1724. IX. Opschudding te Thorn: waaruit de verdrukking der Lutherschen aldaar ontstaat.

Te Thorn, in Poolsch Pruissen, ontstondt insgelyks, eene felle vervolging tegen de Lu therschen, ter gelegenheid, dat eenige Luthe sche jongelingen geweigerd hadden te kniele voor het Sakrament, welk, naar de wyze de Roomsche Kerke, op den zestienden van Hooi maand, openlyk, omgedraagen werdt. Hiero was eene geweldige beweeging ontstaan, in d Stad, tusschen de Jezuitsche en Luthersche Stu denten. Een der Jezuitschen werdt in hegten genomen: waarop zyne makkers zig ook va een' Luthersch' Student meester maakten, die zy niet loslieten, voor dat de Jezuitsche Stu dent op vrye voeten gesteld was. 's Jezuitsc Kollegie werdt, midlerwyl, aangevallen doo de Lutherschen, en, na eenigen tegenstand overweldigd en geplonderd. De bezetting de Stad en de gewoonlyke wagt, toegeschooten zynde, stilden den oproer. De Jezuiten vielen sedert, klagtig by den Koning van Poolen, o ver de Wethouderschap van Thorn, aan welk zy de schuld van den gepleegden moedwil ga ven. En 't Koningklyk Geregtshof veroordeel den, eerlang, *Rösner* en *Czernich*, twee Rege ringspersoonen, ter dood. Verscheiden' an ren, die beschuldigd werden de voornaamste hand in de plondering gehad, en eenige beelden der heiligen onwaardiglyk gehandeld te hebben, werden gedoemd, om gevierendeeld en ver brand te worden. Eenigen werden in geldboe ten beslaagen. Voorts, werdt, van 's Konings wege, verklaard „ dat de helft der Regeering „ te Thorn, voortaan, Roomsch-Katholy „ zou moeten zyn; dat de Lutherschen de „ Roomschen hunne Kerk zouden moeten in

„ ru

De Koopvaardyschipper *Albert Schaap*, die slegts agtentwintig stukken voerde, met drie Algiersche Oorlogsschepen slaags geweest zynde, vloog, in Slagtmaand, op de hoogte van Kadix, in de lugt (*k*). De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, stak, in 't volgende jaar, wederom in zee, om op de Algiersche Kaapers te kruissen. De Kapiteins *Frensel* en *Wittenborst* raakten, een en andermaal, slaags. Ook hernamen zy een of twee schepen. Doch 't gelukte hun niet, eenen Algieryn te bemagtigen. 1724.

't Getal der Leden van de Ridderschap van Holland was, in Slagtmaand des jaars 1724, met drie nieuwe Leden, vermeerderd: *Jakob, Baron van Wassenaer*, Heer van Zuid-Waddingsveen en Burgemeester van Leiden; *Fredrik Henrik, Baron van Boetselaar Langerak*, en *Adam Adriaan van der Duin, Heer van Benthorn*, en Bevelhebber van Willemstad, Klundert en de onderhoorige Sterkten (*l*). De Ridderschap van Holland wordt, met drie Leden, vermeerderd.

De Staaten der Vereenigde Gewesten, die zig, tot hiertoe, niet zeer gemoeid hadden, met de handelingen, te Kameryk en aan verscheiden' Hoven van Europa, kreegen, omtrent deezen tyd, aanleiding om 'er zig, dieper dan te vooren, in te steeken. Het Weener-Hof hadt vastgesteld, de Oostendesche Maatschappy, welke de Staaten gaarne vernietigd zouden gezien hebben, te handhaaven, uit al zyn vermogen. De Staaten van Brabant lieten niet af, den Keizer, hiertoe, op 't ernstigst, te verzoe- XI. De Staaten beginnen, ernstelyk, te arbeiden, tot vernietiging der Oostendesche Maatschappye.

(*k*) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1725. *bl.* 94.
(*l*) Europ. Merc. *July*—*Dec.* 1724. *bl.* 237.

1724. ken (*m*). De Koning van Groot-Britanje en de Vereenigde Staaten (*n*), arbeidden, daarentegen, aan de Hoven van Verſailles en Madrid, om de Koningen van Frankryk en Spanje te doen zien, dat de Ooſtendeſche Maatſchappy, tegen de plegtigſte Verdragen, opgeregt was, en in ſtand gehouden werdt. Ook werden 'er beide de Hoven, naar 't ſcheen, volkomenlyk, van overtuigd. De Markgraaf de Monteleone, Spaanſche Ambaſſadeur aan 't Franſche Hof, gaf den Heere Hop duidelyk te verſtaan „ dat „ de Koning, zyn Meeſter, de Nederlanden „ hebbende afgeſtaan op gelyken voet, als de„ zelven door Koning Karel den II. bezeten „ geweeſt waren, niet zou konnen gedoogen, „ dat men uit dezelven voere op de Indien (*o*)."

Het Spaanſche Hof ſchynt te erkennen, dat deeze Maatſchappy, tegen de Verdragen, opgeregt is.

De *Markgraaf van Pozzo-Bueno*, Ambaſſadeur van Spanje, in Engeland, hadt zelfs, in Grasmaand deezes jaars, rondelyk, verklaard, dat de Koning, zyn Meeſter, het opregten der Ooſtendeſche Maatſchappye wraakte. „ De Koningen van Spanje plagten," zeide hy „ van ouds, de magt te hebben, om hun„ ne onderzaaten, behalve de Spanjaards, uit „ te ſluiten van de Vaart op de Indien. De „ Nederlanders waren 'er, derhalve, ook van „ uitgeſlooten geweeſt. Spanje hadt, op deeze „ onderſtelling, verſcheiden' Verdragen ge„ maakt met de Staaten der Vereenigde Ge„ weſten; byzonderlyk het Verdrag van Mun-

„ ſter,

(*m*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. II. *p.* 80, ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 84.

(*n*) Reſol. Gener. *Mercur.* 24 *Maart* 1723.

(*o*) Miſſiven *van den* Amb. HOP *aan den* Griffier FAGEL *van* 14 *April en* 23 *Juny* 1724.

De Koopvaardyschipper *Albert Schaap*, die slegts agtentwintig stukken voerde, met drie Algiersche Oorlogsschepen slaags geweest zynde, vloog, in Slagtmaand, op de hoogte van Kadix, in de lugt (*k*). De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, stak, in 't volgende jaar, wederom in zee, om op de Algiersche Kaapers te kruissen. De Kapiteins *Frensel* en *Wittenborst* raakten, een en andermaal, slaags. Ook hernamen zy een of twee schepen. Doch 't gelukte hun niet, eenen Algieryn te bemagtigen. 1724.

De Ridderschap van Holland wordt, met drie Leden, vermeerderd.

't Getal der Leden van de Ridderschap van Holland was, in Slagtmaand des jaars 1724, met drie nieuwe Leden, vermeerderd: *Jakob, Baron van Wassenaer*, Heer van Zuid-Waddingsveen en Burgemeester van Leiden; *Fredrik Henrik, Baron van Boetselaar Langerak*, en *Adam Adriaan van der Duin, Heer van Benthorn*, en Bevelhebber van Willemstad, Klundert en de onderhoorige Sterkten (*l*).

XI. De Staaten beginnen, ernstelyk, te arbeiden, tot vernietiging der Oostendesche Maatschappye.

De Staaten der Vereenigde Gewesten, die zig, tot hiertoe, niet zeer gemoeid hadden, met de handelingen, te Kameryk en aan verscheiden' Hoven van Europa, kreegen, omtrent deezen tyd, aanleiding om 'er zig, dieper dan te vooren, in te steeken. Het Weener-Hof hadt vastgesteld, de Oostendesche Maatschappy, welke de Staaten gaarne vernietigd zouden gezien hebben, te handhaaven, uit al zyn vermogen. De Staaten van Brabant lieten niet af, den Keizer, hiertoe, op 't ernstigst, te verzoeken

(*k*) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1725. *bl.* 94.
(*l*) Europ. Merc. *July—Dec.* 1724. *bl.* 237.

1724. ken (*m*). De Koning van Groot-Britanje e Vereenigde Staaten (*n*), arbeidden, da tegen, aan de Hoven van Versailles en Mad om de Koningen van Frankryk en Spanj doen zien, dat de Oostendesche Maatschap tegen de plegtigste Verdragen, opgeregt en in stand gehouden werdt. Ook werden beide de Hoven, naar 't scheen, volkomen van overtuigd. De Markgraaf de Montele Spaansche Ambassadeur aan 't Fransche gaf den Heere Hop duidelyk te verstaan „ „ de Koning, zyn Meester, de Nederlan „ hebbende afgestaan op gelyken voet, als „ zelven door Koning Karel den II. bez „ geweest waren, niet zou konnen gedoog „ dat men uit dezelven voere op de Indien (

Het Spaansche Hof schynt te erkennen, dat deeze Maatschappy, tegen de Verdragen, opgeregt is.

De *Markgraaf van Pozzo-Bueno*, Amba deur van Spanje, in Engeland, hadt zi in Grasmaand deezes jaars, rondelyk, klaard, dat de Koning, zyn Meester, het regten der Oostendesche Maatschappye wra te. „ De Koningen van Spanje plagten," z de hy „ van ouds, de magt te hebben, om hu „ ne onderzaaten, behalve de Spanjaards, u „ te sluiten van de Vaart op de Indien. D „ Nederlanders waren 'er, derhalve, ook v „ uitgesloten geweest. Spanje hadt, op dee „ onderstelling, verscheiden' Verdragen g „ maakt met de Staaten der Vereenigde („ westen; byzonderlyk het Verdrag van Mu

„ ste

(*m*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. II. p. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. p. 84.
(*n*) Resol. Gener. *Mercur.* 24 *Maart* 1723.
(*o*) Missiven *van den* Amb. HOP *aan den* Griffier FAGEL 14 *April en* 23 *Juny* 1724.

ſter, welk, in de Spaanſche Nederlanden, aangenomen was. In deezen ſtaat, waren deeze Nederlanden afgeſtaan aan den Keurvorſt van Beieren, zynde het niet te vermoeden, dat de Koning van Spanje, by deezen afſtand, den Nederlanderen de vryheid zou hebben willen geeven, om op de Indien te vaaren. De Koning van Frankryk hadt, naderhand, uit den naam des Konings van Spanje, de Spaanſche Nederlanden doen inruimen aan de Staaten der Vereenigde Geweſten, op gelyken voet, als zy aan den Keurvorſt waren afgeſtaan geweeſt. En op geenen anderen voet, waren zy, naderhand, door de Staaten, overgegeven aan den Keizer. De Koning van Spanje zou, derhalve, by 't Verdrag, waarover nu gehandeld werdt, de Spaanſche Nederlanden niet konnen afſtaan aan den Keizer, zonder zig het uitſluitend regt tot de Vaart op de Indien voor te behouden; zo hy den Staaten der Vereenigde Geweſten geene gegronde reden geeven wilde, om over eene blykbaare inbreuk op de Munſterſche Vrede te klaagen. Zelfs zouden zy, van de verbindtenis aan deeze Vrede ontſlaagen zynde, ook op de Spaanſche Indien mogen handelen. De ingezetenen der Keizerlyke Nederlanden zouden zelven, zo wel op de Spaanſche Indien als elders, vaaren mogen, zo de Koning zig dit uitſluitend regt niet voorbehieldt. 't Was dan, beſloot hy, ook het belang van Spanje, dat het Keizerlyk Oktroi, ten behoeve der Ooſtendeſche Maatſchappye verleend,

1724.

„ gee-

1724. voortzetten van Weeveryen in Spanje, zonder zig te kreunen aan het nadeel, welk hy, hierdoor, zyn Vaderland toebragt. Zyne zugt tot bewind in Staatszaaken was, midlerwyl, oorzaak, dat hy zig, allengskens, dieper drong in de gunst der Koninginne, tot dat hunne Majesteiten, eindelyk, besloten, hem den handel aan 't Weener-Hof toe te vertrouwen (w). Voor zyn vertrek naar Duitschland, verspreidde hy, dat hy een' keer naar Holland ging doen, tot verrigting zyner byzondere zaaken. Doch men vernam zo dra niet, dat hy, onder den naam van *Baron van Paffemberg*, te Weenen, aangekomen was, of men kreeg vermoeden, dat 'er eenig gewigtig geheim van Staat school, onder zyne reize. De Ambassadeur van der Meer was één der eersten, die 'er de lugt van kreegen. Hy gaf 'er kennis van aan den *Maarschalk de Tessé*, Franschen Gezant in Spanje, en de uitkomst leerde, eerlang, dat hy het waare geheim van Ripperda's reize ontdekt hadt.

Zyne handeling aan 't Weener Hof.

De Spaansche Gezant hadt, in 't eerst, merkelyke moeite, om 's Keizers Staatsdienaars tot een Verdrag, naar de inzigten van Spanje, over te haalen. En toen zy naar zyne voorslagen begonden te luisteren, vergden ze, van hunnen kant, zulke voorwaarden van zyne Katholyke Majesteit, dat hy, geenen last hebbende, om zo veel in te willigen, de handeling sleepende hieldt, tot in de Lente des volgen-

1725. den jaars, wanneer het Fransche Hof een' stap deedt, die Filips den V. bewoog, om, zonder

(w) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 152, 222.

der uitstel, te sluiten met het Weener-Hof (x).

1725.

XIII. De Koning van Frankryk besluit, de Infante, met welke men, voor hem, een Huwelyk gesloten hadt, naar Spanje te rug te zenden.

Wy hebben, te vooren, verhaald, hoe de Hertog van Orleans, meer uit inzigt op zyn eigen belang, dan op dat van den Koning en het Ryk, een Huwelyk geslooten hadt, tusschen Lodewyk den XV. en de Infante van Spanje (y): welk, ter oorzaake van de jongkheid der Prinsesse, die thans eerst in haar zevende jaar getreden was, nog niet hadt konnen voltrokken worden. De dood des Hertogs van Orleans hadt het inzigt, welk hy met dit Huwelyk gehad hadt, doen verdwynen. Het Hof, en de Hertog van Bourbon in 't byzonder verstonden, dat het belang van 't Ryk vorderde, dat de Koning eene Prinsesse trouwde, die in staat was, om hem opvolgers tot de Kroone voort te brengen: 't welk van de jonge Infante nog in lang niet te wagten was. Men vertoonde dit den Koning zo ernstig, dat hy, eerlang, besloot, de Verbindtenis te breeken, in welke de Hertog van Orleans, geduurende zyne minderjaarigheid, getreden was met het Spaansche Hof. Ondertusschen, hadt men zyn best gedaan, om dit Hof alle vermoeden van zulk een' toeleg, t'eenemaal, te beneemen. De Maarschalk de Tessé kreeg last, om hunnen Katholyken Majesteiten te verzekeren, dat de ondertrouw, tusschen den Koning, zynen Meester, en de Infante, geschieden zou, zo dra de Prinses volle zeven jaaren bereikt zou hebben: terwyl men, in 's Konings Raad, bezig was om te overleggen, op welk eene wyze, men zig, in dit gewigtig geval, behoorde te gedraagen, zo dat het belang

(x) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 153, 154, 241.
(y) Zie hier voor, bl. 239.

1725. lang van den Koning en het Ryk niet verwaarloosd, en de eer van eenen Vorst, die, t'eenigen tyde, Koning van Frankryk zou konnen worden, zo weinig als mogelyk ware, gekwetst werdt. De Koning was, in den aanvang deezes jaars, van eene gevaarlyke ziekte overvallen geweest, die de ongerustheid ten Hove hadt doen toeneemen. Men besloot, derhalve, een einde te maaken van de raadpleegingen, die reeds eenen geruimen tyd geduurd hadden. De Hertog van Bourbon, eenige Kardinaalen, Maarschalken, Hertogen en andere Grooten des Ryks byeen vergaderd hebbende, hieldt hun voor „ dat het belang van den Staat vor„ derde, dat de Koning met eene huwbaare „ Prinsesse trouwde, en dat men de Infante „ naar Spanje te rug zonde." Elk was 't, hierin, met hem eens. Doch sommigen verstonden, dat men dit voorneemen niet rugtbaar maaken moest, voor men 'er hunne Katholyke Majesteiten, door minzaame onderhandeling, in hadt doen bewilligen: 't welk anderen hielden voor gevaarlyk en van langen nasleep. Men besloot dan, de Infante te rug te zenden, zonder uitstel; en te gelyk, dat de Koning en de Hertog van Bourbon ieder eenen uitvoerigen en beleefden brief zouden schryven aan den Koning en de Koninginne van Spanje, waarin men deezen stap, met de beste redenen, van het onvermydelyk belang des Ryks ontleend, zou zoeken te verschoonen. Terstond hierna, werdt de Maarschalk de Tessé uit Spanje t'huis ontbooden. De brieven, waarby het vertrek der Infante bekend gemaakt werdt, werden den *Abt de Livry*, die, uit zyn gezantschap

ler uitstel, te sluiten met het Weener-Hof (x).

1725.

XIII. De Koning van Frankryk besluit, de Infante, met welke men, voor hem, een Huwelyk geslooten hadt, naar Spanje te rug te zenden.

Wy hebben, te vooren, verhaald, hoe de Hertog van Orleans, meer uit inzigt op zyn eigen belang, dan op dat van den Koning en het Ryk, een Huwelyk gesllooten hadt, tusschen Lodewyk den XV. en de Infante van Spanje (y): welk, ter oorzaake van de jongkheid der Prinsesse, die thans eerst in haar zevende jaar getreden was, nog niet hadt konnen voltrokken worden. De dood des Hertogs van Orleans hadt het inzigt, welk hy met dit Huwelyk gehad hadt, doen verdwynen. Het Hof, en de Hertog van Bourbon in 't byzonder verstonden, dat het belang van 't Ryk vorderde, dat de Koning eene Prinsesse trouwde, die in staat was, om hem opvolgers tot de Kroone voort te brengen: 't welk van de jonge Infante nog in lang niet te wagten was. Men vertoonde dit den Koning zo ernstig, dat hy, eerlang, besloot, de Verbindtenis te breeken, in welke de Hertog van Orleans, geduurende zyne minderjaarigheid, getreden was met het Spaansche Hof. Ondertusschen, hadt men zyn best gedaan, om dit Hof alle vermoeden van zulk een' toeleg, t'eenemaal, te beneemen. De Maarschalk de Tessé kreeg last, om hunnen Katholyken Majesteiten te verzekeren, dat de ondertrouw, tusschen den Koning, zynen Meester, en de Infante, geschieden zou, zo dra de Prinses volle zeven jaaren bereikt zou hebben: terwyl men, in 's Konings Raad, bezig was om te overleggen, op welk eene wyze, men zig, in dit gewigtig geval, behoorde te gedraagen, zo dat het belang

(x) Montgon Memoir. Tom. I. p. 153, 154, 241.
(y) Zie hier voor, bl. 239.

1725. lang van den Koning en het Ryk niet ver
loosd, en de eer van eenen Vorst, die, t'ee
tyde, Koning van Frankryk zou konnen
den, zo weinig als mogelyk ware, gel
werdt. De Koning was, in den aanvang
zes jaars, van eene gevaarlyke ziekte ov
len geweest, die de ongerustheid ten
hadt doen toeneemen. Men besloot, der
een einde te maaken van de raadpleegi
die reeds eenen geruimen tyd geduurd ha
De Hertog van Bourbon, eenige Kardin
Maarschalken, Hertogen en andere Gr
des Ryks byeen vergaderd hebbende,
hun voor „ dat het belang van den Staat
„ derde, dat de Koning met eene huw
„ Prinsesse trouwde, en dat men de I
„ naar Spanje te rug zonde." Elk was 't
in, met hem eens. Doch sommigen ve
den, dat men dit voorneemen niet ru
maaken moest, voor men 'er hunne Kat
ke Majesteiten, door minzaame onderh
ling, in hadt doen bewilligen: 't welk an
hielden voor gevaarlyk en van langen na
Men besloot dan, de Infante te rug te zen
zonder uitstel; en te gelyk, dat de Koning
de Hertog van Bourbon ieder eenen
gen en beleefden brief zouden schryven
den Koning en de Koninginne van Spa
waarin men deezen stap, met de beste red
van het onvermydelyk belang des Ryks
leend, zou zoeken te verschoonen. Ter
hierna, werdt de Maarschalk de Tessé uit
je t'huis ontbooden. De brieven, waarb
vertrek der Infante bekend gemaakt w
werden den *Abt de Livry*, die, uit zyn g

„ hadt. De Keizer bewilligde, daarente- 1725.
„ gen, in alles, wat, by de Utrechtsche Vre-
„ de, omtrent de opvolging in de Koningk-
„ ryken van Frankryk en Spanje, vastgesteld
„ was, en stondt van allen regt op Spanje af.
„ Filips stondt, ingelyks, af van zyne eischen
„ op 's Keizers bezittingen in Italie en in de
„ Nederlanden, zo alsze hem, by 't Verdrag
„ van Londen, waren toegeweezen: ook van
„ zyn regt op alles wat, voorheen, in Italie
„ en in de Nederlanden, tot de Spaansche
„ heerschappye, behoord hadt, met naame
„ van het Markgraafschap van Final, welk de
„ Keizer, in 't jaar 1713, aan den Staat van
„ Genua hadt afgestaan: en, eindelyk, van het
„ regt van wederkeering tot de Spaansche
„ Kroone van het Koningkryk Sicilie. De Kei-
„ zer verklaarde, daarentegen, Toskane, Par-
„ ma en Piacenza, die, by 't Verdrag van Lon-
„ den, voor Ryks-Leenen erkend waren, op
„ te draagen aan den oudsten Zoon der tegen-
„ woordige Koninginne van Spanje, of, by
„ mangel van den zelven, aan den tweeden
„ of volgenden, in geval de tegenwoordige
„ bezitters deezer Leenen, zonder mannelyke
„ erfgenaamen, overleeden. Livorno zou eg-
„ ter, altoos, eene vrye haven blyven, gelyk
„ het tegenwoordig was. De Koning van Span-
„ je beloofde, nimmer Voogd te zullen zyn
„ over dien zyner Zoonen, uit de tegenwoor-
„ dige Koninginne gebooren, welke in 't be-
„ zit der genoemde Vorstendommen geraa-
„ ken zou. Ook zou hy, aan deezen, in 't ge-
„ melde geval, Porto Longone, en 't gene hy
„ thans in 't Eiland Elbe bezat, overgeeven.

1725. *een wonder van geestigheid, bevalligheid, b...*
heid en spraakzaamheid aangemerkt (*a*).

XIV. Verscheiden' Verdragen tusschen den Keizer en den Koning van Spanje, gesloten, te Weenen.

'T Scheen, in 't eerst, dat dit voorva... onvermydelyke Vredebreuk zou vero... hebben, tusschen de twee Hoven. D... zwakheid en droefgeestigheid des Konin... Spanje verhinderden hem, in 't neem... eenig geweldig besluit. 't Eerste gevolg... te rug zenden der Infante was het teken... eenige Verdragen met het Weener-Hof... perda kreeg, terstond, bevel, om te bew... in alles, wat de Keizerschen gevorderd... (*b*), en op den dertigsten van Grasmaa... kende hy, te Weenen, twee Verdrage... Verdrag van Vrede en een verdedigen... bond met den Keizer: waarby, op den ... van Bloeimaand, een Verdrag van Ko... del met den Keizer, en op den zevende... Zomermaand, een Verdrag van Vred... het Keizerryk gevoegd werden: door alle... ke Verdragen, zulk eene naauwe veree... tusschen den Keizer en Spanje te wege ge... werdt, dat zy, zo sommigen willen, nim... zelfs niet, toen de twee takken van het ... van Oostenryk, in beide de Ryken, regee... grooter geweest was (*c*).

Voornaamste inhoud deezer Verdragen.

By 't Verdrag van Vrede met den Keiz... werdt „ het Verdrag van Londen van ... „ jaare 1718, of het viervoudig Verbond, ... „ kragtigd, en Sardinie, behoudens 't reg... „ wederkeering tot de Kroone van Spa... „ aan den Keizer afgestaan; die 't wedero... „ verdraagen mogt, gelyk hy reeds ge...
„ ...

(*a*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.*
(*b*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 155.
(*c*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 156.

Koophandel, welk zeer voordeelig was voor de onderzaaten des Keizers, werden „ aan de „ Oostendesche Maatschappye dezelfde voorregten en vryheden, beide in Spanje en in „ de Indien, toegestaan, als, voorheen, aan „ de ingezetenen der Vereenigde Gewesten, „ door de Koningen van Spanje, verleend „ waren. Ook zouden 's Keizers onderzaaten „ zo vry op de Kanarische Eilanden mogen „ handelen, als de Engelschen en Hollanders. „ Zelfs werden hun, in 't algemeen, dezelfde „ voorregten, als aan deeze twee volken, ver„ gund (g)." De Verdragen van Vrede en Koophandel werden haast gemeen gemaakt. Doch het verdedigend Verbond werdt, tot in den aanvang des jaars 1727, geheim gehouden. Voorts, werdt verspreid en geloofd, dat 'er nog een ander geheim beschadigend Verbond, ten nadeele van Frankryk en Groot-Britanje, gesloten was, te Weenen (h): waarvan, allengskens, iet uitlekte, schoon, door 't Weener-Hof, en zelfs door de Spaansche Staatsdienaars, dikwils, ernstelyk, ontkend is, dat 'er eenig beschadigend Verbond getekend was. 1725.

Beide Spanje en de Keizer meenden hunne rekening te vinden, by het sluiten van deeze verscheiden' Verdragen. Filips de V. zag zig, ten laatste, verzekerd van 't bezit der Kroone van Spanje, waarop de Keizer, tot hiertoe, zyn regt behouden, of ten minste nog niet in orde afgestaan hadt (i). 't Verbond

Aanmerkingen over deeze Verdragen, met opzigt op Spanje.

(g) Du Mont Corps. Diplom. Tom. VIII. P. II. p. 114. Rousset Recueil, Tom. II. p. 127.

(h) Tindal Vol. XIII. [or XXVIII.] p. 277, 278.

(i) Zie wat, omtrent deezen afstand, by 't vier-

 vou-

1725. „ Karel de VI. en Filips de V. zouden e
„ tels behouden, welken zy, tot hiertoe,
„ den aangenomen: doch hunne opvol
„ zouden geene titels voeren, dan van de
„ ken en waardigheden, welken zy daad
„ bezaten. De Keizer beloofde, de vastge
„ de opvolging in 't Koningkryk Spanj
„ zullen handhaaven, waartegen de Ko
„ van Spanje zig verbondt, tot de hand
„ ving van de opvolging, door den Keizer
„ het voorbeeld zyner voorzaaten, als
„ altoosduurende Wet en *Pragmatike Sa*
„ in het Huis van Oostenryk, vastgesteld
't Verdrag van Vrede met het Keizerryk
vestigde de punten, die 't Ryk betroffen,
Verdrag van Vrede met den Keizer (*e*). B
verdedigend Verbond tusschen den Keizer
den Koning van Spanje, zo als het, in den
vang des jaars 1727, door 't Weener-Hof,
licht gegeven werdt, beloofde de eerste,
„ niet te zullen kanten, tegen de herleve
„ van Gibraltar en Port Mahon, welke,
„ laatste verklaarde, ten opzigte van Gi
„ tar, door den Koning van Groot-Brita
„ beloofd was." Voorts, verbonden de
Vorsten zig „ om elkanderen te beschermen,
„ de Keizer den Koning, met dertigduizend
„ man, en de Koning den Keizer, met twin
„ tigduizend man en vyftien Oorlogschepen
„ ten minste (*f*)." Doch by 't Verdrag
Ko

(*d*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. II. p.
ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 110. *Tom.* III. *p.* 451-

(*e*) DU MONT *ubi supra p.* 121. ROUSSET Recueil,
II. *p.* 123.

(*f*) DU MONT *ubi supra p.* 133. ROUSSET Recueil,
II. *p.* 178.

bedongen hebben; alzo de bekenden den Koning, op de Kamerykſche Byeenkomſt, in gevolge van het viervoudig Verbond, zouden toegelegd zyn geworden. 1725.

Maar Karel de VI. hadt, by de Weener Verdragen, voordeelen bedongen, welken hy, nimmer, op de byeenkomſt te Kameryk, daar de Franſchen en Engelſchen het ampt van middelaars bekleedden, zou verkreegen hebben. Ik zie niet op 't gene hem, reeds by 't viervoudig Verbond, was toegeſtaan; maar inzonderheid op het voordeelig Verdrag van Koophandel, waarby, onder anderen, zelfs het Oktroi der Ooſtendeſche Maatſchappy erkend en bekragtigd werdt, onaangezien de Markgraaf de Pozzo Bueno, in 't voorleeden jaar, nog te kennen gegeven hadt, dat deeze Maatſchappy, ook naar 't oordeel van hunne Katholyke Majeſteiten, tegen den inhoud der Verdragen, opgeregt was (*l*). Ook was het punt van 't Verdrag van Vrede, waarby Filips de V. zig verbondt, de vaſtgeſtelde opvolging, in 't Huis van Ooſtenryk, te zullen handhaaven, van veel belang voor den Keizer: om 't welk te beter te doen verſtaan, hier, niet ondienſtig zal zyn, kortelyk, voor te draagen, hoe 't, met deeze vaſtſtelling omtrent de opvolging, die eerlang ook van gewigt werdt voor den Staat der Vereenigde Geweſten, was toegegaan. en den Keizer.

De Vorſten uit den Huize van Ooſtenryk plagten, om de verdeeling hunner nalaatenſchap, en derhalve ook de vermindering van het XV. Berigt wegens de *Prag-*

(*l*) *Zie* hier voor, *bl.* 298.

1725. bond van onderlinge bescherminge gaf ook hoop, op de herkryging van Gibraltar Port Mahon, welke hem zelfs, zo men by eenige geheime punten, of by een derlyk Verdrag, verzekerd was. Eindelyk werdt hem de opvolging in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza beloofd, ten behoeve van zynen oudsten Zoon, uit de tegenwoordige Koninginne, die, gemerkt 's Konings zwakheid, thans het voornaamste bewind der Regeeringe hadt (*i*), en altoos gearbeid had om haaren Zoonen aanzienlyke Staaten te bezorgen. Ook was men; aan 't Spaansche Hof, zo voldaan, over 't sluiten der verscheiden Verdragen met den Keizer en 't Ryk, dat de Heer van Ripperda, kort na zyne terugkomst uit Duitschland, tot Hertog en Grooten van Spanje, en tot eersten Staatsdienaar des Konings verheeven werdt: welke ongemeene gunsten hy egter, zo men wil, voornaamlyk te danken hadt, aan de verzekeringen, door hem der Koninginne gedaan, dat hy den Keizer zo goed als bewoogen hadt, om in een Huwelyk tusschen den Infant Don Carlos en 's Keizers oudste Dogter te bewilligen (*k*); hoewel het volg, eerlang, getoond heeft, dat hy zyne Meesteresse, in dit opzigt, met eene vergeefsche hoop, gevleid hadt. En inderdaad, men meende reden te hebben, om vast te stellen, dat Spanje eenige geheime voordeelen

(*i*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 312.
(*k*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 155, 208, 214.

voudig Verbond, in 't jaar 1718, beraamd was voor, bl. 180.

edongen hebben; alzo de bekenden den Koing, op de Kamerykſche Byeenkomſt, in evolge van het viervoudig Verbond, zouden begelegd zyn geworden. 1725.

Maar Karel de VI. hadt, by de Weener Verragen, voordeelen bedongen, welken hy, nimer, op de byeenkomſt te Kameryk, daar de 'ranſchen en Engelſchen het ampt van mideláars bekleedden, zou verkreegen hebben k zie niet op 't gene hem, reeds by 't vieroudig Verbond, was toegeſtaan; maar inzonerheid op het voordeelig Verdrag van Koopandel, waarby, onder anderen, zelfs het Okoi der Ooſtendeſche Maatſchappy erkend n bekragtigd werdt, onaangezien de Markraaf de Pozzo Bueno, in 't voorleeden jaar, og te kennen gegeven hadt, dat deeze Maatchappy, ook naar 't oordeel van hunne Katolyke Majeſteiten, tegen den inhoud der Verdragen, opgeregt was (*l*). Ook was het unt van 't Verdrag van Vrede, waarby Fiips de V. zig verbondt, de vaſtgeſtelde opolging, in 't Huis van Ooſtenryk, te zullen andhaaven, van veel belang voor den Keizer: m 't welk te beter te doen verſtaan, hier, niet ndienſtig zal zyn, kortelyk, voor te draagen, oe 't, met deeze vaſtſtelling omtrent de opolging, die eerlang ook van gewigt werdt voor den Staat der Vereenigde Geweſten, was oegegaan. en den Keizer.

De Vorſten uit den Huize van Ooſtenryk plagten, om de verdeeling hunner nalaatenſchap, en derhalve ook de vermindering van het XV. Berigt wegens de *Prag-*

(*l*) *Zie* hier voor, *bl.* 298.

1725. het aanzien van hun Huis te voorkomen, di

matike Sanctie of vastftelling omtrent de opvolging in 't Huis van Oostenryk.

wils, schikkingen te maaken op de opvolgin gelyk Ferdinand de II. en Keizer Leopold ze laatstelyk, gedaan hadden. By deeze schikki gen, was, altoos, aan de Zoonen de voorra gegeven boven de Dogteren, en te gelyk va gesteld, dat de oudste voor de jonger Zoon gaan zouden. De Keizer, die geene Zoon hadt, was, reeds in 't jaar 1713, te raade g worden, tot nadere verklaaring deezer schi kingen, vast te stellen „ dat, by mangel va „ Aartshertogen, de Aartshertoginnen uit de „ Huize van Oostenryk, naar den rang haar „ jaaren, in zyne nalaatenschap, zouden op „ volgen: te weeten, de Aartshertoginnen, zy „ ne Dogters, in de eerste plaats: daarna, d „ Aartshertoginnen, zyne Nigten, Dogter „ van Keizer Jozefus, en eindelyk, de Aarts „ hertoginnen, zyne Zusters." De Dogter van Keizer Jozefus, eene van welken, met de Keurprinse van Saxen, en eene andere, met de Keurprinse van Beieren, gehuwd was, hadde bewilligd in deeze schikking. Doch alzo zy ten opzigte van de Oostenrykfche Nederlan den, aanliep tegen de schikking, in den jaar 1549, door Keizer Karel den V., gemaakt (m), hadt de tegenwoordige Keizer zorg gedragen, dat zyne nieuwe schikking, door de Staaten der genoemde Nederlanden, goedgekeurd en aangenomen was, met vernietiging van de schik king des jaars 1549. Op hun verzoek, hadt de Keizer, in 't voorleeden jaar, zyne schikkin op de opvolging, die, sedert, in 't gemeen, d

Prag

(m) Zie V. Deel, bl. 223.

Pragmatike Sanctie genoemd werdt, in openbaaren druk, uitgegeven (*n*). En thans deedt hy zyn best, om de Vorsten en Stenden des Duitschen Ryks niet alleen; maar ook de voornaamste andere Mogendheden van Europa te beweegen, om de handhaaving deezer vaststellinge op zig te neemen. Ook slaagde hy hierin, ten deele. De Koning van Spanje was de eerste, die zig, tot de handhaavinge, van welke wy spreeken, verbondt, by het Weener Verdrag: bewoogen, naar alle waarschynlykheid, door de hoop op het Huwelyk van zynen Zoon, Don Carlos, met de oudste Aartshertoginne, die, in gevolge der Pragmatike Sanctie, alle 's Keizers Staaten erven moest, zo de Keizer geene Zoonen naliet. Veel was 'er, ondertusschen, aan gelegen voor Keizer Karel, dat Spanje voorging, in 't belooven van de handhaavinge deezer vaststellinge: waartoe andere Mogendheden zig ligter scheenen te zullen laaten overhaalen, na dat zy 't voorbeeld van Koning Filips voor zig hadden; zo zy anders, door de vrees voor het ontworpen Huwelyk tusschen Don Carlos en de Aartshertoginne, niet werden afgeschrikt. Doch hoe veel voordeels de Keizer en de Koning van Spanje zig ook uit het sluiten der Weener Verdragen belooven mogten; verscheiden' andere Mogendheden, met naame Groot-Britanje en de Staaten, waren 'er zo misnoegd over, dat zy terstond bedagt waren op middelen, om de verwagting, die Karel de VI. en Filips de V. van hunne naau- 1725.

(*n*) *Voiez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P* II. *p.* 40, 51, 103. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 425—457. Suplem. au Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 162.

1725. „ gesloote. Doch dat de gedaante der zaa-
„ ken nu zo zeer veranderd scheen, dat zyne
„ Majesteit zig gedroeg, als beschermer eener
„ Maatschappye, die, tegen de trouw der Ver-
„ dragen, was opgeregt. Dat 's Konings Staats-
„ dienaars zig vergeefs zogten te behelpen,
„ met de uitvlugt, dat men den Keizer niets
„ hadt toegestaan dan 't gene met de oude Ver-
„ dragen overeen kwam; alzo ligtelyk te zien
„ was, dat het Weener-Verdrag van Koophan-
„ del tegen de Munstersche en Utrechtsche
„ Verdragen aanliep. By 't Weener-Verdrag,
„ werdt aan alle Keizerlyke Oorlogs- en Koop-
„ vaardyschepen vryheid verleend, om zig te
„ komen ververschen in de Spaansche Havens,
„ die der Indien niet uitgezonderd, mids men,
„ in deezen, geenen Koophandel dreeve. 's Kei-
„ zers onderdaanen kreegen ook vryheid, om
„ de waaren, welken zy uit de Indien gebragt
„ hadden, in Spanje te brengen, zo zy slegts
„ deeden blyken, dat deeze waaren, door de
„ Oostendesche Maatschappye, herwaards wa-
„ ren gevoerd. Men stondt hun, eindelyk, al-
„ le de voordeelen toe, welken den Engel-
„ schen en Hollanderen, by verscheiden' Ver-
„ dragen en Overeenkomsten, verleend wa-
„ ren. 't Bleek niet, by 't Verdrag, of 's Kei-
„ zers onderzaaten, zig in de Spaansche In-
„ dien mogten nederzetten, of niet, schoon
„ zulks den ingezetenen der Vereenigde Ge-
„ westen, uitdrukkelyk, ontzeid geworden was.
„ En zo men begreep, dat zulks den Keizer-
„ schen vrystondt, liep het regelregt aan te-
„ gen het Munstersch Verdrag. De andere
„ punten streeden 'er, insgelyks, mede, zo wel
„ als

et tegen verscheiden' vroeger Verdragen aan- 1725.
ep. Zy verzogten ook, dat de Staaten, te
Madrid en te Weenen, wilden aanhouden op
et wegneemen der billyke bezwaarnissen, wel-
en zy, tegen dit Verdrag, hadden ingebragt
p). En de Staaten waren zo zeer overtuigd
an de redelykheid van dit verzoek, dat zy
unnen Gezanten, by den Keizer en by den Ko-
ing van Spanje, last gaven, om hieromtrent
rnstige Vertoogen te doen, aan beide de Ho-
en. De Gezanten des Konings van Groot Bri-
anje, die zig, tot de handhaavinge van het
Verdrag van Barriere, verbonden hadt, on-
lersteunden hunne poogingen, beide te Ma-
lrid en te Weenen (q). De Heer van der Meer
hadt, reeds in Hooimaand, een Vertoog over-
geleverd aan hunne Katholyke Majesteiten,
waarin hy aangemerkt hadt „ dat de Staaten,
„ zyne Meesters, altoos, hun werk gemaakt
„ hadden van het onderhouden der Verdra-
„ gen; dat zy, in 't byzonder, hadden ge-
„ toond, hoe zeer hun 't belang van Spanje
„ ter herte ging, hebbende zy, tot hiertoe, ge-
„ weigerd te treeden in het viervoudig Ver-
„ bond, welke voordeelen men hun ook aan-
„ gebooden hadt, om hen hiertoe te bewee-
„ gen; dat zy zig, hierom, gevleid hadden,
„ dat zyne Majesteit zig, ten hunnen opzigte,
„ zou gedraagen hebben, niet slegts als hun-
„ nen Bondgenoot, maar zelfs als hunnen be-
„ schermer tegen elk, die eenige inbreuk zou
„ zoeken te doen, op de Verdragen, met hen
„ ge-

Vertoog daartegen, door den Ambassadeur van der Meer, aan 't Spaansche Hof gedaan.

(p) *Voiez* Rousset *Recueil*, *Tom.* II. *p.* 199, 203.
(q) Montgon *Memoir.* *Tom.* I. *p.* 271, 272.

1725. „ geslooten. Doch dát de gedaante der
„ ken nu zo zeer veranderd scheen, dat
„ Majesteit zig gedroeg, als beschermer
„ Maatschappye, die, tegen de trouw der
„ dragen, was opgeregt. Dat 's Konings St
„ dienaars zig vergeefs zogten te behel
„ met de uitvlugt, dat men den Keizer
„ hadt toegestaan dan 't gene met de oude
„ dragen overeen kwam; alzo ligtelyk te
„ was, dat het Weener-Verdrag van Koopl
„ del tegen de Munstersche en Utrecht
„ Verdragen aanliep. By 't Weener-Verdr
„ werdt aan alle Keizerlyke Oorlogs- en Ko
„ vaardyschepen vryheid verleend, om zig
„ komen ververschen in de Spaansche Haven
„ die der Indien niet uitgezonderd, mids me
„ in deezen, geenen Koophandel dreeve. 's Ke
„ zers onderdaanen kreegen ook vryheid,
„ de waaren, welken zy uit de Indien gebr
„ hadden, in Spanje te brengen, zo zy lie
„ deeden blyken, dat deeze waaren, door
„ Oostendesche Maatschappye, herwaard
„ ren gevoerd. Men stondt hun, eindelyk,
„ le de voordeelen toe, welken den Enge
„ schen en Hollanderen, by verscheiden Ver
„ dragen en Overeenkomsten, verleend wa-
„ ren. 't Bleek niet, by 't Verdrag, of 's Kei-
„ zers onderzaaten, zig in de Spaansche In-
„ dien mogten nederzetten, of niet, schoon
„ zulks den ingezetenen der Vereenigde Ge
„ westen, uitdrukkelyk, ontzeid geworden was
„ En zo men begreep, dat zulks den Keizer
„ schen vrystondt, liep het regelregt aan te
„ gen het Munstersch Verdrag. De andere
„ punten streeden 'er, insgelyks, mede, zo we

„ als

1725.

voor het te rug zenden der Infante, eer Ripperda naar Weenen trok: en dat men, hierom, een besluit genomen hadt, om in afzonderlyke handeling te treeden met den Keizer (u). Wyders, scheen Koning George zelf bedugt, dat de Keizer en Spanje zig heimelyk verbonden hadden, om den Pretendent op den troon van Groot-Britanje te stellen. Men hadt, in Engeland, brieven onderschept, geschreeven door Iersche Katholyken, die zig in Spanje onthielden, en meldende „ dat het Verbond, „ onlangs, te Weenen, geslooten, zeer voor„ deelig was voor Koning Jakob." De Engelsche Gezanten, te Weenen en te Madrid, kreegen bevel, om naauwkeuriglyk te onderstaan, of 'er, aan deeze Hoven, ook iet gehandeld werdt, ten behoeve des Pretendents (v). *S. Saphorin*, Gezant van Groot-Britanje aan 't Weener-Hof, kweet zig van deezen last, eer Ripperda nog naar Spanje gekeerd was, en vernam wel haast, dat deeze Gezant zig, in openbaare gezelschappen, in deeze of diergelyke woorden, uitgelaaten hadt: „ Zo Koning George Frankryk „ bystaat, weeten wy den weg wel, om den „ Pretendent op den Troon te zetten. Albe„ roni was een groot man, maar hy beging „ grove misslagen. Het zenden der Spaansche „ Vloote naar Sicilie was een grove misslag. „ Hy moestze naar Engeland gezonden heb„ ben, om den Koning te onttroonen. Ligt „ zou zulks te doen geweest zyn; en als 't eens „ gedaan ware, was de weg gebaand tot ver„ de-

Ripperda's onvoorzigtige taal.

(u) *See* BOLINGBROKES Answer to the Defence of the Enquiry &c. *in his* Works *Vol.* I. *p.* 243, 244.
(v) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 247, 248, 249, 251.

1725. den, met algemeene uitdrukkingen, b… woord (s), zonder dat 'er eenige verand… door te wege gebragt werdt, in 't gene, … Weener-Verdrag van Koophandel, was … gesteld.

XVII. Argwaan over de Weener-Verdragen, in Frankryk en in Engeland.

Het sluiten van dit Verdrag en van de… deren, die, omtrent den zelfden tyd, ge… sen waren, hadt, ondertusschen, merkely… argwaan verwekt aan de Hoven van Ver… les en Londen. Men vondt vreemd, … Spanje zig, zonder bemiddeling van deeze t… Hoven, verdraagen hadt met den Keizer, … men twyfelde niet, of daar was eene heime… ke overeenkomst getroffen, tusschen Karel d… VI. en de Koninginne van Spanje, waa… Frankryk en Groot-Britanje meer belang h… den, dan by de Verdragen, die gemeen g… maakt waren, en welker inhoud wy, hiervoo… hebben medegedeeld. 't Hof van Madrid … wel voor, dat het te rug zenden der Infa… de eenige beweegreden was der naauwe Ve… bindtenisse met den Keizer: doch men liet … niet misleiden, door dit voorgeeven. Men w… dat Ripperda te Weenen geweest was, la… voor dat men, aan 't Fransche Hof, besloo… hadt, de Infante te rug te zenden. Men stel… de, hierom, vast, dat dit te rug zenden het… sluiten der naauwe Verbindtenisse met den … Keizer, misschien, verhaast; doch niet eigenlyk… veroorzaakt hadt (t): hoewel men ook, nie… zonder grond, zou mogen vermoeden, dat he… Spaansche Hof reeds bekommerd geweest wa…

voo…

(s) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 271, 272.
(t) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 239 - 246.

Poolen, in de Egt getreden was, en hierom ook voor eene Vredebreuk met Spanje dugtte. Men twyfelde niet, of de Vereenigde Staaten, misnoegd over 't Weener Verdrag van Koophandel, en verscheiden' andere Duitsche en Noordsche Mogendheden zouden zig beweegen laaten, tot het aanneemen van zulk een Verbond, welk ligtelyk magtiger te maaken zou zyn dan dat van Weenen, en dienen konnen, om de Vrede te bewaaren in Europa. 1725.

XVIII. Het Verdrag van Hanover, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen, wordt gesflooten.

Om aan zulk een Verbond te arbeiden, begaf Koning George zig, in Zomermaand, naar zyne Duitsche Staaten (w). Hier werdt hem, op nieuws, berigt, dat de *Hertog van Wharton*, en zekere *Graham*, beide aanhangelingen van den Pretendent, te Weenen gekomen waren, en naauwe verkeering gehouden hadden met den Russischen Gezant, en met den Heere van Ripperda. Uit Spanje, werden hem diergelyke tydingen overgeschreeven. Hy verzuimde dan geenen tyd, om het ontworpen Verbond te sluiten. De *Graaf van Broglio*, Ambassadeur des Konings van Frankryk, was hem gevolgd naar Hanover, daar hy ook een mondgesprek hieldt met zynen Schoonzoon, den Koning van Pruissen, die zig verklaard hadt voor beschermer der verdrukte Protestanten in Poolen, in Duitschland en elders, en hierom geneigd was, om in een Verbond te treeden, welk hem in staat stelde, tot het kragtiglyk ondersteunen der vervolgden (x). Men tradt, te

(w) Motifs de la Cond. de la Gr. Bret. p. 38, 39. MONTGON Memoir. *Tom* I. *p.* 259, 260, 261, 262.

(x) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 265, 266, 267, 268, 269, 270.

1725. „ dere ondernemingen." Op een' anderen
zou hy gezeid hebben: „ Koning Georg
„ hoorde beter te weeten, wien hy op
„ tuil houdt; want wy hebben de ma
„ handen, om de belangen van den Pr
„ dent, met nadruk, voort te zetten."
Gibraltar spreekende, zou hy zig, in d
voege, hebben laaten hooren: „ Wy w
„ wel, dat deeze Stad onwinbaar is; ma
„ steunen op de maatregels, welken w
„ nomen hebben, om Engeland tot de l
„ vering derzelve te noodzaaken." Ter
gonheid, dat iemant hem, of een' ander'
naam' Heer te Weenen, betuigd hadt, „
„ de Koning van Groot-Britanje, veel
„ zwaarigheid maaken zou, om zig te ve
„ den, tot het handhaaven der Pragm
„ Sanctie," zou men geantwoord hebb
„ Laat hy op zyne hoede zyn; want wy
„ in 't zeker berigt, dat men hem begint
„ de te woeden, in Engeland. Ik weet,"
Ripperda dikwils „ dat het gene ik zeg
„ stond, zal overgebragt worden; ma
„ kreun 't my niet; ja ik spreek zelfs, op
„ men verspreiden zou, 't geene ik zegge."
ke berigten en meer diergelyken bevestigden
Koning George in 't vermoeden, dat 'er, tu
schen den Keizer en Spanje, een heimelyk V
bond, ten zynen nadeele, getroffen was.
besloot dan, het gevaar, welk hem boven
hoofd hing, af te wenden, door het slu
van een naauwer Verbond met den Kon
van Frankryk; die, sedert het te rug zen
der Infante, met de Prinsesse *Maria Leczin*
Dogter van Stanislaus, verkooren Koning

George de I. besluit, zig nader met Frankryk, de Staaten en andere Mogendheden te verbinden.

1725.

„ langs, te Thorn, tegen de Olivasche Vre-
„ de (y), voorgevallen en verrigt was. Zo 't
„ Keizerryk den oorlog verklaaren mogt aan
„ Frankryk, ter oorzaake van den bystand, door
„ dit Ryk, aan de twee andere Bondgenooten
„ beweezen; zouden de Koningen van Groot-
„ Britanje en Pruissen, niet alleen hun aandeel,
„ als Ryksvorsten, niet opbrengen, maar zelfs
„ met Frankryk aanspannen, tot dat de Vre-
„ de hersteld zyn zou. En zo 't Keizerryk iet,
„ ten nadeele der bezittingen des Konings van
„ Frankryk, mogt willen onderneemen, zou-
„ den de twee andere Koningen zulks zoeken
„ te voorkomen, met 'er tegen te stemmen,
„ op den Ryksdag; en zo men, desonaange-
„ zien, besluiten mogt, den oorlog te ver-
„ klaaren aan Frankryk, behielden de twee
„ Koningen de vryheid, om hun aandeel, in
„ manschap, aan 't Ryks Leger te leveren;
„ doch meerder niet (z)."

Aanmerkingen op het Verdrag van Hanover.

Men bespeurt, uit den inhoud van dit Verbond, klaarlyk, dat men, in het zelve, het oog gehad hadt, op de Oostendesche Maatschappye, door het opregten van welke, de voorregten, die sommigen, in 't stuk van den Koophandel, buiten Europa, verkreegen hadden, geoordeeld werden, benadeeld geweest te zyn. Ook behoorde het Verbond de vernietiging deezer Maatschappye wel te bedoelen; zou men de Staaten der Vereenigde Gewesten, gelyk men voorhadt, beweegen, om 'er in te treeden. En hiervan maakten de drie Mogendheden hun

(y) *Zie* XII. *Deel*, *bl.* 481.

(z) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. II. *p.* 127. ROUSSET Recueil, *Tom.* II, *p.* 189.

1725. te Herrenhausen, in onderhandeling. En hi
werdt op den derden van Herfstmaand,
Verbond, tusschen Franryk, Groot-Bri
en Pruissen, getekend, welk, sedert, by
naam van het Verdrag van Hanover, verm
geworden is.

Inhoud van het zelve.

Het bestondt slegts uit *agt* Leden: wa
nog *drie* afgezonderde punten gevoegd wa
De Bondgenooten beloofden „ elkanders
„ ten, Landen, Steden, regten, vryhede
„ voordeelen, zo die zy bezaten, als di
„ behoorden te bezitten, beide buiten e
„ Europa, byzonderlyk met opzigt op
„ Koophandel, te zullen beschermen en h
„ haaven. Zo een hunner aangetast we
„ zouden zy elkanderen bystaan, de Konin
„ van Frankryk en Groot-Britanje, ieder
„ agtduizend knegten en vierduizend paard
„ en de Koning van Pruissen, met driedui
„ knegten en tweeduizend paarden: of s
„ schepen, of geld, naar evenredigheid.
„ zou geene Verdragen aangaan, stryd
„ de belangen van eenen der Bondgenoo
„ De Koning van Frankryk, als verbonde
„ de Westfaalsche Vrede te handhaave, en
„ de Koningen van Groot-Britanje en Pruis-
„ sen, als Leden des Duitschen Ryks, zoude
„ byzonderlyk zorg draagen, dat de rust de
„ zes Ryks niet gestoord werdt. Men zo
„ met gemeene bewilliging, ook andere M
„ gendheden, met naame de Staaten der V
„ eenigde Gewesten, nodigen, om dit Verbo
„ welk vyftien jaaren duuren zou, aan te n
„ men." By de afgezonderde punten, belooi
men „ te zullen doen herstellen, 't *gene*,
„ lang

langs, te Thorn, tegen de Olivasche Vrede (y), voorgevallen en verrigt was. Zo 't Keizerryk den oorlog verklaaren mogt aan Frankryk, ter oorzaake van den bystand, door dit Ryk, aan de twee andere Bondgenooten beweezen; zouden de Koningen van Groot-Britanje en Pruissen, niet alleen hun aandeel, als Ryksvorsten, niet opbrengen, maar zelfs met Frankryk aanspannen, tot dat de Vrede hersteld zyn zou. En zo 't Keizerryk iet, ten nadeele der bezittingen des Konings van Frankryk, mogt willen onderneemen, zouden de twee andere Koningen zulks zoeken te voorkomen, met 'er tegen te stemmen, op den Ryksdag; en zo men, desonaangezien, besluiten mogt, den oorlog te verklaaren aan Frankryk, behielden de twee Koningen de vryheid, om hun aandeel, in manschap, aan 't Ryks Leger te leveren; doch meerder niet (z)." 1725.

Aanmerkingen op het Verdrag van Hanover.

Men bespeurt, uit den inhoud van dit Verbond, klaarlyk, dat men, in het zelve, het oog had hadt, op de Oostendesche Maatschappye, door het opregten van welke, de voorsten, die sommigen, in 't stuk van den Koophandel, buiten Europa, verkreegen hadden, oordeeld werden, benadeeld geweest te zyn. Ook behoorde het Verbond de vernietiging dezer Maatschappye wel te bedoelen, zou men de Staaten der Vereenigde Gewesten, gek men voorhadt, beweegen, om 'er in te treeden. En hiervan maakten de drie Mogendheden hun

(y) *Zie* XII. *Deel*, *bl.* 481.
(z) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. II. *p.* 127. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 189.

1725. hun werk, zo dra 't Verdrag bekragtigd
Men deedt 'er, in Frankryk, de eerste
ning van aan den Ambassadeur Hop, die
den Raadpensionaris Hoornbeek kennis
gaf; en, ingevolge van deszelfs raad,
Franschen Staatsdienaaren en den Engels
Gezant Walpole voorhieldt, dat men den
ten behoorlyke kennis van 't Verdrag ge
moest, zo men hen in het zelve wilde
treeden (a). *Gabriel Jaques de Salignac*, *M*
graaf van Fenelon, Ambassadeur des Konings
Frankryk by de Staaten, die, in 't voorle
jaar, herwaards gekomen was, en, in B
maand deezes jaars, eene pragtige opent
intrede gedaan hadt (b); en de Heeren
en *Meinertzhagen*, Gezanten van Groot-
tanje en Pruissen, deelden hierna den Sta
't Verdrag van Hanover mede, op den der
den van Wynmaand, met ernstig verzoek,
zy, ten spoedigsten, op het aanneemen
het zelve, wilden raadpleegen, en desaang
de een gunstig besluit neemen.

De Staaten worden genodigd om 'er in te treeden.

Onderhandeling hierover, met de Gezanten Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen.

Twee dagen daarna, verklaarden eenige
gevaardigden der Staaten aan de Gezanten,
„ hunne Hoog-Mogendheden den Koningen
„ van Frankryk, Groot-Britanje en Pruisse
„ verpligt waren, voor de uitdrukkelyke n
„ diging, om in 't Verdrag van Hanover
„ treeden; dat zy voorneemens waren,
„ Verdrag te zenden aan de Staaten der
„ zondere Gewesten; maar dat zy, voor
„ dienstig hadden geoordeeld, den Heeren
„

(a) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.*
(b) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 27, 28, 29.

welken, uit het bekommeren of inhouden deezer penningen, zouden konnen ryzen. Door welke ronde verklaaring, hy oordeelde, alle de bedenkelykheden der Staaten, volkomenlyk, te hebben weggenomen: terwyl hy overboodig bleef, om aan 't vervolg der handelinge zo veel gemakkelykheid toe te brengen als men zou konnen verlangen." De Heeren Finch en Meinertzhagen, nog geenen uitdrukkelyken last ontvangen hebbende, om zig in 't geeven van deeze ophelderingen, te voegen by den Markgraave van Fenelon, verklaarden nogtans, niet te twyfelen, of hunne Meesters zouden van dezelfde gedagten zyn. Aangaande den handel van de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden op de Indien, verzekerde Finch, in 't byzonder „ dat de Koning, zyn Meester, voorhadt, het regt der Staaten, in allen deele, te handhaaven (*c*)." 1725.

De algemeene Staaten, verslag van 't gehandelde met de Gezanten der drie Mogendheden bekomen hebbende, zonden 't Verdrag van Hanover, en de ophelderingen aan de Staaten der byzondere Gewesten, met verzoek, om 'er ernstelyk op te raadpleegen. 't Geschiedde, zonder uitstel (*d*). Doch daar verliep een geruime tyd, eer men tot een besluit kwame. De handeldryvende Gewesten neigden eerst en meest tot het aanneemen van het Verdrag, om dat zy 'er de vernietiging der Oostendeſche Maatschappye uit te gemoet zagen. Doch de Gewesten, die weinig of geen belang by den

't Verdrag van Hanover wordt aan de byzondere Gewesten gezonden.

(*c*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 225.
(*d*) Resol. Gener. *Lunæ* 15 *Octob.* 1725.

1725. den Indischen handel hadden, waren bedugt, dat het aanneemen van het Verdrag den Staat in eenen nieuwen Oorlog zou inwikkelen, dien zy, uit al hun vermogen, zogten te voorkomen. Ook duurden de raadpleegingen in de Gewesten langer dan men gedagt hadt, om dat de meesten hoopten, dat het Weener-Hof, eindelyk, besluiten zou, tot het vernietigen der Oostendesche Maatschappye; wanneer de Staaten, naar alle waarschynlykheid, niet gedagt zouden hebben, om het Verdrag van Hanover aan te neemen: 't welk het Weener-Verbond eene sterkte zou hebben gegeven, welke het anders, niet ligt, scheen te zullen konnen verkrygen.

De Keizer en Spanje ontraaden de Staaten het aanneemen van het Verdrag van Hanover.

Het sluiten van 't Verdrag van Hanover, en het nodigen der Staaten tot het zelve verwekte, ondertusschen, zo dra het rugtbaar werdt, merkelyke ontsteltenis, aan de Hoven van Weenen en Madrid. De Keizer gaf zynen Gezant in Spanje, terstond, last, om by hunne Katholyke Majesteiten te wege te brengen, dat zy Groot-Britanje en de Staaten deeden hoopen op eenige nieuwe voordeelen in den Koophandel, die 't nadeel vergoeden mogten, welk zy, uit den handel der Oostendesche Maatschappye, voorzagen. Men zogt de Staaten in 't byzonder te vleijen met deeze hoope, en hen, zo wel als Groot-Britanje, in te wikkelen in eene byzondere handeling, die men voorhadt lang te rekken, op dat zy, midlerwyl, wederhouden mogten worden van het aanneemen van het Verdrag van Hanover, en op dat de Oostendesche Maatschappy meer vastheid verkrygen mogt, dan zy, tot hiertoe, gehad

hadt

welken, uit het bekommeren of inhouden deezer penningen, zouden konnen ryzen. Door welke ronde verklaaring, hy oordeelde, alle de bedenkelykheden der Staaten, volkomenlyk, te hebben weggenomen: terwyl hy overboodig bleef, om aan 't vervolg der handelinge zo veel gemakkelykheid toe te brengen als men zou konnen verlangen." 1725.

e Heeren Finch en Meinertzhagen, nog geen uitdrukkelyken last ontvangen hebbende, n zig in 't geeven van deeze ophelderingen, voegen by den Markgraave van Fenelon, rklaarden nogtans, niet te twyfelen, of hun- Meesters zouden van dezelfde gedagten zyn. angaande den handel van de ingezetenen der ostenrykſche Nederlanden op de Indien, verkerde Finch, in 't byzonder „ dat de Koning, zyn Meester, voorhadt, het regt der Staaten, in allen deele, te handhaaven (c)."

't Verdrag van Hanover wordt aan de byzondere Gewesten gezonden.

De algemeene Staaten, verslag van 't gendelde met de Gezanten der drie Mogendden bekomen hebbende, zonden 't Verdrag n Hanover, en de ophelderingen aan de Staa- der byzondere Gewesten, met verzoek, 'er ernstelyk op te raadpleegen. 't Geschied-, zonder uitstel (d). Doch daar verliep een ruime tyd, eer men tot een besluit kwame. e handeldryvende Gewesten neigden eerst meest tot het aanneemen van het Verdrag, n dat zy 'er de vernietiging der Oostendehe Maatſchappye uit te gemoet zagen. Doch Gewesten, die weinig of geen belang by den

(c) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 225.
(d) Resol. Gener. *Luna* 15 *Octob.* 1725.

1725. den Indischen handel hadden, waren bedu
dat het aanneemen van het Verdrag den S
in eenen nieuwen Oorlog zou inwikkelen, d
zy, uit al hun vermogen, zogten te voo
men. Ook duurden de raadpleegingen in
Geweften langer dan men gedagt hadt,
dat de meeften hoopten, dat het Weener-H
eindelyk, befluiten zou, tot het vernie
der Oostendesche Maatschappye; wanneer
Staaten, naar alle waarschynlykheid, niet
dagt zouden hebben, om het Verdrag van
nover aan te neemen: 't welk het Weener-V
bond eene fterkte zou hebben gegeven, we
het anders, niet ligt, scheen te *zullen* ko
verkrygen.

De Keizer en Spanje ontraaden de Staaten het aanneemen van het Verdrag van Hanover.

Het fluiten van 't Verdrag van *Hanover*,
het nodigen der Staaten tot het zelve verw
te, ondertusschen, zo dra het rugtbaar we
merkelyke ontfteltenis, aan de Hoven van W
nen en Madrid. De Keizer gaf zynen Ge
in Spanje, terftond, laft, om by hunne Kr
lyke Majefteiten te wege te brengen, d
Groot-Britanje en de Staaten deeden ho
op eenige nieuwe voordeelen in den Koopha
del, die 't nadeel vergoeden mogten, we
uit den handel der Oostendesche Maatschap-
pye, voorzagen. Men zogt de Staaten in
byzonder te vleijen met deeze hoope, en he
zo wel als Groot-Britanje, in te wikkelen
eene byzondere handeling, die men voorh
lang te rekken, op dat zy, midlerwyl, wei
houden mogten worden van het aanneem
van het Verdrag van Hanover, en op dat
Oostendesche Maatschappy meer vaftheid v
krygen mogt, dan zy, tot hiertoe, ge
h

„ voorkominge der nadeelige uitwerkselen, 1725.
„ welken hy van de aanneeminge van dit Ver-
„ drag te gemoet zag. De Staaten behoorden,
„ meende hy, ook agt te geeven, dat zy, door
„ deeze aanneeminge, de handhaaving van al-
„ le de regten des Konings van Pruissen, en
„ derhalve ook van zyn regt op de Hertog-
„ dommen Gulik en Berg op zig namen: waar-
„ door men hem meester maaken zou van den
„ Ryn en de Maaze. Men wist ook, hoe zeer
„ men, voorheen, met deezen Vorst, getwist
„ hadt, over 't regt op Gelder: in 't gerust bezit
„ van welke Vesting, men hem nu ook zou
„ belooven te handhaaven. Alle welke rede-
„ nen en meer anderen de Staaten behoorden
„ af te schrikken van de aanneeminge van 't
„ Verdrag van Hanover, en veeleer in dat van
„ Weenen doen treeden (*i*)."

XIX. Handeling met hem, over de Oostendesche Maatschappye.

De Staaten, midlerwyl, begeerig, om te weeten, wat de Keizerlyke Gezant, op 't stuk van den Koophandel, aan te bieden hadt, lieten 't hem afvraagen, door hunne Afgevaardigden. Doch hy antwoordde „ dat hy alleenlyk gelast
„ was, om te verstaan, wat de Staaten vor-
„ derden, en dat hy, zulks vernomen heb-
„ bende, met hen in onderhandeling treeden
„ wilde." Men hervatte „ dat de Staaten niets
„ hadden voor te slaan; maar, gelyk bekend
„ was, de afschaffing van allen handel uit de
„ Oostenryksche Nederlanden op de Indien
„ begeerden, in gevolge van de Verdragen."
De Gezant stelde hierop voor „ dat men, veel-
„ ligt, den handel op de Indien zou konnen
„ be-

(*i*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 316.

1725. „ bepaalen aan zekere Plaatsen, soorten van „ Koopmanschappen en getal van schepen." Doch men verklaarde, van der Staaten zyde, zig niet voldaan te konnen houden, dan met een' volkomen' vernietiging van allen handel op de Indien (k). De Keizerlyke Gezant, voorgeevende, den eisch der Staaten in nadere overweeging te zullen doen neemen, aan 't Weener-Hof, toonde duidelyk, dat hy de handeling slegts zogt te rekken, en de aanneeming van 't Verdrag van Hanover te doen verwylen. De Heer *d'Oliver*, belast met de zaaken van Spanje in den Haage, hielp zyn oogmerk bevorderen; by herhaaling op de Staaten begeerende, dat zy het aanneemen van 't Verdrag van Hanover wilden verschuiven, tot na de overkomst van den *Markgraave van S. Philippe*, Ambassadeur der Kroone van Spanje, die, zo hy voorgaf, voorslagen kwam doen, welken den Staaten, ongetwyfeld, behaagen zouden (l).

Hy levert een dreigend Geschrift in, ter algemeene Staatsvergaderinge.

De Staaten van Gelderland, Holland en Friesland, midlerwyl, genoegzaam besslooten hebbende, het Verdrag van Hanover aan te neemen, raadpleegden nog maar over de voorwaarden, op welken de aanneeming behoorde te geschieden. De Graaf van Konigsek-Erps, hiervan de lugt gekreegen hebbende, verklaarde, schriftelyk, ter algemeene Staatsvergaderinge, op den twintigsten van Wintermaand, „ dat de Keizer en de Koning van Spanje o- „ vereengekomen waren, om zig, *met vereenigde magt*, te verdedigen tegen het *minste* „ *On-*

(k) Resol. Gener. 17 *Dec.* 1725. *bl.* 945. *by* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* II. *p.* 241.

(l) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 193.

„ *ongelyk*, welk hun, of een' van hun, ter oor- 1725.
„ zaake van den Koophandel, zou mogen wor-
„ den aangedaan: zullende de twee Mogend-
„ heden de *minste verhindering*, welke de Staa-
„ ten aan den handel der Oostendesche Maat-
„ schappye zouden mogen toebrengen, aanzien
„ als eene blykbaare inbreuk op de Verdra-
„ gen. Hieruit was," zeide hy wyders „ lig-
„ telyk af te neemen, hoe veel nadeels het aan-
„ neemen van 't Verdrag van Hanover door
„ de Staaten, doen zou aan de gemeene rust
„ van Europa. Doch, besloot hy, zo de Staa-
„ ten nog gezind waren, in minzaame onder-
„ handeling te komen met de twee Mogend-
„ heden, en de aanneeming van 't Verdrag
„ van Hanover te verschuiven tot na de aan-
„ komst van den Ambassadeur van Spanje; hy
„ twyfelde niet, of alle bezwaarnissen zouden,
„ tot wederzydsch genoegen, konnen worden
„ afgedaan (*m*)." Doch de dreigende bewoor-
dingen van dit geschrift stieten de Staaten zo
zeer, dat zy 't, vooreerst, onbeantwoord lie-
ten.

Midlerwyl, kwamen 'er, van wege de voor- **Geschriften, tot aanpryzing van 't Verdrag van Hanover, in 't licht gegeven.**
standers van 't Verdrag van Hanover, eenige
Geschriften in 't licht, waarin de redenen ver-
vat waren, welken de Staaten, naar 't oordeel
der Schryveren, behoorden te beweegen, om in
dit Verdrag te treeden. Zy behelsden, daaren-
boven, eene nadrukkelyke wederlegging van 't
gene, tegen dit Verdrag, en ten voordeele van
dat van Weenen, door den Graave van Ko-
nigsek-Erps en anderen, was bygebragt. Men
wees

(*m*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 244.

1725. „ bepaalen aan zekere Plaatsen, soorten
„ Koopmanschappen en getal van schep
Doch men verklaarde, van der Staaten z
zig niet voldaan te konnen houden, dan
een' volkomen' vernietiging van allen ha
op de Indien (k). De Keizerlyke Gezant,
geevende, den eisch der Staaten in nader
verweeging te zullen doen neemen, aan 't
ner-Hof, toonde duidelyk, dat hy de ha
ling slegts zogt te rekken, en de aanneem
van 't Verdrag van Hanover te doen verw
De Heer *d Oliver*, belast met de zaken
Spanje in den Haage, hielp zyn oogmerk
vorderen; by herhaaling op de Staaten be
rende, dat zy het aanneemen van 't Ver
van Hanover wilden verschuiven, tot na
overkomst van den *Markgraave van S. Phil*
Ambassadeur der Kroone van Spanje, die
hy voorgaf, voorslagen kwam doen, we
den Staaten, ongetwyfeld, behaagen zouden

Hy levert een dreigend Geschrift in, ter algemeene Staatsvergaderinge.

De Staaten van Gelderland, Holland
Friesland, midlerwyl, genoegzaam beslo
hebbende, het Verdrag van Hanover aa
neemen, raadpleegden nog maar over de voo
waarden, op welken de aanneeming hei
de te geschieden. De Graaf van Konigsegg
hiervan de lugt gekreegen hebbende, verklaar
de, schriftelyk, ter algemeene Staatsverga
ringe, op den twintigsten van Wintermaand
„ dat de Keizer en de Koning van Spanje o
„ vereengekomen waren, om zig, *met ver*
„ *nigde magt*, te verdedigen tegen het minst
„ d

(k) Resol. Gener. 17 *Dec.* 1725. *bl.* 945. *by* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 241.
(l) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 193.

„ ſtelling zyner bezwaarniſſen beloofd, en het „ Weener-Hof was te zeer verlicht, dan dat „ het de wapenen zou opvatten, liever dan „ deeze bezwaarniſſen herſtellen, en de Ooſt- „ endeſche Maatſchappy te niet doen. De aan- „ neeming van het Hanoverſch Verdrag zou „ den Staat ook in geene zwaare toeruſtingen „ inwikkelen, om dat de magt der Bondge- „ nooten van dit Verdrag die van het Wee- „ ner-Verdrag wederhouden zou van het bree- „ ken der Verdragen. Het Weener-Hof zogt „ ons het aanneemen van het Verdrag van „ Hanover te ontraaden: doch het boodt ons „ geene voldoening aan op onze bezwaarnis- „ ſen, in 't eerſt meer niet zeggende, dan dat de „ Ooſtendeſche Maatſchappy, veelligt, niet zou „ opgeregt worden, zo zy niet opgeregt ware; „ doch dat 'er 's Keizers waardigheid te zeer „ door zou gekrenkt worden, zo hyze nu we- „ derom te niet deedt. Het Weener-Verdrag, „ welk men ons wilde doen aanneemen, be- „ oogde, derhalve, de vermeerdering onzer „ bezwaarniſſen, daar het Verdrag van Ha- „ nover dezelven zogt te doen wegneemen. „ De Graaf van Konigſek-Erps was, nader- „ hand, wel voor den dag gekomen met eene „ Volmagt, om de bezwaarniſſen, op 't ſtuk „ van den Koophandel, in der minne, by te „ leggen; doch alzo hy niet erkennen wilde, „ dat de Maatſchappy tegen den inhoud der „ Verdragen opgeregt was, hielp hem zyne „ Volmagt niet, om den Staat voldoening te „ verſchaffen. Hy was, hierop, van vriende- „ lyke woorden, tot dreigen gekomen, en hadt „ *verklaard*, dat de Hoven van Weenen en Ma- 1725.

„ drid

1725. „ drid zig, *met vereenigde magt*, zouden kanten tegen elk, die de *minste verbindering* zou toebrengen aan den vryen handel van de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden. Wat was 'er, na zulk eene Verklaaring, toch te hoopen van de voorſlagen, welken de Spaanſche Ambaſſadeur zou komen doen? Vergeefs, vleide men zig, datze den Staat voldoen zouden. De herſtelling der bezwaarniſſen, waarover de Staat klaagde, was niet te vinden, dan in de aanneeming van het Hanoverſch Verdrag (*n*)." Naderhand, kwamen 'er nog verſcheiden' ſchriften, voor en tegen 't Verdrag van Hanover, in 't licht (*o*); doch om dat zy meer op het Duitſche Ryk zagen, dan op den Staat der Vereenigde Nederlanden, agten wy 't onnoodig, van den inhoud derzelven, hier, byzondere melding te maaken. De Graaf van Konigſek-Erps hadt, zo geloofd werdt, zyn werk gemaakt, om den Heer Gualterus Hennequin, Oud-Burgemeeſter van Rotterdam, over te haalen, om in Zeeland tegen de aanneeming van het Verdrag van Hanover te arbeiden; waarover, en vooral over zekere briefwiſſeling met *Bouciquault*, een afhangeling van Spanje, en met *François Michiel Janiçon*, in den Haage; en over het doen van zekere voorſlagen tot Verdrag aan het Spaanſche Hof, zonder daartoe van hoogerhand gemagtigd te zyn, Hennequin naderhand in moeijelykheid raakte (*p*); ſchoon my niet klaarlyk gebleeken is,

(*n*) 1re & 2de Lettre d'un Membre de la Prov. de ---- *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* II. *p.* 273, 283.

(*o*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 301, 305, 310, 331.

(*p*) Reſol Holl 22 *Maart*, 15 *May*, 10 *Juny*, 9 *July*, 11, 17 *Sept.* 1727. *bl.* 372, 594, 662, 717, 824, 845. *Secr. Reſol.* Holl. 3, 11 *Oct.* 1727. VII. *Deel*, *bl.* 848, 856.

ſtelling zyner bezwaarniſſen beloofd, en het Weener-Hof was te zeer verlicht, dan dat het de wapenen zou opvatten, liever dan deeze bezwaarniſſen herſtellen, en de Ooſtendeſche Maatſchappy te niet doen. De aanneeming van het Hanoverſch Verdrag zou den Staat ook in geene zwaare toeruſtingen inwikkelen, om dat de magt der Bondgenooten van dit Verdrag die van het Weener-Verdrag wederhouden zou van het breeken der Verdragen. Het Weener-Hof zogt ons het aanneemen van het Verdrag van Hanover te ontraaden: doch het boodt ons geene voldoening aan op onze bezwaarnisſen, in 't eerſt meer niet zeggende, dan dat de Ooſtendeſche Maatſchappy, veelligt, niet zou opgeregt worden, zo zy niet opgeregt ware; doch dat 'er 's Keizers waardigheid te zeer door zou gekrenkt worden, zo hyze nu wederom te niet deedt. Het Weener-Verdrag, welk men ons wilde doen aanneemen, beoogde, derhalve, de vermeerdering onzer bezwaarniſſen, daar het Verdrag van Hanover dezelven zogt te doen wegneemen. De Graaf van Konigſek-Erps was, naderhand, wel voor den dag gekomen met eene Volmagt, om de bezwaarniſſen, op 't ſtuk van den Koophandel, in der minne, by te leggen; doch alzo hy niet erkennen wilde, dat de Maatſchappy tegen den inhoud der Verdragen opgeregt was, hielp hem zyne Volmagt niet, om den Staat voldoening te verſchaffen. Hy was, hierop, van vriendelyke woorden, tot dreigen gekomen, en hadt *verklaard*, dat de Hoven van Weenen en Ma-

„ drid

1725.

1725. „ drid zig, *met vereenigde magt*, zoudenb
„ ten tegen elk, die de *minste verbindering*
„ toebrengen aan den vryen handel van de
„ gezetenen der Oostenrykſche Nederlan
„ Wat was 'er, na zulk eene Verklaaring, toe
„ hoopen van de voorſlagen, welken de Sp
„ ſche Ambaſſadeur zou komen doen? V
„ geefs, vleide men zig, datze den Staa
„ doen zouden. De herſtelling der bezw
„ niſſen, waarover de Staat klaagde, was
„ te vinden, dan in de aanneeming van
„ Hanoverſch Verdrag (*n*)." Naderhand, k
men 'er nog verſcheiden' ſchriften, voor e
gen 't Verdrag van Hanover, in '*t licht* (
doch om dat zy meer op het Duitſche Ryk
gen, dan op den Staat der Vereenigde Ne
landen, agten wy 't onnoodig, van den inh
derzelven, hier, byzondere melding te maal
De Graaf van Konigſek-Erps hadt, zo gel
werdt, zyn werk gemaakt, om den Heer G
terus Hennequin, Oud-Burgemeeſter van A
terdam, over te haalen, om in Zeeland te
de aanneeming van het Verdrag van Han
te arbeiden; waarover, en vooral over z
briefwiſſeling met *Bouciquault*, een afh
van Spanje, en met *François Michiel Ja*
in den Haage; en over het doen van
voorſlagen tot Verdrag aan het Spaanſche
zonder daartoe van hoogerhand gemagtigd
zyn, Hennequin naderhand in moeijelyk
raakte (*p*); ſchoon my niet klaarlyk gebleel

(*n*) 1re & 2de Lettre d'un Membre de la Prov. de ...
le Recueil *de* ROUSSET *Tom.* II. *p.* 273, 283.
(*o*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 301, 305, 310.
(*p*) Reſol Holl. 22 *Maart*, 15 *May*, 10 *Juny*, 9 *July*,
17 *Sept.* 1727. *bl.* 372, 594, 662, 717, 824, 845. Secr. R.
Holl. 3, 11 *Oct.* 1727. VII. *Deel*, *bl.* 848, 856.

verkeerde maatregels genomen, en dat zyn dreigen slegts gediend hadt, om de Staaten, byzonderlyk die van Holland, sterker te doen neigen tot de aanneeminge van het Verdrag van Hanover. Hy besloot, hierom, van toon te veranderen, en leverde, op den veertienden van Louwmaand des jaars 1726, een nieuw Geschrift over, waarin hy den Staaten voorhieldt „ hoe zeer het tot hunnen roem, en „ tot bevordering van hun waar belang strekken zou, zo zy konden goedvinden, in 't „ Verdrag van Weenen te treeden (*w*)." Oliver boodt hun, ten zelfden dage, de bemiddeling des Konings van Spanje aan in de geschillen over den Koophandel, tusschen hen en den Keizer. Ook gaf hy te kennen, dat de Koning, zyn Meester, hun eenige nieuwe voordeelen in den Koophandel wilde toestaan (*x*). De Ambassadeur der Staaten aan 't Hof van Madrid kreeg ook berigt, van den Markgraave de la Paz en van den Hertoge van Ripperda, die nu tot eersten Staatsdienaar verheeven was, dat hunne Katholyke Majesteiten gezind waren, den Staaten genoegen te geeven, omtrent de zaak der Oostendesche Maatschappye, op hem begeerende, dat hy zig deedt voorzien van eene nieuwe Volmagt, om hierover in onderhandeling te treeden. Doch Van der Meer, oordeelende, zo wel als de Engelsche Gezant Stanhope, dat men de handeling slegts zogt te rekken, om de aanneeming van het Verdrag van Hanover te voorkomen, antwoordde „ dat „ de

1725.

een zagter Geschrift over aan de Staaten.

1726.

Handeling der Staaten met Spanje.

(*w*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II, *p.* 246.
(*x*) ROUSSET *ubi supra p.* 250.

1725. Lyst der inkomende en uitgaande Regten gesteld, ter algemeene Staatsvergader. Doch Zeeland maakte zwaarigheid, om d ven af te kondigen, dan onder voorwaar die den anderen Gewesten, met naame land, niet behaagden (*s*). De meeste L van Zeeland verstonden daarna, dat men Plakaat en de Lyste zou konnen bewill voor den tyd van drie jaaren. Doch Mi burg (*t*) en Veere verschilden van de ov Leden. Eindelyk, kwamen zy allen over om 't Plakaat en de Lyst, voor een jaar, a neemen (*u*). De regten werden, sedert, op voorgenomen voet geheeven, doch niet die eenpaarigheid, welke men verwagt h onaangezien de Wethouders der *voornaam* Steden, eerlang, by eede beloofden, de mi len te water te zullen handhaaven (*v*). bespeurde men haast, dat nieuwe Lyst 't Plakaat, in meer dan één opzigt, verb ring vorderden. Men sloeg, sedert, de h aan deeze verbetering. Doch daar verlie nog veele jaaren, zonder dat de Gewe elkanderen, hierover, konden verstaan, behooren.

XX. De Keizerlyke Gezant levert De Graaf van Konigsek-Erps, geen an ontvangende op het dreigend Geschrift hy, onlangs, ter algemeene Staatsvergad ge, hadt ingeleverd, bemerkte te laat, da ve

(*s*) Resol. Gener. *Mercur.* 28 Nov. 1725. *bl.* 882. Resol. Holl. 10 *Oct.* 14 *Nov.* 1725. *bl.* 770, 882. Notul. Zeel 17 1725. *bl.* 262.

(*t*) Extr. *uit de* Resol. van Weth en Raat der Stad Midd van 17 *Maart* 1725.

(*u*) Notul. Zeel. 12, 13 *Dec.* 1725. *bl.* 360, 361, 362.

(*v*) Resol. Holl. 10 *Oct.* 1725. *bl.* 782. 9 *Febr.* 1729. *bl.*

Midlerwyl, hadden de Staaten beslooten, den Graave van Konigsek-Erps te antwoorden, gelyk zy, op den vierentwintigsten van Louwmaand, deeden „ dat zy nog genegen „ bleeven, om het goed verstand en de vriendschap met zyne Keizerlyke en Katholyke „ Majesteit te onderhouden; maar dat zy „ gevoelig getroffen geweest waren, door de „ opregting der Oostendesche Maatschappye, „ zo regelregt strydig met het Verdrag van „ Munster, en met eene bezitting van meer „ dan zeventig jaaren; dat zy, hierover, reeds „ voorlang, geklaagd hadden; doch geene vol„ doening bekomen op hunne klagten. Dat „ het Verdrag van Hanover, waartoe zy ge„ nodigd werden, niemant beledigde, en slegts „ verdedigend was. Dat hunne raadpleegin„ gen, over de aanneeminge van dit Verdrag, „ nogtans, tot genoegen van zyne Keizerlyke „ en Katholyke Majesteit, zouden konnen ge„ staakt worden, zo 't hem behaagen mogt, „ hunne bezwaarnissen over 't stuk van den „ Koophandel weg te neemen. Dat men 't, „ ondertusschen, niet vreemd vinden moest, „ dat zy niet konden bewilligen in de voorsla„ gen, door den Graave van Konigsek-Erps, „ by wege van gesprek, gedaan op het byleg„ gen der geschillen, over de Vaart op de „ Indien; alzo deeze voorslagen onderstelden, „ dat die Vaart, uit de Oostenrykſche Neder„ landen, zou aangehouden worden; 't welk „ zy, als strydig met de Verdragen, en voor „ hunnen staat ten hoogste nadeelig aanzagen. „ Dat zy ook geringe verwagting hebben moes„ ten van zulk eene onderhandeling, gemerkt

1726.

Antwoord der Staaten op de jongste Geschrif. ten van den Keizerlyken Gezant.

1726. „ de Staaten, zyne Meesters, niet z
„ konnen nalaaten, eene lyn te trekke
„ zyne Majesteit van Groot-Britanje."
leverde hy, in Sprokkelmaand, een V
in aan den Koning, strekkende, om aan
nen, hoe zeer het Weener-Verdrag van
handel en de opregting der Oostendesche
schappye streede met de voorgaande
gen (y). De handeling, die, ten zelfde
tusschen den Hertoge van Ripperda en
gelsche en Staatsche Gezanten, aange
werdt, liep, derhalve, vrugteloos af (z)
perda deedt zyn best, om argwaan te v
ken tusschen Groot-Britanje en de S
den Heere van der Meer, afzonderlyk,
houdende „ dat Koning George *niet zo*
„ rig was van een byzonder Verdrag,
„ scheen; en slegts eenige nieuwe *voor*
„ zogt, in den Koophandel op Amerika."
zogt hy hem te beduiden, dat 'er op *Fra*
geen staat te maaken was. Doch alzo h
gelyke wyze, van Frankryk en van de
ten sprak, met Stanhope, ontdekten de
Gezanten, die elkanderen, in vertrouwen
dedeelden, 't gene Ripperda hun, afz
lyk, voorhieldt, haast, dat 'er op 't g
van den Spaanschen Staatsdienaar niet
wen was: en dat hy, zo wel als 't Wene
Hof, niet anders beoogde, dan de Staa
te houden van het aanneemen des Han
schen Verdrags (a).

(y) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* I. *Piec. Justif.*
p. 577.
(z) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 312—324.
(a) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 326—332.

Midlerwyl, hadden de Staaten beslooten, 1726.
en Graave van Konigsek-Erps te antwoor-
en, gelyk zy, op den vierentwintigsten van
ouwmaand, deeden „ dat zy nog genegen
bleeven, om het goed verstand en de vriend-
schap met zyne Keizerlyke en Katholyke
Majesteit te onderhouden; maar dat zy
gevoelig getroffen geweest waren, door de
opregting der Oostendesche Maatschappye,
zo regelregt strydig met het Verdrag van
Munster, en met eene bezitting van meer
dan zeventig jaaren; dat zy, hierover, reeds
voorlang, geklaagd hadden; doch geene vol-
doening bekomen op hunne klagten. Dat
het Verdrag van Hanover, waartoe zy ge-
nodigd werden, niemant beledigde, en slegts
verdedigend was. Dat hunne raadpleegin-
gen, over de aanneeminge van dit Verdrag,
nogtans, tot genoegen van zyne Keizerlyke
en Katholyke Majesteit, zouden konnen ge-
staakt worden, zo 't hem behaagen mogt,
hunne bezwaarnissen over 't stuk van den
Koophandel weg te neemen. Dat men 't,
ondertusschen, niet vreemd vinden moest,
dat zy niet konden bewilligen in de voorsla-
gen, door den Graave van Konigsek-Erps,
by wege van gesprek, gedaan op het byleg-
gen der geschillen, over de Vaart op de
Indien; alzo deeze voorslagen onderstelden,
dat die Vaart, uit de Oostenrykscher Neder-
landen, zou aangehouden worden; 't welk
zy, als strydig met de Verdragen, en voor
hunnen staat ten hoogste nadeelig aanzagen.
Dat zy ook geringe verwagting hebben moes-
ten van zulk eene onderhandeling, gemerkt

Antwoord der Staaten op de jongste Geschriften van den Keizerlyken Gezant.

 „ men

1726. „ gen, welken de Markgraaf van S. Philippe „ zou komen doen, te hooren en te overweegen: evenveel, wat zy, omtrent het Verdrag „ van Hanover, mogten besllooten hebben (*d*)."

De Keizerlyke Gezant beweert, dat het Munstersch Verdrag de Oostenrykische Nederlanders niet van de Vaart op de Indien uitsluit.

De Graaf van Konigsek-Erps antwoordde, veertien dagen na 't ontvangen van der Staaten bescheid „ dat hy met bevreemding gezien „ hadt, hoe zy alle onderhandeling, tot bylegging der gereezen' geschillen, scheenen te „ willen afsnyden; daar elk immers zyn regt „ behieldt, zo men 't al, onder 't handelen, „ niet eens kon worden. Zyne Keizerlyke en „ Katholyke Majesteit was, vervolgde hy, volkomen verzekerd, dat hy, als de opperste „ magt hebbende, zynen Onderdaanen verlof „ geeven mogt, om alomme met vrye volken „ te handelen: hy vondt, in het Verdrag van „ Munster, niets, welk hem dit regt benam. „ De Spanjaards alleen mogten, volgens dit „ Verdrag, hunne Vaart in de Indien niet „ verder uitbreiden: de ingezetenen de Vereenigde Gewesten mogten niet handelen op „ de Kastiliaansche Plaatsen, en men mogt wederzyds niet vaaren op Plaatsen, daar de „ eene of de andere der handelende Mogendheden Sterkten of Logien gestigt hadt. Aan „ deeze verbindtenissen wilde de Keizer zig „ houden. De Ingezetenen der Oostenrykische „ Nederlanden, die, te vooren, door de Kroone van Spanje, waren uitgesllooten geweest „ van de Vaart op de Indien, waren nu, door „ deeze zelfde Kroone, in derzelver natuurlyke vryheid hersteld. De verklaaringen, door „ hem,

(*d*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 252.

„ hem, te vooren gedaan, moesten de Staa- 1726.
„ ten niet beletten met hem in nadere hande-
„ ling te treeden, over de Vaart der Oosten-
„ rykſche Nederlanderen op de Indien. De
„ Mogendheden, die 't Verdrag van Hanover
„ getekend hadden, zogten de behoudenis der
„ ruste van Europa niet, en hielden de opreg-
„ ting der Oostendesche Maatschappye voor
„ een bekwaam voorwendsel, om deeze rust
„ te stooren. Hierom, vergden zy de Staaten,
„ in dit Verdrag te treeden: doch hiertoe was
„ geene reden, zo men hun, in 't stuk van den
„ Koophandel, genoegen gave; 't welk niet
„ geschieden kon, als men 'er niet over han-
„ delde. De Keizer, zyn Meester, wilde, zo
„ men tot handeling kwame, al wat in zyn
„ vermogen was aanwenden, om dezelve, tot
„ wederzydsch genoegen, te doen uitvallen.
„ Ondertusschen, hoopte hy, dat zy 't Ver-
„ drag van Hanover zouden van de hand wy-
„ zen, en veeleer dat van Weenen aanvaar-
„ den, waarvan het Verdrag van Koophandel,
„ schoon 't de Staaten anders begreepen, ge-
„ heel geen gedeelte was (*e*)."

Oliver, van zynen kant, den Graave van Konigsek-Erps in de hand willende werken, leverde den Staaten, op den zesden van Sprokkelmaand, eenen ernstigen Brief van den Koning van Spanje over, waarby de aanbiedingen, te vooren, uit 's Konings naam, geschied, schriftelyk, vernieuwd werden, maar, tevens, te kennen gegeven, dat zyne Katholyke Majesteit, in geval van oorlog, niet zou konnen na-

Ernstige brief des Konings van Spanje aan de Staaten.

(*e*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* II. *p.* 262.

1726. nalaaten, den Keizer by te staan, en 's Keizers vyanden te houden voor de zynen (*f*). Doch de Staaten, niet zeer ontzet voor deeze bedreigingen, wilden niet luisteren naar voorslagen, zo lang men onderstelde, dat de Oostendesche Maatschappy in wezen behoorde te blyven (*g*). Ook verstondt men, hier te Lande, „ dat het aanneemen van het Verdrag van Hanover de rust van Europa alleen stooren kon, „ wanneer de Keizer en Spanje, gelyk Konigsek-Erps gedreigd hadt, met vereenigde „ magt, de minste belemmering van den Indischen handel der Oostenrykschen Nederlanderen zouden zoeken te wreeken. Of was „ het, merkte men, wyders, aan, den Bondgenooten van het Hanoversch Verdrag slegts „ te doen om een voorwendsel tot het stooren „ der algemeene ruste, en zogtenze, hierom, „ de Staaten, misnoegd over het opregten der „ Oostendesche Maatschappye, te beweegen „ tot het aanneemen van dit Verdrag; waarom „ benam het Weener-Hof hun dit voorwendsel niet, door den Staaten, over 't stuk van „ den Koophandel, genoegen te geeven (*h*)?"

Holland besluit in 't Verdrag van Hanover te treeden.

De poogingen van Konigsek-Erps en Oliver verhinderden de Staaten van Holland niet, op den agtsten van Sprokkelmaand, tot een besluit te komen, om het Verdrag van Hanover, onder zekere bepaalingen, aan te neemen. Zy gaven 'er, terstond, kennis van, ter algemeene Staatsvergaderinge (*i*). Doch daar verliepen

(*f*) ROUSSET *ubi supra p.* 268, 269.
(*g*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 391 — 400.
(*h*) 2de Lettre *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 286, 287.
(*i*) Resol. Holl. 8 *Febr.* 1726.

en nog eenige maanden, eer de meeste overige Gewesten het voorbeeld van Holland volgden. 1726.

Drie dagen hierna, kwam de Markgraaf de S. Philippe, dien men zo lang te gemoet gezien hadt, in den Haage aan (k). Doch hy hieldt zig langer dan drie weeken stil, zonder eenigen voorslag te doen aan de Staaten: naderhand, voorwendende, dat hy 't gelaaten hadt, om eerst af te wagten, wat de Staaten antwoorden zouden op den brief zyns Meesters. Eindelyk, leverde hy, den zevenden van Lentemaand, een Vertoog over, behelzende „ dat de Keizer, op de Byeenkomst te Kamerryk, niet geweigerd hadt, de bemiddeling „ aan te neemen van eenen Vorst uit het Huis „ van Bourbon, met welk Huis hy, werkelyk, „ in oorlog was; dat Spanje, op die zelfde Byeenkomst, het middelaarschap van Groot-Britanje hadt aangenomen; schoon toen „ naauw verbonden met den Keizer. Dat de „ Staaten, hierom, ook geene zwarigheid behoorden te maaken, om zig te bedienen van „ het middelaarschap des Konings van Spanje, welk hun, voorheen, aangebooden was, „ en nog werdt aangebooden. Te minder, „ daar de Koning de bezwaarnissen, die zy, „ tegen zyne onderzaaten, in Spanje en in de „ Indien, hadden, wilde doen onderzoeken, en „ naar regt afdoen. Ook zou het Weener-Verdrag hem niet beletten, hun nieuwe voordeelen in den Koophandel toe te staan. Gaarne hadt hy, wyders, vernomen, dat de Staaten, wat zy ook omtrent het Verdrag van „ Ha-

XXI. Voorslag van den Markgraave de S. Philippe, Ambassadeur van Spanje, aan de Staaten.

(k) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 401.

1726. nalaaten, den Keizer by te ſtaan, en 's K
vyanden te houden voor de zynen (*f*).
de Staaten, niet zeer ontzet voor deez
dreigingen, wilden niet luiſteren naar vo
gen, zo lang men onderſtelde, dat de O
deſche Maatſchappy in wezen behoorde t
ven (*g*). Ook verſtondt men, hier te L
„ dat het aanneemen van het Verdrag va
„ nover de ruſt van Europa alleen ſtooren
„ wanneer de Keizer en Spanje, gelyk K
„ ſek-Erps gedreigd hadt, met veree
„ magt, de minſte belemmering van den
„ ſchen handel der Ooſtenrykſche Ned
„ deren zouden zoeken te wreeken. Of
„ het, merkte men, wyders, aan, den Bo
„ nooten van het Hanoverſch Verdrag
„ te doen om een voorwendſel tot het ſto
„ der algemeene ruſte, en zogtenze, hie
„ de Staaten, misnoegd over het opregt
„ Ooſtendeſche Maatſchappye, te bewe
„ tot het aanneemen van dit Verdrag; wa
„ benam het Weener-Hof hun dit voorw
„ ſel niet, door den Staaten, over 't ſtu
„ den Koophandel, genoegen te geeven
Holland besluit in 't Verdrag van Hanover te treeden. De pooginingen van Konigſek-Erps e
verhinderden de Staaten van Hollan
op den agtſten van Sprokkelmaand, tot
ſluit te komen, om het Verdrag van Han
onder zekere bepaalingen, aan te neemen
gaven 'er, terſtond, kennis van, ter algem
ne Staatsvergaderinge (*i*). Doch daar ve

(*f*) ROUSSET *ubi ſupra p.* 268, 269.
(*g*) MONTGON *Memoir. Tom.* I. *p.* 391—400.
(*h*) 2de Lettre *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 28
(*i*) Reſol. Holl. 8 *Febr.* 1726.

„ den. Ondertusschen, zou het den Keizer niet 1726.
„ voegen, den Staaten, eer men in onderhan-
„ deling tradt, veele voordeelen aan te bie-
„ den: 't welk men aan vreeze, dat zy in 't
„ Hanoversch Verdrag mogten treeden, zou
„ konnen toeschryven. Ook zou 's Keizers eer
„ niet gehengen, de eerste voorslagen te doen,
„ na dat men de wapenen reeds zou opgevat
„ hebben. Men moest dan, zonder uitstel, tot
„ handeling komen. En geene Mogendheid
„ was zo bekwaam als de Koning van Span-
„ je, om den Keizer tot edelmoedige gevoe-
„ lens te beweegen. Hy was, op 't naauwst,
„ met hem verbonden. En naardemaal de Staa-
„ ten zelven erkend hadden, dat zy, altoos,
„ in staat zouden zyn, om nieuwe voorslagen
„ te hooren; zo boodt hy hun, uit den naam
„ van den Koning, zynen Meester, een Ver-
„ drag aan, welk twee punten, afhangkelyk
„ van elkanderen, insluiten zou: *vooreerst*, dat
„ de Koning de nadeelen zou doen herstellen,
„ welken den Staaten, tegen den inhoud van
„ eenig Verdrag, te vooren met Spanje ge-
„ slooten, waren aangedaan: *ten tweeden*, dat
„ hy, by den Keizer, zou zoeken te wege
„ te brengen, dat de geschillen, welken de Staa-
„ ten met hem hadden, in der minne, werden
„ bygelegd, zo dat zy geene reden meer heb-
„ ben zouden tot klaagen. Ten deezen einde,
„ verzogt hy, dat zy hunne bezwaarnissen, re-
„ gelregt, aan den Koning wilden openleggen,
„ daar zy, met hulp van den Hertoge van Rip-
„ perda, eenen hunner Landsluiden, en zynen
„ Staatsdienaar, zouden konnen overwoogen
„ worden. Ook hoopte hy, dat zy de aannee-

„ ming

1726. „ ming van het Verdrag van Hanover, welke
„ de handeling met den Keizer zeer moeilyk
„ maaken zou, zo lang zouden uitstellen: konnende hy hun verzekeren, dat zy meer voordeels te wagten hadden van een minnelyk
„ Verdrag, dan zy zig, immer, van eenig geweldig besluit zouden mogen toeleggen (*l*)."

De taal, waarmede de Spaansche Ambassadeur de handeling begon, verschilde veel van de taal, die 't Hof van Madrid, tot hiertoe, gevoerd hadt. De S. Philippe, doorleerd in de konst van handelen met vreemde Mogendheden, sloeg nog vleijender toon dan de Graaf van Konigsek-Erps, in zyn jongste Vertoog, gedaan hadt. Doch men verstondt, hier, in 't gemeen, dat de beide Gezanten, 't zy ze dreigden of vleiden, niet anders beoogden, dan de Staaten af te houden van het Verdrag van Hanover, en de handeling, over derzelver bezwaarnissen in 't stuk van den Koophandel, over te brengen naar Spanje, daar menze zou konnen rekken, zonder einde (*m*). Ook beschuldigde men den Hertoge van Ripperda van grove onvoorzigtigheid, in het opstellen van den brief des Konings van Spanje, die niet slegts in 't Spaansch geschreeven, en Yo el Rey, *Ik de Koning* getekend was (2); maar, daarbenevens, verscheiden' dreigende uitdrukkingen

(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 2.

(*m*) 3e Lettre *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p* 293. MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 403.

(2) Men hadt zig, hier te Lande, ten tyde der handelinge over het twaalfjaarig Bestand, reeds gestooten aan deeze wyze van schryven en ondertekenen. *Zie* IX. Deel, bl. 279, 285.

en. Ondertusschen, zou het den Keizer niet 1726.
voegen, den Staaten, eer men in onderhandeling tradt, veele voordeelen aan te bielen; 't welk men aan vreeze, dat zy in 't Hanoversch Verdrag mogten treeden, zou konnen toeschryven. Ook zou 's Keizers eer niet gehengen, de eerste voorslagen te doen, na dat men de wapenen reeds zou opgevat hebben. Men moest dan, zonder uitstel, tot handeling komen. En geene Mogendheid was zo bekwaam als de Koning van Spanje, om den Keizer tot edelmoedige gevoelens te beweegen. Hy was, op 't naauwst, met hem verbonden. En naardemaal de Staaten zelven erkend hadden, dat zy, altoos, in staat zouden zyn, om nieuwe voorslagen te hooren; zo boodt hy hun, uit den naam van den Koning, zynen Meester, een Verdrag aan, welk twee punten, afhangkelyk van elkanderen, insluiten zou: *vooreerst*, dat de Koning de nadeelen zou doen herstellen, welken den Staaten, tegen den inhoud van eenig Verdrag, te vooren met Spanje geslooten, waren aangedaan: *ten tweeden*, dat hy, by den Keizer, zou zoeken te wege te brengen, dat de geschillen, welken de Staaten met hem hadden, in der minne, werden bygelegd, zo dat zy geene reden meer hebben zouden tot klaagen. Ten deezen einde, verzogt hy, dat zy hunne bezwaarnissen, regelregt, aan den Koning wilden openleggen, daar zy, met hulp van den Hertoge van Ripperda, eenen hunner Landsluiden, en zynen Staatsdienaar, zouden konnen overwoogen worden. Ook hoopte hy, dat zy de aanneeming

„ ming

1726. „ midlerwyl, lief, dat uit dit verzuim van ant-
„ woord, geen ander nadeel gevolgd was, dan
„ dat zy eenige dagen langer verſteken waren
„ gebleeven van het Vertoog, welk de Mark-
„ graaf de S. Philippe hun hadt gelieven over
„ te leveren. Gaarne hadden zy, wyders, in
„ dit Vertoog, gezien, dat zyne Katholyke
„ Majeſteit niets bedoelde dan de behoudenis
„ der algemeene ruſte van Europa. Zy hadden
„ ook geen ander oogmerk; waarvan zy ver-
„ zogten, dat de Koning zig verzekerd wilde
„ houden. 't Weener-Verdrag van Vrede ver-
„ oorzaakte hun ook geene ongeruſtheid. Zy
„ vreesden alleenlyk, dat het Verdrag van
„ Koophandel, en de verdere verbindteniſſen,
„ welken, op het Verdrag van Vrede, gevolgd
„ waren, moeilykheid zouden veroorzaaken.
„ In 't Verdrag van Koophandel, waren de
„ wezenlykſte belangen van den Staat, de
„ Vaart op de Indien betreffende, ten beſte
„ gegeven, tegen den inhoud van verſcheiden'
„ Verdragen. Men hadt hunnen onderzaaten
„ ook merkelyk verongelykt, in 't ſtuk van den
„ Koophandel, beide in Spanje en in volle zee,
„ tegen den inhoud der Utrechtſche Vrede.
„ Nogtans, hielden zy de herhaalde aanbie-
„ ding van 's Konings bemiddeling, tuſſchen
„ den Keizer en hen, voor een blyk zyner op-
„ regte vriendſchap te henwaards. Alleenlyk,
„ twyfelden zy, of zyne Majeſteit, na de naau-
„ we verbindteniſſen, in welken hy met den
„ Keizer getreden was, het middelaarſchap
„ wel, met de vereiſchte onzydigheid, zou kon-
„ nen waarneemen. Immers, hadt hy zig ver-
„ bonden, om den Indiſchen handel der Ooſt-

„ en-

a behelsde, welken niet overeenkwamen met aanbiedingen van 's Konings bemiddeling, den zelfden Brief te vinden, en nog minder t de vleijende taale van den Markgraave de Philippe. Men kon zig, derhalve, niet goeds looven van eene handeling, die, door zulk n' Staatsdienaar, stondt bestierd te worden). De Staaten antwoordden den Markgraaook, op den zestienden van Lentemaand, dat zy, ongaarne, verstaan hadden, dat hy, Heer Ambassadeur, eenige dagen uitgesteld hadt, hun zyne voorslagen te doen, om dat zy nog niet hadden geantwoord op den brief, waarmede zyne Katholyke Majesteit hen wel hadt willen vereeren. Dat zy zulks niet hadden gedaan, ten deele, om dat de brief in 't Spaansch opgesteld, en op eene ongebruikelyke wyze ondertekend was; doch voornaamlyk, om dat hun antwoord aan den Sekretaris d'Oliver, op den vierentwintigsten van Louwmaand, gegeven, voor een antwoord op 's Konings brief kon doorgaan, waarin zyne Majesteit, ongetwyfeld, berusten zou, zo dra hy 'er kennis van kreeg. De brief behelsde meer niet, dan 't geene d'Oliver reeds gezeid hadt, en zy konden de herhaalde verklaaring, dat de Koning eenerlei belang rekende te hebben met den Keizer, niet anders aanzien, dan als eene waarschuwing, wegens 't gene zy te wagten hadden: op welke waarschuwing, zy niet gedagt hadden, dat zyne Majesteit eenig antwoord verwagt zou hebben. 't Was hun, „ mid-

1726.

De Staaten antwoorden hem omstandiglyk.

(*) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 493, 494, 495.

1726. „ Verdragen, tusschen Spanje en hen, of
„ op Verdragen, tusschen Spanje en andere Mogendheden gesloten. In 't eerste geval, zouden zy gaarne hunne bezwaarnissen zien weggenomen. In 't laatste geval, vorderden zy geene verandering in de gemaakte Verdragen. Doch naardemaal zy, volgens de Verdragen, moesten gehandeld worden, als de meest begunstigde volken, vorderden zy alleenlyk, dat dit Verdrag werdt naargekomen, en dat vernietigd werdt, 't gene, hiertegen, ondernomen was, byzonderlyk, 't gene, by het Weener-Verdrag van Koophandel, tot handhaavinge van de Vaart der Oostenrykſche Nederlanderen op de Indien, was beraamd. Aangaande het *tweede* voorstel, zouden zy 't voor eene groote gunst rekenen, zo zyne Majesteit deezen Koophandel, geheellyk, kon doen staaken. 't Was hun, wyders, lief geweest, te zien, dat zyne Majesteit, zo wel als zy, van oordeel was, dat het Verdrag van Hanover de rust van Europa bedoelde. Hunne aanneeming van dit Verdrag, zo zy 't gevolg zyn mogt van hunne raadpleegingen, kon, derhalve, aan geen ander inzigt worden toegeschreeven. Ondertusschen, bleeven zy geneigd, om de voorslagen te hooren, welken hun, van wege zyne Majesteit, zouden mogen gedaan worden. Alleenlyk, verzogten zy, dat dezelven niet algemeen zyn, maar iet stelligs en wezenlyks begrypen mogten: daarin tegendeel, het Vertoog van den Markgraave de S. Philippe eene onderhandeling aanboodt, in zulke algemeene bewoordin-

„ gen,

endesche Maatschappye te handhaaven: en deeze Maatschappy, tegen de Verdragen opgeregt, was de voornaamste hunner bezwaarnissen. De bemiddeling van Frankryk en van Groot-Britanje, te Kameryk aangenomen, zo zy al gelyk stondt met de bemiddeling, welke zyne Majesteit nu aanboodt, was immers vrugteloos geweest. Spanje zelf hadt hun dit geleerd, en zig, zonder iemants bemiddeling, te Weenen, verdraagen met den Keizer. De Staaten konden ook in geene onderhandeling treeden, terwyl men onderstelde dat de Oostendesche Maatschappy in stand blyven zou. 't Verbreeken der Verdragen was, nergens door, te vergoeden. Zo 't hier alleen aankwame op de herstelling van eenig geleeden nadeel, gaarne stonden zy toe, dat de Koning van Spanje, hiertoe, uit hoofde zyner ryke bezittingen in de Indien, beter dan eenige andere Mogendheid, in staat was; doch de herstelling van geleeden nadeel was 't minst, dat zy te vorderen hadden. Groote gedagten hadden zy ook van den invloed, dien zyne Majesteit hadt, op het Weener-Hof. Zy baden hem, hierom, dat hy den Keizer beweegen wilde, tot het vernietigen der Vaart op de Indien, uit de Oostenrykssche Nederlanden. Voorts, haddenze de twee voorstellen, hun, door den Markgraave de S. Philippe, gedaan, met de vereischte aandagt, overwoogen. Doch, ten opzigte van het *eerste*, begreepen zy niet klaarlyk, of men, hun vergoeding beloovende van 't gene hun Koophandel, tegen den inhoud van voorige Verdragen, geleeden hadt, het oog hadt op

1726.

1726. „ Verdragen, tusschen Spanje en het
„ op Verdragen, tusschen Spanje en
„ re Mogendheden geslooten. In 't eerst
„ val, zouden zy gaarne hunne bezw
„ sen zien weggenomen. In 't laatste
„ vorderden zy geene verandering in
„ maakte Verdragen. Doch naardem
„ volgens de Verdragen, moesten geh
„ worden, als de meest begunstigde v
„ vorderden zy alleenlyk, dat dit V
„ werdt naargekomen, en dat vernietigd
„ 't gene, hiertegen, ondernomen was,
„ derlyk, 't gene, by het Weener-Verd
„ Koophandel, tot handhaavinge van d
„ der Oostenryksche Nederlanderen op
„ dien, was beraamd. Aangaande het
„ voorstel, zouden zy 't voor eene groote
„ rekenen, zo zyne Majesteit deezen
„ handel, geheellyk, kon doen staaken.
„ hun, wyders, lief geweest, te zien, d
„ ne Majesteit, zo wel als zy, van oo
„ was, dat het Verdrag van Hanover a
„ van Europa bedoelde. Hunne aanm
„ van dit Verdrag, zo zy 't gevolg zyn
„ van hunne raadpleegingen, kon, de
„ aan geen ander inzigt worden toege
„ ven. Ondertusschen, bleeven zy ge
„ om de voorslagen te hooren, welk
„ van wege zyne Majesteit, zouden mogt
„ daan worden. Alleenlyk, verzogten z
„ dezelven niet algemeen zyn, maar iet
„ ligs en wezenlyks begrypen mogten:
„ in tegendeel, het Vertoog van den M
„ graave de S. Philippe eene onderhand
„ aanboodt, in zulke algemeene bewo

„

„ ren te handhaaven in zyne regten en bezit- 1726.
„ tingen, in 't byzonder zulken, die opzigt
„ hadden op den Koophandel, beide in en
„ buiten Europa, mids men hieronder niet
„ begreepe zulke bezittingen en regten, over
„ welken, tegenwoordig, tusschen partyen,
„ voor eenen wettigen regter, getwist werdt.
„ Dat ook de meening van het Hanoversch
„ Verdrag niet was, de Staaten verder te ver-
„ pligten tot handhaavinge der Westfaalsche
„ en Olivasche Verdragen, dan tot de aan-
„ wendinge van hunne goede diensten, in de
„ zaak van Thorn en andere diergelyken,
„ waarop, in 't eerste afgezonderd punt, ge-
„ zien werdt. Dat, wyders, de hooge Bond-
„ genooten zouden gehouden zyn, elkande-
„ ren kennis te geeven van de maatregels,
„ welken zy neemen wilden, tot handhaavinge
„ van elkanders regten en bezittingen. Dat
„ de Staaten, schoon zy 't Verbond hadden
„ aangenomen, egter de vryheid behouden
„ zouden, om te treeden in de maatregels der
„ andere Bondgenooten, tot behoudenis van
„ het evenwigt in Europa, of niet: en dat de
„ onderstand der Staaten op vierduizend kneg-
„ ten en duizend paarden bepaald zou wor-
„ den. Dat de hooge Bondgenooten ook zou-
„ den verklaaren, dat zy de Staaten, zo de-
„ zelven aangetast of gedreigd werden, zon-
„ der uitstel, en zonder den uitslag van min-
„ zaame onderhandelingen af te wagten, zou-
„ den bystaan. Dat men, ingelyks, zou ver-
„ klaaren, dat, na 't verloop der vyftien jaa-
„ ren, welken 't Verbond stondt te duuren,
„ alles zou keeren in den staat der voorgaan-

1726. „ Koophandel te verleenen, welken l
„ by het Weener-Verdrag van Koop
„ toegestaan hadt: doch dat hy, desc
„ zien, genegen bleef, om, nevens
„ ten, middelen te beraamen, tot beh
„ der algemeene rufte (p)." Doch 't i
van dit Geschrift was genoegzaam het
welk van deezen bekwaamen Staat
werdt uitgevoerd, tot voltrekking
last zyns Meesters. Hy overleedt, rui
maanden hierna, in den Haage, op de
van Zomermaand (q).

XXII. Onderhandeling der Staatschen met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen.

De Gewesten zig, midlerwyl, op Ut
Stad en Lande na (r), verklaard he
voor de aanneeminge van het Verdrag
nover, hielden de Afgevaardigden de
meene Staaten, omtrent het midden va
maand, een mondgesprek met de Ge
van Frankryk, Groot-Britanje en Pr
waarin zy hun kennis gaven van den
raadpleegingen op de aanneeminge van
drag, en te gelyk van de aanmerkinge
ken men, in sommige Gewesten, op he
gemaakt hadt. Zy hielden hun voor „
„ dienstig vondt, in de Akte van aa
„ ge, te doen verklaaren, dat het
„ van Hanover niet begreepen wer
„ te doen aan eenige voorgaande Ve
„ tusschen de hooge Bondgenooten o
„ of met andere Mogendheden gesloote
„ dat men, in tegendeel, voorhadt, al

(p) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 21.
(q) Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1726. *bl.* 28. M
Memoir. *Tom.* II. *p.* 75.
(r) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 75.

ren te handhaaven in zyne regten en bezittingen, in 't byzonder zulken, die opzigt hadden op den Koophandel, beide in en buiten Europa, mids men hieronder niet begreepe zulke bezittingen en regten, over welken, tegenwoordig, tusschen partyen, voor eenen wettigen regter, getwist werdt. Dat ook de meening van het Hanoversch Verdrag niet was, de Staaten verder te verpligten tot handhaavinge der Westfaalsche en Olivasche Verdragen, dan tot de aanwendinge van hunne goede diensten, in de zaak van Thorn en andere diergelyken, waarop, in 't eerste afgezonderd punt, gezien werdt. Dat, wyders, de hooge Bondgenooten zouden gehouden zyn, elkanderen kennis te geeven van de maatregels, welken zy neemen wilden, tot handhaavinge van elkanders regten en bezittingen. Dat de Staaten, schoon zy 't Verbond hadden aangenomen, egter de vryheid behouden zouden, om te treeden in de maatregels der andere Bondgenooten, tot behoudenis van het evenwigt in Europa, of niet: en dat de onderstand der Staaten op vierduizend knegten en duizend paarden bepaald zou worden. Dat de hooge Bondgenooten ook zouden verklaaren, dat zy de Staaten, zo dezelven aangetast of gedreigd werden, zonder uitstel, en zonder den uitslag van minzaame onderhandelingen af te wagten, zouden bystaan. Dat men, ingelyks, zou verklaaren, dat, na 't verloop der vyftien jaaren, welken 't Verbond stondt te duuren, alles zou keeren in den staat der voorgaan-

1726.

1726. ten van dit Verbond af te trekken, en andere Mogendheden over te haalen tot het aanneemen van het Weener-Verdrag. De veranderingen, die, kort hierna, in Frankryk, in Spanje, en elders, voorvielen, gaven hiertoe gelegenheid. 't Zal, hierom, tot beter verstand van 't beloop der handelingen deezes tyds, niet ondienstig zyn, dat wy een beknopt berigt geeven van deeze veranderingen: waartoe de *Gedenkschriften van den Abt* DE MONTGON, die 'er zelf veel deels aan gehad heeft, ons zeer te stade zullen komen.

XXIII. Verandering in 't Staatsbewind van Frankryk.

Het te rug zenden der Infante, en het treffen van het Weener-Verdrag, welk 'er op gevolgd was, hadt de Hoven van Madrid en Versailles zo verre verwyderd van elkanderen, dat 'er geen middel scheen, omze wederom te vereenigen. De vriendschap tusschen den Keizer en den Koning en Koninginne van Spanje was, daarentegen, zo groot geworden, dat zy, gelyk wy reeds hebben aangetekend, naar sommiger oordeel (*v*), niet grooter geweest was, ook toen beide de troonen bekleed werden, door Vorsten uit het zelfde Huis. Het Hof van Versailles, niet dan nadeel voor Frankryk te gemoet ziende uit zulk eene naauwe vereeniging, was bedagt op middelen, om het Hof van Madrid met zig te verzoenen. En het treffen van het Verdrag van Hanover deedt dit Hof besluiten, om zig niet zo afkeerig te toonen, als tot hiertoe geschied was, van de herstelling der vriendschap met den Koning van Frankryk, dien men, daarna, ligter hoopte te zul-

(*v*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 156.

e Gezanten der Bondgenooten van 't Ha- 1726.
erſch Verdrag, immers die van Frankryk
Groot-Britanje, hoorden de aanmerkingen
Staatſchen goedgunſtiglyk, en deeden 'er
nen Meeſteren verſlag van. Ook gaven de
ſche en Engelſche Gezanten hun, in een
er geſprek, waarin zy ſommigen hunner
nerkingen wederleiden, goede hoop, dat
un voornaam oogmerk, in de voorgeno-
omhelzinge van het Verdrag, de vernie-
ig der Ooſtendeſche Maatſchappye (t),
eiken zouden. Doch het ſluiten van een
bond tegen die van Algiers en Marokko,
welken de Staaten in daadelyken oorlog
en, hadt meer voeten in de aarde. De Koop-
del van Frankryk en Groot-Britanje voer
, by het nadeel, welk den Staatſchen han-
aaren, in de Middellandſche zee, aangedaan
rdt. Men vondt, hierom, zulk een Ver-
id ongeraaden. Van de Staatſche zyde werdt,
trent deezen tyd, een Geſchrift in 't licht
geven, ſtrekkende om de redelykheid van
k een Verbond aan te wyzen (u). Doch het
idt geen' ingang aan de Hoven van Verſail-
en Londen, en de Staaten werden genood-
kt, zelven uit te zien naar middelen, om
uit deezen ſchadelyken oorlog te redden.
iar terwyl de Staaten zig bereidden, om het
erdrag van Hanover aan te neemen, arbeid-
n de Keizerſchen en Spaanſchen, aan ver-
ieiden' Hoven, om een of meer Bondgenoo-
ten

t) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 278. ROUSSET
ueil, *Tom.* IV. *p.* 158—168.

u) Conſiderations *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III.
145.

1726. Bourbon, zynen eersten Staatsdienaar, die gehouden werdt, meest geyverd te hebben voor het te rug zenden der Infante, buiten bewind te zetten, en van 't Hof te verwyderen. De oud Bisschop van Frejus, 's Konings Leermeester, hadt hem, meent men, hiertoe aangezet; hem verzekerende, dat zulks den weg baanen zou tot de bevrediging met Spanje. Ook hadt Bourbon veele heimelyke vyanden ten Hove, die hem 't gezag misgunden, welk hy, tot hiertoe, bekleed hadt. 't Leedt egter tot in Zomermaand deezes jaars, eer de Koning besloot, hem zyne ampten te beneemen, en hem te verzenden naar Chantilli. Men gaf toen voor, dat de Koning van zins was, zonder eersten Staatsdienaar te regeeren. Doch de oud Bisschop van Frejus, die, weinige maanden laater, tot Kardinaal verheven werdt, en, sedert, onder den naam van *Kardinaal de Fleury*, vermaard geworden is, nam, eerlang, het voornaam bewind in handen (y).

XXIV. De Hertog van Ripperda, eerste Staatsdienaar des Konings van Spanje, wordt van alle zyne

Men beloofde zig iet goeds van deeze verandering, aan 't Spaansche Hof, alwaar men, juist op den zelfden tyd, den Hertog van Ripperda, die, eenige maanden, de waardigheid van eersten Staatsdienaar bekleed hadt, van alle zyne ampten ontzet, en gevangkelyk naar 't Kasteel van Segovia gevoerd hadt. De Hertog hadt zig, in den korten tyd van zyn bewind, by hunne Majesteiten, veragt, en by 't volk, gehaat gemaakt: en opmerkzaame luiden hadden, al sedert eenige weeken, zynen val

(y) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 325, 350—390. *Tom.* II. *p.* 108—123.

val voorſpeld. Het ſluiten van het Weener-Verdrag hadt hem de gunſt der Koninginne verworven. Hy hadt haar, daarenboven, gevleid met het Huwelyk van den Infant, Don Carlos, haaren Zoon, en 's Keizers oudſte Dogter. Doch hy toonde zig, in 't eerſt, zeer afkeerig van de herſtelling der vriendſchap, tusſchen de Hoven van Verſailles en Madrid (z), waarnaar men, in Spanje, na 't ſluiten van 't Verdrag van Hanover, meer dan te vooren, begon te luiſteren. Ook ſprak hy, hierover, en over andere geheime inzigten van zig zelven, of van 't Hof, zo loſſelyk, dat hy, ſchoon meer dan zeſtig jaaren oud, in onbeſcheiden taal, de wufte jeugd gelyk was (a). Wy hebben 'er, hier voor, reeds eenige ſtaaltjes van aangehaald. Kort na 't ſluiten van 't Verdrag van Hanover, hadt hy zig, nog te Weenen zynde, zo men wil, ook deeze of diergelyke woorden laaten ontvallen: *Wy zullen deeze Heertjes wel leeren Verdragen maaken. Koning George en de Hertog van Bourbon behoorden te bedenken, dat men al te goede kennis heeft van den moeilyken ſtaat, waarin zy zig bevinden, dan dat men zig ontruſten zou, over hun Bondgenootſchap. Zy hebben 'er den Koning van Pruiſſen ook in getrokken, die egter wel haaſt berouw hebben zal van 't gene hy gedaan heeft* (b). Doch eenigen tyd na dat hy in Spanje wedergekeerd was, zogt hy het vertrouwen der Groot-Britanniſche en Staatſche Gezanten te winnen, met oogmerk, zo

1726.
ampten verlaaten.

(z) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 213, 234.
(a) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 258.
(b) Motifs de la cond. de la Gr. Bret. *p.* 39, 41. Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 278.

1726. Bourbon, zynen eersten Staatsdienaar, gehouden werdt, meest geyverd te h voor het te rug zenden der Infante, t bewind te zetten, en van 't Hof te ver ren. De oud Bisschop van Frejus, 's Ko Leermeester, hadt hem, meent men, hi aangezet; hem verzekerende, dat zulks weg baanen zou tot de bevrediging met S je. Ook hadt Bourbon veele heimelyke den ten Hove, die hem 't gezag misgun welk hy, tot hiertoe, bekleed hadt. 't Lee ter tot in Zomermaand deezes jaars, e Koning besloot, hem zyne ampten te b men, en hem te verzenden naar Cha Men gaf toen voor, dat de Koning van was, zonder eersten Staatsdienaar te rege Doch de oud Bisschop van Frejus, die, nige maanden laater, tot Kardinaal verhe werdt, en, sedert, onder den naam van K *dinaal de Fleury*, vermaard geworden is, eerlang, het voornaam bewind in handen

XXIV. De Hertog van Ripperda, eerste Staatsdienaar des Konings van Spanje, wordt van alle zyne

Men beloofde zig iet goeds van deeze ver dering, aan 't Spaansche Hof, alwaar m juist op den zelfden tyd, den Hertog van R perda, die, eenige maanden, de waard van eersten Staatsdienaar bekleed hadt, alle zyne ampten ontzet, en gevangk n 't Kasteel van Segovia gevoerd hadt. De Her tog hadt zig, in den korten tyd van zyn be wind, by hunne Majesteiten, veragt, en by volk, gehaat gemaakt: en opmerkzaame lie den hadden, al sedert eenige weeken, zyne

(y) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 325, 359—390. Tom. II. *p.* 108—113.

voorspeld. Het sluiten van het Weener-
drag hadt hem de gunst der Koninginne
orven. Hy hadt haar, daarenboven, ge-
l met het Huwelyk van den Infant, Don
os, haaren Zoon, en 's Keizers oudste Dog-
Doch hy toonde zig, in 't eerst, zeer af-
ig van de herstelling der vriendschap, tus-
n de Hoyen van Versailles en Madrid (z),
rnaar men, in Spanje, na 't sluiten van 't
drag van Hanover, meer dan te vooren,
on te luisteren. Ook sprak hy, hierover,
over andere geheime inzigten van zig zel-
, of van 't Hof, zo losselyk, dat hy, schoon
er dan zestig jaaren oud, in onbescheiden-
, de wufte jeugd gelyk was (a). Wy heb-
ı 'er, hier voor, reeds eenige staaltjes van
gehaald. Kort na 't sluiten van 't Verdrag
ı Hanover, hadt hy zig, nog te Weenen zyn-
, zo men wil, ook deeze of diergelyke woor-
ı laaten ontvallen: *Wy zullen deeze Heertjes*
l leeren Verdragen maaken. Koning George en
Hertog van Bourbon behoorden te bedenken, dat
n al te goede kennis heeft van den moeilyken
at, waarin zy zig bevinden, dan dat men zig
rusten zou, over hun Bondgenootschap. Zy heb-
ı 'er den Koning van Pruissen ook in getrokken,
egter wel haast berouw hebben zal van 't ge-
hy gedaan heeft (b). Doch eenigen tyd na
t hy in Spanje wedergekeerd was, zogt hy
:t vertrouwen der Groot-Britannische en
aatsche Gezanten te winnen, met oogmerk,
zo

1726. ampten verlaaten.

(z) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 213, 234.
(a) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 258.
(b) Motifs de la cond. de la Gr. Bret. *p.* 39, 41. Mont-
on Memoir. *Tom.* I. *p.* 278.

1726. zo men meent, om verdeeldheid te verw. tusschen de Hanoversche Bondgenooten Frankryk zelf, allengskens, te beweegen eene lyn te trekken met het Spaansche Ho Hy geliet zig, midlerwyl, als of hy in de terste vertrouwelykheid omging met den G *ve van Konigsek*, Keizerlyken Gezant in S en Oom van den Graave van Konigsek-E die zig in den Haage onthieldt. Hy bezo op deszelfs aanhouden, van tyd tot tyd, te onderstandgelden aan den Keizer, ona zien hy naauwlyks kans zag, om penning vinden, zonder 't volk zwaar te drukken, zig, dus, den gemeenen haat op den hal haalen. Hierdoor behieldt hy, eenen gerui tyd, de gunst der Koninginne, die zig v Weener-Verdrag, in gevolge van welk, onderstandgelden moesten uitgekeerd wor ongemeene voordeelen voor haare kinderen loofde. Doch de slegte staat der Koning geldmiddelen bragt hem, eindelyk, in zo g eene verlegenheid, dat hy, geene kans z om aan de behoeften van 't Weener-H voldoen, zig naauwer met Groot-Britta de Staaten zogt te verbinden: 't welk dan heimelyk geschieden kon, om de ginne niet te stooten (*d*).

Oorzaaken zyner ongenade.

Stanhope en van der Meer bedienden de gelegenheid om Ripperda uit te lokken het ontdekken van een geheim, waarvan m tot hiertoe, wel vermoeden, doch geene zek heid gehad hadt. De Hertog, oordeelende,

Hy ontdekt den Engelschen en Staatschen Ge-

(*c*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 281—288.
(*d*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 302—312.

hun vertrouwen willende winnen, hun ook van gewigt vertrouwen moest, openbaarde 1726. ı, t'eenen dage, in Sprokkelmaand „ dat er een tweede Verdrag gesslooten was, tusschen den Keizer en Spanje, welk men, tot hiertoe, bedekt gehouden hadt; doch nu haast gemeen maaken zou. Dat dit Verdrag, behalven eene beschadigende en verdedigende Verbindtenisse, drie punten behelsde. 1. eene belofte, van wege den Koning van Spanje, om de Oostendesche Maatschappy in stand te houden. 2. eene verbindtenis, van wege den Keizer, om Gibraltar en Port Mahon te doen wedergeeven aan Spanje, door onderhandeling, ware 't mogelyk, anders, door de wapenen. 3. eene bepaaling van den onderstand, dien de twee Mogendheden elkanderen bewyzen zouden, bestaande dien des Keizers, in twintigduizend man, welken men naar Spanje zou zenden, en dien des Konings van Spanje in zo veel geld, als vereischt werdt, tot onderhoud van diergelyk een aantal van manschap, welke de Keizer gebruiken zou, daar hy goedvondt." ƚeide de Gezanten stonden verbaasd over zulk ene ontdekking, die zy, van den Hertoge, :hoon by hen bekend voor los van tonge, ;eenszins verwagt hadden. Zy schreevenze, erstond, over aan hunne Meesteren; doch naakten 'er, voor eerst, een diep geheim van, :e Madrid (e). Ook stondt de Hertog nog zo zeer in de gunst der Koninginne, dat hem, omtrent deezen tyd, het bewind over de zaaken

zanten, dat 'er een geheim Verdrag, te Weenen, gesslooten is.

(e) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 334 — 336.

1726. da, wiens losheid hem, reeds te vooren, in eenige kleinagting gebragt hadt, geheellyk vervallen uit hunne gunste. Ook scheen hy, na deezen, niet meer te weeten, welk een' weg hy zou inslaan, om zyn aanzien te behouden. Dan ondernam hy eens eene afzonderlyke onderhandeling met het Fransche Hof (*k*): dan liet hy zig eens in, met de aanhangelingen des Pretendents in Spanje (*l*); terwyl hy, op den zelfden tyd, vertrouwelyk scheen om te gaan, met den Engelschen Gezant. Doch 't Weener-Hof was zo zeer tegen hem ingenomen, sedert de ontdekking van het geheim Verdrag, dat de Graaf van Konigsek de Koningin geen' rust liet, voor hy haar bewoogen hadt, om Ripperda van 't bewind te ontzetten. Op den elfden van Bloeimaand, werdt hem 't bestier der geldmiddelen benomen, onder voorwendsel van hem te ontheffen van een gedeelte van den last, dien hy te draagen hadt. Hy verzogt, terstond hierop, verlof, om zig van alle zyne ampten te mogen ontslaan. Doch hy kreeg, eerst na drie dagen verloops, antwoord op zyn verzoek, in eenen brief van den Markgraave de la Paz, hem meldende „, dat de Ko„ning in zyne begeerte, om van zyne amp„ten ontslaagen te worden, bewilligde, hem „egter, uit aanmerking van zyne diensten, „een jaargeld van drieduizend pistoolen toe„staande." 't Was reeds laater dan elf uuren in den nagt, toen hy deeze tyding ontving. Doch hy begaf zig, terstond, uit het Paleis des Konings,

(*k*) MONTGON Memoir. *Tom*. I. *p*. 477—484.
(*l*) MONTGON *Tom*. I. *p*. 501—506.

nings, daar hy een vertrek hadt, naar zyne huurwooning, in de Stad. Zyn val, des anderendaags rugtbaar geworden, verwekte zo veel vreugde onder 't volk, dat hy, bedugt, naar 't schynt, voor den haat van 't graauw, eerst eenen brief van dankzegging schreef aan den Koning, en daarna den Ambassadeur der Staaten, van der Meer, verzogt, by hem te willen komen. Hy gaf deezen kennis van 't ongeluk, welk hem overgekomen was, en verzogt hem toen, om een verblyf in deszelfs wooning; daar hy veilig meende te zullen zyn, voor de woede van 't gemeen, welk zeer op hem gebeeten was. De Heer van der Meer verschoonde zig hiervan ten beste mogelyk, zeggende, dat de Staaten, zyne Meesters, verpligt waren, in de tegenwoordige omstandigheden, byzondere zorg te draagen, om den Hoven van Weenen en Madrid geene stof tot misnoegen te geeven. Doch hy riedt hem tevens, zig te bergen in de wooning van den Ambassadeur van Groot-Britanje, werwaards hy hem met de koets bragt, des avonds van den vyftienden van Bloeimaand. Men verspreidde, ten Hove, dat 'er, ten zelfden tyde, verscheiden' goederen en papieren van gewigt, uit de wooning des Hertogs, naar die des Groot-Britannischen Gezants gebragt waren, door de bedienden des Heeren van der Meer. De Heer Stanhope, die, twee dagen te vooren, naar Aranjuez verreisd was, vondt, tot zyne groote verbaasdheid, op zyne wederkomst, den Hertog van Ripperda, wiens ongeluk hy reeds verstaan hadt, tot zynent. Hy deedt hem, terstond, eenige vraagen, welken hy beantwoord wilde hebben,

1726.

Hy wykt in de wooning van den Engelschen Gezant.

1726. eer hy hem 't verzogte verblyf kon toestaan. Eerst, begeerde hy te weeten „ of de Hertog „ nog, in eenig opzigt, in dienst was van den „ Koning van Spanje?" welke vraag met neen beantwoord zynde, hervraagde de Gezant „ of hy ook bedugt was, dat zyne Katholyke „ Majesteit voorhadt, hem van eenige mis- „ daad te doen beschuldigen; dan of men hem „ alleenlyk verlaaten hadt van zyne ampten, „ om dat de Koning niet wel met hem gediend „ was?" Hy antwoordde „ dat zyne Majesteit „ hem zo weinig verdagt hieldt van eenige „ schelmery, dat hy hem zelfs, in erkentenis „ zyner voorgaande diensten, een jaargeld van „ drieduizend pistoolen hadt toegelegd." Eindelyk, werdt hem gevraagd „ wat hem bewoogen hadt, herwaards de wyk te neemen?" waarop hy antwoordde „ dat hy niets kwaads „ van den Koning vreesde; maar alleenlyk „ voor de woede van 't volk en voor den in- „ gewortelden haat zyner vyanden bedugt ge- „ weest was." Hy voegde 'er by „ dat zyne „ bedienden, dien dag, reeds gehoond waren „ geweest door 't graauw, welk gedreigd hadt, „ den volgenden nagt, zyn huis in brand te „ zullen steeken, en hem van lid tot lid te zul- „ len verscheuren." 't Gevaar, welk hy van 't volk liep, hadt hem, derhalve, alleen, zo hy zeide, bewoogen, om in de wooning des Ambassadeurs te wyken. Stanhope, hem toen verklaard hebbende, dat hy, daar, dien nagt verblyven kon, vorderde, des anderendaags, dat hy de redenen, waarom hy zyne toevlugt tot hem genomen hadt, schriftelyk, bekend maakte aan 't Hof: gelyk hy deedt. De Ambassadeur

s, daar hy een vertrek hadt, naar zyne wooning, in de Stad. Zyn val, des andeaags rugtbaar geworden, verwekte zo veel gde onder 't volk, dat hy, bedugt, naar 't nt, voor den haat van 't graauw, eerst eebrief van dankzegging schreef aan den Ko-, en daarna den Ambassadeur der Staaten, der Meer, verzogt, by hem te willen ko-. Hy gaf deezen kennis van 't ongeluk, hem overgekomen was, en verzogt hem, om een verblyf in deszelfs wooning; hy veilig meende te zullen zyn, voor de de van 't gemeen, welk zeer op hem geen was. De Heer van der Meer verschoonzig hiervan ten beste mogelyk, zeggende, de Staaten, zyne Meesters, verpligt wa-, in de tegenwoordige omstandigheden, byzondere zorg te draagen, om den Hoven van enen en Madrid geene stof tot misnoegen geeven. Doch hy riedt hem tevens, zig te gen in de wooning van den Ambassadeur Groot-Britanje, werwaards hy hem met koets bragt, des avonds van den vyftienden Bloeimaand. Men verspreidde, ten Ho-, dat 'er, ten zelfden tyde, verscheiden' goeen en papieren van gewigt, uit de wooning Hertogs, naar die des Groot-Britannischen zants gebragt waren, door de bedienden des eren van der Meer. De Heer Stanhope, die, ee dagen te vooren, naar Aranjuez verreisd s, vondt, tot zyne groote verbaasdheid, op ne wederkomst, den Hertog van Ripperda, ens ongeluk hy reeds verstaan hadt, tot zynt. Hy deedt hem, terstond, eenige vraan, welken hy beantwoord wilde hebben,

1726.

Hy wykt in de wooning van den Engelschen Gezant.

1726. 't graauw te beschermen. Doch Ripperda voorwendende, bedugt te zyn, dat de Koning nu misnoegd op hem was, om dat hy de wyk genomen hadt, in de wooning van eenen uitheemschen, en wel van eenen Engelschen Gezant, maakte zwaarigheid om 't huis te verlaaten. Stanhope, sedert, op nieuws, sterk aangezogt, door den Markgraave de la Paz, deedt zyn best, om Ripperda te doen vertrekken. Maar de Hertog, wien dit dringen in groote engte bragt, verzogt, eindelyk, dat hy zig, voor eenige dagen, in een Klooster begeeven mogt. Doch de Koning, reeds besllooten hebbende, hem in hegtenis te neemen, wees dit verzoek van de hand. Twee van zyne voornaamste bedienden, en een' zyner vertrouwdste vrienden, midlerwyl gevat zynde; zag Stanhope wel, wat men voorhadt, en drong hem niet verder tot vertrekken. Het Hof, daarentegen, een einde van zaaken willende maaken, beriep den Raad van Kastilie, en onderzogt, by den zelven, *of 't vrystondt en behoorlyk ware, dat men den Hertog van Ripperda deede ligten, uit het Huis van den Groot-Britannischen Ambassadeur?* Men oordeelde van ja: en de Koning gaf 'er, terstond, schriftelyk, bevel toe, zonder egter den Hertoge eenige andere misdaad te last te leggen, dan dat hy in de wooning van deezen Ambassadeur geweeken was. Doch de Raad verstondt, dat hy, hierin, misdaad van gekwetste Majesteit begaan hadt. Men zondt dan, op den vyfentwintigsten, twee Krygsoversten en zestig Lyfwagten des Konings naar 't Huis des Ambassadeurs; die, zo dra men hun de deur geopend hadt, naar binnen drongen, en den Her-

Ripperda wordt gevat, en naar 't Kasteel van Segovia gevoerd.

zelf, gehoor verzogt hebbende by den 1726.
ng, deedt hem een omstandig verhaal van
ne hem met den Hertoge van Ripperda
;end was. Zyne Majesteit verklaarde, met
:emding verstaan te hebben, dat Ripper-
'nen intrek genomen hadt, in de wooning
:enen uitheemschen Gezant. Hy voegde
y „ dat de Hertog hem om vrygeleide
ar Holland verzogt hadt; doch dat hy 't
:t bekomen zou, voor hy hem eenige pa-
:ren van gewigt, welken in zyne bewaa-
ıg gebleeven waren, zou hebben overge-
verd." Voorts, zig voldaan verklaard heb-
.e over 't beleid van Stanhope, begeerde
dat de Gezant niet gedoogen zou, dat Rip-
a uit zyne wooning ontsnapte, voor hy eene
hadt doen maaken van deszelfs papieren:
:lk, den volgenden dag, stondt te geschie-
Stanhope, t'huiswaards gekeerd, verklaar-
.en Hertog, dat hy nu veilig blyven kon,
hy was, mids hy niet ondername te ont-
;ten: waarvoor hy den Koning zyn woord
: moeten geeven.

Het Hof doet de wooning met soldaaten bezetten.

let Hof nogtans, bedugt, dat Ripperda,
ınks de voorzorg des Ambassadeurs, ont-
ıen mogt, deedt de wooning, met eenige
aaten, bezetten. Doch alzo men vreesde,
de ongelukkige Staatsdienaar, in deeze on-
:genheid, de gunst des Ambassadeurs zou
ken te winnen, door de ontdekking van
ige geheimen, ten nadeele van den Staat; be-
ıt men, den zagtsten weg in te slaan, en den
ıbassadeur te verzoeken, dat hy Ripperda
vooge, om zyne wooning te ruimen, mids
Koning aanname hem tegen de woede van

1726. ken ſtaat, hy, eindelyk, in Slagtmaand des jaars 1737, te Tetuan, overleeden is (n).

Geſchil met het Hof van Londen, over 't vatten van Ripperda.

Stanhope hadt, midlerwyl, 't gebeurde aan zyne wooning overgeſchreeven naar Engeland. Ook zogt hy de andere uitheemſche Gezanten te beweegen, om zig, zo wel als hy, hierover, te beklaagen, als over eene blykbaare inbreuk op hunne gemeene voorregten. Het Hof van Madrid verdedigde zig, hiertegen, ſchriftelyk, by de uitheemſche Gezanten. 't Geſchil hierover, tuſſchen de Hoven van Madrid en Londen, duurde eenigen tyd: tot dat het, van zelf, zonder dat 'er beſliſſing op kwam, ſteeken bleef (o).

De Heer van der Meer rekent zig gehoond.

De Heer van der Meer, die, zo wel als Stanhope, begreep, dat men, in 't vatten van den Hertoge van Ripperda, het regt der volken geſchonden hadt, hieldt zig ook gehoond, door eene uitdrukking, in eene der Verdedigingen van het Spaanſche Hof: welk niet geſchroomd hadt, te zeggen „dat „de bedienden van den Ambaſſadeur der Staaten de koſtbaarſte goederen des Hertogs „van Ripperda, by nagt, en, *gelyk als ſteelswyze*, naar het Huis van den Groot-Britanniſchen Ambaſſadeur gevoerd hadden." Hy klaagde, hierover, in eenen brief aan den Markgraave de la Paz (p). Doch hierop is, zo veel my bekend is, niet verders gevolgd.

De verandering, die, beide in Frankryk en in Spanje, voorgevallen was in 't Staatsbewind, ſcheen den weg te zullen baanen tot de verzoe-

ning

(n) Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1737. *bl.* 310.

(o) MONTGON *Tom.* I. *p.* 516 - 545. *Tom.* III. *p.* 56. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 57, 63, 69 — 93.

(p) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 93.

ning der twee Kroonen. De Abt de Montgon, die, hiertoe, heimelyk en allengskens, arbeidde, zag egter wel, dat 'er weinig kans toe zyn zou, zo lang het Hof van Madrid zo naauw met het Weener-Hof vereenigd bleef; of zo lang de Koning van Frankryk, in Spanje, werdt aangezien, als onafscheidelyk verbonden aan de belangen van Groot-Britanje en de Staaten. Hy hadt, hierom, aan sommigen, te verstaan gegeven, dat men de Verdragen van Weenen en Hanover moest zoeken samen te smelten, en tot één Verdrag te hersmeeden: of dat men bedagt moest zyn op middelen, om Frankryk af te trekken van 't Hanoversch Verdrag, en te beweegen, om tot dat van Weenen over te gaan (q). Doch zyne redenen vonden nog niet veel ingang, by hunne Majesteiten. Ook kreeg het Verdrag van Hanover nieuwe kragt, door de sterke toerustingen ter zee, in Engeland. 1726.

XXV. Toerustingen ter zee, in Engeland.

George de I, staat maakende op den inhoud van het geheim Weener-Verdrag, en bedugt voor verdere nadeelige Verdragen, aan andere Hoven in Duitschland en in 't Noorden, hadt, om de uitwerksels hiervan te voorkomen, in de Lente deezes jaars, eene aanzienlyke Vloot in zee gebragt. Zy werdt in drie Esquaders verdeeld: een van welken, onder den Vice-Admiraal *Hosier*, naar de Westindien geschikt werdt, om op de Spaansche Koopvaardyvloot, die in de Havana lag, en op de Gallioenen, die zig in de Haven van Porto Bello onthielden, te passen: een ander Esquader, on-

(q) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 447. *Tom.* II. *p.* 2.

1726. onder den Admiraal *John Jennings*, hadt last, om in de Middellandsche zee te kruissen; en het derde, onder den Vice-Admiraal *Charles Wager*, was geschikt naar de Oostzee, om een waakend oog te houden, op de beweegingen der Russen, die zig, sedert eenigen tyd, te water en te lande, sterk begonden te wapenen. Wager, in Grasmaand zynde uitgeloopen, zeilde, zig met de Deensche Vloote vereenigd hebbende, tot voor Revel en Kroonslot, daar hy de Russische scheepsmagt bezet hieldt, en, tot diep in 't najaar, leggen bleef, waarna hy, geene vrees meer hebbende voor eenige onderneeming van de zyde der Russen, te rug keerde naar Engeland. Jennings hadt bevel, om, tusschen Kadix en Kaap S. Vincent, te kruissen, de Vloot of Gallioenen te onderscheppen en Gibraltar te ontzetten, indien 't mogt belegerd worden. Doch hy deedt geen ander nadeel in de Middellandsche zee, dan dat hy de Spaansche kusten in geduurige beweeging, en de Spaansche havens gesslooten hieldt. Hy keerde, in 't najaar, te Spithead te rug. Hosier, in Zomermaand, voor Porto Bello gekomen, bevondt, dat men den schat, die reeds op de Gallioenen gescheept geweest was, wederom ontlaaden, en naar Panama gevoerd hadt. Hy hieldt de haven egter gesslooten, van tyd tot tyd, eenige schepen afzendende, om te passen op de Vloot, die uit de Havana verwagt werdt; doch, uit vrees voor de Engelschen, eenen geruimen tyd, in de haven leggen bleef. De last des Vice-Admiraals strekte zig niet verder, dan om de Vloot en Gallioenen bezet te houden, of zo zy, zyns ondanks, uitliepen, de sche-

ſchepen aan te taſten, en met de laading naar Engeland te voeren (*r*). Hierdoor, dagt men het Spaanſche Hof buiten ſtaat te ſtellen, om den oorlog, welken het, zo men meende, in den zin hadt, met genoegzaame hoop van eenen goeden uitſlag, te onderneemen.

De Keizer, ziende, hoe ernſtig de zaaken in Engeland werden opgenomen, verzuimde, ondertuſſchen, niet, zyne heimelyke handelingen, in Duitſchland en in 't Noorden, voort te zetten. 't Gelukte hem, eerlang, de Keurvorſten van Mentz, Trier, Keulen en Beieren te beweegen, tot eene verbindtenis, om hem, in geval van oorlog, met zeker getal van manſchap, by te ſtaan. Ook ſlaagden 's Keizers handelingen naar wenſch aan 't Ruſſiſche Hof, en, zo men zig verzekerd hield, ook aan 't Hof van Berlyn. Alle deeze handelingen hadden invloed op de raadpleegingen der Staaten, over de aanneeminge van het Verdrag van Hanover: waarom wy dienſtig agten, een beknopt verſlag van de voornaamſten, ter deezer plaatſe, te boek te ſtellen.

XXVI. Het Ruſſiſche Hof treedt in 't Weener Verdrag.

Tuſſchen Rusland en Zweeden was, in Lentemaand des jaars 1724, na 't herſtellen der Vrede in 't Noorden, een Verbond van onderlinge beſcherminge geſlooten (*s*); waarin de Keizer ook verzogt was te willen treeden. Doch alzo men zig, by een geheim punt van dit Verbond, verpligt hadt, om den Hertog van

(*r*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 49—68. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 305—310. MONTGON *Tom.* I. *p.* 454. *Tom.* II. *p.* 87, 172, 202, 216, 267, 285, 408.

(*s*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 76. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p* 347.

1726. onder den Admiraal *John Jennings*, ha om in de Middellandsche zee te kruiss het derde, onder den Vice-Admiraal *Wager*, was geschikt naar de Oostzee, waakend oog te houden, op de beweeg der Russen, die zig, sedert eenigen tyd, ter en te lande, sterk begonden te wap Wager, in Grasmaand zynde uitgeloopen de, zig met de Deensche Vloote vereenig bende, tot voor Revel en Kroonslot, da de Russische scheepsmagt bezet hieldt, e diep in 't najaar, leggen bleef, waarna hy, ne vrees meer hebbende voor eenige onde ming van de zyde der Russen, te rug ke naar Engeland. Jennings hadt bevel, om, schen Kadix en Kaap S. Vincent, te kruis de Vloot of Gallioenen te onderscheppen Gibraltar te ontzetten, indien 't mogt be gerd worden. Doch hy deedt geen ander deel in de Middellandsche zee, dan dat hy Spaansche kusten in geduurige beweeging, de Spaansche havens geslooten hieldt. Hy ke de, in 't najaar, te Spithead te rug. Hos in Zomermaand, voor Porto Bello geko bevondt, dat men den schat, die reeds Gallioenen gescheept geweest was, wed ontlaaden, en naar Panama gevoerd he Hy hieldt de haven egter geslooten, van tyd tot tyd, eenige schepen afzendende, om te passen op de Vloot, die uit de Havana verwagt werd; doch, uit vrees voor de Engelschen, eenen gerruimen tyd, in de haven leggen bleef. De last des Vice-Admiraals strekte zig niet verder, dan om de Vloot en Gallioenen bezet te houden, of zo zy, zyns ondanks, uitliepen, d sch

pen aan te taften, en met de lading naar geland te voeren (*r*). Hierdoor, dagt men Spaanfche Hof buiten ftaat te ftellen, om oorlog, welken het, zo men meende, in zin hadt, met genoegzaame hoop van een goeden uitflag, te onderneemen. 1726.

De Keizer, ziende, hoe ernftig de zaaken Engeland werden opgenomen, verzuimde, dertuffchen, niet, zyne heimelyke handegen, in Duitfchland en in 't Noorden, voort zetten. 't Gelukte hem, eerlang, de Keurrften van Mentz, Trier, Keulen en Beieren beweegen, tot eene verbindtenis, om hem, geval van oorlog, met zeker getal van manap, by te ftaan. Ook flaagden 's Keizers ndelingen naar wenfch aan 't Ruffifche Hof, , zo men zig verzekerd hield, ook aan 't of van Berlyn. Alle deeze handelingen hadn invloed op de raadpleegingen der Staaten, er de aanneeminge van het Verdrag van Haover: waarom wy dienftig agten, een beknopt rflag van de voornaamften, ter deezer plaat, te boek te ftellen.

XXVI. Het Russifche Hof treedt in 't Weener Verdrag.

Tuffchen Rusland en Zweeden was, in Lenmaand des jaars 1724, na 't herftellen der rede in 't Noorden, een Verbond van onrlinge befcherminge gefloten (*s*); waarin Keizer ook verzogt was te willen treeden. Doch alzo men zig, by een geheim punt van it Verbond, verpligt hadt, om den Hertog van

(*r*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. 49—68. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 305—310. MONTGON *Tom.* I. *p.* 454. *Tom.* II. *p.* 87, 172, 202, 216, 67, 285, 408.

(*s*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 76. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p* 347.

1726. van Holstein te herstellen in 't bezit van togdom Sleeswyk, welk thans in de n Konings van Deenemarke was, maakt de VI. zwaarigheid, om het Verbond vaarden. Hieruit was eenige verkoeli ftaan, tusschen de Hoven van Weenen tersburg, die toenam, na dat Czaar Pe I., wien men, voor eenige jaaren, de men van den *Grooten, Vader des Vaderl Keizer* (*t*) opgedraagen hadt, op den van Sprokkelmaand des jaars 1725, o den zynde, niet door zynen kleinzoon, zers Neef; maar door zyne Gemaalin, d zerin *Katharina*, was opgevolgd (*u*). het tegenwoordig belang van het Weene verdreef de opgevatte koelheid. De Keize 't eerst naauwlyks kans ziende, om een der Duitsche en Italiaansche Vorsten te treeden in zyne maatregels, en niet ge beholpen met het Bondgenootschap van S je alleen, besloot, het misnoegen tegen Russische Hof te laaten vaaren, en Rus en Zweeden ten naauwsten aan zig te ver den. Hy tradt, in Grasmaand, in 't Vers tusschen Rusland en Zweeden (*v*), in ting, dat zulks den weg baanen zou, ze twee Mogendheden over te haalen, tot de aanneeminge van het Weener-Verdrag. Door Zweeden, ten zelfden tyde, sterk worden aangezogt, om in 't Verdrag van Hanover t tre

(*t*) *Zie* Resol. Holl. 19 *Dec.* 1721. *bl.* 861. Notul. Zeel. *Decemb.* 1721. *bl.* 337.

(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 1..

(*v*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 1.. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 151.

eden, verschoof niet slegts de aanneeming 1726.
het Weener-Verdrag; maar ontving zelfs
Keizer niet in 't Verbond met Rusland,
onder zekere voorwaarden, die 't Weener-
of kwalyk behaagden. Onder anderen, be-
ng Koning Fredrik „ dat hy niet gehouden
zou zyn, zig te steeken in de geschillen, ont-
staan, ter gelegenheid van de opregting der
Oostendesche Maatschappye, noch zig be-
hoeven te moeijen met eenen kryg, welke
den Keizer, in Italie, of buiten Europa, zou
mogen worden aangedaan (w)." Maar de
eizerin van Rusland ontving Keizer Karel, in
Verbond met Zweeden, zonder eenige be-
aalingen. Zy leende zelfs ooren naar een an-
er Verbond, welk haar, van wege den Kei-
er, voorgeslaagen, doch, door eenigen haarer
taatsdienaaren, ernstelyk, ontraaden werdt.
Deezen hielden haar voor, dat dit Verbond,
velk zeer ten voordeele der Hertogs van Hol-
tein zou zyn, niet nalaaten kon, Zweeden
ot argwaan te verwekken, als hadt men voor,
leezen Hertog, die, uit *Hedwig Sofia*, oudste
Zuster van Karel den XII., gebooren, en met
Anna Petrowna, Dogter der Keizerinne van
Rusland, gehuwd was, op den Zweedschen
troon te zetten; waartoe hy, zo 't regt der erf-
volginge, in den jaare 1719, niet vernietigd
geweest was, inderdaad, nader dan de tegen-
woordige Koning, geregtigd geweest zou zyn.
Zy voegden 'er by „ dat Groot-Britanje, en
„ veelligt ook de Staaten, misnoegd op het
„ Russische Hof, om dat het, onder de Re-
„ gee-

(w) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 154.

1726. hanger des Pretendents, te **Weenen**, met de Keizersche en Russische Staatsdienaars, en met den Heere van Ripperda, in 't heimelyk, gesproken hadt; waarna hy naar **Rome** was vereisd, zo men vastelyk vertrouwde, met oogmerk, om den Pretendent verslag te doen van zyne verrigtingen: uit wiens naam, hy, sedert, ook aan 't Spaansche Hof gehandeld hadt. Alle deeze byzonderheden werden, in openbaare Geschriften, verspreid, in Engeland; en zo algemeen geloofd, dat de Koning niet schroomde, in 't begin des jaars 1727, aan 't *Parlement* te verklaaren „ dat de omkeering der Regee-
„ ringe in Groot-Britanje de vrugt scheen te
„ zullen zyn, welke men zig, van de naauwe
„ vereeniging, tusschen den Keizer, de Keize-
„ rinne van Rusland en den Koning van Spanje
„ beloofd hadt (*a*).” 't Was dan geen wonder, dat het Groot-Britannische Hof zig bevlytigde, om zulk eene onderneeming te stuiten.

Koning George maakt zig verdagt van heimelyke handeling met de Porte. Om hierin te beter te slaagen, ondernam, zo men meent, Koning George, eer nog 't Verbond tusschen den Keizer en Rusland gesloten was, eene onderhandeling met de Ottomannische Porte, aan welke hy opening deedt van het Verdrag van Hanover. Men hieldt hem ook verdagt, aan 't Weener-Hof, dat hy, niet zonder medeweeten van Frankryk, de Porte zogt te beweegen, tot eenen oorlog tegen den Keizer en tegen Rusland. Doch zyne Gezanten ontkenden, openlyk, dat hy zulk een oogmerk gehad hadt (*b*). Ook is 'er my, ner-

(*a*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 81 — 85. Motifs de la cond. de la Gr. Bret. *p.* 43, 44, 62, 66, 67, 68, 69, 70.
(*b*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 457 — 462, 467, 468.

1726.

nergens, eenig duidelyk bewys van voorgekomen. Maar met den Landgraave vau Hessen-Kassel, dien 't Weener-Hof, vergeefs, gezogt hadt te winnen (*c*), hadt George de I., in Lentemaand deezes jaars, reeds een Verdrag geslooten, waarby de Landgraaf zig verbondt om twaalfduizend man, ten dienste des Konings, te werven, zullende den Koning hem, hiertoe, door het verschaffen van behoorlyke onderstandgelden, in staat stelden (*d*).

XXVIII. De Staaten besluiten tot de aanneeming van het Verdrag van Hanover.

Het Weener-Hof handelde, midlerwyl, in Duitschland, in 't Noorden en in Italie, om Bondgenooten te winnen. Ook werden, omtrent deezen tyd, gelyk wy reeds gemeld hebben, eenige Duitsche Vorsten bewoogen, om in 's Keizers maatregels te treeden. Maar de Koning van Sardinie hieldt zig buiten verbindtenis met den Keizer (*e*). De Staaten, midlerwyl, de magt van 't Weener Verbond ziende toeneemen, door de handelingen aan verscheiden' Hoven, die, byzonderlyk te Petersburg, op eenen goeden voet stonden, hadden, eer men 't, tusschen den Keizer en de Russische Keizerinne, nog volkomen eens geworden was, niet konnen nalaaten, eindelyk, een besluit te neemen, op de toetreeding tot het Verdrag van Hanover (*f*). Om over de voorwaarden hunner aanneeminge, met de Gezanten der Bondgenooten, in onderhandeling te treeden, hadden zy benoemd *Christiaan Karel*, *Baron van Lin-*

(*c*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 187.
(*d*) *Voiez* MONTGON *Tom.* II. *Piec. Jußif. N.* IX. *p.* XXXI. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 322.
(*e*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 451, 470. *Tom.* II. *p.* 75, 280.
(*f*) Resol. Gener. *Jovis* 8 *Aug.* 1726.

1726. *Lintelo*, Heer van Essen, wegens Gelderland; *Arnold van Zuilen van Nyeveld*, Raad en Oud-Burgemeester van Rotterdam, Ruwaard van Putten en Baljuw van Schieland, en Izaak van Hoornbeek, Raadpensionaris en Grootzegelbewaarder, wegens Holland; *Nikolaas Henrik Noey*, Oud-Burgemeester van Thoolen, wegens Zeeland; *Gerard Godard Taats van Amerongen*, Ridder der Duitsche Orde en Kommandeur derzelve, te Doesburg, wegens Utrecht; *Joan Abraham van Schuurman*, Burgemeester en Raad der Stad Slooten, wegens Friesland; *Everard Rouse*, Burgemeester der Stad Deventer, wegens Overyssel, en *Lambert Henrik Emmert*, Raad der Stad Groningen, wegens Stad en Lande. In Oogstmaand, was men 't, over de voorwaarden, genoegzaam eens geworden. Ook hadt Stad en Lande in 't Verdrag bewilligd. Doch Utrecht aarzelde nog. Men verwagtte, derhalve, in 't gemeen, nog niet, dat de Staaten in 't Verdrag zouden getreden zyn, toen 't, onverhoeds, door alle de Gemagtigden, behalve dien van Utrecht, geschiedde, op den negenden van Oogstmaand. De Akte van aanneeming behelsde „ dat de Staaten, in 't aanneemen van 't „ Verdrag van Hanover, geen ander oogmerk „ hadden, dan de behoudenis der ruste van „ Europa, zonder welke, die van hunnen Staat „ niet zeker zyn kon; en de handhaaving van „ hunnen Koophandel, zonder welken, dezel„ ve niet kon bestaan. Dat zy ook verstonden, „ dat, door dit Verdrag, geene andere Ver„ dragen, door de hooge Bondgenooten, on„ derling, of met andere Mogendheden, ge„ maakt,

Zy treeden in dit Verdrag.

Inhoud der Akte van aanneeming.

„ maakt, in eenigerlei opzigt, verbroken, of „ gekrenkt werden. Dat zy zig verzekerd hielden, dat men hen, uit hoofde van deeze „ aanneeminge, niet zou willen verpligten, tot „ eene algemeene handhaaving der Westfaalsche en Olivasche Verdragen; maar alleenlyk, tot de handhaavinge der regten en bezittingen, welken de handelende Mogendheden, uit hoofde der gemelde Verdragen, „ verkreegen hadden, en nog tegenwoordig „ bezaten: weshalve, zy zig, ten opzigte der „ zaake van Thorn, niet verder verbinden „ konden, dan tot het aanwenden hunner goede diensten, tot verwerving eener redelyke „ voldoening, voor de Inbreuk, te Thorn, gedaan op de Olivasche Vrede. Dat zy ook onderstelden, dat de Bondgenooten elkanderen „ kennis zouden geeven van de middelen, welken zy, des noods, zouden willen in 't werk „ stellen, tot bescherming van elkanders bezittingen en regten, zulken vooral, die opzigt „ hadden op den Koophandel, beide in en buiten Europa. Dat de onderstand, dien de „ Staaten verpligt zouden zyn te leveren, op „ vierduizend knegten en duizend ruiters, bepaald zou worden, en dat, na verloop van de „ vyftien jaaren des Verdrags, alle dingen zouden wederkeeren, tot den staat, waarin zy, „ voor het sluiten des Verdrags, geweest waren." By deeze punten, was nog een geheim punt gevoegd, behelzende „ dat, de Staaten „ hebbende voorgedraagen dat zy, uit misnoegen over hunne aanneeminge van het Verdrag, of uit eenige andere oorzaak, zouden „ konnen aangetast, en daardoor genoodzaakt

1726.

Geheim punt.

1726. *Lintelo*, Heer van Effen, wegens Gelde
Arnold van Zuilen van Nyeveld, Raad e
Burgemeester van Rotterdam, Ruwaa
Putten en Baljuw van Schieland, en Iza
Hoornbeek, Raadpensionaris en Groo
bewaarder, wegens Holland; *Nikolaas*
Noey, Oud-Burgemeester van Thoolen
gens Zeeland; *Gerard Godard Taats van*
rongen, Ridder der Duitsche Orde en
mandeur derzelve, te Doesburg, wege
trecht; *Joan Abraham van Schuurman*, B
meester en Raad der Stad *Slooten*, w
Friesland; *Everard Rouse*, Burgemeeste
Stad Deventer, wegens *Overyssel*, en
bert Henrik Emmert, Raad der Stad Gr
gen, wegens Stad en Lande. *In* Oogstma
was men 't, over de voorwaarden, gem
zaam eens geworden. Ook hadt Stad en L
de in 't Verdrag bewilligd. Doch Utrecht
zelde nog. Men verwagtte, derhalve, in 't
meen, nog niet, dat de Staaten in 't Ver
zouden getreden zyn, toen 't, onverhoe
door alle de Gemagtigden, behalve dien
Utrecht, geschiedde, op den negende
Oogstmaand. De Akte van aanneeming
de „ dat de Staaten, in 't aanneeme
„ Verdrag van Hanover, geen ander
„ hadden, dan de behoudenis der
„ Europa, zonder welke, die van hunne
„ niet zeker zyn kon; en de handhaving
„ hunnen Koophandel, zonder welken, dez
„ ve niet kon bestaan. Dat zy ook verstonde
„ dat, door dit Verdrag, geene andere V
„ dragen, door de hooge Bondgenooten, o
„ derling, of met andere Mogendheden, g
„ maak

Zy treeden in dit Verdrag.

Inhoud der Akte van aanneeming.

ıaakt, in eenigerlei opzigt, verbroken, of 1726.
ekrenkt werden. Dat zy zig verzekerd hiel-
en, dat men hen, uit hoofde van deeze
ınneeminge, niet zou willen verpligten, tot
ene algemeene handhaaving der Westfaal-
the en Olivasche Verdragen; maar alleen-
k, tot de handhaavinge der regten en be-
ittingen, welken de handelende Mogend-
eden, uit hoofde der gemelde Verdragen,
erkreegen hadden, en nog tegenwoordig
ezaten: weshalve, zy zig, ten opzigte der
aake van Thorn, niet verder verbinden
onden, dan tot het aanwenden hunner goe-
le diensten, tot verwerving eener redelyke
oldoening, voor de Inbreuk, te Thorn, ge-
laan op de Olivasche Vrede. Dat zy ook on-
lerstelden, dat de Bondgenooten elkanderen
ennis zouden geeven van de middelen, wel-
ten zy, des noods, zouden willen in 't werk
tellen, tot bescherming van elkanders bezit-
ingen en regten, zulken vooral, die opzigt
ıadden op den Koophandel, beide in en bui-
en Europa. Dat de onderstand, dien de
Staaten verpligt zouden zyn te leveren, op
vierduizend knegten en duizend ruiters, be-
paald zou worden, en dat, na verloop van de
vyftien jaaren des Verdrags, alle dingen zou-
den wederkeeren, tot den staat, waarin zy,
voor het sluiten des Verdrags, geweest wa-
ren." By deeze punten, was nog een geheim Geheim
ınt gevoegd, behelzende „ dat, de Staaten punt.
hebbende voorgedraagen dat zy, uit misnoe-
gen over hunne aanneeminge van het Ver-
drag, of uit eenige andere oorzaak, zouden
konnen aangetast, en daardoor genoodzaakt

1726. „ worden, om hunne toevlugt te nee
„ de wapenen, zonder dat de Bond
„ ten tyd hebben zouden, om tot af
„ van zulk een gevaar, eerst hunne
„ diensten aan te wenden; de drie
„ Mogendheden zig verbonden, om de
„ ten, in zulk een geval, terstond, met
„ paalde manschap, by te springen." En
ander afgezonderd punt, welk egter ni
heim bleef, werdt, door de Fransche en
Britannische Gezanten alleen, verklaard
„ onder de regten der Staaten, welken
„ verpligt zou zyn te handhaaven, ook b
„ pen werdt het regt, by de Munstersche
„ de bedongen, om de ingezetenen der
„ tenrykſche Nederlanden uitgeslooten te
„ den van de Vaart op de Indien: en zo de
„ zer, hierom, de penningen inhieldt, we
„ zy van hem te vorderen hadden, zoude
„ Bondgenooten hun voldoening bez
„ mids zy geene vyandlykheden, tegen de
„ endesche Maatschappye, in de Indien
„ elders aanvingen, dan na dat zy, deswege
„ de andere Bondgenooten, zouden over
„ komen zyn." Nog verklaarden de
„ dat zy de vryheid aan zig behielden,
„ middelen, welken de Bondgenooten
„ goedvinden in 't werk te stellen,
„ denis van de Vrede of van het evenwigt
„ Europa, te bewilligen of niet (g)."

Pruissen weigert in de Akte der

De Markgraaf de Fenelon en de Heer Wil
Finch, de Akte gelezen hebbende, waarby
Staaten 't Verdrag aannamen, verklaarden,
sto

(g) Voiez DU MONT Corps Diplom. Tom. VIII. P.
133. ROUSSET Recueil, Tom. III. p. 166.

, dat zy gereed waren omze te tekenen. 1726.
de Heer Meinertzhagen, Gezant des Ko- Staaten
van Pruissen, maakte 'er zwaarigheid in. te bewil-
adt, reeds te vooren, te kennen gegeven, ligen.
iem de uitzondering van de handhaaving
Vestfaalsche en Olivasche Verdragen mis-
le (*b*). En de Koning, zyn Meester, hadt
nog geene volmagt gezonden, om de Ak-
n aanneeming, met deeze uitzondering, te
ien. De Fenelon en Finch nogtans, oordee-
, dat zy het tekenen deezer Akte, niet
er, behoorden te verwylen, traden 'er ter-
l toe „ in verwagting, zo zy verklaarden,
at de Koning van Pruissen zynen Gezant,
isgelyks, haast volmagt tot tekenen geeven
ou; doch zo zulks, onverhoopt, agterbly-
en mogt, beloofden zy, uit den naam hunner
neesteren, zig te zullen houden aan de pun-
en, welken de Staaten, by de Akte van aannee-
ninge, verklaard en bedongen hadden (*i*)."

XXIX. Aanmerkingen op de inzigten der Staaten, in het aanvaarden van 't Verdrag van Hanover.

n zo verre en op zulk eene wyze, kreeg, ein-
rk, het werk van de toetreedinge der Staa-
tot het Verdrag van Hanover zyn beslag. Zy
eikten 'er hun groot oogmerk mede, welk
ten minste Frankryk en Groot-Britanje te
oligten, om hen te handhaaven in hun regt,
de ingezetenen der Oostenryksche Neder-
den te doen uitsluiten van de Vaart op de
lien. Zelfs werden hun byna alle de andere
orwaarden toegestaan, op welken zy, in den
ivang der onderhandelingen, hadden voorge-
agen, het Verdrag te willen aanneemen (*k*);
zon-

(*h*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 163.
(*i*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 177.
(*k*) *Zie hier voor, bl.* 356.

1726. zonder dat zy eenige verbindtenis op zig
men hadden, waaronder zy niet reeds, uit
van voorige Verdragen, gebragt waren.
de belofte om hunne geschillen met Deen
ke, door minzaame tusschenspraak, te b
byleggen, hadden zy niet konnen verwerv
Gezanten oordeelden, dat zulk eene be
aan 't Hof van Koppenhagen, als te eer
zou voorkomen, en hierom alleen de num
wegneemen, welke men zig anders van
ne tusschenspraak zou hebben konnen bel
(*l*). 't Verklaaren van den Oorlog aan di
Algiers en Marokko was ook van de hand g
zen. Fenelon verstondt „ dat deeze volke
„ welken Frankryk en Groot-Britanje pl
„ Verdragen geslooten hadden, niet al
„ roovers konden aangemerkt, noch uit
„ hoofde uitgerooid worden. Dat zy, geh
„ wordende voor openbaare vyanden der
„ ten, niet gerekend konden worden
„ zulken, tegen welken men, uit hoofd
„ het drievoudig Verbond, den onderstan
„ Bondgenooten vorderen kon; alzo dit
„ bond, in 't jaar 1717, gesloozen was, toe
„ Staaten reeds met deeze volken in oorlo
„ ren, zonder dat 'er, in 't Verbond eenige
„ melding van gemaakt was; ten bewyze, da
„ men deezen oorlog niet aanzag, als een
„ val, waarin de naarkoming van 't Verb
„ gevorderd werdt. En zo behoorde hy,
„ oordeels, ook tegenwoordig niet aang
„ te worden. Tusschenspraak en goede die
„ by de Afrikaansche Volken waren 't eeni
„ welk de Staaten, naar reden, van Fran

(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 161.

en Groot-Britanje vorderen, of verwagten konden (m)." De Staatschen, op deeze reden weinig weetende aan te merken, hielden te vrede, met de overige voordeelen, welke zy, by de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, bedongen hadden. 1726.

De Koning van Pruissen weigerde, ondertusschen, te bewilligen in de voorwaarden, waarop de Staaten in dit Verdrag waren getreden. Hy scheen 'er zeer op gesteld te zyn, dat zy zig, zo wel als de twee andere Mogendheden, verbonden, tot het handhaaven der Westfaalsche en Olivasche Verdragen: waartoe zy egter, nimmer te vooren, verbonden waren geweest, en door welke verbindtenis, zy zig ligtelyk zouden hebben konnen inwikkelen in eenen lastigen oorlog. Men vondt, hierom, vreemd, dat zyne Pruissische Majesteit hen hiertoe dringen wilde. Doch de oorzaak van zyn gedrag ontdekte zig, kort hierna. De Keizer was in heimelyke onderhandeling getreden met het Hof van Berlyn, om den Koning van Pruissen af te trekken van het Hanoversch Verbond. De *Graaf van Sekkendorf* heeft 'er de eerste opening van gedaan, en men wil, dat 'er na, veel handelens, op den twaalfden van Wynmaand, te Wusterhausen, een Verbond werdt gesloten, tusschen de twee Mogendheden, welks inhoud zeer geheim gehouden werdt. Ook was hiertoe wel reden, alzo de Hanoversche Bondgenooten verpligt waren, niet zonder kennis van elkanderen, in onderhandeling te treeden, veel min te sluiten. 't Leedt nogtans niet lang, of men verspreidde, onder de hand, afschriften van het Verbond van Wusterhau-

XXX. Heimelyke handeling des Keizers, aan 't Hof van Berlyn.

(m) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 165—168.

1726. hausen, welken nog voorhanden zyn (n). [...]gens dezelven, beloofde de Koning van Pr[...] de *Pragmatike Sanctie*, of de orde op de O[...]rykſche opvolging te zullen handhaaven. [...] Keizer zou, daarentegen, den Koning van [...]ſen, na de dood van den Keurvorſt van de [...] in 't bezit doen ſtellen van de Hertogdo[...] Berg en Gulik, den Prins van Sultzbach b[...]gende, om van deszelfs regt op Berg en R[...]ſtein af te ſtaan: of zo hem dit mislukte, z[...] hem andere goederen van gelyke waarde [...] zyne eigene erflanden in 't Duitſche Ryk, [...]draagen. Voorts, was de Koning van Pru[...] volgens de afſchriften, van welken wy ſpree[...] ook getreden in 't Verbond, welk de Keizer [...]langs, met de Keizerinne van Rusland hadt [...]gegaan. Doch op deeze afſchriften is geen [...]komen ſtaat te maaken (o). De Koning van Pr[...]

Verbond tuſſchen Rusland en Pruisſen.

[...]ſen hadt, twee maanden te vooren, ook een [...]bond van onderlinge beſcherminge geſlo[...] met de Ruſſiſche Keizerinne. Beide de Mog[...]heden mistrouwden de Poolen, met welken [...] Koning van Pruiſſen in 't byzonder groo[...]ſchil gekreegen hadt, ter gelegenheid van [...]beurde te Thorn. By een geheim punt [...] Verbond, beloofde de Koning van Pru[...]ne goede dienſten te zullen aanwenden, [...] Hertog van Holſtein, Schoonzoon der Keizer[...]ne, te doen herſtellen in 't bezit van 't Hertog[...]dom Sleeswyk; of ten minſte, zig onzydig [...] zullen houden, in geval men geweldiger midde[...]len ter hand neemen mogt, om hem dit be[...]

(n) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. P. II. 139 ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 187.

(o) ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 186, 197. MONTG[...] *Tom.* II. *p.* 426.

„ andere vyanden van den Staat eenige sche- 1726.
„ pen, Persoonen of goederen der ingezetenen
„ van den Staat, te Algiers, kwamen verkoo-
„ pen. Doch 't zou den Staatschen vrystaan,
„ hunne pryzen aldaar tot geld te maaken. De
„ Staatsche Oorlogsschepen, op de reede van
„ Algiers ten anker komende, zouden van be-
„ hoorlyke ververscbing voorzien worden;
„ doch geene Slaaven, die hunnen Meesteren
„ ontvlugt waren, mogen ophouden. Zo een on-
„ derzaat van den Staat, te Algiers, overleedt,
„ zonder uiterften wil gemaakt te hebben,
„ zou de Consul der Staaten het opzigt over
„ deszelfs goederen aanvaarden, ten behoeve
„ van den regten erfgenaam. Geschillen tus-
„ schen onderzaaten van den Staat onderling
„ zouden voor den Consul; doch geschillen der
„ Staatschen met Turken of Mooren voor den
„ Dey en Divan worden afgedaan. De Consul
„ zou een' Predikant van den Hervormden
„ Godsdienst in zyn huis mogen hebben, en
„ de Slaaven zouden den Godsdienst aldaar, op
„ de vastgestelde dagen, mogen bywoonen.
„ Een Staatsch Admiraal, voor Algiers ko-
„ mende, zou met eenentwintig schooten be-
„ groet worden, mids hy, hierop, met een
„ gelyk getal van schooten, antwoordde. De
„ Paspoorten zouden, om de drie jaaren, moe-
„ ten vernieuwd worden (s)."

Terstond na het treffen deezer Vrede, keerde de Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, te rug naar 't Vaderland, zendende den Kapitein

Men weigert de Staatsche Oor-

(s) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 311. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. P. II. *p.* 136. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 260.

1726. den hadden, in 't voorjaar, wederom ee
ringe quader Oorlogsschepen naar de Middellan
van Al- zee geschikt, om op de Algiersche Kaap
giers. passen. De Vice-Admiraal, Heer van Som
dyk, die 'er 't bevel over hadt, maakte, g
rende deezen kruistogt, jagt op versch
kaapers, en jaagde 'er een' op de kust va
tuan, daar 't schip zig te bersten stiet (r).
de Regeering van Algiers, eindelyk, de
log moede, zondt, in den nazomer, e
voorslagen aan den Heere van Sommels
waarop men begeerde in handeling te tre
De Vice-Admiraal begaf zig toen, met vyf
logsschepen, voor Algiers, en op den ag
van Herfstmaand werdt de Vrede getek

Voornaamste punten derzelve. Het Verdrag bestondt uit vierentwintig Le
By het zelve, werden „ de inkomende re
„ op de Koopwaaren, welken de ingeze
„ van den Vereenigden Staat naar Algiers v
„ ren zouden, van tien op vyf ten hon
„ verminderd: de invoer van Oorlogsbe
„ ten werdt geheel vry verklaard. De Al
„ sche Kaapers, een Staatsch schip ontmoe
„ de, mogten 't niet dan met de sloep na
„ en alleenlyk twee man overzetten,
„ Paspoorten te onderzoeken. De
„ niet mogen gedoogen, dat eenig
„ schip zig begave naar Salée of ande
„ sen, welken met de Staaten in oorlog
„ Ook zou geen Algiersch schip naderen
„ gen, tot in 't gezigt van eenige Haven v
„ den Vereenigden Staat. Men zou niet
„ staan, dat die van Tunis, Tripoli, Salée

(r) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1726. *bl.* 269. *July*–*Dec.* 1726. *bl.* 10.

ndere vyanden van den Staat eenige schepen, Persoonen of goederen der ingezetenen van den Staat, te Algiers, kwamen verkoopen. Doch 't zou den Staatschen vryſtaan, hunne pryzen aldaar tot geld te maaken. De Staatsche Oorlogsschepen, op de reede van Algiers ten anker komende, zouden van behoorlyke ververſching voorzien worden; doch geene Slaaven, die hunnen Meeſteren ontvlugt waren, mogen ophouden. Zo een onderzaat van den Staat, te Algiers, overleedt, zonder uiterſten wil gemaakt te hebben, zou de Conſul der Staaten het opzigt over deszelfs goederen aanvaarden, ten behoeve van den regten erfgenaam. Geſchillen tusſchen onderzaaten van den Staat onderling zouden voor den Conſul; doch geſchillen der Staatſchen met Turken of Mooren voor den Dey en Divan worden afgedaan. De Conſul zou een' Predikant van den Hervormden Godsdienſt in zyn huis mogen hebben, en de Slaaven zouden den Godsdienſt aldaar, op de vaſtgeſtelde dagen, mogen bywoonen. Een Staatſch Admiraal, voor Algiers komende, zou met eenentwintig ſchooten begroet worden, mids hy, hierop, met een gelyk getal van ſchooten, antwoordde. De Paspoorten zouden, om de drie jaaren, moeten vernieuwd worden (*s*)."

1726.

Terſtond na het treffen deezer Vrede, keere de Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, e rug naar 't Vaderland, zendende den Kapitein

Men weigert de Staatſche Oor-

(*s*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 311. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 136. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. p. 260.

1726. tein *de Wildt*, met een affchrift van 't Ve
aan den Conful te Mallaga, met last, om h
Heere van der Meer, te Madrid, toe te z
De Ambaffadeur, ten Hove kennis gegeven
bende van de gesllooten' Vrede, ontving, d
ge, de gewoonlyke gelukwenschingen.
men zondt, ten zelfden tyde, bevel aan
zeehavens van 't Ryk, om geene Staatsche
logsfchepen, in dezelven, te ontvangen,
laaten vertoeven. En in gevolge van dit b
werden twee of drie schepen, onder den
tein *Elias*, in de Baaye van Kadix ingelo
zynde, in 't begin van Slagtmaand, genood
zonder uitstel, zee te kiezen, onaangezien
het twintigste Lid der Utrechtsche Vrede,
dongen was, dat de Staatsche Oorlogsche
in tyd van Vrede, niet uit de havens van Sp
zouden mogen geweerd worden (*t*). Dod
Spaansche Hof oordeelde, van gedrag te
ten veranderen omtrent de Staaten, na de
in 't Verbond van Hanover getreden waren
na dat hunne Bondgenooten, de Engelsc
de Spaansche Havens, in en buiten Europa
Oorlogsschepen, hadden begonnen te bez

logsfche-pen, in de havens van Spanje, te ontvangen.

XXXII. De Keizer scheen den Staaten ook
moeite te willen aandoen. De Graaf van
fek-Erps hadt, in Louwmaand deezes jaa
Gefchrift ter Staatsvergaderinge overge
waarby hy de klagten ondersteunde, we
reeds in 't jaar 1724, van wege den Prinse en B
schop van Luik, gedaan waren, over eenige we
ken, door de Staaten, op den S. Pietersberg, o
Luikschen bodem, van nieuws aangelegd. M
was, in 't jaar 1717, met den Prinse van Luik,
ve

Twist over 't aanleggen eeniger nieuwe werken, op den S. Pieters Berg.

(*t*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 46.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

TWEE-ENZEVENTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

I. *De Staaten verſterken hunne Land- en zeemagt Voorſlag om de Ooſtendeſche Maatſchappy te verplaatſen.* II. *De Koning van Zweeden treedt in 't Verdrag van Hanover. Verbond tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke.* III. *Handeling des Keizers, in Duitſchland.* IV. *Twiſt in 't Parlement van Engeland, over de noodzaakelykheid des oorlogs. De Hofparty dryft boven.* V. *Toebereidſels ten oorloge. Vreedzaame inzigten der meeſte Mogendheden.* VI. *Gibraltar belegerd. Het Spaanſche Hof zoekt de Staaten geruſt te ſtellen. Engelſche togten te water. De Zilvervloot komt aan, in Spanje.* VII. *Opening tot eene handeling aan 't Weener-Hof. Voorſlag van 's Pauſen Nuncius aan de Franſche en Staatſche Gezanten, te Weenen. Eerſte Ontwerp van vooraf gaande Punten.* VIII. *De Staaten houden 't onaanneemelyk Het Weener-Hof handelt met den Kardinaal de Fleury. Verklaaring des Konings van Pruiſſen.* IX. *Nieuw Ontwerp van vooraf gaande Punten, door den Kardinaal gemaakt.* X. *Het Weener-Hof zoekt de handeling te rekken. Tweede Weener-*

Ont-

1726. De geweldige regen, die, in den Z
Herfst des jaars 1725, gevallen was, l
rivieren, alomme, zo hoog doen zwelk
men, in den volgenden Winter, hier te L
voor eene doorbraak der Rivierdyken be
dugten. Ook veroorzaakte een zwaare
in de Lek, by Schoonhoven, twee groote
braaken in den dyk, op den eenentwin
van Louwmaand, waardoor de Krimpen
Lopikerwaarden, terstond, onder liepen
Lingedyk by Thiel bezweek, omtrent de
den tyd. En in 't begin van Sprokkelm
brak de zelfde dyk, by Kedichem, door,
door de gantsche Alblasserwaard overstro
werdt. Men meende, dat de boeren, in de K
penerwaard en elders, sedert, de dyken
sommige oorden, doorstaken, om zig
water te ontlasten; tegen welken moedwil
de Staaten, by een ernstig Plakaat, voor
werdt. Het hoog water drong, wat laater
door den Marendyk, en door den dyk by
schooten, overstroomende eene geweldig
Lands, welke men, tot hiertoe, droog g
den hadt. Doch na het midden van Spr
maand, begon het zagtelyk te dooijen,
door het water, allengskens, vryer loo
In de volgende Lente, werdt eindelyk
aan 't stoppen der doorbraaken, waar
het water, door eene menigte van sluizen, b
gon te loozen uit de Alblasserwaard (w),
allengskens, gelyk de andere overstroom
Landen, wederom droog raakte.

Doorbraaken der Rivierdyken en overstrooming, hier te Lande.

(w) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1726. *bl.* 91, 159, 215.

Barriere. XXII. *De handeling te Soissons verflaauwt. De Kardinaal de Fleury slaat een veertienjaarig Bestand voor. De Keizer en Spanje keuren 't af.* XXIII. *Maatschappy van Biskaje. Verdrag met Tripoli. Plakaat wegens den Koophandel van Zweeden. Vincent Willem, Baron van Hompesch, wordt in 't Lid der Edelen van Holland beschreeven.* XXIV. *De Kardinaal de Fleury handelt, heimelyk, met de Keizerschen en Spaanschen. Staat der Byeenkomst te Soissons.* XXV. *De Koning van Frankryk krygt de Kinderpokjes. Beweeging hierover, aan 't Spaansche Hof.* XXVI. *Dubbel Huwelyk, tusschen de Hoven van Madrid en Lisbon geslooten.* XXVII. *De handeling, te Soissons begonnen, wordt, in Spanje vervolgd. Engelsch en Staatsch Esquader uitgerust.* XXVIII. *Het verdrag van Seville wordt getekend. Inhoud van het zelve. De Staaten treeden 'er in.* XXIX. *Aanmerkingen over dit Verdrag, vooral, met opzigt op de Staaten.* XXX. *Twee Oostindische schepen te Algiers opgebragt.* XXXI. *De Prins van Oranje treedt in 't bezit der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande. Zes Persoonen, over verbooden' verstandhouding, gevonnist.* XXXII. *Vervolg der onlusten, in Oostfriesland. Keizerlyk Besluit, tot stillinge derzelven, afgekondigd.*

NAauwlyks waren de Staaten getreden in het Verdrag van Hanover, of zy, bespeurende, dat de Bondgenooten van het Weener-Verdrag zig, te water en te lande, begonden te wapenen, besslooten, hunne Krygsmagt,

1726.
I.
De Staaten vermeerderen hunne Landmagt,

Ontwerp. Groot-Britanje en de Staaten ... *'t van de band.* XI. *Laatſte Ontwerp der* ... *noverſche Bondgenooten. De Keizer* ... *'er in. De voorafgaande Punten worden,* ... *rys en te Weenen, getekend. De Kardina* ... *Fleury raakt, hier te Lande, in hooge a*... XII. *George de I., Koning van Groot-Brit*... *ſterft. Zyn Zoon, George de II., volgt h*... *Ydele inzigten des Pretendents.* XIII. *D*... *zer, Frankryk, Groot-Britanje en de St*... *bekragtigen de voorafgaande Punten. De* ... *endeſche Maatſchappy wordt, voor zeven* ... *ren, opgeſchort. Handeling van den Amb*... *deur van der Meer, om 't Spaanſche Hof* ... *het bekragtigen der voorafgaande Punten* ... *beweegen.* XIV. *Verzoening tuſſchen de* ... *ven van Frankryk en Spanje.* XV. *Sterft*... *te Lande. Dood van den Raadpenſionaris Ho*... *beek. De Theſaurier Generaal, Simon van* ... *geland, wordt Raadpenſionaris* XVI. *Ha*... *ling over de belaſting op 't zilver, met de Sp*... *ſche Vloote aangebragt.* XVII. *Eiſch en O*... *werp der Hanoverſche Bondgenooten. De Spa*... *ſchen maaken 'er, tegen afſpraak, verander*... *in. Het wordt verbeterd. De Koning van* ... *je neemt het aan.* XVIII. *Naamen der* ... *naamſte Gevolmagtigden op de Byeenkomſt te* ... *Soiſſons.* XIX. *Schets der inzigten en belangen* ... *van den Keizer en Spanje. Van Spanje* ... *Groot-Britanje. Van eenige Leden des Duitſch* ... *Ryks. Van de Noorder Kroonen.* XX. *Van* ... *Staaten der Vereenigde Gewesten.* XXI. *O*... *ning der Byeenkomſt te Soiſſons. Eiſchen* ... *Staatſchen. Antwoord der Keizerſchen en Spa*... *ſchen. Klagten over inbreuk op 't Verdrag*

B

Barriere. XXII. *De handeling te Soissons verflaauwt. De Kardinaal de Fleury slaat een veertienjaarig Bestand voor. De Keizer en Spanje keuren 't af.* XXIII. *Maatschappy van Biskaje. Verdrag met Tripoli. Plakaat wegens den Koophandel van Zweeden. Vincent Willem, Baron van Hompesch, wordt in 't Lid der Edelen van Holland beschreeven.* XXIV. *De Kardinaal de Fleury handelt, heimelyk, met de Keizerschen en Spaanschen. Staat der Byeenkomst te Soissons.* XXV. *De Koning van Frankryk krygt de Kinderpokjes. Beweeging hierover, aan 't Spaansche Hof.* XXVI. *Dubbel Huwelyk, tusschen de Hoven van Madrid en Lisbon geslooten.* XXVII. *De handeling, te Soissons begonnen, wordt, in Spanje vervolgd. Engelsch en Staatsch Esquader uitgerust.* XXVIII. *Het verdrag van Seville wordt getekend. Inhoud van het zelve. De Staaten treeden 'er in.* XXIX. *Aanmerkingen over dit Verdrag, vooral, met opzigt op de Staaten.* XXX. *Twee Oostindische schepen te Algiers opgebragt.* XXXI. *De Prins van Oranje treedt in 't bezit der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande. Zes Persoonen, over verbooden' verstandhouding, gevonnist.* XXXII. *Vervolg der onlusten, in Oostfriesland. Keizerlyk Besluit, tot stillinge derzelven, afgekondigd.*

1726.

I.

De Staaten vermeerderen hunne Landmagt.

Aauwlyks waren de Staaten getreden in het Verdrag van Hanover, of zy, bespeurende, dat de Bondgenooten van het Weener-Verdrag zig, te water en te lande, benden te wapenen, besllooten, hunne Krygsmagt,

1726. magt, met omtrent tienduizend man, te
en zee- meerderen, en, vooreerst, agttien Oo
magt. schepen in zee te brengen, tot beveilig
Koopvaardye. Voor 't einde des jaars,
nog tot eene tweede vermeerdering der
magt besloten. Ook hadt de Raad van
te, al in Slagtmaand, bevelen laaten a
om de Regementen, welken de Staat
in dienst hadt, tegen den vyfentwintigst
Lentemaand des volgenden jaars, volta
maaken. De trom werdt, terstond, ge
met tamelyken uitslag (*a*). Men raadple
hierna, op het aanstellen van eenige Gen
Gelderland sprak van 't verkiezen van
Veldmaarschalk. Friesland drong sterk, o
aanstellen van den jongen Prinse van O
tot Generaal over 't voetvolk: waarto
de Prinses, Weduwe van den Prinse Joan
lem Friso, een ernstig verzoek deedt (*b*)
alle welke voorbereidsels, een kort aansl
oorlog, tusschen de Weener- en Hanove
Bondgenooten, voorspeld werdt.

Voorslag van Groot-Britanje, om de Oostendesche Maatschappy te verplaatsen, van de

Midlerwyl, verzuimde men niet, midd
in 't werk te stellen, om de gevreesde
breuk te voorkomen. De Koning van Gr
Britanje hadt, ten deezen einde, reed
eenigen tyd, aan den Keizer doen vraa
of hy niet zou konnen geraaden vind
Oostendesche Maatschappy, de voornaam
zaak der verdeeldheid tusschen de Mogen
den, te verplaatsen naar Trieste of Fi

(*a*) Europ. Merc. *July — Dec.* 1726. *bl.* 277, 302. Mo
Memoir. *Tom.* III. *p.* 6.

(*b*) Resol. Gener. *Luna* 23 *Juny Luna* 14 *July* 1
486, 543. Resol. Holl. 14, 27 *May*, 10, 21 *Juny*,
1727. *bl.* 576, 621, 676, 679, 718,

't Verdrag van Hanover, door den Koning van Zweeden, strekte zeer tot bevordering van 't groot oogmerk der Staaten, de vernietiging der Oostendesche Maatschappye; want schoon zyne Zweedsche Majesteit, duidelyk, verklaard hadt, dat hy zig met geene andere Mogendheden verbondt, dan die, in 't oorspongkelyk Verdrag, genoemd waren; schoon hy zelfs niemants bezittingen of regten buiten Europa begeerde te handhaaven; 't was genoeg, dat hy hunnen Bondgenooten onderstand beloofde, buiten Italie en Spanje, in geval van algemeenen oorlog; die niet agter blyven kon, wanneer het Weener-Hof, omtrent de zaak der Oostendesche Maatschappye, niet van gedagten veranderde. 1727.

De handelingen der Hanoversche Bondgenooten in Deenemarke slaagden, insgelyks, naar wensch. De Koning hadt, alleenlyk, zwaarigheid gemaakt, in eenige punten van het Hanoversch Verdrag, waarom men overeengekomen was, om alleenlyk een Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke te ontwerpen. 't Verschil over de onderstandgelden, welken de Koning van Deenemarke vorderde, hieldt het sluiten van dit Verbond, nog eenigen tyd, tegen. Doch zo dra Zweeden in 't Verdrag van Hanover getreden was, maakte men, aan 't Hof van Koppenhagen, ook meer spoed om te sluiten. De heimelyke en openlyke poogingen der Keizersche en Russische Staatsdienaaren verhinderden den Koning niet (*b*), om het ontworpen Verbond met Frank-

Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke.

(*b*) MONTGON *Memoir. Tom.* IV. *p.* 173, 249. ROUSSET *Recueil, Tom.* III. *p.* 320. *Tom.* IV. *p.* 225. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 342.

1726. le begunstigers hadt (*e*). Doch de party
genwoordige Regeeringe was verre de
Zy oordeelde „ dat het Verdrag van H
„ niemant benadeelen kon, dan die ond
„ de rust van Europa te stooren; en d
„ derhalve, veiliglyk, kon aangenome
„ den. Zy zag dit Verdrag ook aan,
„ vorderlyk aan den Hervormden Gods
„ en aan den Koophandel van Zweeden
„ dagt zy niet, dat het aanliep tegen d
„ bindtenisse, welke men met Ruslan
„ behoeve des Hertogs van Holstein,
„ aangegaan." 't Besluit viel, derhalv
men den Koning behoorde te raaden,
't Verdrag aanname (*f*), gelyk hy, ein
deedt, op den vyfentwintigsten van
maand des jaars 1727. Doch hy verkla
in eenige afgezonderde punten „ dat h
„ niet verbondt tot de handhaaving van
„ ge regten of bezittingen, buiten Eu
„ Ook wilde hy geene troepen levere
„ Spanje of in Italie." By een geheim
werdt den Koning van Zweeden, door Fr
ryk en Groot-Britanje alleen, een onder
van vyftigduizend ponden Sterlings in
voor den tyd van drie jaaren, toegeleg
tegen beloofde hy, nog tienduizend
ven de vyfduizend, by 't Verdrag b
dienste van Frankryk en Groot-Britan
reed te zullen houden (*g*). Het aanneemen

Zweeden treedt in 't Verdrag van Hanover.

1727.

(*e*) *Voiez* Pieces authent. *dans le* Recueil *de* ROUSSET,
III. *p.* 217, 224, 236, 231, 240. *Tom.* IV. *p.* 169, 196. M
GON *Tom.* III. *p.* 424—450. *Tom.* IV. *p.* 160—172.
(*f*) ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 298.
(*g*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.*
ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 314. TINDAL *Vol.* XII
XXVIII.] *p.* 340.

'erdrag van Hanover, door den Koning 1727.
Zweeden, ftrekte zeer tot bevordering
't groot oogmerk der Staaten, de vernie-
ıg der Oostendesche Maatschappye; want
on zyne Zweedsche Majesteit, duidelyk,
:laard hadt, dat hy zig met geene andere
gendheden verbondt, dan die, in 't oor-
ngkelyk Verdrag, genoemd waren; schoon
zelfs niemants bezittingen of regten buiten
opa begeerde te handhaaven; 't was genoeg,
hy hunnen Bondgenooten onderstand be-
de, buiten Italie en Spanje, in geval van
meenen oorlog; die niet agter blyven kon,
meer het Weener-Hof, omtrent de zaak
Oostendesche Maatschappye, niet van ge-
ten veranderde.

Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke.

)e handelingen der Hanoversche Bondge-
ten in Deenemarke slaagden, insgelyks, naar
ısch. De Koning hadt, alleenlyk, zwaarig-
l gemaakt, in eenige punten van het Ha-
ersch Verdrag, waarom men overeenge-
ıen was, om alleenlyk een Verbond tus-
:n Frankryk, Groot-Britanje en Deenemar-
te ontwerpen. 't Verschil over de onder-
dgelden, welken de Koning van Deenemar-
vorderde, hieldt het sluiten van dit Ver-
d, nog eenigen tyd, tegen. Doch zo dra
eeden in 't Verdrag van Hanover getreden
;, maakte men, aan 't Hof van Koppenha-
ı, ook meer spoed om te sluiten. De heime-
e en opentlyke poogingen der Keizersche en
ſsische Staatsdienaaren verhinderden den Ko-
g niet (b), om het ontworpen Verbond met
Frank-

) MONTBON Memoir. Tom. IV. p. 173, 249. ROUSSET Re-
l, Tom. III. p. 320. Tom. IV. p. 225. TINDAL Vol. XIII.
XXVIII.] p. 341.

1727. Frankryk en Groot-Britanje te doen
op den zestienden van Grasmaand. „
„ marke beloofde, by dit Verbond,
„ duizend man op de been te zullen h
„ tot bescherming van Sleeswyk, wa
„ de twee andere Mogendheden zig
„ den, om, vier jaaren agtereen, driel
„ en vyftigduizend Ryksdaalers in 't ja
„ onderstandgelden, te zullen voldoen
„ ne Deensche Majesteit. Frankryk, i
„ zonder, zou, daarenboven, een gede
„ soldye deezer troepen betaalen. Gro
„ tanje zou twaalfduizend man by de
„ sche manschap voegen, en een Es
„ schepen zenden naar de Deensche
„ Beide de Mogendheden zouden, daa
„ ven, dertigduizend man gereed houde
„ de Deensche bezittingen, in 't Noorden
„ Duitschland, te beschermen (i)."

III. Handeling des Keizers in Duitschland.

Terwyl het Hanoversch Verdrag, do
Verbond, in de voornaamste opzigten,
der kragt kreeg; handelde de Keizer, in Du
land, vergeefs, om nieuwe Bondgenoo
winnen. De Koning van Pruissen, welke
te Weenen, voorgaf, van 't Verdrag v
nover afgetrokken te hebben, gedroeg
leenlyk als onzydig, en zogt, in Sprokkel
den Koning van Groot-Britanje, zyne Sc
vader, te beweegen, tot afzonderlyke h
ling met den Keizer. Doch George de I. a
woordde „ dat hy, zonder Frankryk e
„ Staaten te kennen, tot geene handeling
„ staan kon (k)." Met den Keurvorst va

(i) *Voiez* DU MONT *Corps Dipl. Tom.* VIII. P. II.
ROUSSET *Recueil*, *Tom.* IV. p. 244.
(k) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* IV. p. 233, 24

s en den Prinse van Sultzbach, die niet 1727.
taan konden tot den afstand van Gulik,
g en Ravenstein, ten behoeve des Ko-
gs van Pruissen, hadt de Keizer nog niets
nen sluiten. Zelfs hadt hy de Rynsche Kreit-
niet konnen beletten, dat zy vreemde wer-
g toelieten. Zyne handeling, op den Ryks-
te Regensburg, daar hy de Vorsten en
aden zogt over te haalen, tot het opregten
een Ryks Leger, op den voet van de jaa-
1702 en 1714, slaagde ook kwalyk. De
zanten van Frankryk, Groot-Britanje en de
aten arbeidden zo sterk, onder de Leden
Ryks, dat 'er geen besluit genomen werdt,
's Keizers voorslag. De Kerkelyke Keur-
sten waren genoegzaam de eenigste Ryks
den, die 's Keizers zaak, driftiglyk, voor-
aden: hoewel ook de yver van deezen, toen
zagen, voor hoe groot een gevaar, de
akheid van het Weener-Verdrag hen bloot
de, allengskens, verflaauwde. De Fran-
en, Engelschen en Staatschen bragten, eer-
g, ook te wege, dat de Verbonden Kreitsen,
ide de Opper- en Neder-Rynsche, Zwabi-
e, Oostenrykschen en Frankische, die te Frank-
t vergaderd waren, om op 's Keizers voor-
g te raadpleegen, een besluit namen, om zig
noegzaam onzydig te houden. Men deedt hen
grypen, dat de Oostendesche Maatschappy,
groote oorzaak der tegenwoordige verdeeld-
id, den Leden van het Duitsche Ryk niet
nging, maar alleenlyk ten voordeele van 's
eizers erflanden strekte (*l*). Ook verzekerde
men

(*l*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 147 — 151, 173 — 186, 308 —
6. Tindal *Vol.* XIII. [of XXVIII.] *p.* 137 — 140.

1727. men allen Leden des Ryks, dat de Ha
sche Bondgenooten niet voorhadden, d
van Duitschland, in eenigerlei opzigt, t
ren (m): 't welk veel toebragt, om de V
en Stenden te bevestigen in de vreedzaa
voelens, welken de meesten hadden.

IV. Handelingen in 't Parlement van Engeland.

De Hanoversche Bondgenooten, i
Groot-Britanje en de Staaten, begonde
den aanvang deezes jaars, de toebereids
oorloge, die, reeds in 't voorleeden jaar
ren aangevangen, ernstelyk, door te
George de I., het Parlement, in Louwm
wederom byeengeroepen hebbende, zo
Huis der Gemeenten te beweegen, tot he
leenen van den vereischten onderstand
deezen einde. De naauwe vereeniging
Frankryk, die aanliep tegen de maatre
welken men, van ouds, plagt te volgen
Engeland, hadt merkelyke misnoegdheid
wekt, onder veelen. De Koning vondt,
halve, dienstig, de redenen, die hem v
drag hadden doen veranderen, open
gen, voor 't Parlement. Hy vertoonde
Vergaderinge, in zyn eerste aanspraak
den agtentwintigsten van Louwmaand

's Konings aanspraak.

„ de geheime beschadigende Verdrag
„ schen de Hoven van Weenen en
„ in 't jaar 1725, geslooten, de
„ Mogendheden, met reden, tot argwaan
„ wekt hadden, en regelregt aanliepen
„ de dierbaarste belangen en voorregten
„ zyn volk. Men moest zig, derhalve,
„ volgde hy, het wedergeeven van Gibra
„ getroosten, en den Keizer in 't bezit la

(m) Voir ROUSSET Recueil, Tom. III, p. 334, 337

an den uitgestrekten Koophandel, dien hy 1727.
ig hadt aangemaatigd; of men moest zig in
:aat stellen, om 's volks voorregten te be-
:hermen. Tot het laatste, was te meer re-
len, om dat hem, van verscheiden oorden,
›erigt was, dat men eenen aanslag gesmeed
ıadt, om den Pretendent op den troon van
Groot-Britanje te stellen. Het Russische Hof
:ou zelfs eene landing in Groot-Britanje
›ndernomen hebben, zo de Vloot, in 't voor-
eeden jaar, naar de Oostzee gezonden, den
:oeleg niet gestuit hadt. Hy en zyne Bond-
genooten hadden, hierom, moeten waaken,
voor de gemeene veiligheid. Frankryk en de
Staaten hadden, reeds in 't voorleeden jaar,
hunne krygsmagt begonnen te vermeerde-
ren. Van Zweeden en Deenemarke hadt men
diergelyke poogingen te wagten. Groot-Bri-
tanje moest niet stil zitten. De Spaansche
Gezant hadt, onlangs, zyn afscheid geno-
men, met een Vertoog, welk weinig ver-
schilde van eene Oorlogsverklaaring (x). De
aanhouding van 't goed verstand tusschen de
twee Ryken werdt, in het zelve, bepaald aan
de wedergeeving van Gibraltar, en aan het
te rug roepen der Engelsche Vloote uit de
Westindien. Het houden van deeze Vloote in
de Westindische zeeën werdt beschreeven,
als eene daad van vyandlykheid, welke men
voorhadt, met geweld, af te keeren. By
deeze bedreigingen, waren daaden gekomen.
De Koning van Spanje maakte zig gereed,
tot het beleg van Gibraltar, ten welken ein-
" de,

(x) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 368.

1727. „ de, of, veelligt, tot eene onderneemi
„ nog meer gewigt, by een aanzienlyk
„ van troepen omtrent deeze Stad hadt
„ byeentrekken. Men hadt verzekerde
„ ten bekomen, dat deeze troepen ſtond
„ geſcheept te worden, om eene landing
„ derneemen, ten behoeve des Preten
„ Doch 't zyze, hiertoe, of alleen tot h
„ leg van Gibraltar, ſtonden te dienen,
„ klaar, dat het Spaanſche Hof eenig vy
„ lyk oogmerk hadt tegen Groot-Britanj
„ deeze redenen hieldt zyne Majeſteit g
„ tig genoeg, om zyne getrouwe Gemee
„ tot bewilliging in de vereiſchte laſte
„ krygs, over te haalen."

Verſchil in 't Parlement over de noodzaakelykheid des oorlogs.

Doch in 't Parlement, werdt de noodza lykheid des oorlogs, verſcheiden' dagen a een, heviglyk, betwiſt. Sommigen bewee
„ dat men 't gevaar grooter maakte, da
„ was. Dat de Engelſche Staatsdienaars
„ Pretendent gebruikten, als een' *bullebak*,
„ men egter zulk eene aanzienlyke Verſ
„ ring niet mede behoorde te konnen ve
„ zen. Dat het, ondertuſſchen, ten hoo
„ gevaarlyk was voor 't Ryk, zig los te
„ wikkelen, in eenen koſtbaaren oorl
„ men, op alle de Bondgenooten, gee
„ ven goeden ſtaat maaken kon. Dat de S
„ ten zig, niet dan met veele bepaalinge
„ geven hadden in 't Verdrag van Hanov
„ zonder zig te willen verbinden, *tot de h*
„ haaving van Verdragen, die Groot-Brit
„ en Frankryk beloofd hadden te *handhaav*
„ Dat de Koning van Pruiſſen geweigerd h
„ de Akte te tekenen, waarby de *Staaten*

et Verdrag van Hanover waren overge- 1727.
aan, en dat hy zig, wyders, gedroeg, op
ulk eene wyze, dat men reden hadt om te
wyfelen, of hy 't Verdrag wel naarkomen
ou, gelyk 't behoorde. Dat het Weener-
Iof zig ook vleide met de hoope, om Frank-
yk af te trekken van de zyde der Bondge-
iooten; 't welk, zo 't eens gebeuren mogt,
Groot-Britanje alleen zou belast laaten, met
iet gantsche gewigt des oorlogs." De Lord
burst, die de meeste van deeze redenen
k aandrong, in een groot *Committé*, gaf ook
bedenking „ of men de Staaten, die meer
belang dan zy hadden by den Indischen han-
del, uit aanmerking van den dienst, welken
nen hun deedt, met het bevorderen der ver-
nietiging van de Oostendesche Matschap-
pye, niet behoorde te verpligten tot eene
belofte, om Groot-Britanje te handhaaven
in 't bezit van Gibraltar, en om den last des
oorlogs, die hierover ontstaan mogt, te hel-
pen draagen." Doch de Sekretaris van Staat,
wnshend, merkte hiertegen aan „ dat de
Engelschen, in 't jaar 1667, het zelfde uitslui-
tend regt tot den Indischen handel verkree-
gen hadden, als de Staaten, by 't Verdrag
van Munster; waarom de vernietiging der
Oostendesche Maatschappye hun, zo wel als
den Staaten, betrof. Dat de Staaten zig alleen-
lyk ontslaagen hadden van de handhaaving
der Westfaalsche en Olivasche Verdragen,
in 't algemeen; doch dat zy, reeds by vroeger
Verdragen, verpligt waren, de Protestantsche
opvolging in Groot Britanje te handhaaven;
weshalve zy gehouden waren, deel te nee-

 „ men

1727. Weener-Verbond, bespeurde de zwakheid van dit Verbond zo klaar, en was zo weinig beholpen met het Bondgenootschap van Spanje, tegen de vereenigde magt van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, dat zyn belang hem neigen moest tot vrede. De Kardinaal de Fleury, eerste Staatsdienaar van Frankryk, zogt den oorlog, uit al zyn vermogen, te voorkomen: en hy maakte 'er geene toebereidsels toe, dan om dit zyn oogmerk te zekerer te bereiken. Hy verstondt, zo men meent, dat het Ryk, in den tegenwoordigen zwakken staat van 's Konings gezondheid (*r*), en zo lang hy nog geene mannelyke erfgenaamen hadt, noodwendig, vrede behoefde. Vooral, stondt hem de oorlog met Spanje tegen. Hy was, meent men, niet slegts, voor dat de Koning, in persoon, de Regeering aanvaard hadt, maar zelfs nog tegenwoordig, niet ongeneigd, om Filips den V. behulpzaam te zyn, tot het verkrygen der Kroone van Frankryk, in geval Koning Lodewyk overlyden mogt, zonder eenen Zoon na te laaten. Ook hielden sommigen zig verzekerd, dat hem de Verbonden met Onroomsche Mogendheden, heimelyk, tegenstonden, en dat hy 'er alleen, door den veranderlyken loop der dingen, toe gebragt geworden was (*s*). Alle welke bedenkingen hem van den oorlog, en vooral van den oorlog met Spanje, afkeerig maaken moesten. George de I. tradt, zyns ondanks, in den oorlog, en was, van den aanvang zyner Regeeringe af, meer gezind geweest,

(*r*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 215.
(*s*) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 162. *Tom.* IV. *p.* 116.

tsche Generaal-Majoor Grovestins, de Re- 1727.
nt Pesters en anderen raadpleegden, van
tot tyd, met de Fransche Staatsdienaars en
gerhoofden, op de onderneemingen van den
staanden veldtogt. De Fransche Ambassa-
r Fenelon stookte, zo men meende, uit by-
dere inzigten, het vuur aan, in den Haage.
n liet zig verluiden, dat de veldtogt, in de
derlanden, zou aangevangen worden, met
beleg van Luxemburg. De Keizer, en de
zerinne van Rusland wapenden zig ook,
k. De Keizer gaf last, om de sterkten zy-
Staaten in Italie, en vooral ook, om Lu-
nburg en Oostende, in de Nederlanden, in
it van tegenweer te stellen (p). Maar de
aten hadden, reeds in Oogstmaand des voor-
den jaars, heimelyk besloten, dat niemant
ner eenige vyandelykheid, in de Indien noch
ers, tegen de Oostendesche Maatschappye;
lerneemen zou, dan met gemeen overleg
Gewesten: van welk besluit ook aan de Be-
idhebbers der Oostindische Maatschappye
zer Landen kennis gegeven was (q). 't Ge-
en hadt, ondertusschen, geene andere ver-
gting, dan dat men, in 't kort, verscheiden
rlogsverklaaringen zou zien in 't licht ko-
n.

Maar sommigen, die 't geheim der dingen dieper meenden doorgrond te hebben, waren n gedagten, dat genoegzaam alle de Mogendheden van beide de Verbonden afkeerig waren n den oorlog. De Keizer, het hoofd van 't Wee-

De meeste Mogendheden hebben egter vreedzaame inzigten.

(p) Montgon Memoir. Tom. IV. p. 16, 18, 158, 186, 304, 306, 307, 340.
(q) Resol. Gener. Jovis 8 Aug. 1726.

1727. Weener-Verbond, bespeurde de zwakh… dit Verbond zo klaar, en was zo weinig… holpen met het Bondgenootschap van Sp… tegen de vereenigde magt van Frankryk, G… Britanje en de Staaten, dat zyn belang… neigen moest tot vrede. De Kardinaal de… ry, eerste Staatsdienaar van Frankryk, … den oorlog, uit al zyn vermogen, te vo… men: en hy maakte 'er geene toebereidse… dan om dit zyn oogmerk te zekerer te … ken. Hy verstondt, zo men meent, d… Ryk, in den tegenwoordigen zwakken … van 's Konings gezondheid (*r*), en zo la… nog geene mannelyke erfgenaamen hadt, n… wendig, vrede behoefde. Vooral, stond… de oorlog met Spanje tegen. Hy was, m… men, niet slegts, voor dat de Koning, in… soon, de Regeering aanvaard hadt, maar … nog tegenwoordig, niet ongeneigd, om F… den V. behulpzaam te zyn, tot het verkrg… der Kroone van Frankryk, in geval Koning… dewyk overlyden mogt, zonder eenen Zo… te laaten. Ook hielden sommigen zig verze… dat hem de Verbonden met Onroomsche … gendheden, heimelyk, tegenstonden, … hy 'er alleen, door den veranderlyke… der dingen, toe gebragt geworden was… le welke bedenkingen hem van den oo… vooral van den oorlog met Spanje, af… maaken moesten. George de I. tradt, zyns… danks, in den oorlog, en was, van den a… vang zyner Regeeringe af, meer gezind … we…

(*r*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 215.
(*s*) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 161. *Tom.* IV. *p.* 1…

heid geeven mogt, tot eenen algemeenen oorlog, dien hy voorkomen wilde. Hy hadt zyne gedagten, hierover, meermaalen, geopend aan den Abt de Montgon, die thans in Frankryk te rug gekeerd was, met eenen byzonderen last van 't Spaansche Hof, waarvan wy, in 't vervolg, nader zullen gewaagen. Doch zyne poogingen waren vergeefs geweest. 't Beleg werdt ondernomen. Maar met zo slegt een' spoed, dat men, zes weeken na 't openen der loopgraaven, nog byna niets gevorderd was. De rotsagtige grond verhinderde den voortgang van 't werk te lande, en de Engelsche Vloot, die, voor den aanvang der belegeringe, in de baay gekomen was, belette de Spaanschen, de Stad, te water, aan te tasten. De las Torras hadt voor, een gedeelte van de rots, waarop de Vesting gestigt is, door middel van buskruid, in de lugt te doen vliegen; doch hy vondt het werk ondoenlyk. Hy meende egter, dat 'er zyne eer aan hing, dat hy de Stad niet spoedig verliet: waarom hy de naderpissen, met merkelyk verlies van volk, veel langer bleef voortzetten, dan hy, met eenige hoop van eenen goeden uitslag, doen kon (w).

1727.

Staat van 't beleg

't Beleg van Gibraltar was, ondertusschen, zo dra niet ondernomen, of men was, aan 't Hof van Madrid, bedugt, dat het Groot-Britanje niet alleen, maar ook de Staaten beweegen mogt, om, in gevolge van het Verdrag van Hanover, de wapenen op te vatten tegen Spanje. Aan den Markgraave de la Paz was, van hier,

Het Spaansche Hof zoekt de Staaten gerust te stellen.

(w) Montgon *Tom.* III. *p.* 4, 5, 252, 336, 351. *Tom.* IV. *p.* 19, 22, 25, 27, 29, 187, 295, 296, 297. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 351.

1727. hier, geschreeven „ dat men Spanje begon te „ mistrouwen, en dat verscheiden' Holland„ sche Koopluiden, die op Spanje handelden, „ hunne goederen aldaar in zekerheid zogten „ te stellen, als warenze, voor eene kort aan„ staande Vredebreuk, bedugt geweest." En deeze berigten woogen zo zwaar, aan 't Hof van Madrid, dat men den Heere van der Meer deedt verzekeren, dat hunne Katholyke Majesteiten niets vyandelyks tegen de Staaten, zyne Meesters, in den zin hadden; en dat derzelver onderzaaten hunnen Koophandel, veilig, konden blyven dryven, gelyk zy gewoon waren (x). De Heer Oliver, die zig nog in den Haage onthieldt, gaf den Staaten, schriftelyk, dezelfde verzekeringen, op den zeventienden van Bloeimaand (y). De Engelschen, zig genoegzaam verzekerd houdende, dat het beleg van Gibraltar, vrugteloos, zou moeten opgebroken worden, lieten de Plaats zig zelve verdedigen, zonder dat zy eenige vyandelykheid ondernamen, tegen de Spanjaards. De Koning zondt, vroeg in 't voorjaar, wederom eene aanzienlyke Vloot naar de Oostzee, onder den Admiraal *John Norris*, die, met de Deensche Vloote vereenigd zynde, het Russische Hof, andermaal, verhinderde, eene Vloot in zee te brengen (z). De Admiraal Hosier hieldt zig nog op in de Westindien; doch hy hadt niet konnen voorkomen, dat de Spaansche Vlootvoogden, *Castagnetta* en *Serrano*, met een gedeelte van den schat der Zilvervloote, onder zeil gegaan, en

Engelsche togten te water.

De *Flotilla* of Zilvervloot komt in Spanje aan.

(x) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 293.
(y) MONTGON *Tom.* IV. *Piec. Justif. N.* XVIII. *p.* LXXVI.
(z) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 385.

en gelukkiglyk, te Kadix, aangekomen waren, in 't begin van Lentemaand. Ten zelfden tyde, waren ook de meeste Koopvaardyschepen, onder *Don Rodrigo de Torras*, in de Havens van Gallicie, ingeloopen (*a*). De *Flotilla* of Vloot ontkwam dus de laage der Engelschen. Doch de Gallioenen bleeven in de Haven van Porto Bello leggen; daar zy, door den Admiraal Hosier, en, na deszelfs overlyden, door den Admiraal *Hopson*, nog tot in 't volgende jaar, bezet gehouden werden. 1727.

VII. Opening tot handeling van Vrede, aan 't Weener-Hof.

Het Weener-Hof hadt dat van Spanje, in 't voorleeden jaar, reeds sterk aangezet, tot het beginnen der vyandelykheden tegen de Engelschen, die egter, te Madrid, geoordeeld werden, door het uitrusten hunner Vlooten, en door 't bezetten der Spaansche Havens, de vyandelykheden, al eerder, te hebben aangevangen. Doch op den zelfden tyd, hadt men, te Weenen, door den Pauselyken Nuncius *Grimaldi*, eenige opening tot handeling laaten doen, aan den *Hertoge van Richelieu* en aan den Heere Hamel Bruyninx, Gezanten van Frankryk en de Staaten, by den Keizer. Het Weener-Hof oordeelde, aan den eenen kant, dat men 't Weener-Verdrag, nog eenigen tyd, in stand houden moest, en voedde, ten dien einde, het misverstand, welk, tusschen Spanje en Groot-Britanje, ontstaan was. Doch het verstondt, aan den anderen, dat dit Verdrag niet lang zou konnen duuren, en zogt zig, hierom, weder te verdraagen, met 's Keizers voorige Bondgenooten, die, sedert het opregten der Oost-en-

(*a*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 61.

1727. hier, geschreeven „ dat men Spanje be
„ mistrouwen, en dat verscheiden' H
„ sche Koopluiden, die op Spanje hand
„ hunne goederen aldaar in zekerheid
„ te stellen, als warenze, voor eene h
„ staande Vredebreuk, bedugt geweest
deeze berigten woogen zo zwaar, aan
van Madrid, dat men den Heere van d
deedt verzekeren, dat hunne Katholyk
steiten niets vyandelyks tegen de Staate
Meesters, in den zin hadden; en dat de
onderzaaten hunnen Koophandel, veili
den blyven dryven, gelyk zy gewoon
(x). De Heer Oliver, die zig nog in d
ge onthieldt, gaf den Staaten, schri
dezelfde verzekeringen, op den zeven
van Bloeimaand (y). De Engelschen,
noegzaam verzekerd houdende, dat he
van Gibraltar, vrugteloos, zou moeten
broken worden, lieten de Plaats zig zel
dedigen, zonder dat zy eenige vyande
ondernamen, tegen de Spanjaards. De
zondt, vroeg in 't voorjaar, wederom ee
zienlyke Vloot naar de Oostzee, onder a
miraal *John Norris*, die, met de Deensche
te vereenigd zynde, het Russische Ha
maal, verhinderde, eene Vloot in ze
gen (z). De Admiraal Hosier hieldt zig
in de Westindien; doch hy hadt niet u
voorkomen, dat de Spaansche Vlooten
Castagnetta en *Serrano*, met een gedee
den schat der Zilvervloote, onder zeil g

Engelsche togten te water.

De *Flotilla* of Zilvervloot komt in Spanje aan.

(x) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 293.
(y) MONTGON *Tom.* IV. *Piec. Justif. N.* XVIII. *p.*
(z) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 391.

;elukkiglyk, te Kadix, aangekomen waren, 1727.
: begin van Lentemaand. Ten zelfden ty-
waren ook de meeste Koopvaardyschepen,
er *Don Rodrigo de Torras*, in de Havens van
licie, ingeloopen (*a*). De *Flotilla* of Vloot
:wam dus de laage der Engelschen. Doch de
lioenen bleeven in de Haven van Porto Bel-
eggen; daar zy, door den Admiraal Ho-
, en, na deszelfs overlyden, door den Ad-
al *Hopson*, nog tot in 't volgende jaar, be-
gehouden werden.

VII. Opening tot handeling van Vrede, aan 't Weener-Hof.

[et Weener-Hof hadt dat van Spanje, in 't
:leeden jaar, reeds sterk aangezet, tot het
innen der vyandelykheden tegen de Engel-
n, die egter, te Madrid, geoordeeld wer-
, door het uitrusten hunner Vlooten, en
: 't bezetten der Spaansche Havens, de
delykheden, al eerder, te hebben aange-
;en. Doch op den zelfden tyd, hadt men,
/eenen, door den Pauselyken Nuncius *Gri-*
li, eenige opening tot handeling laaten
ı, aan den *Hertoge van Richelieu* en aan den
re Hamel Bruyninx, Gezanten van Frank-
en de Staaten, by den Keizer. Het Wee-
Hof oordeelde, aan den eenen kant, dat
't Weener-Verdrag, nog eenigen tyd, in
l houden moest, en voedde, ten dien einde,
nisverstand, welk, tusschen Spanje en Groot-
anje, ontstaan was. Doch het verstondt,
den anderen, dat dit Verdrag niet lang
konnen duuren, en zogt zig, hierom, we-
:e verdraagen, met 's Keizers voorige Bond-
ooten, die, sedert het opregten der Oost-
en-

MONTGON *Tom.* IV. *p.* 61.

1727. endesche Maatschappye, van hem ve gewordent waren. Terwyl de Graaf nigsek dan bezig was, om 't Hof van aan te zetten, tot het opvatten der w zogt men, te Weenen, den weg te ba de Vrede. 't Stuk moest, hier, egter 't geheim, belegd worden. Men hadt, den Nuncius, die meer dan eens verkla hoe zeer de Paus, *Benedikius de XIII.*, ve om de Vrede tusschen de Katholyke hersteld te zien; alleenlyk te kennen „ dat de Keizer opregtelyk gezind was „ vreedzaame oogmerken van zyne H „ te helpen bevorderen, en gaarne de „ met hem ineen wilde slaan, tot zulk „ wenscht einde." De Nuncius hadt aangebooden, met den Hertoge van Ri te willen spreeken. Doch men gaf hem op, in eenen geruimen tyd, geen bescheid delyk, scheen men zig, op zyn sterk a den, te laaten beweegen, om te gedo dat hy met Richelieu te woorde kwam, 't gehandelde verslag deedt, mids alles bleeve, en nergens aan bespeurd wi het Weener-Hof den eersten stap doen. De Nuncius hieldt, toen, byeenkomsten, met de Keizerlyke naars (*b*), en vervoegde zig, einde laatsten van Wintermaand des voorlee aan den wooning van den Hertoge van Ri lieu, alwaar de Staatsche Gezant, Hamel ninx, ook, op uitdrukkelyk verzoek van

Voorslag Nuncius, verscheenen was. Zo dra men

(*b*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 354, 357, 358, 359.

„ oorlog, en om, door middel van Frankryk, 1727.
„ de andere Hanoversche Bondgenooten te
„ beweegen, tot handeling, over een verge-
„ lyk; zo niet de Keizer zig, vooraf, uit zig
„ zelven, opregtelyk, verklaaarde, omtrent de
„ voorwaarden, op welken men staat zou kon-
„ nen maaken, en die hoop gaven, dat 'er de
„ Hanoversche Bondgenooten naar luisteren
„ zouden, en op den voet derzelven in nade-
„ re handeling treeden willen; met oogmerk,
„ om overeen te komen, over de zaak van
„ Oostende, en over de andere gemeene be-
„ zwaarnissen der Hanoversche Bondgenoo-
„ ten, die egter ligter schynen te zullen kon-
„ nen weggenomen worden. Ik heb, ging hy
„ voort, de zaak aan dit Hof voorgesteld, zon-
„ der in langen tyd de begeerde verklaaring
„ te hebben konnen bekomen, onder voor-
„ wendsel, dat men, van de andere zyde, reeds
„ veele voorslagen tot een minnelyk vergelyk
„ van de hand geweezen hadt; dat Engeland
„ de vyandelykheden tegen Spanje reeds hadt
„ begonnen, en dat de Hanoversche Bondge-
„ nooten besslooten hadden den Keizer en Span-
„ je den oorlog aan te doen: waarom het
„ waarschynlyk was, dat alle poogingen vrug-
„ teloos zouden zyn, en dat de Keizer zig meer
„ ten toon stellen, dan iet verder komen zou.
„ Maar na veel aanhoudens, en na een onver-
„ moeid dringen op een beslissend bescheid,
„ op dat ik den Heere *Mascei*, [Nuncius te
„ Parys], zou konnen antwoorden, heb ik,
„ eindelyk, eene Verklaaring des Keizers be-
„ komen. Ziet daar is zy (c)." Te

(c) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 382—385.

1727. endesche Maatschappye, van hem vervreemd geworden waren. Terwyl de Graaf van Konigsek dan bezig was, om 't Hof van Madrid aan te zetten, tot het opvatten der wapenen, zogt men, te Weenen, den weg te baanen tot de Vrede. 't Stuk moest, hier, egter, zeer in 't geheim, belegd worden. Men hadt, hierom, den Nuncius, die meer dan eens verklaard hadt, hoe zeer de Paus, *Benedikt de XIII.*, verlangde, om de Vrede tusschen de Katholyke Vorsten hersteld te zien; alleenlyk te kennen gegeven „ dat de Keizer opregtelyk gezind was, om de „ vreedzaame oogmerken van zyne Heiligheid „ te helpen bevorderen, en gaarne de handen „ met hem ineen wilde slaan, tot zulk een ge„ wenscht einde." De Nuncius hadt, toen, aangebooden, met den Hertoge van Richelieu, te willen spreeken. Doch men gaf hem, hierop, in eenen geruimen tyd, geen bescheid. Eindelyk, scheen men zig, op zyn sterk aanhouden, te laaten beweegen, om te gedoogen, dat hy met Richelieu te woorde kwam, en van 't gehandelde verslag deedt, mids alles geheim bleeve, en nergens aan bespeurd wierdt, dat het Weener-Hof den eersten stap scheen te doen. De Nuncius hieldt, toen, nog eenige byeenkomsten, met de Keizerlyke Staatsdienaars (*b*), en vervoegde zig, eindelyk, op den laatsten van Wintermaand des voorleeden jaars, aan den wooning van den Hertoge van Richelieu, alwaar de Staatsche Gezant, Hamel Bruyninx, ook, op uitdrukkelyk verzoek van den Voorslag Nuncius, verscheenen was. Zo dra men gezeten

(*b*) Montgon *Tom.* III. *p.* 354, 357, 358, 359.

ten was, ving de Nuncius aan te zeggen „ dat „ de Paus den oorlog, die gansch Europa „ dreigde, aanzag, als zeer gevaarlyk voor 't „ Christenryk in 't algemeen, en voor hem in „ 't byzonder; vooral, zo de wapenen, gelyk „ zeer te dugten was, eens mogten overge„ voerd worden, in Italie. Dat zyne Heilig„ heid, hierom, al sedert eenen geruimen tyd, „ hier, en in Frankryk en Spanje, gearbeid „ hadt, om de Vrede te bewaaren, en de „ voornaamste bezwaarnissen, die gelegenheid „ tot het opvatten der wapenen zouden kon„ nen geeven, te doen herstellen." Hier hieldt de Nuncius een weinig stil, zeggende, vervolgens „ dat hy niet zou konnen voortgaan, „ ten ware de Gezanten hem hun woord van „ eere gaven, dat zy van 't gene hy hun zou „ voorslaan, niemant, aan 't Weener-Hof, „ noch in de Stad, iets ontdekken zouden, „ schoon 't hun zou vrystaan, daarvan opening „ te doen aan de eerste Staatsdienaars hunner „ Meesteren." De Ambassadeur van Frankryk antwoordde „ dat zy zig zeer vereerd reken„ den met het vertrouwen, welk hy in hen „ wilde stellen; doch indien zyne voorslagen „ van zulk een' aart waren, dat zy den Engel„ schen Gezant, en den Ambassadeur van hun„ ne Hoog-Mogendheden, die zig thans te „ Weenen bevondt (1), behoorden te worden „ medegedeeld, wenschten zyze liever niet te „ hooren, dan hiertoe geene vryheid te heb„ ben: alzo de Hanoversche Bondgenooten „ zo

1727.
van den Pauselyken Nuncius Grimaldi aan de Fransche en Staatsche Gezanten te Weenen.

(1) Deeze was de Heer *Cornelis Calkoen*, Ambassadeur der Staaten, by de Ottomannische Porte.

1727. „ zo naauw vereenigd waren, en zulke onscheidbaare belangen hadden, dat zy alle „ gelegenheden myden moesten, om elkanderen de minste stof tot misnoegen of argwaan „ te geeven." De Nuncius hernam „ dat hy „ zulks zeer wel begreep; doch 't gene hy hun „ te zeggen hadt, kon geenen anderen worden medegedeeld. 't Strekte slegts, tot hunne byzondere onderrigting, en hy stelde 'er, „ voor zig zelven, zeer veel gewigts in, dat het „ bedekt bleeve; konnende hy, in anderen, „ die hy zo wel niet kende, het vertrouwen „ niet hebben, welk hy in hen hadt." De Gezanten bleeven, nog eene poos, staan, op de vryheid, welke zy gevorderd hadden: doch, bespeurende, dat de Nuncius zig niet verder wilden uiten, beloofdenze hem, zo veel als hy begeerde: en toen vervolgde hy, in deezer voege:

„ De Scheepvaart en Koophandel van Oostende worden gehouden, voor eene der voornaamste bezwaarnissen, die oorlog zouden „ konnen veroorzaaken, doordien de Keizer, „ aan de Maatschappye aldaar, Oktroi verleend heeft, om op de Indien te handelen. „ De Hanoversche Bondgenooten beweeren, „ dat de Keizer hiertoe geen regt gehad heeft, „ om dat dit Oktroi strydt met de Munstersche en andere Verdragen. De Nuncius van „ den Paus, te Parys, heeft my geschreeven, „ dat hy, na de jongste verklaaring, aan Spanje, uit den naam van Frankryk en Engeland, „ gedaan, minder hoop dan te vooren hadt, „ om aan dat Hof, door 's Pausen toedoen, „ iet te vorderen, tot voorkoming van den

„ oor-

„ oorlog, en om, door middel van Frankryk, 1727.
„ de andere Hanoversche Bondgenooten te
„ beweegen, tot handeling, over een verge-
„ lyk; zo niet de Keizer zig, vooraf, uit zig
„ zelven, opregtelyk, verklaaarde, omtrent de
„ voorwaarden, op welken men staat zou kon-
„ nen maaken, en die hoop gaven, dat 'er de
„ Hanoversche Bondgenooten naar luisteren
„ zouden, en op den voet derzelven in nade-
„ re handeling treeden willen; met oogmerk,
„ om overeen te komen, over de zaak van
„ Oostende, en over de andere gemeene be-
„ zwaarnissen der Hanoversche Bondgenoo-
„ ten, die egter ligter schynen te zullen kon-
„ nen weggenomen worden. Ik heb, ging hy
„ voort, de zaak aan dit Hof voorgesteld, zon-
„ der in langen tyd de begeerde verklaaring
„ te hebben konnen bekomen, onder voor-
„ wendsel, dat men, van de andere zyde, reeds
„ veele voorslagen tot een minnelyk vergelyk
„ van de hand geweezen hadt; dat Engeland
„ de vyandelykheden tegen Spanje reeds hadt
„ begonnen, en dat de Hanoversche Bondge-
„ nooten besloten hadden den Keizer en Span-
„ je den oorlog aan te doen: waarom het
„ waarschynlyk was, dat alle poogingen vrug-
„ teloos zouden zyn, en dat de Keizer zig meer
„ ten toon stellen, dan iet verder komen zou.
„ Maar na veel aanhoudens, en na een onver-
„ moeid dringen op een beslissend bescheid,
„ op dat ik den Heere *Mascei*, [Nuncius te
„ Parys], zou konnen antwoorden, heb ik,
„ eindelyk, eene Verklaaring des Keizers be-
„ komen. Ziet daar is zy (c)." Te

(c) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 382—385.

1727.

Eerste Ontwerp van vooraf-gaande punten.

Te gelyk, leverde de Nuncius den Heeren Gezanten een Geschrift over, uit *vier* Leden bestaande, die hierop uitkwamen „ 1. Dat „ men eenen bekwaamen tyd zou bepaalen, „ om te onderzoeken, en in vollen dag te stel- „ len, of het Oktroi en de Handel van Oost- „ ende strydig waren met de Verdragen, en „ byzonderlyk met dat van Munster, of niet? „ 2. Dat de Vaart van Oostende naar de Indien, „ in dien tusschentyd, geheellyk, opgeschort „ zou worden, met uitzondering alleen van „ de schepen, welken men, van daar, te ge- „ moet zag. 3. Zo 't eerste punt, binnen den „ bestemden tyd, niet kon geregeld worden, „ zou men of den tyd konnen verlangen, of „ Partyen konnen laaten, in den staat, waar- „ in zy geweest waren. 4. Maar zo men be- „ vinden mogt, dat deeze Handel streedt met „ de Verdragen, zou de Keizer geene zwaa- „ righeid maaken, om 'er voor altoos van af „ te staan. Het Keizerlyk Hof scheen zelfs ge- „ neigd, om deeze zaak te verblyven aan de „ Uitspraak van belangelooze Regteren, en „ zig daar maar te willen voegen (*d*)."

VIII. De Staaten oordeelen 't niet aanneemelyk.

De Hertog van Richelieu en de Heer Hamel Bruyninx, sedert lang in de gedagten geweest zynde, dat de Hoven van Weenen en Madrid slegts tyd zogten te winnen; ontvingen den voorslag van Grimaldi niet zo greetiglyk, als hy verwagt hadt. Zy preezen egter zyn goed oogmerk, maar zy betuigden, zeer te twyfelen, of de punten, welken hy hun overgeleverd hadt, ingang zouden vinden, by den Koning van

(*d*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 389.

van Frankryk en by de Staaten (*e*). Zy beloofdenze, nogtans, hunnen Meesteren te zullen toezenden: gelyk zy deeden. De Staaten, den voorslag, door eenige Afgevaardigden, hebbende laaten overweegen, verklaarden, niet lang hierna „ dat zy dien noch genoegzaam, noch „ aanneemelyk vonden, ten ware men dien „ klaarder en verstaanbaarder voordroege." Van dit hun oordeel gavenze de volgende redenen. „ 1. Een nader onderzoek, of de Koophandel te Oostende met de Verdragen streede, was geheel onnoodig. De stof was uitgeput, in eene menigte van schriften, wederzyds in 't licht gegeven, en 't verder twisten hierover zou slegts dienen, om de gemoeden, wederzyds, te verbitteren. 2. „ De schepen der Oostendesche Maatschappye „ waren, of in de Indien, of onder weg, op „ de heen- of wederreize. Opschorting der „ Maatschappye, met eene uitzondering van „ deeze schepen, was dan geene eigenlyke opschorting; maar eer eene bevestiging der „ Maatschappye, die, gerust gesteld omtrent „ de wederkeering haarer schepen, dezelven „ met ryker laading zou laaten wederkeeren. „ 3. 't Verlangen der opschortinge, in den zin, „ waarin 't voorgesteld werdt, kon alleen voor „ eene verlenging van de onzekerheid eener „ Uitspraake worden aangezien. 4. De inhoud „ van 't vierde punt hing af van de billykheid „ der Keizers, waaraan de Staaten nimmer „ twyfelen zouden. Zy wenschten alleenlyk, „ dat hy zig geliefde te laaten overtuigen; en

1727.

Hunne redenen.

„ zy

(*e*) Montgon *Tom.* III. *p.* 361.

1727. „ zy hoopten 't zelfs van zyne beroemde re-
„ delykheid. Hun besluit was, dat, uit het ge-
„ ne hun van het Keizerlyk Hof voorgekomen
„ was, zy nooit hadden konnen merken, dat
„ de Keizer geneigd was, om de zaak in ge-
„ schil aan de uitspraak van onpartydige Reg-
„ teren te onderwerpen. Ook zou men, dus
„ doende, een Regt, welk zy hielden genoeg
„ bevestigd te zyn, schynen aan te merken,
„ als betwistbaar (f)."

Het Weener-Hof handelt met den Kardinaal de Fleury.

Dit antwoord, goedgekeurd zynde door de Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, behaagde luttel aan 't Weener-Hof, daar men, sedert, geraaden vondt, met Frankryk alleen, te handelen, en den Kardinaal de Fleury, die zeer gesteld was op den eernaam van bevrediger van Europa, aan te zoeken, om zyne tusschenspraak by Groot-Britanje en de Staaten. Doch hy verklaarde aan den Keizerlyken Gezant, Baron van Fonseca, dat 'er geen Verdrag te hoopen was, zo de Oostendesche Maatschappy niet vernietigd werdt. Over welke verklaaring, hy van den Engelschen Gezant, Horatio Walpole, en van den Ambassadeur der Staaten, *Willem Boreel*, hooglyk, gepreezen werdt. Ondertusschen, deedt hy naar Weenen schryven „ dat men, 't gene hy tegen den
„ Baron van Fonseca gezeid hadt, niet ten
„ kwaade duiden moest, moetende hy zig
„ wat voegen naar de Engelschen en Staat-
„ schen, om de geweldige besluiten, die zy
„ anders neemen zouden, te beter te konnen
„ voorkomen (g)."

(f) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 386.
(g) MONTGON *Tom.* II. *p.* 364—373.

De Koning van Pruissen, die nog met den Keizer in onderhandeling was, ziende, uit het Weener-Verdrag, zo veel voordeels niet te trekken, als men hem, in 't eerst, hadt doen hoopen, zogt, omtrent deezen tyd, den argwaan, dien hy onder de Hanoversche Bondgenooten verwekt hadt, weg te neemen. Hy deedt den Koning van Groot-Britanje en den Staaten, op nieuws, verklaaren, dat hy zig niet dagt te scheiden van het Hanoversch Verdrag, en dat hy met het Weener-Hof niet dan over zyne byzondere belangen in onderhandeling geweest was. Ook scheef hy, in Sprokkelmaand, eenen Brief aan den eersten, strekkende, om hem te beweegen tot eene Verklaaring, dat hy niet gezind was, het Duitsche Ryk overlast aan te doen: welke verklaaring, sedert, geschiedde; maar de bemiddeling, ten zelfden tyde, door Pruissen, den Koning van Groot-Britanje aangebooden, werdt, heuschelyk, van de hand geweezen (*h*).

1727. De Koning van Pruissen poogt den argwaan tegen hem opgevat weg te neemen.

IX. De Kardinaal de Fleury maakt een nieuw ontwerp van voorafgaande punten.

Het Weener-Hof vervolgde, midlerwyl, de aangevangen' handeling, met den Kardinaal de Fleury, die sterk staan bleef op de vernietiging der Oostendesche Maatschappye, als het eenig middel, om Groot-Britanje en den Staaten genoegen te geeven. De Keizer wildeze wel opschorten voor eenen tyd; doch de geheele vernietiging kwam hem zo hard voor, dat hy 'er niet toe scheen te konnen besluiten. De Kardinaal bediende zig, eerlang, van de tusschenspraak des Hertogs van Lotharingen, om 't Weener-Hof tot andere gedagten te brengen.

Ook

(*h*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 391-392. ROUSSET *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 337.

1727. Ook werkte hy, by den Koning van Groot-Britanje en by de Staaten, welken hy deedt bewilligen, in eene opschorting der Maatschappye, by voorraad. Koning George kon, in de tegenwoordige omstandigheden, de vriendschap van Frankryk, daar de Kardinaal nu 't hoog bewind voerde, niet ontbeeren. Hy besloot, hierom, zig een weinig te voegen naar den Kardinaal, die ook 't vertrouwen der Staaten, in zo verre, scheen gewonnen te hebben, dat zy hem de zorg voor een gedeelte hunner belangen wel wilden overlaaten. Hy ontwierp dan, met toestemming van Koning George en de Staaten, *zes* nieuwe punten, die naar Weenen, aan den Hertoge van Richelieu gezonden werden, met last, omze den Keizer smaakelyk te maaken, en zig, hiertoe, des noods, ook van den bystand van den Nuncius en van den Staatschen Gezant te bedienen (*i*). De punten liepen op deezen zin: „ 1. 't Oktroi, aan de „ Oostendesche Maatschappye verleend, en „ alle handel uit de Oostenrykſche Nederlan- „ den op de Indien zou, voor een' bekwaamen „ tyd, by voorbeeld, voor tien jaaren, opge- „ schort worden. 2. De voorregten van den „ Koophandel, in Europa en in de Indien, „ zouden gebragt worden op den voorigen „ voet: byzonderlyk, zouden de voorregten „ van den Koophandel der Franschen, Engel- „ schen en ingezetenen van den Vereenigden „ Staat hersteld worden, gelyk voor 't jaar „ 1725. 3. Alle andere regten en bezittingen „ zouden in den zelfden staat blyven, als by „ de

(*i*) Montgon Memoir. *Tom.* IV. *p.* 199—207.

„ de Verdragen van Utrecht en Baden, en by 1727.
„ het viervoudig Verbond was vastgesteld. 4.
„ De Keizer, noch Spanje, noch derzelver
„ Bondgenooten, noch ook de Bondgenooten
„ van Hanover zouden tot geenerlei daade-
„ lykheid komen, noch medewerken tot iet,
„ welk de tegenwoordige rust van Neder-
„ Duitschland en van 't Noorden zou konnen
„ stooren. 5. Zo dra men 't, over deeze pun-
„ ten, eens ware, zouden alle vyandelykheden,
„ terstond, ophouden. Men zou de vertrokken
„ Oostendesche schepen, van welken het Wee-
„ ner-Hof een' lyst overleveren zou, vryelyk, te
„ rug laaten keeren. Men zou de Gallioenen ook
„ hunne reis naar Spanje laaten voltrekken,
„ en zyne Katholyke Majesteit zou zig, om-
„ trent de belasting op de goederen, met de
„ Gallioenen te wagten, en met de Vloot aan-
„ gebragt, schikken naar 't gene, in vreedzaa-
„ me tyden, gebruikelyk geweest was. 6. Men
„ zou niemant benadeelen of ontrusten, uit
„ haat over de Weener- en Hanoversche Ver-
„ dragen. De handelende partyen zouden zig
„ zelfs vereenigen, om elk, die iet tegen dit
„ zesde punt ondernam, te verpligten tot her-
„ stelling (k)."

X. Het Weener-Hof zoekt de handeling te trekken.

Men handelde een' geruimen tyd over dit Ontwerp aan 't Weener-Hof, zonder dat de Keizerschen ondernamen, een eenig punt van het zelve te wederleggen. Men besloot, hier uit, dat zy de handeling nog al zogten te rekken, en de Hanoversche Bondgenooten te doen stil zitten; tot dat men gezien zou hebben, wel-

(k) Voiez Rousset Recueil, Tom. III. p. 118.

1727. welke gevolgen 't beleg van Gibraltar, en de aankomst der Vloote in Spanje hebben zouden. Ook was 'er tyd noodig, om de Russen in beweeging te brengen, vooral tegenwoordig, alzo 'er eenig misnoegen tegen de Regeering der Keizerinne Katharina ontstaan was. Men hoopte, eindelyk, nog op eene nadere verbindtenis met den Koning van Pruissen. Alle deeze uitzigten bragten te wege, dat men het Ontwerp des Kardinaals, welk men niet van de hand wyzen durfde, om de Hanoversche Bondgenooten niet in de wapenen te jaagen, ook niet gereedelyk kon aanneemen. Eindelyk, besloot het Weener-Hof, een ander Ontwerp te maaken; welk, om dat het van dit, in een wezenlyk punt, verschilde, in Frankryk, in Engeland en in Holland, zou moeten onderzogt worden; waartoe tyd noodig zou zyn, binnen welken, de gelegenheid verloopen zou, om den veldtogt, gelyk men verspreid hadt, te openen, met eenige belegering van gewigt. De Baron van Fonseca, Keizerlyke Gezant in Frankryk, kreeg dan last, om den Kardinaal de Fleury *twaalf* punten voor te houden, die, sedert, ook aan den Koning van Groot-Britanje en aan de Staaten werden medegedeeld. *Zy liepen* op deezen zin: „ 1. Tusschen de Mogendheden, die deeze punten tekenden, zou een „ algemeene stilstand van wapenen zyn, te water en te lande. 't Beleg van Gibraltar zou „ gestaakt worden, zo dra de bekragtiging deezer voorafgaande punten, op de Byeenkomst, „ zouden zyn goedgekeurd. 2. De Koophandel der Spanjaarden in de Indien zou hersteld worden: de Engelsche Vloot zou, van

Het maakt een ander Ontwerp.

„ voor

„ voor Porto Bello, vertrekken, op 't eerste 1727.
„ bevel des Konings van Groot-Britanje, verbindende den Koning van Frankryk zig, dat dit bevel, zonder uitstel, zou gegeven worden. De Gallioenen zouden, in volle veiligheid, te rug keeren, en de goederen, met de Vloote, uit de Havana, overgebragt, zouden, terstond na de aankomst der Gallioenen, aan de eigenaars worden uitgedeeld. De Engelsche, Staatsche en Fransche Vlooten, welken zig op de Spaansche kusten bevinden mogten, zouden van daar vertrekken, zo dra de Wapenschorsing zou begonnen zyn. 3. Deeze Wapenschorsing zou zes maanden duuren, te rekenen van den dag, waarop de Byeenkomst zou zyn aangevangen. 4. De Byeenkomst zou ook maar zes maanden gehouden worden, geduurende welken, men, over de vernietiging, of ten minsten over de opschorting der Oostendesche Maatschappye, zou overeenkomen, voor een' zekeren tyd, by voorbeeld, voor zeven jaaren; binnen welken, of binnen den tyd, dien de Byeenkomst duuren zou, men de Oostendesche schepen, waarvan de Keizer een' lyst overleveren zou, veilig zou laaten te rug keeren uit de Indien; de schepen, die, midlerwyl, mogten genomen zyn, wederom vrygeevende. 5. De Verdragen van Utrecht en Baden en het viervoudig Verbond zouden de grondslag der handelinge zyn, op de aanstaande Byeenkomst. De Koophandel zou gebragt worden op den voet, by het Utrechtsch Verdrag van Koophandel, tusschen Spanje, Groot-Britanje en de Staaten, vast-

„ ge-

1727. „ gesteld. Andere en laatere geschillen over „ dit stuk zouden, op de Byeenkomst, worden afgedaan. 6. De Byeenkomst zou aanvangen, twee maanden na dat deeze punten, wederzyds, zouden goedgekeurd en getekend zyn. 7. Zy zou te Aken gehouden worden. 8. De Gevolmagtigden op dezelve zouden niet meer dan twee Edelluiden, twee Paadjes en zes Livreibedienden by zig mogen hebben. 9. Zy zouden geene Plegtigheden in agt neemen, en zig, hier omtrent, en omtrent de voorzitting, houden aan 't gene te Kameryk vastgesteld was. 10. De Vorsten zouden hunnen Gevolmagtigden belasten, allen omslag, waardoor de Byeenkomst ontrust of gerekt zou kunnen worden, zorgvuldiglyk, te myden. 11. Zo eene der Mogendheden, geduurende de zes maanden, eenige vyandelykheid bedreeve, zouden alle de anderen zig vereenigen, om daarvan herstelling te vorderen. 12. Men zou de Noordsche Mogendheden ook nodigen, om Gevolmagtigden te zenden op de Byeenkomst, tot vereffening der geschillen, welken zy, onderling, hadden. En verbondt zig de Keizer, om, zo lang de Byeenkomst duuren zou, geenerlei vyandelykheid, te water of te lande, aan te vangen (*l*)."

Aanmerking op de twee Ontwerpen. Uit beide deeze Ontwerpen, met elkanderen vergeleeken, was duidelyk te bespeuren, dat, noch de Keizer, noch de Hanoversche Bondgenooten, eigenlyk, oorloogensgezind waren. Doch het Weener-Ontwerp toonde, daar-

(*l*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 390.

daarenboven, dat men langzaam dagt te handelen. De Kardinaal de Fleury maakte zig, ondertusschen, by de Engelschen en Staatschen, verdagt, dat hy 't Weener-Hof wat te veel begon te ontzien, waarin hem de Hertog van Richelieu, te Weenen, navolgde. Doch hy deedt zyn best, om den argwaan te doen verdwynen, zig, na 't ontvangen van het Weener-Ontwerp, tegen den Baron de Fonseca, nog ernstiger, verklaarende, dan hy, te vooren, gedaan hadt, op 't stuk der Oostendesche Maatschappye. Ook deedt hy de toebereidsels ten oorloge voortzetten, schoon hy heimelyk haakte naar vrede: waarom hy ongaarne vernam, dat het beleg van Gibraltar vervolgd werdt (m). Het Weener-Ontwerp, in Engeland en in den Haage, insgelyks, zynde overwoogen, vondt men, dat het niet beantwoordde aan de verwagting der Hanoversche Bondgenooten; om dat men de wettigheid van 't Oktroi der Oostendesche Maatschappye, op de Byeenkomst te Aken, wilde onderzogt hebben. 't Werdt dan van de hand geweezen. Doch de Kardinaal de Fleury, de aangevangen' handeling met het Weener-Hof willende agtervolgen, maakte, in 't begin van Bloeimaand, met overleg van de Engelsche en Staatsche Gezanten (n), een nieuw Ontwerp, welk, op den naam des Konings van Frankryk, alleen aan 't Weener-Hof, vertoond werdt, om het, gelyk in de inleiding werdt verklaard, na dat het aldaar zou goedhekeurd zyn, ook aan de Ha-

1727.

Het Weener-Ontwerp wordt van Groot-Britanje en de Staaten van de hand geweezen.

(m) Montgon Memoir. Tom. IV. p. 217—224.
(n) Montgon. Tom. IV. p. 279, 280.

1727. Hanoversche Bondgenooten voor te leggen.

XI. Ontwerp van den Kardinaal de Fleury.

By dit Ontwerp, werdt de Byeenkomst, voor als nog, afgekeurd Doch de Koning verklaarde, van gedagten te zyn, dat, mids de eerste *zes* punten wat nader opgehelderd, en de zwaarigheden, in de tweede *twaalf*, met behoudenis, zo veel mogelyk ware, van 's Keizers oogmerk, weggenomen werden, men, wegens de volgende voorafgaande voorwaarden, zou konnen overeenkomen: „ 1. Dat het Oktroi der Oostendesche Maatschappye, en „ alle handel uit de Oostenrykſche Nederlanden op de Indien, voor den tyd van zeven „ jaaren, zou zyn opgeschort, alzo zyne Keizerlyke Majesteit hadt toegestaan, dat men „ zulks, op de Byeenkomst, zou mogen beraamen. 2. Dat de Koophandel, in Spanje, „ in Europa en in de Indien, zou hersteld worden op den voet der Verdragen, voor 't jaar „ 1725 gemaakt. 3. Dat alle andere regten „ en bezittingen blyven zouden in den staat, „ waarin zy, door de Verdragen van Utrecht „ en Baden, en door het viervoudig Verbond, „ gebragt waren. 4. Dat men de Noordsche „ Mogendheden vermaanen zou, tot vreedzaame gedagten, in afwagting der Byeenkomst, waarop ook hunne geschillen zouden „ vereffend worden, en dat de Hanoversche „ Bondgenooten niets zouden onderneemen, „ waardoor de rust, in 't Noorden of in Neder-Duitschland, gestoord werdt. 5. Dat, na 't „ bewilligen in deeze punten, alle vyandelykheden zouden ophouden; dat de Oostendesche „ schepen, voor de Wapenschorsing vertrokken, en begreepen in een' Lyst, door den

„ Kei-

„ Keizer over te leveren, veiliglyk, te rug zou- 1727.
„ den keeren uit de Indien; dat de Gallioenen
„ hunne reis naar Spanje, vryelyk, zouden
„ voltrekken, en dat zyne Katholyke Maje-
„ steit, ten opzigte van de goederen, met de
„ Vloot en Gallioenen overgebragt, zig zou
„ gedraagen, als hy altoos, in vrye tyden,
„ gewoon geweest was. Dat het Engelsch Es-
„ quader onder Hosier, van voor Porto Bello,
„ vertrekken zou, en zelfs naar Europa te rug
„ keeren; en dat de Engelschen hunnen han-
„ del in Amerika dryven zouden, gelyk voor
„ deezen. Dat alle Fransche, Engelsche en
„ Hollandsche Esquaders zig, ten spoedigste,
„ van de Spaansche kusten begeeven zouden,
„ zonder tegen derzelver opgezetenen, op
„ eenigerlei wyze, iet te onderneemen. 6. Dat
„ de Wapenstilstand zo lang duuren zou, als
„ de opschorting van 't Oktroi der Oostende-
„ sche Maatschappye, te weeten, zeven jaa-
„ ren, binnen welken tyd, men aan eene al-
„ gemeene bevrediging arbeiden zou. 7. Zo
„ 'er, midlerwyl, na het tekenen deezer pun-
„ ten, eenige onlusten ontstaan mogten, in
„ Europa of in de Indien, zouden de hande-
„ lende Mogendheden zig vereenigen, om
„ hem, die ongelyk geleeden hadt, vergoe-
„ ding van schade te bezorgen. 8. Zo deeze
„ punten werden aangenomen, zou men, zo
„ dra mogelyk, eene Byeenkomst houden, te
„ Aken, of in eenige andere Stad, door den
„ Keizer voorgeslaagen, alwaar alle de han-
„ delende Mogendheden hunne eischen zou-
„ den mogen voorstellen, en doen onderzoe-
„ ken. De *agtste*, *negende* en *tiende* punten

1727. „ van het Weener-Ontwerp waren zo wel „ geschikt, om de handelingen der Byeenkomst „ tot een goed einde te brengen, dat men niet „ twyfelde, of zy zouden, eenpaariglyk, wor„ den goedgekeurd (*o*)."

Verschil tusschen dit en het Weener-Ontwerp.

Dit tweede Ontwerp der Hanoversche Bondgenooten verschilde, van dat van Weenen, ten voornaamen deele, hierin, dat het de opschorting der Oostendesche Maatschappye voor den tyd van zeven jaaren, van stonden aan, vorderde; daar het Weener-Ontwerp zulks niet, dan na dat het, op de aanstaande Byeenkomst, zo verstaan zou zyn, toeliet. Wyders, hadden de Hanoversche Bondgenooten vastgesteld, in dit hun laatste Ontwerp, geene veranderingen te gedoogen; maar 'er zig digt aan te houden. Het werdt dan naar Weenen gezonden, met eenen Brief, by wyze van Verklaaring, waarin te kennen gegeven werdt, dat, zo 'er, in den tyd van eene maand, geen antwoord kwame op dit Ontwerp, de Hanoversche Bondgenooten zulks voor eene afbreeking van alle handeling zouden houden. Doch om de schorheid deezer verklaaringe een weinig te verzagten, waren de uitdrukkingen des Briefs zo ingerigt, dat de ernst en deftigheid, in den zelven, gepaard gingen, met de vereischte eerbiedigheid voor de Majesteit des Keizers; waarom men reden hadt, om 'er eenen gunstigen uitslag van te wagten. Men wil, dat de Heer *Chauvelin*, toen nog *President a Mortier*, in 't Parlement van Parys, den brief hadt opgesteld, schoon de Kardinaal niet ongaarne hoorde, dat men

(*o*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 394.

men hem, als den Schryver, aanmerkte (*p*). 1727.
't Ontwerp, naar Weenen gezonden zynde, werdt, op den elfden van Bloeimaand, te Laxemburg, in een vertrek van den Graave van Sinzendorff, overwoogen, in 't byzyn van de Fransche en Staatsche Gezanten. Men kwam, dien zelfden avond, nog eens, samen, by den Prinse Eugenius, alwaar de Spaansche Ambassadeur, Hertog van Bournonville, ook verscheenen was. De Keizerschen verstonden, dat men 't Ontwerp eerst naar Spanje en Rusland zenden moest, en antwoord afwagten van deeze twee Hoven. Bournonville maakte aanmerkingen op ieder punt. De Keizerschen, voorkomen willende, dat men hunnen Meester de schuld gave van het afbreeken der handelinge en 't voortzetten des oorlogs, verklaarden den Hertoge van Richelieu en den Heere Hamel Bruininx „ dat zyne Keizerlyke Majesteit, voor „ zig zelven, de punten aanneemen, en de Oost„ endesche Maatschappy, voor zeven jaaren, „ opschorten wilde; maar 't scheen, zeidenze, „ vreemd en hard, dat men hem vergde, o„ ver de belangen van Spanje en Rusland, uit„ spraak te doen, zonder deeze Mogendhe„ den gehoord te hebben: vooral, daar men „ een Engelsch Esquader te gemoet zag in de „ Zond, zonder dat men wist, met wat oog„ merk, het derwaards ware gezeild, en daar „ de uitslag van 't beleg van Gibraltar nog „ onzeker was." Doch de Gezanten van Frankryk en de Staaten verstonden, dat de tyd van hooren en raadpleegen verstreeken was, en dat

Verklaaring der Keizerschen.

(*p*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 287, 353.

1727. dat het Weener-Hof zig, met *ja* of *neen*, verklaaren moeſt. De Hêrtog van Richelieu deedt deezen eiſch, met zo veel beleid en heuſchheid, en ſtondt 'er, te gelyk, zo ſtyf op, dat de Keizer, eindelyk, op den eenentwintigſten, het Ontwerp der Hanoverſche Bondgenooten, ſchriftelyk, aannam. Doch om de eer van 't Keizerlyke Hof te beter te bewaaren, vondt men geraaden dat het nog eens herſchreeven, en met eenige punten, de goede orde, op de aanſtaande Byeenkomſt te Aken, betreffende, vermeerderd werdt. 't Verſchilde toen, behalven in deeze vermeerdering, alleenlyk in woorden van het tweede Ontwerp der Hanoverſche Bondgenoooten (*q*). In deezen ſtaat, werdt het, met den titel van *derde Ontwerp tot behoudenis der algemeene Vrede*, gezonden naar Verſailles, daar 't, op den agtentwintigſten van Bloeimaand, aankwam. De Kolonel Armſtrong was, dien zelfden dag, van Parys vertrokken; na dat hy, met de Franſchen, de beweegingen van den aanſtaanden veldtogt geregeld hadt. De Kardinaal de Fleury, en de Heeren Walpole en de Fonſeca, het Ontwerp nader ingezien, en alles, wat de algemeene bevrediging betrof, in orde geſteld hebbende, begaven zig, verzeld van den *Graave van Morville*, Sekretaris van Staat des Konings van Frankryk, op den eenentwintigſten, naar de wooning van den Ambaſſadeur Boreel, te Parys, hebbende hy niet te Verſailles konnen komen, ter oorzaake eener krankte, waaraan hy, weinige dagen hier-

(*q*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 399.

hierna (2), overleedt. De voornaamste zwaarigheid, die zig, hier, opdeedt, betrof de tekening van het Ontwerp, die niet te Parys scheen te konnen geschieden, alwaar geen Spaansche, noch te Weenen, alwaar geen Engelsche Gevolmagtigde tegenwoordig was. Eindelyk, kwam men overeen, dat de ontworpen' punten, zo alsze, laatstelyk, van Weenen overgezonden waren, eerst door de Keizersche, Fransche, Engelsche en Staatsche Gevolmagtigden, Fonseca, Morville, Walpole en Boreel, getekend zouden worden; gelyk geschiedde (r); en dat men, daarna, eene Akte zou opstellen, waarin dezelfde punten begreepen zouden zyn; doch die alleen door Walpole zou worden getekend (s). In deeze Akte, verklaarde de Engelsche Gezant „ dat hy den Koning, zynen Meester, door zyne ondertekening der „ voorafgaande punten, zo kragtig omtrent „ den Koning van Spanje verbondt, als of de- „ zelven, nevens hem, door eenen Staatsdie- „ naar van zyne Katholyke Majesteit, onderte- „ kend geweest waren; mids de Hertog van „ Bournonville hem eene Akte van gelyke kragt „ en verbindtenis, omtrent den Koning, zy- „ nen Meester, deedt ter hand stellen. Wy- „ ders, beloofde hy, op den bestemden tyd, „ de bekragtiging der voorafgaande punten, „ door den Koning, zynen Meester, gedaan, „ in gereedheid te zullen hebben, om, tegen „ eene

1727.

De voorafgaande Punten worden getekend, te Parys.

(r) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV, *p.* 2.
(s) DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 146. MONTGON *Tom.* IV. *p.* 342 — 356.

(2) Te weeten, op den twaalfden van Zomermaand. Zie *Europ. Merc.* Jan. — Juny 1727. bl. 309.

1727. „ eene diergelyke van den Koning van Span„ je, te worden uitgewisseld (*t*)." De Heer Walpole gaf van het oogmerk deezer Akte, die den Hertoge van Richelieu toegezonden werdt, in een' brief, kennis aan deezen en aan den Heere Hamel Bruininx (*u*). En deezen vervoegden zig, op den dertienden van Zomermaand, aan de wooning van den Prinse Eugenius, te Weenen, daar de Hertog van Bournonville ook verscheenen was, die zig, niet dan met moeite, beweegen liet, tot het tekenen van diergelyke Akte, als Walpole, te Parys, getekend hadt. Hy deedt het egter, eindelyk. Ook tekende hy, daarna, een Afschrift der voorafgaande punten, nevens den Hertoge van Richelieu; en een ander, nevens den Heere Hamel Bruininx. Alle deeze Akten werden, terstond, naar Parys, naar Madrid, en naar den Haage verzonden (*v*).

[margin: en te Weenen.]

De voorafgaande punten waren zo dra te Parys niet getekend, of 't gerugt daarvan verspreidde zig, alomme, en verwekte groote vreugde in Holland, daar men zig nu de opschorting der Oostendesche Maatschappye beloofde, en meer hoop dan ooit te vooren hadt op derzelver geheele vernietiging. 't Beleid van den Kardinaal de Fleury, die zo veele Mogendheden tot vrede hadt weeten te neigen, werdt hooglyk gepreezen, vooral in Holland, daar men hem, van dien tyd af, begon aan te zien, als

[margin: De Kardinaal de Fleury raakt in hooge agting, hier te Lande.]

(*t*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 404, 405.
(*u*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 406, 408.
(*v*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 386, 392-394. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 410, 411.

als den uitmuntendſten Staatsdienaar, dien Frankryk immer gehad hadt. Men oordeelde hem geheel vry van de ſtreeken der Staatkundigen: en men ſtelde vaſt, dat hy de Vrede opregtelyk lief hadt en zogt. De Ambaſſadeur der Staaten aan 't Franſche Hof, de Heer *Abraham van Hoey*, die den Heer Boreel, eerlang, opvolgde, heeft veel toegebragt, om den Kardinaal in hooge agting te helpen, hier te Lande. Doch op 't laatſt van zyn leeven, heeft men eerſt begonnen te oordeelen, dat men hem, te vooren, niet wel gekend hadt (*w*). 1727.

XII. George de I., Koning van Groot-Britanje, ſterft.

In Engeland, werdt het nieuws van het tekenen der voorafgaande punten ook met blydſchap ontvangen: die egter, by veelen, ſpoedig gematigd werdt, op eene tyding, die, weinige dagen laater, uit Duitſchland, kwam, en het onverwagt overlyden van Koning George den I. bekend maakte. Deeze Vorſt, die zo veel deel hadt aan 't leggen van den grondſlag der Vrede, was, 's daags na het tekenen der voorafgaande punten te Weenen, naar Holland ſcheep gegaan, om zyne Duitſche Staaten te bezoeken. Op den negentienden, vervorderde hy, van de Vaart, by Utrecht, zyne reis te lande, en kwam, den volgenden dag, in goeden welſtand, zo 't ſcheen, te Delden, in Twente, aan, tuſſchen tien en elf uuren des nagts. Hy deedt een hertig avondmaal, en at, zo in 't gemeen geloofd is, veel meloen, daarop eenige glazen koud water drinkende; hoewel ſommigen (*x*) verhaalen, dat hy geen meloen, maar een Chinaas-appel, tot na-

(*w*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 205, 366, 368.
(*x*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 362.

1727. nageregt gebruikt heeft. 's Nagts wel geruft hebbende, reedt hy, ten vier uuren des morgens, uit, met oogmerk, om de middagmaaltyd, te Lingen, te houden: doch tusschen agt en negen uuren, deedt hy de koets ftil houden, in voorneemen, om zyn water te maaken. En toen bevondt hy, dat hem zyne eene hand onbeweegbaar by 't lyf hing. Zyne Kamerdienaar *Fabricius* wreefze fterk: 't gene, naderhand, ook geschiedde, door den Heelmeefter, die de koets, te paarde, gevolgd was; doch zonder vrugt. Kort hierop, kreeg de Koning zulke vreemde trekken in zyne oogen en mond, en zulk eene ongewoone zwelling in de tonge, dat de Heelmeefter, deeze toevallen aanziende voor tekenen van beroerte, hem een' ader opende. De Vorft toen, zo veel bezefs gekreegen hebbende, dat hy bevel geeven kon om hem, naar Osnabrug, by zynen Broeder, te voeren, viel aan 't fluimeren, in Fabricius armen, zonder, door 't schudden en ftooten van 't rytuig, wakker te worden. Den Heelmeefter nu aan zyn leeven beginnende te wanhoopen, reedt Fabricius vooruit naar Osnabrug, om den Bisschop, 's Konings broeder, te waarschuwen. De Koning, omtrent ten tien uuren, geheel buiten spraak en kennis, te Osnabrug zynde gebragt, bleef in deezen ftaat tot den volgenden morgen, zynde den twee-entwintigften van Zomermaand; wanneer hy, omtrent ten twee uuren, overleedt, in den ouderdom van agtenzeftig jaaren. Zyn Lyk werdt, te Hanover, in 't graf zyner Voorouderen, bygezet (*y*).

Men

(*y*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 361—363. MONTGON *Tom.* IV. *p.* 398, 399.

Men kreeg, den volgenden dag, de tyding van dit onverwagt overlyden in den Haage. Zy vloog, terstond, over naar Engeland, daar menze, twee dagen laater, hadt. De Ridder Robert Walpole gaf 'er den Prinse en Prinsesse van Walles, zonder uitstel, kennis van. Midlerwyl, hadt hy de Stad Londen, met dubbele wagt, doen bezetten. Hunne Koningklyke Hoogheden, die zig te Richemond bevonden, kwamen, nog dien zelfden avond, te Londen. De Prins werdt, terstond, van de Leden des geheimen Raads, die in de Stad waren, voor Koning, erkend, en des anderendaags, uitgeroepen, onder den naam van *George den II.* De Gezant, Horatio Walpole, weetende, dat zyn Broeder, de Ridder Robert, niet zeer gezien geweest was, by den Koning, nog Prins van Walles zynde, bewoog, naar sommiger verhaal, den Kardinaal de Fleury, om, ten zynen voordeele, aan den Koning te schryven; welk schryven zo veel zou te wege gebragt hebben, dat beide Robert en Horatio Walpole in aanzien bleeven, ten Hove (z). De Staaten verzuimden niet, George den II., in de Lente des volgenden jaars, wegens zyne komst tot de Kroon, geluk te wenschen, door een buitengewoon Gezantschap, welk, door de Heeren *Bernard*, *Graave van Welderen* en *Kornelis Silvius*, Burgemeester en Raad der Stad Haarlem, bekleed werdt (*a*). De Gezanten slooten, op den zevenentwintigsten van Bloeimaand, een Verdrag met George den II., waarby de voo-

1727. Zyn Zoon, George de II., volgt hem op.

(z) MONTGON *Tom.* IV *p.* 401—406.
(*a*) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1728. *bl.* 115.

1727. voorige Verdragen, byzonderlyk die van de jaaren 1717 en 1726, vernieuwd en bekragtigd werden. De Pretendent, die, kort na dat de tyding van 's Konings afsterven in Italie gekomen was, van Bononie was vertrokken, deedt sommigen hoopen op, anderen vreezen voor eene omwenteling, ten zynen voordeele. Doch George de I. was overleeden in zulke omstandigheden, zynde de voorafgaande punten maar even getekend, dat geene der uitheemsche Mogendheden gezindheid toonde, om zig, ten behoeve des Pretendents, te roeren (b). Hy kwam tot in Lotharingen; doch keerde, na een kort verblyf te Nancy, wederom naar Italie (c). De Mogendheden, welken hem, te vooren, ondersteund hadden, of gehouden werden, hem onder de hand gunst toe te draagen, waren nu geraakt in eenen toestand, waarin zy zig zyns in 't geheel niet konden aantrekken. De Koning van Frankryk was naauw verbonden aan het Huis van Hanover. De Keizer hadt de ontworpen' Vredepunten getekend. Spanje was buiten staat gesteld, om iet, ter zee, tegen de tegenwoordige Regeering van Groot-Britanje, te onderneemen, hebbende de Engelsche Esquaders de toerustingen in dit Ryk, geweldiglyk, belemmerd. Ook zogt men, thans, aan 't Hof van Madrid, alles, wat, voorheen, van de oogmerken van Spanje, ten behoeve des Pretendents, verspreid was, voor uitvindsels der Engelsche Staatsdienaaren te doen doorgaan (d). In Rusland, was ook

Ydele hoop van sommigen op de bevordering des Pretendents.

(b) MONTGON *Tom.* V. *p.* 4—8.
(c) MONTGON *Tom.* V. *p.* 23.
(d) MONTGON *Tom.* V. *p.* 370.

ook merkelyke verandering voorgevallen. De Keizerin Katharina was, kort na de ontdekking eener samenzweeringe tegen haare Regeering, op den zeventienden van Bloeimaand, overleeden, en opgevolgd, door eenen Kleinzoon van haaren overleeden Gemaal (*e*), die, onder den naam van *Peter den II.*, in 't twaalfde jaar zyns ouderdoms, voor Keizer uitgeroepen werdt. 's Vorsten minderjaarigheid en de inwendige beroerten in 't Ryk waren oorzaak, dat men de ontwerpen vaaren liet, welken de overleeden' Keizerin, tegen Zweeden en Deenemarke, en, zo geloofd werdt, ook ten behoeve des Pretendents, gesmeedt hadt (*f*). 1727.

XIII. De Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten bekragtigen de voorafgaande Punten.

De dood der Keizerinne van Rusland en die des Konings van Groot-Britanje zouden, zo ze eerder voorgevallen waren, naar alle waarschynlykheid, grooter' invloed gehad hebben op den staat der zaaken van Europa. Nu vervolgde men den voet der handelingen, die te Weenen en te Parys waren aangevangen. De bekragtigingen der voorafgaande punten, die ook, op zyn tyd, in den Haage, geschied waren (*g*), werden, op den negenentwintigsten van Hooimaand, tusschen den Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, uitgewisseld, te Parys (*h*). De Keizer gaf zelfs, terstond, bevel aan zyne Zuster, de Aartshertoginne *Maria Elizabet*, welke hy, op 't einde des jaars 1724, tot Landvoogdesse der Oostenten-

De Oostendesche Maatschappy wordt

(*e*) *Voiez* Suplem. *au* Corps Diplom. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 188.
(*f*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 370 — 377.
(*g*) *Zie* Resol. Holl. 5 *Juny*, 9 *July* 1727. *bl.* 645, 704. Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 317, 337.
(*h*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 406. *Tom.* V. *p.* 147. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 411.

1727. Opgeschort. tenrykſche Nederlanden, hadt aangeſteld (*i*), om het eerſte der voorafgaande punten ter uitvoeringe te doen brengen, en het Oktroi der Ooſtendeſche Maatſchappye te doen opſchorten. Zy gaf 'er, terſtond, kennis van aan de Bewindhebbers dier Maatſchappye. Doch de lyſt der vertrokken' ſchepen, welken, volgens de voorafgaande punten, vryelyk, zouden mogen te rug keeren, bleef nog eenige weeken agter (*k*). Eindelyk, werdt zy den Staaten, door den Graave van Konigſek-Erps, overgeleverd, op den dertigſten van Oogſtmaand. By dezelve bleek, dat 'er nog twaalf ſchepen uit de Indien verwagt werden, waarvan 'er drie, in Louwmaand, en twee, eerſt in Zomermaand deezes jaars, uit de haven van Ooſtende, in zee geſteken waren. En hieruit was klaarlyk te beſpeuren, om welke reden, men, aan 't Weener-Hof, zo lang gedraald hadt, met het tekenen der voorafgaande punten. De Bewindhebbers der Ooſtendeſche Maatſchappye hadden dit Hof bewoogen, om hun gelegenheid te laaten, om, voor de opſchorting, nog zo veele ſchepen naar de Indien te zenden, als zy konden uitruſten. Ook toonde de lyſt, hoe zeer de Maatſchappy was toegenomen in vermogen. Zy hadt, ſedert haare opregting, agttien ſchepen naar de Indien en naar China gezonden, waarvan 'er een in de Ganges gebleeven was, vyf behouden te rug gekeerd waren, en nog twaalf verwagt werden (*l*). Den Heere *Humes*, Bediende der Ooſtendeſche Maatſchappye,

(*i*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1724. *bl.* 284.
(*k*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 344.
(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 412, 415.

pye, in Bengale, voor deezen, last gehad hebbende, om eenige schepen in de Indien te koopen, zonder dat men wist, of deeze last uitgevoerd ware (*m*); begeerde de Keizer, naderhand, op de Staaten, dat zy der Maatschappye vryheid laaten zouden, om nog twee schepen te zenden naar de Indien, mids zy zig verbonde om de schepen, die Humes mogt ingekogt hebben, niet herwaards te laaten komen; maar de Staaten weezen dit verzoek van de hand (*n*). 1727.

Het Spaansche Hof maakt zwaarigheid in 't bekragtigen der voorafgaande punten.

Doch terwyl de Keizer eenen aanvang maakte met het uitvoeren der voorafgaande punten, toonde het Hof van Madrid kleine genegenheid, omze te bekragtigen en naar te komen. De Hertog van Bournonville hadtze, gelyk wy boven (*o*) verhaalden, schoorvoetende, getekend. En 't Hof hadt 'er zo dra geene kennis van gekreegen, of hunne Majesteiten gelieten zig verwonderd en misnoegd, over 't voltrekken eener handelinge, welke, zonder hunne kennis, aangevangen was. De Heer van der Meer, den Markgraave de la Paz willende geluk wenschen met de aanstaande Vrede, werdt koel bejegend. Zelfs hieldt de la Paz zig t'eenemaal onkundig van 't gene 'er, te Parys, was voorgevallen. Nogtans, gaf de Koning, op den negentienden van Zomermaand, op 't sterk aanhouden van den Heere van der Meer, zyn woord, dat hy de voorafgaande punten aannam, en in 't staaken der vyandelykheden voor Gibraltar bewilligde. Weinige dagen laater, Wapen-

Wapensloot

(*m*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom* III. *p.* 414.
(*n*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 274.
(*o*) *Bladz.* 438.

1727. ſloot men ook eene Wapenſchorſing voor deeze Stad, die duuren zou, tot dat men tyding kreege van 't bekragtigen der voorafgaande punten: waarna 't beleg, geheellyk, zou opgebroken worden. Maar na deeze bekragtiging werdt nog lang gewagt. De ziekte des Konings van Spanje was hiervan, gedeeltelyk, oorzaak. Doch men vorderde ook nadere verklaaring van het *tweede* en *vyfde* der voorafgaande punten. By het tweede, was beraamd „ dat alle regten en bezittingen blyven zouden, gelykze geregeld waren, by de Verdragen van Utrecht en Baden, by het viervoudig Verbond, of by de Verdragen en Overeenkomſten voor 't jaar 1725 gemaakt, en den Keizer noch de algemeene Staaten betreffende, en dat, zo 'er eenige veranderingen, omtrent die regten of bezittingen, waren voorgevallen, men zulks op de aanſtaande Byeenkomſt, volgens de gemelde Verdragen, regelen en herſtellen zou." En dit punt ſcheen het Hof nadere opheldering te behoeven. In het vyfde punt, was, onder anderen, vaſtgeſteld „ dat men elkanderen de „ ſchepen, die mogten genomen zyn, met de „ laading, te rug geeven zou." Maar de Spanjaards hadden, in 't voorleeden jaar, in Vera Cruz, een ryk Engelſch Zuidzeeſchip, de *Prins Fredrik* genaamd, aangehouden (*p*); welk, met de laading, twee millioenen ponden ſterlings waardig gerekend werdt. En dit ſchip begeerde men te behouden, in regtvaardige vergoeding, zo men voorgaf, voor de ſchade,

Schorſing voor Gibraltar geſlooten.

Handeling van den Ambaſſadeur van der Meer, aan 't Spaanſche Hof.

(*p*) Montgon *Tom.* III. *p.* 82.

de, door de Engelschen, den Spanjaarden aangedaan, met het bezetten der Gallioenen, in Porto Bello. Nog andere zwaarigheden maakte men, aan 't Spaansche Hof, over de uitdeeling van 't zilver en de goederen van byzondere Persoonen, welken met de Vloote uit Amerika waren overgebragt: al het welke het werk der Vrede en de opening der voorgenomen' Byeenkomst zeer vertraagde. De Heer van der Meer, die thans alleen met de zaaken der Hanoversche Bondgenooten, in Spanje, belast was, gaf zig veel moeite, om de Spaansche Staatsdienaars tot andere gedagten te brengen; doch hy slaagde luttel. Ook kreeg hy vermoeden, dat de Hoven van Weenen en Madrid, heimelyk, overeengekomen waren, om de handeling te rekken. Eindelyk, scheen hy, in 't begin van Hooimaand, hoop te scheppen, dat de Markgraaf de la Paz in zyne voorslagen bewilligen zou. Hy verzogt hem, hierop, om postpaarden, op dat hy van 't gehandelde, ten spoedigste, berigt mogt konnen geeven aan zyne Meesters, en aan de Hoven van Frankryk en Engeland. Doch de la Paz zogt, van nieuws, uitstel (q). Van der Meer schreef hem, hierop, eenen uitvoerigen brief, waarin hy hem de ongegrondheid der zwaarigheden, die 't Spaansche Hof maakte, omstandiglyk, aanwees (r). De dood van George den I., van welke men, omtrent deezen tyd, in Spanje, kennis kreeg, scheen dit Hof, in 't eerst, nog onhandelbaarder te maaken. Doch George de II.,

1727.

(q) Montgon *Tom.* IV. *p.* 444—469.
(r) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 19.

1727. II., uit schryvens van den Heere van der Meer, vernomen hebbende, dat men, in Spanje, nog ongeneigd bleef, om het schip den Prins Fredrik te rug te geeven, en Gibraltar, geheellyk, te ontheffen van 't beleg, gaf, terstond na zyne komst tot de Kroon, bevel, om nog zes Oorlogschepen te voegen by 't Esquader onder den Admiraal Wager, die op de hoogte van Gibraltar kruiste. Ook floot hy, in Slagtmaand, een Verdrag met den Hertoge van Brunswyk-Wolfembuttel, waarby deeze zig verbondt, om, ten dienste des Konings van Groot-Britanje, vyfduizend man gereed te houden (s). De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Gewesten deeden, ondertusschen, door den Heere van der Meer, ernstelyk, aanhouden by den Koning van Spanje, dat hy de goederen, met de Vloote, uit Nieuw Spanje, aangebragt, niet zo zwaar belastte, als hy scheen voor te hebben (t). De Onderzaaten deezer drie Mogendheden, en vooral die van den Vereenigden Staat hadden veel deels in 't gene, met deeze Vloote, was aangebragt. En het ophouden der Vloote door de Engelschen hadt, schoon 'er 't belang van den Staat door scheen bevorderd te worden, veel misnoegen en ongerustheid veroorzaakt, onder de Kooplieden: 't welk niet merkelyk afnam, zo lang de Gallioenen nog bezet bleeven, in de Haven van Porto Bello. Ook hadt de aankomst der Vloote, in 't voorjaar, onaangezien 'er 't Hanoversch Verbond by

Hy vordert, dat men de goederen, met de Vloote aangebragt, niet zwaar belaste.

(s) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 141. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 254.

(t) MONTGON *Tom.* V. *p.* 18, 19.

by ſcheen te zullen benadeeld worden, onder de Spaanſche Koopluiden in Holland, en vooral te Amſterdam, geene mindere vreugde veroorzaakt dan in Spanje zelve. De handeling van den Ambaſſadeur van der Meer, die zynen Meeſteren, en zelfs den Koningen van Frankryk en Groot-Britanje veel genoegen gaf, werdt, ondertuſſchen, van tyd tot tyd, moeilyker, doordien men, in Spanje, tyding gekreegen hadt, dat de Engelſchen zig meeſter hadden gemaakt van het Eiland Providence, en van eene baaije in Kampeche: ook dat zy eene ſterkte hadden aangelegd, op de kuſt van Florida (*u*). De hoop op de opening eener Byeenkomſt, tot vereffening der hangende geſchillen, ſcheen, derhalve, meer af- dan toe te neemen. 1727.

Ondertuſſchen, kwam de handelwyze van 't Spaanſche Hof veelen gantſch onbegrypelyk voor. Het Verbond van Hanover was, reeds te vooren, magtiger geweeſt dan dat van Weenen, welk, na de dood der Keizerinne van Rusland, en na het tekenen en bekragtigen der vorafgaande punten door den Keizer, nog meer verzwakt was; doch daar was, ſedert eenen geruimen tyd, eene onderhandeling begonnen tuſſchen de Hoven van Frankryk en Spanje, waaruit, eerlang, de verzoening tuſſchen de twee Kroonen gebooren werdt. En 't ſcheen, dat deeze verzoening het Spaanſche Hof hoop deedt ſcheppen, dat de Koning van Frankryk minder yveren zou voor de belangen van het Hanoverſche Bondgenootſchap, dan hy tot hier-

Aanmerkingen op het gedrag van het Spaanſche Hof.

(*u*) Montgon *Tom.* V. *p.* 184, 212, 254, 293, 339.

1727. hiertoe gedaan hadt: 't welk dan aanleiding gaf, om het bekragtigen der voorafgaande punten te verwylen. 't Gewigt der zaake vordert wel, dat wy hier, kortelyk, verhaalen, op welk eene wyze, deeze verzoening bewerkt werdt.

XIV. De Hoven van Frankryk en Spanje verzoenen zig met elkanderen.

De Abt de Montgon, die gelyk wy, te vooren hebben aangetekend (v), naar Spanje getrokken was, ten tyde van het Staatsbewind des Hertogs van Bourbon, met heimelyken last, om voorzigtiglyk te arbeiden, tot herstelling der verbroken' vriendschap, tusschen de twee Kroonen, hadt zig, sedert de verheffing des Kardinaals de Fleury, die hem niet gunstig was, minder dan te vooren, konnen kwyten van deezen last, om dat hy zig minder vrienden wist te verkrygen, aan 't Spaansche Hof. Hy hadt zig, nogtans, zo bemind weeten te maaken, by hunne Katholyke Majesteiten, dat zy hem, in 't begin deezes jaars, te rug gezonden hadden naar Frankryk, om, op de bedektste wyze, aanhang te winnen voor Koning Filips; die zynen toeleg, tegen die van den Huize van Orleans, zou begunstigen, wanneer hy, in geval de Koning zonder Zoonen overleedt, aanspraak maaken zou op de Kroone van Frankryk; zyn regt op welke, schoon hy 'er plegtiglyk van afgestaan hadt, hy, nogtans, nimmer, uit het gezigt hadt verlooren (w). 't Berigtschrift des Konings van Spanje, den Abt de Montgon, ten deezen einde, ter hand gesteld, is nog in wezen, en in deszelfs *Gedenkschriften* (x) te vinden. Ook verhaalt hy, dat hy den Kar-

(v) *Bladz.* 361.
(w) *Voiez* MONTGON *Tom.* II. *p.* 37, 43, 215, 352, 361, 367.
(x) *Tom.* III. *p.* 70. *Voiez aussi Tom.* VIII. *p.* 515.

Kardinaal de Fleury, den Hertog van Bourbon, schoon thans van 't Hof verwyderd, en veele andere Luiden van rang, bragt of versterkte in het voorneemen, om den Koning van Spanje, in zulk eene gewigtige gelegenheid, dienst te doen (y). Doch alzo deeze handel zeer bedekt gehouden moest worden, hadt de Koningin hem nog een Geschrift mede gegeven, waarin verklaard werdt „ dat men zig „ bedroog, als men dagt, dat hunne Katho- „ lyke Majesteiten afkeerig waren van alle „ verzoening; dat zy, in tegendeel, gaarne „ zouden zien, dat zyne Allerchristelykste Ma- „ jesteit het Weener-Verbond aannam: in „ welk geval, zy den onderdaanen van Frank- „ ryk de goederen wilden uitkeeren, welken „ hun, uit de laading der Vloote en Gallioe- „ nen, toekwamen (z)." En dit Geschrift gaf den Abt aanleiding, om ook over gemeene zaaken te handelen, en den inhoud van zynen geheimen last te beter bedekt te houden. De voorslag, die 'er in vervat was, vondt egter geenen ingang aan 't Fransche Hof (a). Doch 't handelen hierover gaf gelegenheid, tot de herstelling der verbroken' vriendschap tusschen de twee Hoven. Montgon bewoog den Kardinaal, om eenen brief te schryven aan de Koninginne van Spanje, die gunstiglyk beantwoord werdt (b). Daarna, besloot Koning Lodewyk zelf, aan Koning Filips te schryven, op de verze-

1727.

(y) *Tom.* III. *p.* 137—147, 212—226, 295. *Tom.* IV. *p.* 293, 342. *Tom.* V. *p.* 196.
(z) Montgon *Tom.* III. *p.* 81.
(a) Montgon *Tom.* IV. *p.* 80.
(b) Montgon *Tom.* III. *p.* 191.

1727. zekering, die Montgon den Kardinaal gedaan hadt, dat zulks van goede uitwerking zyn zou. Ook kwam 'er behoorlyk antwoord op deezen brief (c): waarna de verzoening geoordeeld werdt voltrokken te zyn. Lodewyk de XV. besloot, kort hierna, wederom eenen Ambassadeur te zenden naar Spanje. De *Graaf van Rottembourg* werdt tot deeze aanzienlyke waardigheid benoemd. Hy kwam, in 't begin van Wynmaand deezes jaars, aan, te Madrid (d).

XV. Sterfte hier te Lande. De Vereenigde Gewesten, en Holland in 't byzonder, werden, in den Zomer en Herfst deezes jaars, bezogt met heete koortsen, welken, in 't gemeen, besmettelyk geoordeeld werden, en veele menschen uit het leeven rukten. Te Amsterdam, daar anders, by gewoone tyden, in den Herfst, naauwlyks tweehonderd menschen ter weeke begraaven worden, begroef men 'er nu, verscheiden' weeken agtereen, tusschen de zes- en zevenhonderd.

Dood van den Raadpensionaris Hoornbeek. De Raadpensionaris van Holland, Izaak van Hoornbeek, die, in Hooimaand des jaars 1725, nog voor vyf jaaren aangenomen was geworden (e), was ook, op den zeventienden van Zomermaand (f), aan eene uitteerende ziekte, overleeden, in den ouderdom van eenenzeventig jaaren (g). Zyn gewigtig Ampt, welk, eenigen tyd, by voorraad, door *Jakob Godefroi, Baron van den Boetselaar*, als eerste der Heeren Edelen, waarge-

(c) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 299 — 304, 431, 434.
(d) MONTGON *Tom.* V. *p* 251, 321.
(e) Resol. Holl. 18 *July* 1725. *bl.* 534.
(f) Resol. Holl. 21 *Juny* 1727. *bl.* 677.
(g) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1727. *bl.* 315.

MR. SIMON VAN SLINGELAND,
Raadpensionaris van Holland.

A. Schouman del. naar de Origineele Schildery van Ph. van Dyk. *J. Houbraken fec.*

Is. Tirion excudit.

genomen geweest was, werdt, op den zeventienden van Hooimaand, opgedraagen aan den Thesaurier Generaal, *Mr. Simon van Slingeland.* Hy verscheen, twee dagen daarna, voor de eerste reize van zyn leeven, in de Vergadering van Holland; 't welk, veelligt, nimmer, eenen Raadpensionaris, voor hem, gebeurd was. Men beëedigde hem, op dezelfde Instructie, waarop zyn voorzaat het zelfde Ampt bekleedt hadt. Ook werdt hem dezelfde wedde, te weeten, twaalfduizend guldens in 't jaar, toegelegd; wordende hem daarenboven, in geval hy 't Raadpensionarisschap, t'eenigen tyde, mogt afleggen, een jaargeld van vierduizend guldens beloofd (*h*).

1727. De Thesaurier-Generaal Simon van Slingeland volgt hem op.

De uitslag der handelinge aan 't Spaansche Hof was het gewigtigst voorwerp van de zorge der Vereenigde Staaten. Het ophouden van het zilver en van de goederen, die, met de Vloote, in Spanje waren aangebragt, veroorzaakte den Spaanschen Kooplieden, hier te Lande, groote schade. De Koning scheen gezind, de onderzaaten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, welken een aanzienlyk gedeelte van dit zilver en van deeze goederen toekwam, zo zwaar te belasten, als of hy, met hen, in openbaaren oorlog geweest was. Men wilde hun de Stukken van Agten, die tegen agt Reaalen de Plata *geregistreerd* waren, tegen negen en eene halve Reaalen, uitdeelen, waarby zy twintig ten honderd verliezen zouden. De Staaten, hiervan kennis bekomen hebbende,

XVI. Handeling over de belasting op de goederen en 't zilver met de Spaansche Vloote aangebragt.

(*h*) *Zie* Resol. Holl. 17, 19 *July* 1727. *bl.* 734, 737. Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 56, 56, 56.

1727. de, besloten den Heere van der Meer aan te schryven „ dat hy den Koning vertoonen moest, „ hoe zeer zulk eene zwaare belasting streedt, „ met het *vyfde* der voorafgaande punten;" doch alzo zy van hun besluit, vooraf, kennis gaven aan de Fransche en Engelsche Gezanten, in den Haage, merkte de Markgraaf de Fenelon aan „ dat men eerst de gedagten „ der Hoven van Frankryk en Groot-Brittanje behoorde te weeten, om daarna, in eene „ gemeene zaak, gelykerhand, te arbeiden." Ook verzogt hy eenige opheldering, omtrent de verhooging der stukken van agten, van welke gewaagd was. De Afgevaardigden der Staaten hernamen „ dat men hun onderregt hadt, „ dat, ten tyde van den Hertoge van Ripperda, de munt in Spanje verhoogd was, en „ de stukken van agten op negen en een halve Reaalen de Plata gesteld; doch dat zy „ oordeelden, dat zulk eene verhooging geene plaats behoorde te hebben, omtrent het „ zilver, op de Vloote en Gallioenen, voor rekening van byzondere Persoonen, gelaaden; om dat dit zilver, in wezen, aan deeze Persoonen toebehoorde, waarom het hun „ ook zo als het was moest uitgeleverd worden. Hen te verpligten het zilver naar de „ Munt te brengen, om het, met de gemelde „ verhooging, te rug te ontvangen, was eene „ soort van belasting. Wat de gewoone * belasting betrof; zy waren onderregt, dat dezelve, in Oorlogstyden, wel plagt verhoogd „ te worden; doch in tyden van Vrede, gelyk „ men zulke tyden verstaan moest, door de „ *vrye tyden*, waarvan, in 't *vyfde* der voorafgaan-

* *Indulto.*

„ gaan-

„ gaande Punten, gewaagd werdt, was zy niet hooger dan vyf ten honderd geweest. Eindelyk, haddenze van het besluit der Staaten kennis willen geeven aan de Gezanten, op dat de pogingen van hunne Hoog-Mogendheden, aan het Spaansche Hof, door die van hunne Aller-Christelykste en Groot-Britannische Majesteiten, ondersteund, te betere uitwerking hebben zouden." Ook verwierven de drie Mogendheden, eerlang, dat de stukken van Agten tot agt Reaalen de Plata werden gerekend, by de uitdeeling: doch de belasting begeerde men geweldiglyk te verhoogen. De Heer van der Meer, die, uit den naam der drie Mogendheden, gehandeld hadt, hadt niet konnen verwerven, dat men, in Spanje, de tegenwoordige tyden, als *vryen* en *vreedzaamen*, aanzage. 1727.

De overige zwaarigheden, die 't Spaansche Hof maakte, bleeven nog in volle kragt 't Beleg van Gibraltar werdt nog niet opgebroken. Men weigerde de herlevering van 't schip den Prins Fredrik, en men vorderde, dat de Engelschen het Eiland Providence en de baai op de kust van Kampeche verlieten: ook dat zy de sterkte deeden slegten, welke zy, op de kust van Florida, hadden opgeworpen. Men verwagtte veel goeds van de aankomst des Graaven van Rottembourg (q), die, terstond, met den Markgraave de la Paz, in onderhandeling tradt, en last hadt, om ronde verklaaring te vorderen, of men de voorafgaande punten, in derzelver waare betekenis, begeerde te be-

XVII. Handeling om 't Spaansche Hof tot bekragtiging en uitvoering der voorafgaande Punten te beweegen.

(q) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 30-33.

1727. bekragtigen, of niet. Hy ontkende niet, onder 't handelen „ dat Spanje gegronde reden van „ klaagen hebben kon, over 't gedrag der En- „ gelschen in Amerika; doch hy verstondt, „ dat deeze klagten, op de Byeenkomst, be- „ hoorden gebragt te worden, en dat men, „ midlerwyl, de voorafgaande punten ter uit- „ voeringe brengen moest, waartoe de Ko- „ ning zig, by zyne ondertekening, verpligt „ hadt: of zo zyne Majesteit vorderde, dat „ Groot-Britanje hem, vooraf, voldeede, zou „ dit Ryk ook, vooraf, herlevering vorderen „ konnen van alle de schepen, na de Utrecht- „ sche Vrede, door de Spaansche Kustbewaar- „ ders, genomen: 't welk eene langwyligheid „ en verwarring brengen zou in de handeling, „ die regt bekwaam zou zyn, om Europa te „ dompelen in dezelfde zwaarigheden, welken „ men, door het treffen der voorafgaande pun- „ ten, zo gelukkiglyk, meende weggenomen „ te hebben: te meer, daar de Engelschen ver- „ klaard hadden, liever de wapenen te willen „ herneemen, dan van hunne regten afstaan „ (r)." Op deeze wyze, sprak Rottembourg in 't begin; doch men kreeg vermoeden, dat hy, toeleggende, om, als gewoonlyke Ambassadeur van Frankryk, in Spanje te blyven, zig aangenaam zogt te maaken aan 't Spaansche Hof, en hierom, naderhand, wat zagter toon sloeg (s). Ook oordeelden sommigen, dat men, in Spanje, nog al hoop schepte op eenen opstand in Engeland; alwaar, inderdaad, veel ver-

(r) MONTGON *Memoir. Tom.* IV. *p.* 338-343.
(s) MONTGON *Tom.* V. *p.* 383, 468.

nige tyd, eer men 't volkomen eens werdt, wegens den last, dien de Koningen van Spanje en Groot-Britanje geeven zouden aan hunne onderhoorigen in Amerika; en eer het Spaansche Hof besloot, de werken voor Gibraltar te slegten, en de Spaansche troepen te doen vertrekken. 't Een en 't ander gelukte, nogtans, eindelyk (*a*), en alles scheen zig te schikken, tot eene algemeene bevrediging der misnoegde Mogendheden van Europa.

1728.

XVIII. Naamen der voornaamste Gevolmagtigden op de aanstaande Byeenkomst, te Soissons.

Ook verwagtte men nu, eerstdaags, de opening der Byeenkomst, op welke de openstaande geschillen stonden vereffend te worden. Zy moest, volgens de voorafgaande punten, te Aken worden gehouden. Doch men veranderde van gedagten, op verzoek van den Kardinaal de Fleury, die tot eersten Gevolmagtigde des Konings van Frankryk benoemd was, en zig bezwaarlyk zo verre van 't Hof verwyderen kon. Kameryk werdt dan, wederom, tot de handelplaats benoemd. Doch om dat deeze Stad nog te ver van Compiegne of Marly was, daar 't Fransche Hof zig gemeenlyk bevondt, besloot men, den Kardinaal nog verder te gemoet te gaan, en te Soissons te vergaderen (*b*). De Gevolmagtigden der meeste Mogendheden kwamen, hier, in Zomermaand, aan. De Keizer zondt 'er den Groot-Kanselier *Filips Lodewyk, Graaf van Sinzendorff, Joan Christoffel Pentenrider*, Baron van Adelshausen, en *Leopold, Graaf van Windischgratz*. Pentenrieder, op den tienden van Oogstmaand, overleeden zynde, werdt, door den Ba-

(*a*) MONTGON *Tom.* VI. *p.* 172, 173.
(*b*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 104—106.

1727. helzende de voorwaarden, op welken, de Koning van Groot-Britanje begeerde, zig te verdraagen: op welken brief, de la Paz zou antwoorden, en, in zyn antwoord, de aanneeming der gemelde voorwaarden vervatten. 't Geschiedde (*u*). Rottembourg schreef „ dat „ men, zonder nader bescheid af te wagten, „ alle overgebleeven' zwaarigheden zou kon„ nen wegneemen, alzo de Koning van Groot„ Britanje beloofd hadt, terstond, bevel te „ geeven, aan zyne Admiraals Hosier en Wa„ ger, om uit de Indien en Spanje naar huis „ te keeren. *Ook wilde hy aan de beslissing der* „ *aanstaande Byeenkomst verblyven, of het schip* „ *de Prins Fredrik eenigen verbooden handel ge*„ *dreeven hadt: in welk geval, men deswege,* „ *behoorlyke voldoening geeven zou, zo wel als* „ *omtrent alle de pryzen, welken men, weder*„ *zyds op elkanderen veroverd hadt, zullende* „ *men elkanderen ook voldoen, wegens het kren*„ *ken der Verdragen, na 't jaar* 1725: mids de „ Koning van Spanje zig verbonde, om, 1. het „ beleg van Gibraltar, terstond, op te bree„ keu, de zaaken herstellende in den staat, „ waarin zy, volgens de Utrechtsche Vrede, „ behoorden te zyn. 2. bevel te geeven, om „ het schip den Prins Fredrik over te leveren „ aan de bedienden der Engelsche Zuidzee„ Maatschappye, te Vera Cruz, die 't naar „ Europa zouden voeren; na dat men een „ lyst van de laadinge gemaakt zou hebben, „ laatende, midlerwyl, den Koophandel der „ Engelschen in Amerika vry blyven, op den „ voet

Hun Ontwerp.

(*u*) Montgon *Tom.* V. *p.* 468—473.

„ voer van het Verdrag van Assiento. 3. de
„ goederen, met de Vloote aangebragt, uit
„ te deelen aan de eigenaars (v)."

1727.

De Markgraaf de la Paz bewilligde, gelyk men afgesproken was, op den derden van Wintermaand, schriftelyk, in de voorwaarden van deezen brief. Alleenlyk maakte hy eene merkwaardige verandering in het punt, welk wy, met eene schuine letter, hebben doen drukken, en welk, in zyn antwoord, op deeze wyze, gesteld was: „ Dat men, op de aanstaande
„ Byeenkomst, zou onderzoeken, of het schip
„ de Prins Fredrik niet of al gehouden ware,
„ te voldoen de schade, welke door het lang
„ bezet houden der haven van Porto Bello
„ veroorzaakt was; waaromtrent men, vol-
„ gens de uitspraak der Byeenkomst, voldoe-
„ ning geeven zou: zullende den zelfden re-
„ gel ook plaats grypen, ten opzigte van al-
„ le de pryzen, wederzyds genomen, en van
„ de verdere schade, welke men elkanderen
„ in den Koophandel mogt hebben aangedaan:
„ midsgaders, van de heimelyke en openbaa-
„ re krenkingen der Verdragen en Verbindte-
„ nissen, voor het jaar 1726, ingevolge van
„ het tweede der voorafgaande punten (w)."

wordt door de Spaanschen, tegen af-spraak, met eene merkelyke uitzondering, aangenomen.

De Graaf van Rottembourg, 't zy hy deeze verandering niet gemerkt hadt, 't zy hy ze van klein gewigt rekende, 't zy, eindelyk, gelyk waarschynlykst is, dat hy zig te zeer voegde naar 't Spaansche Hof, ontving het Ontwerp van den Markgraave de la Paz, en zondt het naar

De Koning van Spanje bewilligt, eindelyk, in een verbeterd Ontwerp.

(v) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom*. IV. *p*. 34.
(w) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom*. IV. *p*. 36.

1727. naar Frankryk. Van der Meer en Keene hadden hem, ondertusschen, reeds te kennen gegeven, hoe zeer het hun mishaagde. Ook werdt het, in Frankryk en in Engeland, van de hand geweezen (x). Rottembourg arbeidde, sedert, zo ernstelyk, om den misslag, dien hem zyne toegeevendheid hadt doen begaan, te doen herstellen, dat hunne Katholyke Ma-
1728. jesteiten, eindelyk, bewilligden in eene verandering van het jongste Ontwerp, waarin de Koning van Groot-Britanje genoegen nam (y). Het punt, waarover 't geschil viel, werdt 'er in gesteld, op deeze wyze: „ De Koning van „ Groot-Britanje staat toe, dat, in de Byeen„ komst, onderzogt en afgedaan worden de „ klagten, welken de Spanjaards, wegens ver„ booden handel en andere zaaken, ten opzig„ te van het schip den Prins Fredrik, hebben „ mogten: ook, dat de verdere eischen, wel„ ken men tegen elkanderen hadt, aldaar wor„ den afgedaan: midsgaders, dat men 'er be„ slisse, of de pryzen, welken men in zee op „ elkanderen veroverd hadt, behooren weder„ gegeven te worden, of niet." In de overige punten, was het Ontwerp van den Graave van Rottembourg, genoegzaam woordelyk, gevolgd. Het veranderd Ontwerp werdt, door de Keizerlyke, Fransche, Spaansche, Engelsche en Staatsche Staatsdienaars, den zesden van Lentemaand des jaars 1728, op het Pardo, getekend (z). Daar verliep egter nog eeni-

(x) MONTGON *Tom.* V. *p.* 482, 483, 486. *Tom.* VI. *p.* 35, 36.
(y) MONTGON *Tom.* VI. *p.* 50.
(z) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 45. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 150. MONTGON *Tom.* VIII. *p.* 152—157.

nige tyd, eer men 't volkomen eens werdt, wegens den last, dien de Koningen van Spanje en Groot-Brittanje geeven zouden aan hunne onderhoorigen in Amerika; en eer het Spaansche Hof besloot, de werken voor Gibraltar te slegten, en de Spaansche troepen te doen vertrekken. 't Een en 't ander gelukte, nogtans, eindelyk (a), en alles scheen zig te schikken, tot eene algemeene bevrediging der misnoegde Mogendheden van Europa. 1728.

XVIII. Naamen der voornaamste Gevolmagtigden op de aanstaande Byeenkomst, te Soissons.

Ook verwagtte men nu, eerstdaags, de opening der Byeenkomst, op welke de openstaande geschillen stonden vereffend te worden. Zy moest, volgens de voorafgaande punten, te Aken worden gehouden. Doch men veranderde van gedagten, op verzoek van den Kardinaal de Fleury, die tot eersten Gevolmagtigde des Konings van Frankryk benoemd was, en zig bezwaarlyk zo verre van 't Hof verwyderen kon. Kameryk werdt dan, wederom, tot de handelplaats benoemd. Doch om dat deeze Stad nog te ver van Compiegne of Marly was, daar 't Fransche Hof zig gemeenlyk bevondt, besloot men, den Kardinaal nog verder te gemoet te gaan, en te Soissons te vergaderen (b). De Gevolmagtigden der meeste Mogendheden kwamen, hier, in Zomermaand, aan. De Keizer zondt 'er den Groot-Kanselier *Filips Lodewyk, Graaf van Sinzendorff, Joan Christoffel Pentenrider*, Baron van Adelshausen, en *Leopold, Graaf van Windischgratz.* Pentenrieder, op den tienden van Oogstmaand, overleeden zynde, werdt, door den Ba-

(a) MONTGON *Tom.* VI. *p.* 172, 173.
(b) MONTGON *Tom.* V. *p.* 104—106.

1728. Baron de Fonseca, 's Keizers Gezant in Frankryk, opgevolgd. Van wege Frankryk, waren, behalve den Kardinaal de Fleury, tot de handeling gevolmagtigd de Markgraaf de Fenelon en de *Graaf van Brancas-Cerest*: van wege Spanje, Don Michiel Jozef, Hertog van Bournonville, *Don Alvaro de Navia Osorio, Markgraaf de Santa Cruz*, en *Don Joachim Ignatius de Bairenechea*, Hofmeester der Koninginne (*c*). De Koning van Groot-Britanje hadt tot zyne Gevolmagtigden benoemd William Stanhope, tweeden Kamerling van 's Konings Huis, en, voor deezen, Ambassadeur aan 't Spaansche Hof, Horatio Walpole, buitengewoonen Ambassadeur in Frankryk, en *Steven Pointz*. De Staaten hadden tot de handeling verkooren de Heeren Cornelis Hop, Oud Schepen en Raad der Stad Amsterdam en Bewindhebber der Westindische Maatschappye; *Steven Hurgronje*, Burgemeester van Vlissingen en Bewindhebber der Oostindische Maatschappye, en Sikko van Goslinga, Grietman van Franikeradeel. De Heer van Goslinga hadt verzogt van de bezending verschoond te worden; deels ter oorzaake zyner hooge jaaren, maar vooral, om dat de geldmiddelen van Friesland de kosten deezer aanzienlyke bezendinge bezwaarlyk draagen konden; doch de andere Gewesten hielden ernstelyk aan by de Staaten van Friesland, dat zy Goslinga bewoogen. Holland boodt zelfs aan, de helft der kosten op zig te willen neemen, zo lang Goslinga zig tot de handeling zou laaten gebruiken (*d*): waarop hy

(*c*) *Voiez* MONTGON *Tom.* V. *p.* 105.

(*d*) Resol. Friesl. 4 *Octob.* 29 *Novemb.* 1727. *aangeh. in 't* Jaarb. *gedr.* 1727. *bl.* 102, 103.

dat de Keizer, tusschen beide komende, den Hertog ontzette van 't bewind zyner Staaten, welk aan den Keurvorst van Hanover, en den Hertoge van Brunswyk-Lunenburg-Wolfembuttel opgedraagen werdt. Doch, kort voor 't openen der Byeenkomst te Soissons, was hierin verandering gemaakt. De Keizer, t'onvrede op de twee Bestierders, die, in de gemeene zaaken van Europa, andere inzigten volgden dan hy, gaf 't bewind over Mekelemburg aan *Karel Lodewyk*, Broeder van Karel Leopold, en stelde, nevens de twee genoemde Vorsten, den Koning van Pruissen, als Hertog van Maagdenburg en Medebestierder der Neder-Saxische Kreits, aan, om Karel Lodewyk te handhaaven in 't bewind (*n*). De Koning van Pruissen beweerde ook, by mangel van mannelyk oir, tot alle de Keizerlyke Leenen van 't Hertogdom Mekelemburg geregtigd te zyn. Doch dit maakte George den II., als Keurvorst van Hanover, en den Hertog van Wolfembuttel te ongenegener, om 't bewind, welk hem, door den Keizer, opgedraagen was, te erkennen. Hier uit ontstondt een twist tusschen de voornaamste Duitsche Vorsten, die weele jaaren duurde (*o*), en niet nalaaten kon eenigen invloed te hebben op de handelingen te Soissons. De twist tusschen den Vorst en de Staenden van Oostfriesland, van welke wy, hiervoor (*p*), gewaagd hebben, en die, in zeker opzigt, overeenkomst hadt met 1728.

(*n*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 156. Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 210 *& suiv.*
(*o*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* VII. *p.* 1—293.
(*p*) *Bladz.* 282.

1728. gin van Spanje gebaard hadt; in Sprokkelmaand des jaars 1727, onverhoeds overleeden. Zyn Broeder, *Antonio Farnese*, was hem opgevolgd in de Regeering (*g*), en zelfs, wat laater, in de egt getreden met de Prinsesse *Henriette van Modena* (*h*). En dit Huwelyk, zo 't vrugtbaar bleek, maakte de verwagting van den Infant Don Carlos, ten opzigte van Parma en Piacenza, nog onzekerer, dan zy te vooren was. Het Spaansche Hof hadt, om zig van de Italiaansche Staaten te verzekeren, al voor lang, heimelyk, voorgenomen; in de plaats van zesduizend Zwitsers, gelyk by 't viervoudig Verbond beraamd was (*i*), zesduizend Spanjaards te voeren naar Italie: waarin Frankryk en Groot-Britanje, reeds by een geheim punt van 't Verbond van 't jaar 1721, bewilligd hadden (*k*). Doch men dagt het nu, openlyk, te bedingen, op de Byeenkomst te Soissons. De Keizer zogt, daarentegen, het invoeren van Spanjaarden in Italie, uit al zyn vermogen, te voorkomen. Hy vreesde, dat het Huis van Bourbon hem, allengskens, te magtig worden zou, in Italie; en zig, door den tyd, meester maaken van zyne andere bezittingen, in dit Gewest. Hy zogt, hierom, Groot-Britanje en de Staaten te ontsteeken met argwaan tegen dit Huis, en hen te beweegen, om, in allen geval, alleenlyk Zwitsers, en geene Spanjaards in Italie te laaten voeren. Wyders, stondt hem, met deeze twee Mogendheden, het stuk der Oost-

(*g*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 420—421.
(*h*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 391.
(*i*) *Zie* hier voor, *bl.* 175.
(*k*) *Zie* hier voor, *bl.* 236.

Oostendesche Maatschappye te vereffenen. En eindelyk zogt hy de voornaamste handelende Mogendheden te beweegen, tot eene belofte, om de Pragmatike Sanctie, of vastgestelde opvolging in 't Huis van Oostenryk, te handhaaven: waarin de meesten merkelyke zwaarigheden zagen. De handeling over 's Keizers belangen alleen moest, derhalve, den Gevolmagtigden op de Byeenkomst te Soissons lang werk verschaffen. Tusschen Spanje en Groot-Britanje, waren ook verscheiden' zaaken af te doen; waarvan wy, reeds te vooren, gewaagd hebben. Spanje begeerde vergoeding voor 't nadeel, by 't ophouden en bezetten der Vloote en Gallioenen, in Amerika, geleeden. De Engelschen vorderden, hiertegen, 't schip den Prins Fredrik te rug, en begeerden de schade gebeterd te hebben, die hun, sedert eenige jaaren, door de Spaansche Kustbewaarders, was toegebragt. Het vereffenen deezer geschillen stondt geschaapen, veel tyds te zullen kosten: doch men verwagtte niet, dat Spanje styf op zyne eischen staan zou, als het Groot-Britanje en de Staaten maar beweegen kon, om in het overvoeren der zesduizend Spanjaarden naar Italie, te bewilligen. Frankryk, voor zig zelf, niets van belang te vorderen of te voldoen hebbende, kon bekwaamlyk het ampt van scheidsman en middelaar, tusschen de handelende Mogendheden, waarneemen.

1728.

Van Spanje en Groot-Britanje.

Doch behalve de genoemden, waren 'er nog andere geschillen onder de Vorsten en Staaten van Europa in wezen, welken men voorhadt, op de Byeenkomst te Soissons te brengen, of op welken men, ten minsten, onder 't hande-

Van eenige Leden des Duitschen Ryks.

1728. len, het oog hadt. De Huizen van Beieren en Saxen maakten aanspraak op een gedeelte van de Oostenrykſche nalaatenſchap, en zagen, hierom, ongaarne, dat men de voornaamſte Mogendheden tot het handhaaven der Pragmatike Sanctie zogt over te haalen. Maximiliaan Emmanuel, Keurvorſt van Beieren, in Sprokkelmaand des jaars 1726, overleeden zynde (*l*), was opgevolgd door zynen Zoon *Karel Albrecht*, die met Maria Amelia, Dogter van Keizer Jozefus, gehuwd was, en uit deezen hoofde aanſpraak maakte op een gedeelte der Oostenrykſche nalaatenſchap, zo de Keizer, zonder Zoonen, overleedt. De Keurprins van Saxen was, insgelyks, gehuwd met eene Dogter van Keizer Jozefus, *Maria Jozefa* genaamd, die hem reeds eenen Zoon en eene Dogter gebaard hadt. De Huizen van Brandenburg, Saxen, Sultzbach en Tweebruggen beweerden regt te hebben, op Gulik en Berg, welke Hertogdommen nog bezeten werden door den Keurvorſt van de Paltz, *Karel Filips*, die geene Zoonen hadt, en omtrent zeventig jaaren oud was (*m*). De Huizen van Brunswyk-Lunenburg en Anhalt hadden eiſchen op Saxen-Lauwenburg. De zaak van *Karel Leopold*, Hertog van Mekelemburg, maakte ook veel gerugts, ten deezen tyde, en hadt geenen kleinen invloed op de handelingen te Soiſſons. De Hertog was, genoegzaam van den aanvang zyner Regeeringe af, in geſchil geweeſt met den adel zyns Hertogsdoms, welk zo hoog liep, dat

(*l*) *Voiez* MONTGON, *Memoir*, *Tom*. I. *p*. 484.
(*m*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom*. III. *p*. 192—196.

1728.

dat de Keizer, tusschen beide komende, den Hertog ontzette van 't bewind zyner Staaten, welk aan den Keurvorst van Hanover, en den Hertoge van Brunswyk-Lunenburg-Wolfembuttel opgedraagen werdt. Doch, kort voor 't openen der Byeenkomst te Soissons, was hierin verandering gemaakt. De Keizer, t'onvrede op de twee Bestierders, die, in de gemeene zaaken van Europa, andere inzigten volgden dan hy, gaf 't bewind over Mekelemburg aan *Karel Lodewyk*, Broeder van Karel Leopold, en stelde, nevens de twee genoemde Vorsten, den Koning van Pruissen, als Hertog van Maagdenburg en Medebestierder der Neder-Saxische Kreits, aan, om Karel Lodewyk te handhaaven in 't bewind (*n*). De Koning van Pruissen beweerde ook, by mangel van mannelyk oir, tot alle de Keizerlyke Leenen van 't Hertogdom Mekelemburg geregtigd te zyn. Doch dit maakte George den II., als Keurvorst van Hanover, en den Hertog van Wolfembuttel te ongenegener, om 't bewind, welk hem, door den Keizer, opgedraagen was, te erkennen. Hier uit ontstondt een twist tusschen de voornaamste Duitsche Vorsten, die veele jaaren duurde (*o*), en niet nalaaten kon eenigen invloed te hebben op de handelingen te Soissons. De twist tusschen den Vorst en de Staenden van Oostfriesland, van welke wy, hiervoor (*p*), gewaagd hebben, en die, in zeker opzigt, overeenkomst hadt

met

(*n*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 156. Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 210 *& suiv.*
(*o*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* VII. *p.* 1—293.
(*p*) *Bladz.* 282.

1728. met de Mekelemburgsche zaak, hadt, insgelyks, vry wat invloed, op de handelingen te Soissons.

Van de Noorder Kroonen. De Noorder Kroonen hadden ook inzigten, die onderling verschilden, en op welken men, in de Byeenkomst te Soissons, het oog houden moest. De Hertog van Holstein, gedraagen door de Hoven van Weenen en Petersburg, en, zo vermoed werdt, ook door de Koningen van Poolen en Pruissen, maakte eisch op de Kroone van Zweeden, en scheen slegts te waggen op de gelegenheid, om zynen eisch te doen gelden. Ook zogt hy hersteld te worden in 't Hertogdom Sleeswyk, in 't bezit waarvan, Frankryk en Groot-Britanje beloofd hadden den Koning van Deenemarke te zullen handhaaven (q): of, zo hem dit niet gelukken mogt, oordeelde hy, dat hem ten minste eenig ander Vorstelyk goed, in de plaats van Sleeswyk, moest worden toegelegd. Zyn Zoon, in Sprokkelmaand deezes jaars gebooren, hadt, gelyk men het thans aan het Russische Hof begreep, het naaste regt tot de Kroone van dit Keizerryk, in geval de jonge Keizer, Peter de II., zonder nakomelingschap overleedt; alzo Anna Petrowna, Dogter van Peter den I., die deezen Zoon ter weereld gebragt hadt, in Bloeimaand, gestorven was. En dit uitzigt verpligtte den Hertog van Holstein ook, om zig naauw vereenigd te houden met de Mogendheden, die zyne belangen voorstonden. De Koning van Deenemarke hadt eenig verschil met de Steden Hamburg en Lubek; welk egter niet veel invloed hadt

(q) *Zie hier voor, bl.* 379, 454.

hadt op de gemeene zaaken: doch de twist over 't Hertogdom Sleeswyk noodzaakte hem, de Hanoversche Bondgenooten zeer te ontzien. Ondertusschen, hadt hy Groot-Britanje en den Staaten, in den aanvang deezes jaars, geen klein misnoegen gegeven, door het opregten eener Oostindische Maatschappye te Altena; waartoe *Jozias van Asperen*, Koopman van Amsterdam, hem de eerste aanleiding gegeven hadt (*r*). Men wilde deeze Maatschappy doen doorgaan voor de herstelde Maatschappy van Tranquebar, welke, reeds voor eenige jaaren, te Koppenhagen, opgeregt geweest was (*s*): werwaards zy ook, eerlang, verplaatst werdt; alzo eenigen, by gerugte, verspreid hebbende, dat de nieuwe Maatschappy, met het zelfde oogmerk, opgeregt was, als die van Missisippi in Frankryk, en die van de Zuidzee in Engeland, de inschryvingen, te Altena, belet hadden (*t*). De tegenwoordige staat van 't Hertogdom Koerland en Semigallie veroorzaakte ook merkelyke ongerustheid in 't Noorden. De Hertog *Ferdinand* hadt geene kinderen. Hy was, in 't jaar 1711, zynen Neeve *Fredrik Willem* opgevolgd, die met de Russische Prinsesse *Anna Iwanowna*, Dogter van den Czaar *Iwan Alexowitz*, Broeder van Keizer Peter den I., gehuwd geweest was. Rusland hadt, uit deezen hoofde, en vooral om dat Koerland dit Ryk dekt tegen Poolen, reden om zorg te draagen, dat de toekomende Hertog in de Russische belan- 1728.

(*r*) Resol. Holl. 20 *Maart* 1728. *bl.* 257.
(*s*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 1—42. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 149.
(*t*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 334—339.

1728. langen was. Poolen, van welk Koerland, oudtyds, ter leen ontvangen was, zogt, daarentegen, dit Hertogdom, na de dood van Hertoge Ferdinand, geheellyk, van zig te doen afhangen. Maar de Stenden van Koerland, bedugt, dat zulk eene afhangkelykheid nadeelig zyn zou aan hunnen Godsdienst, hadden, in 't jaar 1726, Graaf *Maurits van Saxen*, natuurlyken Zoon des Konings van Poolen, tot toekomenden Hertog verkooren; hoewel deeze keuze, door den Landdag van Grodno, in 't voorleeden jaar gehouden, vernietigd was. Zelfs hadt men Graaf Maurits genoodzaakt, het Hertogdom te verlaaten; waarover de Republyk van Poolen zig, van deezen tyd af, 't bestier scheen te willen aanmaatigen (*u*). De Godsdienst hadt invloed, op den twist over Koerland. Doch aan verscheiden' oorden in Duitschland, in Poolen en elders, waren, gelyk wy reeds, by verscheiden' gelegenheden, hebben aangemerkt, geschillen over den Godsdienst tusschen de Roomsch-Katholyken en Protestanten ontstaan, die de Rykdagen in Duitschland verdeeld hielden (*v*), en hierom ook van belang werden, met opzigt op de handelingen te Soissons, die, ook uit deezen hoofde, niet konden nalaaten van langen duur te zyn.

XX. Van de Staaten der Vereenigde

Doch midden onder de menigvuldige verdeeldheden en twisten, welken de verschillende inzigten en belangen van zo veele Mogendheden op de Byeenkomst te Soissons scheenen te

(*u*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 471—499. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 131, 131, 138. Sup'em au Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 188—208.

(*v*) *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 327.

veertienden van Zomermaand, geopend, op het Kasteel aldaar. De Gevolmagtigden van den Keizer, Frankryk, Spanje, Groot-Britanje en de Staaten begaven zig, tegen elf uuren, derwaards. Van wege de Staaten, was de Heer van Goslinga nog maar alleen te Soissons aangekomen; naardien de Heer Hop, door onpasselykheid, opgehouden werdt, en de Heer Hurgronje te laat benoemd was. Goslinga hadt, vooraf, den Kardinaal de Fleury gesproken te Compiegne; en deeze Staatsdienaar hadt zig genegen verklaard, om de belangen van den Staat te helpen bevorderen, op de Byeenkomst. Van Compiegne, hadt de Ambassadeur zig begeven naar Soissons, en, ten bestemden tyde, naar 't Kasteel. Hier werdt hy aan de koets ontvangen door den Intendant der Generaliteit van Soissons, die hem geleïdde naar 't Vertrek, daar de Byeenkomst stondt gehouden te worden. De Gevolmagtigde van Spanje volgde hem kort: waarna de Kardinaal de Fleury en de twee andere Fransche Staatsdienaars intraden. De Kardinaal sprak den anderen Gevolmagtigden eerst aan: die allen, kort na elkanderen, aankwamen. De Keizerschen verscheenen de laatsten, en werden, op gelyke wyze, ontvangen, ingeleid en aangesproken (c). Alle de Gevolmagtigden plaatsten zig, zonder rang, aan eene ronde tafel, in armstoelen. De Graaf van Sinzendorf opende de onderhandeling, met eene korte rede, strekkende om den Kardinaal de Fleury te pryzen, over zynen yver tot bevor-

1728. der Byeenkomst te Soissons.

(c) Verbaal van de Heeren extr. Ambass. Hop, Hurgronje en Goslinga bl. 1-7. MS.

1728. moeilyk te zullen vallen. De Staaten nogtans, zig, zo wel als Groot-Britanje, ziende aangezogt door het Spaansche Hof, welk, eindelyk, bespeurde, dat het Weener-Verdrag niet beantwoorde aan de verwagting, die men 'er, in Spanje, van gehadt hadt, beoogden, door middel van dit Hof, dat van Weenen te doen besluiten, om hun, in de twee genoemde punten, voldoening te verschaffen. De Spaanschen toonden zig niet ongezind, om den Staaten, hierin, genoegen te geeven, zo deezen, van hunnen kant, zig met Frankryk en Groot-Britanje wilden vereenigen, om de inzigten van Spanje in Italie te helpen bevorderen (y). Frankryk en Groot-Britanje hadden zig, hiertoe, by het viervoudig Verbond, en nog nader, by 't Verdrag van 't jaar 1721, reeds verpligt (z). Doch de Staaten hadden zig, ten deezen opzigte, nog buiten alle verbindtenis gehouden. Ook zagenze 'er nog zwaarigheid in. Zy vreesden, dat de Keizer het overvoeren der zesduizend Spanjaarden naar Italie, met geweld, zou zoeken te beletten, en dat hieruit een algemeene oorlog ontstaan zou, dien zy, uit al hun vermogen, zogten te voorkomen. Zy stelden zig, hierom, voor, niet te bewilligen in 't gene Spanje begeerde, dan wanneer 't geschieden kon, zonder dat 'er oorlog uit te wagten ware. Het Weener-Hof kantte zig, te meer, tegen het overvoeren der Spanjaarden, om dat het, na het sluiten der Verdragen met Spanje, in den jaare 1725, merkelyk van

(y) *Voiez* MONTGON *Tom. VI. p.* 243, 265.
(z) *Zie hier voor, bl.* 174 *en* 236.

van inzigten veranderd was. Het Verdrag van 1728.
Hanover, en de inhoud der voorafgaande punten, waarby de Keizer genoodzaakt geworden was, in de opſchorting der Ooſtendeſche Maatſchappye te bewilligen, hadt de Keizerſchen doen zien, hoe magtig het Bondgenootſchap ware, welk zig tegen hen vereenigd hadt, en hoe klein een' onderſtand het Bondgenootſchap met Spanje hun toebrengen kon. De verzoening tuſſchen Frankryk en Spanje deedt hen ook denken, dat het met 's Keizers belang ſtreedt, de magt van 't vereenigd Huis van Bourbon nog meer te ſterken, door zig, zo naauw, als, ſedert het jaar 1725, geſchied was, verbonden te houden met Spanje. Men neigde, derhalve, te Weenen, allengskens, wederom tot de oude maatregels van het Huis van Ooſtenryk. Men zogt zig van 't Verbond met Spanje te ontſlaan; waartoe het oogmerk van het Hof van Madrid, om zesduizend Spanjaarden, in de plaats van zesduizend onzydigen of Zwitſers, gelyk by 't Weener-Verdrag beraamd was, naar Italie te voeren, goede gelegenheid gaf. Men zogt, daarentegen, de vriendſchap van Groot-Britanje en de Staaten, die, ſedert de opregting der Ooſtendeſche Maatſchappye, in groote afkeerigheid veranderd was, te herwinnen, en het evenwigt van Europa te brengen op den voet, waarop het, door de Utrechtſche Vrede, gebragt geweeſt was: en men bediende zig, looslyk, van den Kardinaal de Fleury zelven, om de Zee-Mogendheden hiertoe te brengen (*a*). Doch deezen, en de Staaten in

(*a*) Montgon *Tom.* VI, *p.* 157, 158.

1728. inzonderheid, bezeffende, dat men hen noodig hadt, maakten gebruik van de gelegenheid, om op het vernietigen der Oostendesche Maatschappye aan te houden. Men liet zig verluiden, dat het Weener-Hof hiertoe, veelligt, komen zou (*b*), zo de Hanoversche Bondgenooten en de Staaten in 't byzonder goedvinden konden, de Pragmatike Sanctie te handhaaven, en het overvoeren der Spanjaarden naar Italie te beletten. Doch deeze twee punten hadden ook veel overlegs noodig. Zo de Staaten in 't laatste bewilligden, verloorenze de gunst van Spanje; zo zy 't eerste toestonden, haaldenze zig den ondank van verscheiden' Duitsche Vorsten op den hals, en liepen gevaar van zig, t'eenigen tyde, ingewikkeld te vinden in eenen lastigen oorlog. De verschillende belangen van den Keizer en van Spanje en andere Mogendheden, met welken de Keizer in vriendschap stondt of verbonden was, maakten de handeling, derhalve, moeilyk voor de Staaten. Zy hielden, ondertusschen, hun groot oogmerk, de vernietiging der Oostendesche Maatschappye, geduuriglyk, in 't gezigt, en neigden dan eens naar de zyde van Spanje, om den Keizer te eerder te doen besluiten tot deeze vernietiging; dan wederom naar de zyde des Keizers, om Spanje te doen afstaan van 't vorderen van al te lastige voorwaarden: al 't welke, zo wy vertrouwen, uit het gantsche beloop der handelinge, te Soissons en elders, duidelyk, blyken zal.

XXI. Opening

De Byeenkomst te Soissons werdt, op den veer-

(*b*) Montgon *Tom.* VI. *p.* 265.

veertienden van Zomermaand, geopend, op het Kasteel aldaar. De Gevolmagtigden van den Keizer, Frankryk, Spanje, Groot-Britanje en de Staaten begaven zig, tegen elf uuren, derwaards. Van wege de Staaten, was de Heer van Goslinga nog maar alleen te Soissons aangekomen; naardien de Heer Hop, door onpasselykheid, opgehouden werdt, en de Heer Hurgronje te laat benoemd was. Goslinga hadt, vooraf, den Kardinaal de Fleury gesproken te Compiegne; en deeze Staatsdienaar hadt zig genegen verklaard, om de belangen van den Staat te helpen bevorderen, op de Byeenkomst. Van Compiegne, hadt de Ambassadeur zig begeven naar Soissons, en, ten bestemden tyde, naar 't Kasteel. Hier werdt hy aan de koets ontvangen door den Intendant der Generaliteit van Soissons, die hem geleidde naar 't Vertrek, daar de Byeenkomst stondt gehouden te worden. De Gevolmagtigde van Spanje volgde hem kort: waarna de Kardinaal de Fleury en de twee andere Fransche Staatsdienaars intraden. De Kardinaal sprak den anderen Gevolmagtigden eerst aan: die allen, kort na elkanderen, aankwamen. De Keizerschen verscheenen de laatsten, en werden, op gelyke wyze, ontvangen, ingeleid en aangesproken (c). Alle de Gevolmagtigden plaatsten zig, zonder rang, aan eene ronde tafel, in armstoelen. De Graaf van Sinzendorf opende de onderhandeling, met eene korte rede, strekkende om den Kardinaal de Fleury te pryzen, over zynen yver tot bevor-

1728. der Byeenkomst te Soissons.

(c) Verbaal van de Heeren extr. Ambass. HOP, HURGRONJE en GOSLINGA bl. 1—7. MS.

1728. vordering der Vrede, en om elk van 's Keizers geneigdheid daartoe te verzekeren. De Kardinaal beantwoordde deeze aanspraak, beleefdelyk, betuigende, in alle de Gevolmagtigden, met welken hy gesproken hadt, gelyke geneigdheid tot vrede bespeurd te hebben. Ook dankte hy hun allen, dat zy zig de moeite wel hadden willen geeven, om te Soissons samen te komen. De gantsche zitting werdt, grootendeels, in wederzydsche beleefdheden, doorgebragt (*d*). Twee dagen hierna, kwam de Heer Hop te Soissons aan. Wat laater, kwam 'er, volgens de gewoonte, in diergelyke gelegenheid, een Reglement uit, tot behoudenis der goede orde, onder de menigvuldige Bedienden der Gevolmagtigden (*e*). In de tweede samenkomst, die den zeventienden gehouden werdt, werden de Volmagten onderzogt (*f*). Ook besloot men toen, des Maandags en des Donderdags, gewoonlyk, te vergaderen. Het Fransche Hof bevondt zig, ten deezen tyde, te Compiegne, omtrent zes uuren van Soissons, werwaards de Kardinaal de Fleury zig begaf. De meeste Gevolmagtigden volgden hem. Ook nam de Heer Hop deeze gelegenheid waar, om den Koning te begroeten. Middlerwyl, hadt de Graaf van Sinzendorf zig, in een byzonder gesprek te Soissons, reeds laaten verluiden „, dat de Keizer nooit besluiten zou „ tot de vernietiging der Maatschappye van „ Oost-

(*d*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 174—177. MONTGON *Tom.* VI. *p.* 291—295.

(*e*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 177.

(*f*) Verbaal der extr. Ambassap. HOP, HURGRONJE en GOSLINGA *bl.* 14, 15. *MS.*

1728.

„ onderstandgelden de Staaten ligtelyk zou „ konnen beweegen, om deeze Plaatsen niet „ langer ten behoeve des Keizers te bewaa- „ ren (*n*)." In het antwoord der Spaanschen, welk te gelyk met dat der Keizerschen overgeleverd werdt, las men, dat zy niet minder gezind waren dan deezen en de Staatschen, om tot bevordering der algemeene Vrede te arbeiden. Voorts, zouden zy de klagten der Staatschen, over de verongelykingen der Spaansche Kustbewaarderen, naar Madrid zenden, en het antwoord, welk zy 'er op krygen zouden, den Staatschen mededeelen (*o*). Wat laater ontvingen de Staatschen, te Soissons, een Afschrift van een Vertoog, welk, aan den Graave van Konigsek-Erps, in den Haage, ter hand gesteld, en aan de Aartshertoginne, Landvoogdesse der Oostenryksche Nederlanden, toegezonden was, van wege de Staaten. Het behelsde eene aanwyzing van verscheiden' punten, waarin het Verdrag van Barriere kwalyk was naargekomen, van de zyde des Keizers; zo ten opzigte der Grensscheidingen in Vlaanderen, als ten opzigte van het heffen eeniger tollen op de Maaze, door den Koning van Pruissen, en van het aandeel, welk de Staaten, in de gemeene Lasten van het Overkwartier van Gelderland, te draagen hadden. Ook klaagde men, over gebrek van voldoening eeniger agterstallen (*p*). Doch my is niet gebleeken, welk ant-

De Staaten klaagen over inbreuk op 't Verdrag van Barriere.

(*n*) Verbaal der extraord. Amb. *bl.* 37 enz. *MS.*

(*o*) Verbaal *als boven bl.* 51 enz. *Byl. N.* 17, 18, 19. *Voiez* ROUSSET Récueil, *Tom.* V. *p.* 198, 200.

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 214—239.

1728. zerschen gaven, slegts in 't algemeen, te kennen „ dat zy 't Regt zyner Keizerlyke en Katholyke Majesteit, om den Oostenrykschen „ Nederlanderen Oktroi te verleenen tot den „ handel op de Indien, hielden voor ten hoogste gegrond; doch dat hy, uit liefde tot de „ Vrede, den Staaten wel zo veel genoegen „ wilde geeven, als met zyne regten en den „ welstand zyner onderdaanen bestaanbaar „ was. Dat men 't Verdrag van Koophandel „ van den jaare 1725 zo zou verklaaren, dat „ 'er de Staaten geen argwaan uit zouden konnen opvatten: en dat de Keizer, nevens de „ Staaten, geneigd bleef, de algemeene Vrede te helpen bevorderen." In byzondere gesprekken, hadden zy te kennen gegeven, „ dat de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden ten minste een gedeelte der Vaarte op China moesten blyven behouden, of „ dat de Staaten, tegen de vernietiging der „ Maatschappye, een gedeelte der onderstandgelden, die zy, volgens het Verdrag van „ Barriere, uit de Oostenrykſche Nederlanden „ trokken, moesten laaten vallen." Doch de Staatschen merkten hierop aan „ dat de Munstersche Vrede zelfs de Kastiliaanen van de „ vaart op de Indien uitsloot, verder dan zy „ ze toen hadden; weshalve 'er de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden geen „ regt altoos op konden voorwenden. Dat ook „ de onderstandgelden, door de Staaten, by „ 't Verdrag van Barriere, bedongen, nog niet „ toereikten tot het onderhoud der bezettingen en Vestingwerken, in de Plaatsen van „ Barriere, en derhalve, dat het besnoeijen dier

Door de Keizerschen en Spaanschen.

„ om-

„ onderstandgelden de Staaten ligtelyk zou „ konnen beweegen, om deeze Plaatsen niet „ langer ten behoeve des Keizers te bewaa„ ren (*n*)." In het antwoord der Spaanschen, welk te gelyk met dat der Keizerschen overgeleverd werdt, las men, dat zy niet minder gezind waren dan deezen en de Staatschen, om tot bevordering der algemeene Vrede te arbeiden. Voorts, zouden zy de klagten der Staatschen, over de verongelykingen der Spaansche Kustbewaarderen, naar Madrid zenden, en het antwoord, welk zy 'er op krygen zouden, den Staatschen mededeelen (*o*). Wat laater ontvingen de Staatschen, te Soissons, een Afschrift van een Vertoog, welk, aan den Graave van Konigsek-Erps, in den Haage, ter hand gesteld, en aan de Aartshertoginne, Landvoogdesse der Oostenrykische Nederlanden, toegezonden was, van wege de Staaten. Het behelsde eene aanwyzing van verscheiden' punten, waarin het Verdrag van Barriere kwalyk was naargekomen, van de zyde des Keizers; zo ten opzigte der Grensscheidingen in Vlaanderen, als ten opzigte van het heffen eeniger tollen op de Maaze, door den Koning van Pruissen, en van het aandeel, welk de Staaten, in de gemeene Lasten van het Overkwartier van Gelderland, te draagen hadden. Ook klaagde men, over gebrek van voldoening eeniger agterstallen (*p*). Doch my is niet gebleeken, welk ant-

De Staaten klaagen over inbreuk op 't Verdrag van Barriere.

(*n*) Verbaal der extraord. Amb. *bl.* 37 enz. *MS.*

(*o*) Verbaal *als boven bl.* 51 enz. *Byl. N.* 17, 18, 19. *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 198, 200.

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 214—239.

1728. antwoord op deeze klagten, van 's Keizers zyde, gegeven werdt. De zaaken van Oostfriesland gaven den Gevolmagtigden der Staaten op de handelinge ook, van tyd tot tyd, eenig werk: doch wy spaaren 't verslag daarvan tot bekwaamer gelegenheid.

XXII. De handeling te Soissons verslaauwt.

Ondertusschen, begonden de handelingen te Soissons, in Hooimaand, merkelyk te verslaauwen. De Kardinaal de Fleury, zig te zeer belast vindende door den overvloed der byzondere zaaken, welken op de Byeenkomst gebragt werden, handelde, over de gewigtigsten, welken opzigt hadden op de algemeene Bevrediging, met sommige Gevolmagtigden, die hem, van tyd tot tyd, volgden of verzelden. Weinige Gevolmagtigden bleeven te Soissons: en schoon men, hier, nog samenkwam, werdt 'er luttel voorgesteld van gewigt; en nog minder afgedaan (q). Ondertusschen, was de Heer Hurgronje, den negenden van Oogstmaand, ook te Soissons aangekomen (r). De Heer Hop deedt, van tyd tot tyd, een keer naar 't Fransche Hof: terwyl de twee andere Ambassadeurs, of ten minste de Heer Hurgronje, zig gemeenlyk te Soissons bleef onthouden. De Kardinaal de Fleury, die 't ampt van middelaar nog waarnam, zag wel haast, dat 'er geen kans ware, om eene algemeene bevrediging te wege te brengen. Hy besloot, hierom, een veertienjaarig Bestand voor te slaan, geduurende het welke, alle dingen blyven zouden in den vreedzaamen staat, waarin zy, door de voorafgaande Pun-

De Kardinaal de Fleury slaat een veertien-

(q) Verbaal der extr. Ambass. bl. 68 enz. 82 enz. 91 enz.
(r) Verbaal als boven bl. 94.

Punten, gebragt waren. Zyn Ontwerp bestondt uit *tien* Leden, die hierop uitkwamen: „ 1. In „ gevolge van het tegenwoordig Bestand, zou „ 'er goede verstandhouding, opregte vriend- „ schap en volkomen' rust plaats hebben, on- „ der alle de handelende Mogendheden. 2. „ De Verdragen van Utrecht, Radstad en Ba- „ den, het Verdrag van den Haage van den „ jaare 1717, het viervoudig Verbond en alle „ de Verdragen en Overeenkomsten, voor het „ jaar 1725 gesloten, zouden de grondslag „ zyn van het tegenwoordig Verdrag, voor zo „ ver zy, daarby, niet veranderd waren. 3. De „ Keizer zou, om dezelfde redenen, welken „ hem bewoogen hadden, de Oostendesche „ Maatschappy voor zeven jaaren op te schor- „ ten, dezelfde Maatschappy opschorten, voor „ nog ----- jaaren daarenboven; binnen wel- „ ken tyd, men, aan de verscheiden' Hoven, „ zou arbeiden aan het wegneemen der hin- „ derpaalen, die 't goed verstand tusschen den „ Keizer en de Staaten zouden konnen stoo- „ ren. 4. Men zou Gemagtigden benoemen, „ om de geschillen, tusschen den Koning van „ Deenemarke en den Hertoge van Holstein, „ in opzigt van het Hertogdom Sleeswyk, te „ onderzoeken, en in der minne af te doen; „ ten welken einde, zy, binnen drie maan- „ den ten langste, te Hamburg, zouden by- „ eenkomen. Ook zouden alle de Bondgenoo- „ ten zig vereenigen, om de rust in 't Noor- „ den te onderhouden, en alle daadelykhe- „ den te voorkomen. 5. De Fransche, Groot- „ Britannische en Staatsche Gevolmagtigden, „ geoordeeld hebbende, dat, in het Weener-

1728. jaarig Bestand voor.

1728. „ Verdrag van Koophandel, verscheiden' punten begrepen waren, welken aanliepen tegen vroeger' Verdragen, voor 't jaar 1725 gesloten, en hierboven bevestigd; in gevolge van welke punten, de onderzaaten des Keizers gunstiger behandeling zouden konnen vorderen, dan de onderzaaten der drie andere Mogendheden; zo zouden de Spaansche Gevolmagtigden verklaaren, dat zulks nimmer de meening des Konings van Spanje geweest was: in welke verklaaring, de Keizer berusten zou. 6. De Keizer en de Staaten zouden, zonder uitstel, Gemagtigden benoemen, die te Brussel byeenkomen zouden, om, in gevolge van het Verdrag van Barriere, binnen twee jaaren, een' Lyst te maaken van de Regten, tusschen de ingezetenen der Oostenryksche Nederlanden, die van Groot-Britanje, en die der Vereenigde Gewesten. 7. Men zou, binnen drie maanden, Gemagtigden benoemen, die te - - - - - - zouden byeenkomen, en in 't minnelyke arbeiden, om de zaaken van den Koophandel, zo wel in de Indien als in Europa, op den voet der voorgaande Verdragen, te herstellen. Ook zouden zy 't geschil afdoen over de pryzen, welken de Spanjaards en Engelschen, ter zee, op elkanderen veroverd hadden. 8. Frankryk, Spanje en de Staaten zouden ook Gemagtigden benoemen, om de bezwaarnissen te onderzoeken, welken de drie genoemde Mogendheden, ten opzigte van den Koophandel, of wegens genomen' schepen, tegen elkanderen, hebben mogten. 9. In geval 'er, geduurende den

„ tyd

„ tyd van ------, iet tegen den inhoud van 1728.
„ dit Verdrag ondernomen mogt worden, zou-
„ den alle de Bondgenooten zig vereenigen,
„ om de ſchade te doen vergoeden, en alle
„ daadelykheden te voorkomen. 10. De han-
„ delende en tot de handeling genodigde Mo-
„ gendheden zouden allen in dit Verdrag be-
„ greepen zyn, met naame de Koningen van
„ Zweeden, Deenemarke en Pruiſſen, de Czaar,
„ de Hertog van Holſtein, de Landgraaf van
„ Heſſen-Kaſſel, en de Huizen van Beieren
„ en de Palts: behoudende de handelende par-
„ tyen de vryheid aan zig, om 'er, daarna,
„ met gemeen goedvinden, ook andere Vor-
„ ſten en Staaten in te begrypen (s)." 't Ontwerp des Kardinaals zou den Zee-Mogendheden, veelligt, niet kwalyk behaagd hebben. Doch de Keizer en Spanje vonden 'er geen genoegen in. De Keizer hadt veel tegen het tweede en derde punt. De Spaanſchen verſtonden ook, dat men het tweede, zevende en agtſte punt, merkelyk, veranderen moeſt. Doch de voornaamſte reden, waarom de Keizer en Spanje het Ontwerp van de hand weezen, was, dat 'er hunne byzondere belangen niet in geregeld waren. Het groot oogmerk des Keizers was, ter gelegenheid van eene handeling, tot behoudenis der algemeene ruſte aangelegd, de voornaamſte Mogendheden, met naame Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, te beweegen, om de handhaaving zyner *Pragmatike Sanctie* op zig te neemen (t); waaromtrent, in 't Ontwerp, niets

Zyn voorſlag behaagt den Keizer en Spanje niet.

(s) Verbaal der extr. Ambaſſ. *bl.* 111. *Bylag.* *N.* 33. *Voiez.* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 301.

(t) Verbaal *als boven bl.* 116, 117, 119. *Byl.* N. 34, 35, 40. *Voiez.* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 310. *Tom.* VII. *p.* 199.

1728. niets beraamd was. De Koning, en vooral de Koningin van Spanje waren 'er zeer opgesteld, dat de Infant Don Carlos verzekerd werdt van de opvolging in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza. Zy hadden zelfs, op 't einde des voorleeden jaars, den Markgraaf de Monteleone afgezonden naar Italie, om de gezindheid der Italiaansche Vorsten en Staaten te polsen. Doch hy was, in Grasmaand deezes jaars, te rug gekeerd, zonder zig zeer te konnen beroemen over de geneigdheid der Italiaansche Hoven, om tot de bevordering der oogmerken van Spanje de hand te leenen (*u*). Het Hof van Madrid werdt dan, meer en meer, bevestigd in de gedagten, dat het zyne oogmerken in Italie niet zou konnen bereiken, zo de zesduizend Spanjaarden niet derwaards gevoerd werden: en hieromtrent, was, in het Ontwerp des Kardinaals, niets bepaald. De Spaanschen vorderden, dat men 't 'er, in een byzonder punt, byvoegde. Doch hiertegen kanteden zig de Keizerschen, beweerende, dat zulks stryden zou met het viervoudig Verbond, waarin alleen van onzydige troepen gewaagd was. Maar hierop bragten de Spaanschen het geheim punt van het Verbond, met Frankryk en Groot-Britanje gemaakt (*v*), voor den dag, waarby bleek, dat deeze twee Mogendheden, in 't overvoeren van Spaansche troepen, bewilligd hadden. De Keizerschen hadden, voorheen, wel vermoeden; doch nooit zekere kennis gehad van zulk een geheim punt (*w*); en

(*u*) Montgon *Tom.* VI. *p.* 162 — 172.
(*v*) *Zie* hier voor, *bl.* 236.
(*w*) *Voiez* Montgon *Tom.* VII. *p.* 311.

In Zweeden, was, reeds in 't jaar 1724, een bevel uitgekomen, verbiedende, op verbeurte van schip en goed, aan alle vreemdelingen, eenige andere goederen, met hunne eigen' of bevragte schepen, binnen 't Ryk te brengen, dan de gewassen en stoffen van hun eigen Land, of van hunne buitenlandsche Volkplantingen. De Staaten, bevroedende, dat zulk een bevel zeer strekte tot benadeelinge van den Koophandel hunner onderzaaten, gaven, in Wintermaand deezes jaars, een Plakaat uit, waarby den onderdaanen van Zweeden en Finland in 't byzonder verbooden werdt, eenige andere waaren, met hunne eigen' of buitenslands bevragte schepen, binnen deeze Landen te brengen, dan die in Zweeden en Finland wieschen, vielen, of gewerkt, of, uit de Zweedsche Volkplantingen of Handelplaatsen, aangebragt werden (c).

1728. Plakaaten, wegens den Koophandel van Zweeden.

De Staaten van Holland, omtrent deezen tyd, het regt van inboorlingschap verleend hebbende aan eenige buiten geboorenen, met de bevoegdheid, om tot eerampten te konnen bevorderd worden; gaf zulks gelegenheid, om dit voorregt overvloediger te verzoeken, dan voorheen plagt te geschieden. Doch deeze verzoeken werden, somtyds, afgeslaagen. Het Lid der Edelen, besslooten hebbende, *Vincent Willem*, *Baron vvn Hompesch*, een' Gulikschen' Edelman, in de orde te beschryven; maakten eenige Steden zwaarigheid, om hem ter Vergaderinge van Holland toe te laaten, voor hy, door 's Lands Staaten, *genaturaliseerd*, of met het regt

De Baron van Hompesch wordt in de Ridderschap van Holland beschreeven.

(c) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 268.

1728.

XXIII. Maatschappy van Biskaje.

De Koning van Spanje, zonder den argwaan te schroomen, welke, door het opregten van nieuwe Maatschappyen van Koophandel, by de handeldryvende Mogendheden, verwekt werdt, besloot, omtrent deezen tyd, Oktroi te verleenen aan de Maatschappye van Biskaje, die reeds in 't jaar 1720 opgeregt was, en jaarlyks eenige gewapende schepen, uit de havens van S. Sebastiaan en Passage, zenden zou naar de kust van Caraques, om den Cacaohandel te dryven (z). De Koning van Groot-Britanje en de Staaten, bedugt, dat de handel hunner onderzaaten in de Westindien veel te lyden zou hebben van deeze Maatschappye, deeden, onder anderen ook te Soissons, hun best, om het verleende Oktroi te doen intrekken. Doch hunne poogingen waren vergeefs. Het Hof van Madrid verstondt, dat de Koning van Spanje niet verpligt was, iemant rekenschap te geeven van de middelen, welken hy goedvondt ter hand te slaan, om den Koophandel zyner onderdaanen te beschermen en te doen toeneemen (*a*).

Verdrag met Tripoli.

Terwyl men, op de Byeenkomst te Soissons, vergeefs handelde over eene algemeene Bevrediging, slooten de Staaten der Vereenigde de Gewesten, op den vierden van Wynmaand, een byzonder Verdrag van Vrede en Koophandel met de Regeering van Tripoli, op den voet der voorgaande Verdragen (*b*).

In

(z) Resol. Genet. 23 *Octob.* 1728. *MS. Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 157.

(*a*) Verbaal der extr. Ambass. *Byl. N.* 38, 39. *MS. Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 239 — 251. MONTGON *Tom.* VII. *p.* 7, 8.

(*b*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 318.

In Zweeden, was, reeds in 't jaar 1724, een bevel uitgekomen, verbiedende, op verbeurte van schip en goed, aan alle vreemdelingen, eenige andere goederen, met hunne eigen' of bevragte schepen, binnen 't Ryk te brengen, dan de gewassen en stoffen van hun eigen Land, of van hunne buitenlandsche Volkplantingen. De Staaten, bevroedende, dat zulk een bevel zeer strekte tot benadeelinge van den Koophandel hunner onderzaaten, gaven, in Wintermaand deezes jaars, een Plakaat uit, waarby den onderdaanen van Zweeden en Finland in 't byzonder verbooden werdt, eenige andere waaren, met hunne eigen' of buitenslands bevragte schepen, binnen deeze Landen te brengen, dan die in Zweeden en Finland wiesschen, vielen, of gewerkt, of, uit de Zweedsche Volkplantingen of Handelplaatsen, aangebragt werden (c).

1728. Plakaaten, wegens den Koophandel van Zweeden.

De Staaten van Holland, omtrent deezen tyd, het regt van inboorlingschap verleend hebbende aan eenige buiten geboorenen, met de bevoegdheid, om tot eerampten te konnen bevorderd worden; gaf zulks gelegenheid, om dit voorregt overvloediger te verzoeken, dan voorheen plagt te geschieden. Doch deeze verzoeken werden, somtyds, afgeslaagen. Het Lid der Edelen, besloten hebbende, *Vincent Willem*, *Baron von Hompesch*, een' Gulikschʼ Edelman, in de orde te beschryven; maakten eenige Steden zwaarigheid, om hem ter Vergaderinge van Holland toe te laaten, voor hy, door 's Lands Staaten, *genaturaliseerd*, of met het regt

De Baron van Hompesch wordt in de Ridderschap van Holland beschreeven.

(c) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 268.

1728. regt van inboorlingſchap vereerd geworden was. Ook geſchiedde dit, ſedert: en kreeg toen de Baron van Hompeſch, als Heer van Genderen, onder 's Lands Edelen zitting. De Stad Schoonhoven, die, kort te vooren, met moeite, verworven hadt, dat *Willem, Baron van Liere, Heere van Katwyk*, in de hoedanigheid van haaren Penſionaris, zitting ter Vergaderinge van Holland was toegeſtaan (*d*), kantte zig meeſt tegen de toelaating des Heeren van Hompeſch. Zy werdt, eenigszins, onderſteund, door Amſterdam (*e*). Doch de oneenigheid, die hierover ontſtondt, hadt geen gevolg, en werdt haaſt bygelegd. Ondertuſſchen, kan ik niet voorby, hier aan te merken, dat Schoonhoven, in 't redeneeren tegen de toelaating van den Baron van Hompeſch, zig onder anderen beriep op het *Verbaal van Andries de With* en de *Acte van Non-prejuditie van den jaare* 1619, ſtukken beide, van welken wy ook, op zyne plaats, gebruik hebben gemaakt (*f*), alzo zy ons, onder anderen, midden onder eene verzameling van afſchriften van egte *Reſolutien* en Aantekeningen, de Ridderſchap betreffende, ter hand gekomen waren, en ons geene blyken van onegtheid ſcheenen mede te brengen. Doch nu verklaarden de Edelen „ dat zy deeze twee „ Stukken niet voor egt konden aanneemen, „ om dat zyze niet in hunne *Retroacta* vonden „ aangetekend (*g*)." Ook erkende Amſterdam, „ niet te weeten, waar de oorſprongkelyken te „ vin-

(*d*) Reſol. Holl. 24 *Jan.* 1728. *bl.* 110.
(*e*) Reſol Holl. 18 *Maart*, 23 *April*, 24 *Juny*, 2 *July*, 18, 20 *Aug.* 21 *Sept.* 1728. *bl.* 289, 407, 586, 612, 764, 788, 922.
(*f*) X. *Deel*, *bl.* 332 enz.
(*g*) Propoſ. der Ridderſch. *van* 2 *July* 1728.

van den Koning, zynen Meester, te rug te zullen keeren. De andere Gevolmagtigden, geen einde voorziende aan de handeling, zo Spanje niet nader kwame, lieten Bournonville vertrekken, met het Ontwerp des Kardinaals, welk, dikwils veranderd en hersmeed zynde, nu in de gedaante van een *Verdrag, by voorraad*, gebragt was. Het punt van de overvoering der Spanjaarden was 'er nu in gevoegd. Ook beloofde de Koning van Spanje de Oostendesche Maatschappy niet te zullen ondersteunen. De Keizerschen, welken men dit Ontwerp hadt voorgehouden, waren styf blyven staan, op onzydige troepen, in de plaats van Spanjaarden. Ook begeerdenze de Oostendesche Maatschappy niet te vernietigen, ten ware de Hanoversche Bondgenooten beloofden, de Pragmatike Sanctie te zullen handhaaven; en de Staaten, in 't byzonder, afstonden van een gedeelte van 't gene zy, tot onderhoud der bezettingen in de Barriere-Steden, van den Keizer te vorderen hadden (*l*). 1728.

De Hertog van Bournonville nam de reis naar Spanje aan, omtrent het midden van Wynmaand (*m*). Doch 't leedt niet lang, of men kreeg vermoeden, dat hy, of niet spoedig, of misschien in 't geheel niet te rug keeren zou. Sommigen twyfelden naauwlyks, of de Kardinaal de Fleury en hy waren overeengekomen, om de handeling van Soissons over te brengen naar Spanje. De Graaf van Sinzendorf besloot, hierop, den laatsten van Slagtmaand, naar Weenen

Staat der Byeenkomst te Soissons.

(*l*) Verbaal der extraord. Ambass. *MS.*

(*m*) Verbaal der extraord. Ambass. *bl.* 132. *MS.*

1728. tot het herstellen der oude en naauwe Verbindtenisse met het Huis van Oostenryk: en hunne redenen zouden, in de tegenwoordige omstandigheden, spoedig genoeg ingang gevonden hebben, zo men den twee Mogendheden, in 't stuk van den Koophandel, volkomen genoegen gegeven hadt (*i*).

De Hertog van Bournonville doet een' keer naar Spanje.

De Engelschen en Staatschen, hiertoe ook arbeidende by de Spaanschen, vernamen wel haast, dat hunne bewilliging in 't overvoeren der Spanjaarden, de eenige voorwaarde was, waarop zy zig, van den Spaanschen kant, de begeerde voordeelen in den Koophandel belooven konden (*k*). Doch alzo de Keizerschen hierin niet konden medestemmen, deedt men zyn best, om de Spaanschen te doen afstaan van deeze voorwaarde, hun zoekende te beduiden, dat 'er, behalve dit, andere middelen waren, om Don Carlos van de opvolging in de Italiaansche Staaten te verzekeren. Doch de Spaanschen bleeven by hun gevoelen. De Byeenkomst te Soissons, die eenige maanden gekwynd hadt, scheen geheellyk afgebroken te zullen worden, toen de Hertog van Bournonville voorgaf, een' keer naar Spanje te willen doen, om 't Hof aldaar te doen veranderen van gedagten: waartoe, zeide hy, goede hoop was, alzo hunne Katholyke Majesteiten zig zeer begeerig getoond hadden, om uit zynen mond onderregt te worden aangaanden den staat der handelinge. Ondertusschen, begeerde hy, dat men de Byeenkomst te Soissons aanhieldt, beloovende, ten spoedigste, met den uiterstien last van

(*i*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 15—24.
(*k*) Verbaal der extr. Ambass. *MS.*

spreidden zig allerlei losse gerugten door de Stad. De Koning was, mompelde men, overleeden, en de renboden, welken, met deeze tyding, naar Spanje kwamen, werden, waarschynlyk, opgehouden, op de grenzen. Het Hof zelf wist niet, wat te besluiten, en sommigen willen, dat de onzekerheid, waarin men zig bevondt, geene vierentwintig uuren langer geduurd moest hebben, of Spanje zou een' stap hebben gedaan, die al de weereld zou hebben doen verbaasd staan. De Koningin van Frankryk was, reeds tweemaal, van Prinsessen bevallen: doch zy hadt den Koning nog geenen Zoon gebaard. De uitzigten van Koning Filips op de Fransche Kroone herleefden, derhalve, wederom, op 't bekomen van zulk eene gewigtige tyding. De Abt de Montgon, die, te vooren, in Frankryk, gearbeid hadt, om aanhang te winnen voor Koning Filips, werdt by de Koninginne ontbooden, en minzaamer dan sedert eenigen tyd bejegend. Men begon zelfs voorbereidsels te maaken, om naar de grenzen van Frankryk te trekken. De voornaamste Hovelingen spraken, genoegzaam openlyk, van hunne Majesteiten te willen volgen naar Frankryk. Doch alle deeze uitzigten verdweenen, toen men berigt kreeg, dat de Koning buiten gevaar geoordeeld werdt (r). Zy hadden egter zo veel indruk gemaakt op den zwakken geest van Koning Filips, dat hy, die, sedert eenen geruimen tyd, uit droefgeestigheid, zyne kamer gehouden, en reeds, gelyk wy hier voor (s) hebben aangetekend, wederom gesproken hadt van het af- 1728.

(r) Montgon *Tom.* VII. *p.* 52, 60, 65, 67, 74, 75, 81.
(s) *Bladz.* 477.

1728. nen te keeren (n). De Engelsche Gevolmagtigden vertrokken ook naar Londen. De weinige Gevolmagtigden, die te Soissons bleeven, kwamen nog, eens of tweemaal ter weeke, byeen; doch zy konden niets vastfstellen, tot bevordering der algemeene Bevrediging, welke het groot oogmerk der Byeenkomst geweest was (o). Zy duurde, in deezen kwynenden staat, tot in Bloeimaand des jaars 1729: waarna zy zo goed als overgebragt werdt naar Parys, of naar de Plaatsen daaromtrent, alwaar het Fransche Hof zig bevondt; daar de Gevolmagtigden vertoefden, tot in den Herfst des jaar 1730: wanneer de meesten naar huis trokken (p). De Heeren Hop en van Goslinga keerden van de Staatschen de eersten herwaards. De Heer Hurgronje bleef nog eenige maanden na hen in Frankryk (q). Wy zullen hierna verslag doen van 't gene zy hier verder handelden.

XXV. Beweeging aan 't Spaansche Hof.

Bournonville, zyne reis sterk voortgezet hebbende naar Madrid, vondt de gemoeden aan 't Hof, op zyne aankomst, in eene geweldige gisting, veroorzaakt, door eene gewigtige tyding, onlangs, uit Frankryk, aangekomen. Koning Lodewyk de XV. hadt, op 't einde van Wynmaand, de kinderpokjes gekreegen; en de eerste berigten, welken men van zynen toestand, in Spanje, ontving, stelden den jongen Vorst niet buiten gevaar. Hierop waren agt dagen verloopen, zonder dat het Hof eenige nadere kondschap bekomen hadt. Straks verspreid-

(n) Verbaal der extraord Ambass. *Dec.* 1728.
(o) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 88, 79, 80, 198.
(p) ROUSSET Recueil, *Tom.* VI *p.* 2.
(q) Verbaal der extraord. Ambassad. *MS.*

steenen brug, over het watertje *Caja*, welk Spanje van Portugal scheidt, opgeslaagen was (*x*). Het Spaansche Hof keerde, van Badajox, naar Seville: van daar naar Kadix en naar het Eiland van Leon: toen wederom naar Seville: voorts, naar Port S. Maria (*y*), en naar verscheiden' andere Steden in Spanje: met welk reizen, verscheiden' jaaren gesleeten werden. 1729.

XXVII. De handeling, te Soissons aangevangen, wordt in Spanje vervolgd.

Doch de handelingen met de uitheemsche Gezanten, die, ter gelegenheid van de reize hunner Majesteiten, zo goed als afgebroken geweest waren, werden hervat, terwyl het Hof zig in 't Eiland van Leon en te Seville ophieldt; en naderhand, te Port S. Maria, vervolgd (*z*). De Fransche, Engelsche en Staatsche Gezanten drongen de Spaanschen, ernstelyk, om te sluiten. Doch men stelde hen, van tyd tot tyd, uit met goede beloften. Midlerwyl, maakte men verscheiden' zwaarigheden, in de gemaakte Ontwerpen. Doch de eigenlykste was, dat de Keizer niet kon bewilligen in de overvoering der Spanjaarden; en dat de Hanoversche Bondgenooten, zwaarigheid maakende, om zonder den Keizer te sluiten, het Spaansche Hof zogten te beweegen, om van deeze voorwaarde af te staan. De Spaanschen, hiernaar geene ooren hebbende, drongen op een byzonder Verdrag met Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. En de Koning van Groot-Britanje was de eerste, die hiertoe besloot. De vrees voor eenen algemeenen oorlog hadt merkelyke daaling veroorzaakt in de Akcien in Engeland. De

(*x*) Montgon *Tom.* VII, *p.* 137—152.
(*y*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 158, 183, 195, 236.
(*z*) Verhaal der extr. Ambass. *MS Byl N.* 63, 65, 69, 70, 76.

1728. afſtaan der Regeeringe over Spanje, nu, van nieuws, verreezen ſcheen, en zig in 't openbaar vertoonde (*t*).

XXVI. Dubbel Huwelyk, tusſchen de Hoven van Madrid en Lisbon geſlooten.

De Koning en de Koningin van Spanje ontvingen den Hertog van Bournonville gunſtiglyk; doch men beſloot, in eenen geruimen tyd, niets, op zyne voorſlagen. Het Hof, in 't voorleeden jaar, met dat van Portugal, een dubbel Huwelyk geſlooten hebbende, tuſſchen den Prinſe van Aſturie en de Infante van Portugal, en tuſſchen den Prinſe van Brazil en de Infante van Spanje, dezelfde, die, voorheen, aan den Koning van Frankryk beloofd was geweeſt (*u*); vondt geraaden, in Louwmaand des jaars 1729. 1729, eene reis te doen naar de grenzen, om de twee Infanten, aldaar, tegen elkanderen, uit te wiſſelen. De voorbereidſels tot deeze reize vertraagden de handelingen over de algemeene Bevrediging. De reis zelve nog meer. Bournonville volgde het Hof naar Badajox. De andere uitheemſche Gezanten, die te Madrid waren, insgelyks. Ook de Heer van der Meer, die, naderhand, volmagt tot handeling kreeg van de Staaten (*v*). De handelende Mogendheden waren zeer misnoegd, over de reize van het Spaanſche Hof, in de tegenwoordige omſtandigheden. Doch zy moeſtenze zig laaten welgevallen (*w*). De uitwiſſeling der twee Infanten geſchiedde zeer plegtiglyk, op den negentienden van Louwmaand, tuſſchen Badajox en Elvas, in eene pragtige Tent, die, op eene ſtee-

(*t*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 470. *Tom.* V. *p.* 196, 274, 323. *Tom.* VI *p.* 01, 272. *Tom.* VII. *p.* 80.

(*u*) Montgon *Tom.* V. *p.* 313. *Tom.* VI. *p.* 53.

(*v*) Verbaal der extraord. Ambaſſ. *MS.*

(*w*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 133, 134.

ſte niet doen kon, zonder byſtand zyner Bondgenooten, die afkeerig waren van den oorlog, beſloot hy tot het eerſte. Hy deedt toen nog veel moeite, om het Weener-Hof te doen bewilligen in 't gene Spanje begeerd hadt. Doch 't ſcheen, dat de Keizer eerder de wapenen zou opgevat, dan hiertoe beſlooten hebben. De handelingen van Soiſſons eindigden, derhalve, gelyk die van Kameryk, voor vier jaaren, gedaan hadden, in een byzonder Verdrag, welk, eerlang, te Seville getroffen werdt. 1729.

XXVIII. Het Verdrag van Seville wordt geſlooten.

Het Spaanſche Hof was derwaards gekeerd, tegen 't einde van Herfſtmaand. De Gezanten der Hanoverſche Bondgenooten arbeidden, hier, vlytiglyk, met de Spaanſche Staatsdienaars, aan het voorgenomen Verdrag, welk egter niet geſlooten werdt, voor de aankomſt van den Ambaſſadeur Stanhope, die, den vyfentwintigſten van Wynmaand, te Seville kwam. De Heer van der Meer, die de handelingen, van tyd tot tyd, bywoonde, hadt hiertoe laſt ontvangen van de Staaten, zyne Meeſters, die, van de Engelſchen eenige opening gekreegen hebbende van de handeling, welke zeer bedekt gehouden werdt voor de Keizerſchen, terſtond verklaard hadden, dat zy in dezelve deel neemen wilden (*a*); doch niet, voor dat men hun volkomen' kennis van zaaken gegeven hadt (*b*). Van der Meer hadt, derhalve, nog geene volmagt om te ſluiten (*c*), toen de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje, tuſſchen den agtſten en negenden van Slagtmaand, het Ver-

(*a*) Secr. Reſol. Gener. 23 *July* 1729. *MS.*
(*b*) Verhaal der extr. Ambaſſ. *May*, *July*, *Sept.* 1729. *MS.*
(*c*) Miſſiv. van den Amb. VAN DER MEER van 3 *Nov.* 1729.

1729. De Koophandel leedt veel van de aanhoudende onlusten met Spanje. 't Volk morde, dat men zig den handel liet bederven, door de Spaansche Kustbewaarders, en neigde tot eene openbaare Vredebreuk. Doch George de II. kon hiertoe niet besluiten, zonder verzekerd te zyn van den bystand van Frankryk en de Staaten, die beide, schoon uit byzondere inzigten, ongeneigd waren ten oorloge. Frankryk vondt ongeraaden, de wapenen op te vatten, tegen eenen tak uit het Huis van Bourbon: en de Staaten, nog zwaar gedrukt door de lasten van den jongsten oorlog, schroomden voor de kosten van eenen nieuwen kryg: die ook niet nalaaten kon, ten hoogste nadeelig te zyn voor hunnen Koophandel. De Koning van Grootbritanje hadt, om Spanje, ware 't mogelyk, van gedagten te doen veranderen, reeds voor eenigen tyd, eenige Oorlogsschepen doen uitrusten, die, onder bevel van den Admiraal Wager, te Portsmouth, verzameld waren. De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, was ook derwaards gezeild, met twaalf Staatsche Oorlogsschepen. Men hadt 'er een goed getal branders en andere vaartuigen bygevoegd. En 't gerugt liep, dat men eene landing voorhadt op de Spaansche kusten. Doch hiervan kwam niets. De vereenigde Vloot bleef in de haven van Portsmouth, zonder iet te onderneemen. Het Spaansche Hof, midlerwyl, onverzettelyk staan blyvende op de overvoering der Spanjaarden, moest George de II., of, tegen den zin van 't Weener-Hof, hierin bewilligen, of de wapenen opvatten. En naardemaal hy 't laatste

Engelsch en Staatsch Esquader uitgerust.

ſte niet doen kon, zonder byſtand zyner Bondgenooten, die afkeerig waren van den oorlog, beſloot hy tot het eerſte. Hy deedt toen nog veel moeite, om het Weener-Hof te doen bewilligen in 't gene Spanje begeerd hadt. Doch 't ſcheen, dat de Keizer eerder de wapenen zou opgevat, dan hiertoe beſlooten hebben. De handelingen van Soiſſons eindigden, derhalve, gelyk die van Kameryk, voor vier jaaren, gedaan hadden, in een byzonder Verdrag, welk, eerlang, te Seville getroffen werdt. 1729.

XXVIII. Het Verdrag van Seville wordt geſlooten.

Het Spaanſche Hof was derwaards gekeerd, tegen 't einde van Herfſtmaand. De Gezanten der Hanoverſche Bondgenooten arbeidden, hier, vlytiglyk, met de Spaanſche Staatsdienaars, aan het voorgenomen Verdrag, welk egter niet geſlooten werdt, voor de aankomſt van den Ambaſſadeur Stanhope, die, den vyfentwintigſten van Wynmaand, te Seville kwam. De Heer van der Meer, die de handelingen, van tyd tot tyd, bywoonde, hadt hiertoe laſt ontvangen van de Staaten, zyne Meeſters, die, van de Engelſchen eenige opening gekreegen hebbende van de handeling, welke zeer bedekt gehouden werdt voor de Keizerſchen, terſtond verklaard hadden, dat zy in dezelve deel neemen wilden (*a*); doch niet, voor dat men hun volkomen' kennis van zaaken gegeven hadt (*b*). Van der Meer hadt, derhalve, nog geene volmagt om te ſluiten (*c*), toen de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje, tuſſchen den agtſten en negenden van Slagtmaand, het Ver-

(*a*) Secr. Reſol. Gener. 23 *July* 1729. *MS.*
(*b*) Verhaal der extr. Ambaſſ. *May*, *July*, *Sept.* 1729. *MS.*
(*c*) Miſſiv. van den Amb. VAN DER MEER van 3 *Nov.* 1729.

1729. Verdrag met Spanje besloot en te tekenen (*d*). Het bestondt uit *veertien* punten, waarby eenige afgezonderde en eenige geheime punten gevoegd waren. Zy liepen, zo ver zy gemeen gemaakt werden, op deezen zin: „ De drie „ Mogendheden beloofden, eene goede en vaste Vrede, vriendschap en eendragt, met elkanderen, te zullen onderhouden, elkanders „ Ryken, Landen, bezittingen en regten, zo „ met opzigt op den Koophandel als anderszins, beide in en buiten Europa, te zullen „ handhaaven, en elkanderen, ten dien einde, „ des noods, ieder met twaalfduizend man, „ te zullen ondersteunen, of met geld of schepen naar evenredigheid. De Verdragen, te „ vooren gesllooten, werden, zo ver 'er, by „ dit, geene verandering in gemaakt werdt, „ volkomenlyk, bekragtigd. De Koning van „ Spanje verklaarde, nooit voorgehad te hebben, by de Weener-Verdraagen, den onderzaaten des Keizers eenige voorregten in „ den Koophandel toe te staan, noch te laaten behouden, welken met de hierby bekragtigde Verdragen streeden. De Fransche „ en Engelsche Koophandel, beide in Europa „ en in de Indien, zou hersteld worden, op „ den voet der Verdragen; gelyk by de voorafgaande punten beraamd was. De Koning „ van Spanje zou de nadeelen doen herstellen, „ welken, door zyne onderzaaten, die der andere Mogendheden, in Europa, na den tyd, „ by de vooraafgaande punten bestemd, en in-

Inhoud van het zelve.

„ A-

(*d*) Verbaal der extr. Ambass. *MS.* MONTGON *Tom.* VII. *p.* 197. 198. 223, 229, 238, 240, 241, 242, 305, 308, 309, 310.

„ Amerika, na den twee-entwintigsten van 1729.
„ Zomermaand des jaars 1728, toen men 's
„ Konings last eerst te Kartagena ontvangen
„ hadt, waren aangedaan. De Koningen van
„ Spanje en Groot-Britanje zouden Gemag-
„ tigden benoemen, die, ten langste vier maan-
„ den na 't uitwisselen der bekragtigingen, aan
„ 't Spaansche Hof, zouden byeenkomen, om
„ de geschillen over de schepen en goederen,
„ welken men, in zee, op elkanderen veroverd
„ hadt, te onderzoeken en te vereffenen. Frank-
„ ryk en Spanje zouden ook Gemagtigden be-
„ noemen, ten zelfden einde. En deeze Ge-
„ magtigden zouden hun werk, in drie jaaren
„ tyds, moeten afdoen. De overvoering van
„ zesduizend man Spaansche troepen naar I-
„ talie, om gelegd te worden in Livorno, Por-
„ to Ferrajo, Parma en Piacenza, zou, van
„ stonden aan, in 't werk gesteld worden, zul-
„ lende deeze troepen strekken, om den In-
„ fant Don Carlos te verzekeren van de op-
„ volging in Toskane, Parma en Piacenza. Men
„ zou, van nu af aan, den Groot-Hertog van
„ Toskane en den Hertog van Parma, op de
„ bekwaamste wyze, zoeken te beweegen, om
„ de gemelde troepen in hunne Staaten te ont-
„ vangen; die, by eede, zouden belooven, den
„ Groot-Hertog en Hertog getrouw te zul-
„ len zyn, in alles wat niet streedt met het
„ regt van Opvolginge, den Infant Don Car-
„ los toekomende: ook zouden zy zig niet
„ mogen moeijen, met zaaken van Regeerin-
„ ge. De Koning van Spanje zou zyne troe-
„ pen uit Italie te rug trekken, zo dra de In-
„ fant in 't gerust bezit der Italiaansche Staa-

1729. „ delende Mogendheden in Livorno hadden, „ ontzien, zo veel mogelyke ware. 8. De Staa„ten der Vereenigde Gewesten zouden geno„digd worden, om dit Verdrag en de gehei„me punten te omhelzen. Ook zou men 'er „andere Mogendheden toe nodigen, met ge„meene bewilliging (*f*).".

De Staaten treeden 'er in.

De Volmagt der Staaten aan den Ambassadeur van der Meer, om in 't Verdrag van Seville te treeden, bleef niet lang agter. Hy nam dit Verdrag en de geheime punten aan, op den eenentwintigsten van Slagtmaand (*g*), by twee Akten, waarin bedongen werdt: „ 1. Dat de „Bondgenooten elkanderen kennis zouden „geeven van de middelen, welken zy geraa„den zouden vinden, in 't werk te stellen, „om aan den inhoud van dit Verdrag te vol„doen. 2. Dat Frankryk en Groot-Britanje „hunne verbindtenissen vernieuwden, om de „vernietiging der Oostendesche Maatschap„pye te helpen uitwerken. En dat Spanje in „dezelfde verbindtenissen treeden zou, zo dra„ze den Koning bekend gemaakt zouden zyn: „'t welk de Staaten aannamen, binnen drie „maanden, te zullen bezorgen. 3. Dat de „onderstand der Staaten zou gesteld worden „op vierduizend knegten en duizend Ruiters. „4. Dat de Koning van Spanje den Staaten „voldoening bezorgen zou op hunne bezwaar„nissen, beide in de Indien en in Europa; en dat „de Koophandel zou hersteld worden op den

„voet

(*f*) Secr. Resol: Holl. 16 *Decemb.* 1729. VIII. *Deel*, *bl.* 299 enz. Verbaal der extr. Ambass *MS. Byl.* N. 99.

(*g*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 310, 325.

„ voet der voorige Verdragen, zullende men, „ des noods, Gemagtigden hiertoe benoemen. „ En zo zyne Katholyke Majesteit mogt goedvinden, na deezen, aan eenig volk, eenige „ voorregten in 't stuk van den Koophandel „ toe te staan; zoudenze den Staaten ook, terstond, toegestaan worden. 5. Zo de Staaten, ter oorzaake hunner aanneeminge van „ dit Verdrag, mogten aangetast of ontrust, „ en daardoor genoodzaakt worden, om hunne toevlugt te neemen tot de wapenen; zouden de Bondgenooten verpligt zyn hun, zonder uitstel, by te springen (*h*)." Doch behalve deeze punten, die eerlang in 't licht kwamen, waren 'er *twee* geheime punten getekend, die nooit gemeen gemaakt zyn. Zy behelsden „ 1. „ Dat de Staaten, in geval van oorlog in Italie, niet meer dan drieduizend man, in „ troepen, geld of schepen, ter hunner keuze, zouden behoeven te leveren. 2. Dat „ de Staaten, tot de overvoering der Spanjaarden naar Italie, twee Oorlogsschepen en „ een Bataillon in de baay van Kadix leveren zouden." Voorts waren 'er, by de Akte van Toetreeding, nog twee Verklaaringen gevoegd: in de eene, verbondt men zig om het Huis van Farnese te zullen doen stellen in 't bezit van Castro en Ronciglione; in de andere, beloofde Spanje, den Staaten, voortaan, den titel van *Hoog-Mogende Heeren* te zullen geeven, hen, in allen deele, handelende als ge-

1729.

(*h*) Verbaal der extr. Ambass. *MS. Byl. N.* 101. *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 160. Rousset Recueil, *Tom.* V, *p.* 363.

1729. gekroonde Hoofden (*i*). 't Verdrag van Seville, de Akte van de Toetreedinge der Staaten, en vooral de geheime punten van beide werden van zo veel gewigt geoordeeld hier te Lande, dat de Staaten van Holland besloten, 't een en 't ander bedekt te houden (*k*); gelyk de geheime punten ook nooit in 't licht gegeven zyn (*l*).

XXIX. Aanmerkingen op het Verdrag van Seville.

Op deeze wyze, werdt het Verdrag van Seville getroffen. Frankryk besloot 'er te eerder toe, om dat men, in dit Ryk, na de geboorte van den Daufyn, die op den vierden van Herfstmaand voorgevallen was, nog meer dan te vooren, begon te neigen tot de voorige vereeniging met Spanje; die, sedert deeze geboorte, allengskens, volkomen werdt (*m*). Groot-Britanje en de Staaten neigden tot sluiten, om dat anderszins de oorlog onvermydelyk scheen, dien zy nog hoopten te vermyden, als zy den Keizer, die nu eenen der voornaamste Bondgenooten van het Weener-Verdrag was kwyt-geraakt, zouden verpligt hebben, om te bewilligen in de voorwaarden van het Verdrag van Seville. Wyders, hieldt Groot-Britanje zig, by dit Verdrag, bevestigd in 't bezit van Gibraltar en Port Mahon, alzo de Verdragen, waarby Spanje deeze Plaatsen afgestaan hadt, in het zelve, bekragtigd waren geworden. De Koophandel, in Amerika en in Spanje, werdt ook hersteld, en de herlevering van 't schip den

(*i*) Secr. Resol. Holl. 16 *Decemb.* 1729. VIII. *Deel*, *bl.* 207 enz.
(*k*) Resoll. Holl. 16 *Decemb.* 1729. *bl.* 913.
(*l*) Verbaal der extr. Ambass. *Dec.* 1729. *MS.*
(*m*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 302, 303.

den Prins Fredrik beloofd. Ook kwam dit schip, in 't volgende jaar, in Engeland aan (*n*). Doch sommige Engelschen morden, dat men, in het overvoeren der zesduizend Spanjaarden, bewilligd, en daardoor gelegenheid gegeven hadt aan eenen tak van het Huis van Bourbon, om zyne bezittingen uit te breiden in Italie. Men dreef, dat het evenwigt van Europa, hier mede, verbroken werdt; dat 'er de Keizer nimmer in bewilligen zou, en dat het Verdrag van Seville den oorlog zou ontsteeken, welken men, daarmede, hadt gedagt te voorkomen (*o*). Ook zou, hiervoor, inderdaad, reden van vreeze geweest zyn, indien Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten zo gereed geweest waren, om de overvoering der Spanjaarden in 't werk te stellen. Doch 't gevolg deezer Geschiedenisse zal ons doen zien, dat zulks niet gebeurde, dan na dat Groot-Britanje en de Staaten een nader Verdrag gesllooten hadden met den Keizer. 1729.

De Staaten bevorderden, midlerwyl, by het Verdrag van Seville, hun groot oogmerk, welk was de vernietiging der Oostendesche Maatschappye, waartoe Spanje ook aannam de hand te zullen leenen. Zy bedongen, wyders, vergoeding hunner bezwaarnissen in den Koophandel, en herstelling van den zelven, op den voet der voorgaande Verdragen. Hiertegen bewilligden zy wel, in de overvoering der Spanjaarden naar Italie, en in de opvolging van den Infant Don Carlos in de Italiaansche Staaten. Doch

Byzonderlyk, met opzigt op de Staaten.

(*n*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 443.
(*o*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 415.

1729. Doch Frankryk en Groot-Britanje hadden, hierin, reeds te vooren, bewilligd. En de Staaten zouden 't, al haddenze schoon gewild, niet hebben konnen beletten. Behalve dat zy zig, naderhand, zo min als George de II., gereed toonden, om de overvoering der Spanjaarden werkstellig te maaken, voor men 'er den Keizer, by Verdrag, in hadt doen medestemmen. 't Verdrag van Seville, dus begreepen, was, derhalve, zo voordeelig voor de Staaten, als zy 't, in de tegenwoordige omstandigheden, zouden hebben konnen verwagten. Ook werdt de tyding van het sluiten van het zelve, met veel vreugde, in Holland, ontvangen (*p*). Drie maanden voor het treffen van dit Verdrag, waren het zilver en de vrugten, met de *Assogues*- of Kwikzilverschepen en Gallioenen, te Kadix, aangebragt, aan de eigenaars uitgedeeld: doch de *Indulto* of belasting was veel hooger gesteld, dan men gehoopt hadt (*q*).

XXX. Twee Oostindische schepen, te Algiers opgebragt.

De Vrede met de Regeeringe van Algiers, in 't jaar 1726 geslooten (*r*), hadt den Staaten gelegenheid gegeven om den Kapitein Schryver, met drie Oorlogsschepen, derwaards te zenden, tot het lossen van eenige Slaaven. Terwyl hy met deeze handelingen bezig was, werden, in Zomermaand, twee uitgaande Oostindische schepen, te Algiers, opgebragt, door vier Kaapers, die zig van dezelven hadden meester gemaakt, om dat zy geene Algiersche Paspoorten toonen konden. Doch Schryver vertoonde den Divan, dat deeze schepen, den

Staat

(*p*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 315.
(*q*) *Zie* Europ. Merc *July—Decemb.* 1729. *bl.* 133 *enz.*
(*r*) *Zie hier voor, bl.* 391.

Staat toebehoorende, geene Paspoorten behoefden. De Divan, zig niet laatende paaijen met deeze reden, dreigde de ſchepen met de laading verbeurd te zullen verklaaren: en 't koſtte den Heere Schryver veel werks, eer hy te wege brengen kon, dat men de twee ſchepen, met verlies van de helft van 't gemunt geld, welk zy inhadden, en welk eenhonderd zevenendertigduizend guldens beliep, toeliet, hunne reis te vervolgen. 1729.

XXXI. De Prins van Oranje treedt in 't bezit der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande.

De Prins van Oranje en Naſſau, Erfſtadhonder van Friesland, zig, eerſt te Franiker, en nu ook, omtrent twee jaaren, te Utrecht, in de weetenſchappen geoefend hebbende, bereikte, op den eerſten van Herfſtmaand, den ouderdom van agttien jaaren, welke tyd beraamd was, om hem in 't bezit te ſtellen der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande. De Prins begaf zig dan, ten deezen einde, naar Groningen: alwaar hy, op den zeſtienden, den eed als Stadhouder aflei-de. Van hier, vertrok hy naar Dieren op de Veluwe; alwaar hy, tot in Wynmaand, vertoefde: op den zeſtienden van welke, hy ook, te Zutfen, in de Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland beveſtigd werdt. Hy keerde, vervolgens, naar Leeuwaarden, daar hy, ſedert, zyn gewoon verblyf hieldt (*s*). Eenigen tyd te vooren, hadden de Staaten van Holland beſlooten, in gevolge van voorgaande Reſolutien, geenen byzonderen Stadhouder, zonder eenpaarige bewilliging van alle de Geweſten, zitting toe te ſtaan in den Raad van Staate (*t*). In

(*s*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1729 *bl.* 179, 220, 305.
(*t*) Reſol. Holl. 18 *Aug.* 1729. *bl.* 679.

1729. Het Hof van Holland vonnist zes Persoonen, over ongeoorloofde verstandhouding.

In Lentemaand deezes jaars, sprak het Hof van Holland eene Sententie uit over zes Persoonen, te weeten drie Klerken ter Griffie der algemeene Staaten, een' Advokaat, en twee anderen, die allen, sedert eenen geruimen tyd, hun werk gemaakt hadden van het leveren van Resolutien, Brieven en andere Stukken van Staat aan uitheemsche Gezanten, en aan andere vreemdelingen; onder welke Stukken, ook eenigen waren, welken men, voorbedagtelyk, hadt willen geheim houden. Zy hadden zig, voor deeze diensten, in geld of geschenken, laaten beloonen. Sommigen waren ook, nu en dan, door vreemde Staatsdienaars, ter maaltyd onthaald. Wyders, hieldenze zig ook op met nieuws te verzamelen: 't welk dan naar vreemde Hoven overgeschreeven werdt. Een der Klerken hadt, onder anderen, doen schryven „ dat vyf Gewesten, zeer tegen den zin van „ Holland en Zeeland, beweerd hadden, dat „ het Regt tot het Markgraafschap van Veere „ en Vlissingen in wezen gehouden moest wor„ den, tot op de meerderjaarigheid van den „ Prinse van Nassau." Al het welk hoog genomen werdt by 't Hof. Twee Klerken werden, met het zwaard over 't hoofd, gestraft: de derde, met een' brief op de borst, daar 't woord *meineedig* op stondt, ten toon gesteld. De Advokaat werdt van zyn Advokaatschap voor 't Hof vervallen verklaard. Allen vier werdenze, zo wel als de twee overigen, voor altoos, ten Lande uit gebannen (*u*). Doch de Staaten van Gelderland en Overyssel namen dee-

(*u*) *Zie de* Sentent. over zes Persoonen. *gedr.* 1729.

1729.

deeze regtspleeging kwalyk, alzo dezelve ook twee van hunne bedienden in de Griffie betroffen hadt, over welken zy oordeelden, dat het Hof van Holland geen regter zyn kon. De Steden Dordrecht en Leiden hadden ook zwaarigheid gemaakt, om twee haarer ingezetenen, die, voor deezen, als Lyfknegts, in den Haage, gediend, en de hand in 't ontdekken van geheimen van Staat gehad hadden, voor 't Hof te laaten te regt stellen (*v*). Men nam, sedert, in overweeging, om een streng Plakaat te laaten uitgaan, tegen het verspreiden van Staatsgeheimen. Ook werdt 'er, eerlang, een Ontwerp van zulk een Plakaat, ter Vergaderinge van Holland, ingeleverd (*w*). Doch ik weet niet, dat het vastgesteld werdt.

XXXII. Vervolg van 't Verhaal der Onlusten in Oostfriesland.

De onlusten in Oostfriesland tusschen den Vorst en de Stenden duurden nog. De Staaten hadden, gelyk wy, hiervoor (*x*), verhaalden, partyen, in den aanvang des jaars 1725, vermaand tot een minnelyk Verdrag, en tot onthoudinge van daadelykheden. Doch de Vorst, verstoord over 't bezetten van Lier, ondernam, in 't begin van Grasmaand des jaars 1726, de Staatsche manschap, die in Lier gelegd was, van daar te verdryven. Hy zondt, ten dien einde, omtrent zeshonderd Ruiters en Knegten, verzeld van eenen grooten hoop boeren, van Aurik naar Lier. Men raakte handgemeen. Doch 's Vorsten volk werdt, na een vin-

(*v*) Resol. Gener. *Vener.* 27 *May* 1729. *bl.* 352. Resol. Holl. 23 *Dec.* 1728 *bl.* 1328. 7 *Jan.* 8, 9, 11, 16, 23 *Febr.* 11, 15, 19 *Maart* 23 *April* 1729. *bl.* 7, 41, 52, 54, 58, 69, 195, 263, 275, 315.
(*w*) Resol. Holl. 12 *Aug.* 1729. *bl.* 658.
(*x*) *Bladz.* 284.

1729. vinnig gevegt van vier uuren, genoodzaakt te wyken, en naar Aurik te keeren. Die van Lier hadden maar agt dooden en weinige gekwetsten. Van 's Vorsten zyde, was veel meer volks gesneuveld (*y*). De Vorst hadt, weinige dagen te vooren, een bevel getekend aan die van Lier, om de Staatsche manschap ter Stad uit te zetten, en zig aan de Keizerlyke Orde te onderwerpen, binnen den tyd van twee maanden. Ook kreegen die van Embden last, uit den naam der Keizerlyke Gemagtigden, om de manschap, door hen, naar Lier geschikt, van daar, te rug te ontbieden. Doch deeze bevelen vonden geenen ingang (*z*).

De Staaten doen eene bezending derwaards.

De Staaten, bedugt voor verder verloop in Oostfriesland, zonden, kort hierna, den Heer Lewe van Aduwart naar Aurik, om den Vorst, ware 't mogelyk, te beweegen tot verdrag. Men ontving hem, beleefdelyk (*a*). Ook werdt hem een uitvoerig schriftelyk antwoord gegeven op zynen voorslag, die tot bylegging der geschillen, onder der Staaten bemiddeling, gestrekt hadt (*b*).

Antwoord, op der Staaten voorslag van 's Vorsten zyde.

De Vorst wees, in dit antwoord, aan „ dat te onderzoeken stondt, welk de beste weg ware, om een einde te zien van den „ tweespalt: of, dat de Stenden, en byzonderlyk de Stad Embden verpligt werden, „ om zig naar de voorige Verdragen te schikken, door onderwerping aan de Keizerlyke „ Gevolmagtigden; gelyk de Vorst vorderde; „ of, door bemiddeling van hunne Hoog-Mo-

„ gend-

(*y*) Europ. Merc. *Jan* — *Juny* 1726. *bl.* 256.
(*z*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 388. 390, 393, 397.
(*a*) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1726. *bl.* 284.
(*b*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 404.

„ gendheden; gelyk de Heer Afgevaardigde 1729.
„ voorgeslaagen hadt. Dat, in dit onderzoek,
„ te letten stondt, *vooreerst*, op de Persoonen,
„ met welken de Vorst zig zou moeten ver-
„ draagen: *ten tweeden*, op de punten, over
„ welken men zou konnen overeenkomen; en
„ *ten derden*, op de middelen van bedwang,
„ welken men zou konnen in 't werk stellen,
„ om het Verdrag ter uitvoeringe te doen bren-
„ gen, en de inbreuken, die 'er, in 't toeko-
„ mende, op geschieden mogten, te beletten.
„ Dat, wat het *eerste* betrof, de Persoonen,
„ met welken de Vorst zig zou moeten ver-
„ draagen, in 't gemeen, waren de Stenden
„ des Landschaps, uit drie Leden bestaande,
„ den Adel, de drie Steden, en den Boeren-
„ stand, zynde agt Ampten. De Stenden zou-
„ den zulk een Verdrag, eenpaariglyk, of by
„ meerderheid van stemmen, moeten verzoe-
„ ken. Doch zulks was niet geschied. In te-
„ gendeel, hadden alle de Stenden zig aan
„ de Keizerlyke Besluiten onderworpen. Van
„ den Adel was 'er niemant van uitgezonderd,
„ dan *Bernard Henrik van Appel*, die, nevens
„ Doktor *Rudolf van Rheede* en de Burgemees-
„ ters en Raad van Embden, de jongste be-
„ roerte verwekt hadt. De Steden Aurik en
„ Norden hadden zig, al voorlang, geschikt
„ naar 's Keizers Besluiten: gelyk de Stad Emb-
„ den zelve verklaard hadt te willen doen,
„ schoon zy, naderhand, haare verklaaring we-
„ derom hadt ingetrokken. Van de agt Amp-
„ ten waren 'er zeven, die zig onderworpen
„ hadden: te weeten, die van Embden, Griet-
„ zyl, Aurik, Norden, Bergum, Stikhuizen

1729. „ en Vredenburg: by welken zig, uit het agt-
„ ste Ampt, dat van Lieroord, nog veele op-
„ gezetenen hadden gevoegd. Want schoon
„ de Stad Embden de Ampten van Embden,
„ Lieroord, Grietzyl en Stikhuizen, onlangs,
„ gedwongen hadt, hunne onderwerping we-
„ derom op te zeggen; gaf dit geweld geen
„ regt altoos. Men vertrouwde, hierom, dat
„ men den Vorst niet zou willen verpligten,
„ om af te zien van de Keizerlyke Besluiten:
„ waaraan genoegzaam alle de Stenden zig
„ hadden onderworpen. De oude Bestierders,
„ van Appel, *Ter Brak*, van Rheede en Dok-
„ tor *Stochius*, de eenigsten, die, onder de drie
„ voorgemelde rangen, niet konden gerekend
„ worden, en zig nog niet onderworpen had-
„ den, kwamen niet in aanmerking, alzo zy,
„ reeds in 't jaar 1724, door een Keizerlyk
„ bevel, van hunne ampten waren afgezet, en
„ derhalve maar moesten aangezien worden
„ als byzondere Persoonen, die, door de meer-
„ derheid der drie gemelde rangen, vervan-
„ gen werden: om niet te zeggen, dat zy, door
„ 't verwekken van den jongsten oproer, waar-
„ voor zy niet schroomden uit te komen, voor
„ den Vorst en voor zyne Keizerlyke Maje-
„ steit zelve, strafbaar geworden waren. Wat
„ nu, in de *tweede* plaatse, de zaaken betrof,
„ over welken men zig zou konnen verdraa-
„ gen; deezen waren driederlei: 1. Eenigen
„ raakten 't Land in 't gemeen, of de Stad
„ Embden in 't byzonder. 2. Anderen waren,
„ of door Keizerlyke Besluiten beslist, of niet.
„ 3 Anderen raakten of Regten en Privilegien,
„ of vordering van geldsommen. Omtrent de

„ zaa-

„ zaaken, die 't Land in 't gemeen betroffen, 1729.
„ en door den Keizer beslist waren, kon geen
„ geschil vallen, hebbende de Stenden, in 't
„ gemeen, zig hierin reeds aan de Keizerlyke
„ Besluiten onderworpen. 't Kwam dan alleen
„ op de onbesliste punten aan, die vier in ge-
„ tal waren; te weeten, 't beloop der schade,
„ welke de Stenden den Vorst vergoeden moes-
„ ten; 't beloop der jaarlyksche somme, wel-
„ ke zy gehouden waren hem te verstrekken;
„ 't beloop van de helft der boeten, welke de
„ Vorst van de Stad Embden te vorderen hadt,
„ en het tolregt, waarin dezelfde Stad gehou-
„ den was, den Vorst te herstellen. En over
„ deeze vier punten, was hy tot minnelyk
„ verdrag genegen. Doch genomen dat zulk
„ een verdrag ook nog plaats hebben kon,
„ omtrent alle de overige punten, zelfs om-
„ trent zulken, die reeds beslist waren; zo zou
„ 't 'er, *ten derden*, nog zeer op aankomen,
„ dat men middelen wiste uit te vinden, om
„ de Stad Embden en derzelver aanhang te
„ verpligten, tot naarkoming van zulk een
„ Verdrag, voor den tegenwoordigen, en
„ voor den toekomenden tyd. Deeze Stad hadt
„ reeds doen zien, dat zy zig niet hieldt aan
„ de plegtigste Verdragen. Men moest, der-
„ halve, middel aan de hand geeven, om haar
„ daar toe te noodzaaken. De Heer Afgevaar-
„ digde der Staaten hadt gewaagd van Lyf-
„ straffen en Geldboeten. Doch wie zouze op-
„ leggen, en doen vorderen? Immers was hier-
„ toe, niemant bevoegd dan de Keizer; wiens
„ regt de Vorst niet krenken kon. 't Stondt
„ den Vorst dan niet vry, al wilde hy schoon,

1729. „ omtrent alle de punten, in minnelyke on„derhandeling te treeden. Ook waren de ge„woonlyke Afgevaardigden en de tegenwoor„dige Bestierders der Geldmiddelen wettig„lyk verkooren, door de getrouwe Stenden, „die zig zeer gehoond zouden rekenen, zo „de Vorst ondernam, deeze keuze in twyfel „te trekken. Hy hadt de hoogste agting voor „der Staaten tusschenspraak; doch als Vorst „des Duitschen Ryks moest men hem niet „kwalyk neemen, dat hy, in zaaken, zyne „Leenregten betreffende, niets buiten 's Kei„zers kennis ondernam: te meer, daar de „jongste opstand niet het gantsche Land, maar „alleenlyk de Stad Embden en eenige weini„ge wederhoorigen te wyten was, en den „Keizer nader raakte dan den Vorst: die, om „gelyke redenen, voorheen, ook de bemid„deling des Konings van Pruissen van de hand „geweezen hadt. Eindelyk, zou het einde, „welk de Staaten zig, met hunne bemidde„ling, voorstelden, ligtelyk, te bereiken zyn, „zo zy zig hielden aan hunne voorige Beslui„ten, het Kollegie der Bestierderen, te Au„rik opgeregt, erkennende, en de Stad Emb„den vermaanende, om het te erkennen; ge„lyk zy reeds gedaan hadden (c)."

De Staaten vermaanen den Vorst tot een minzaam verdrag.

De Staaten, verslag der verrigtingen van den Heere Lewe bekomen hebbende, vernieuwden hunne vermaaningen aan den Vorst en aan die van Embden, tot een minzaam vergelyk. Aan den Vorst in 't byzonder schreevenze, „ dat zy, uit den Heere Lewe van Aduwart, „ gaar-

(c) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 407—426.

„ gaarne vernomen hadden, hoe zeer ge- 1729.
„ neigd zyne doorlugtige Hoogheid ware, tot
„ het byleggen der geschillen. Doch dat hun
„ egter wee deedt, dat men, hiertoe, gelyk
„ die van Embden hun berigt hadden, van
„ zyne zyde, nog geen' éénen stap gedaan
„ hadt, zynde zelfs, na 't vertrek van den
„ Heere van Aduwart, de daadelykheden nog
„ vervolgd. Dat zy niet wilden onderzoeken,
„ of 's Keizers Besluiten, met 's Lands Wet-
„ ten en de voorige Verdragen overeenkwa-
„ men, of niet; maar dat zy hun scheenen te
„ zyn vonnissen of uitspraaken tusschen twis-
„ tende Partyen, van welken de party, ten
„ behoeve van welke, zy gegeven waren, niet
„ meer voordeels behoefde te trekken, dan
„ hy goedvondt: ja van welken hy zelfs, uit
„ liefde tot de Vrede, of om eenige andere
„ redenen, t'eenemaal kon afstaan, indien hy
„ 't raadzaam oordeelde. Dat de Staaten niet
„ zouden herhaalen de gewigtige redenen,
„ welken den Vorst behoorden te beweegen,
„ om, in de tegenwoordige omstandigheden,
„ zig niet te houden aan de Keizerlyke Be-
„ sluiten; zy waren hem, te vooren, dikwils,
„ en nog onlangs, door den Heere Lewe van
„ Aduwart, voorgehouden; en men hadt ver-
„ trouwd, dat hy zig, door dezelven, tot an-
„ dere gedagten zou hebben laaten brengen.
„ De Staaten waren niet minder geneigd, om
„ 's Vorsten voorregten, dan om die der Sten-
„ den te helpen handhaaven, en hadden, hier-
„ om, die van Embden en derzelver aanhan-
„ geren vermaand, zo veel als mogelyk wa-
„ re, af te staan van hunne voorregten, mids

1729. „ zy niet aangingen tegen de oude Verdragen. „ Ook hadden zy te veel belang by de herstelling der ruste in Oostfriesland, zo ter „ oorzaake der nabuurschap, als ter oorzaake van de zwaare geldsommen, door hunne „ onderzaaten, den Oostfriezen verstrekt, en „ waarvan de verscheenen Intrest reeds *vierenveertigduizend eenhonderd vyfentwintig* guldens beliep, dan dat zy hunne poogingen, „ by zyne doorlugtige Hoogheid, niet zouden verdubbelen, om hem, eindelyk, over „ te haalen, dat hy zig genegener toonde tot „ een minnelyk vergelyk, dan hy, tot nog toe, „ gedaan hadt (*d*)."

Zy zoeken George den II. en den Koning van Pruissen te beweegen, om de Oostfriesche onlusten te helpen byleggen.

Men liet het, van de zyde der Staaten, niet by dit schryven. De Heer *Henrik Hop*, die zig, van wege deezen Staat, sedert eenige jaaren, als buitengewoone Gezant, aan 't Hof van Londen onthouden hadt, kreeg last, om den Koning van Groot-Britanje, die, als Keurvorst van Hanover, verpligt was, 't Verdrag van 't jaar 1693 te handhaaven, door de beste redenen, te beweegen, om, nevens de Staaten, de hand te slaan aan 't byleggen der Oostfriesche geschillen. Gelyk verzoek geschiedde aan den Koning van Pruissen. Doch deezen was, door den Keizer, verbooden, zig met de Oostfriesche zaaken te moeijen (*e*). Zy schreeven nog eenige andere brieven aan den Vorst, die, in zyne antwoorden, zyn gedrag verschoonde, zo goed als hem mogelyk was: die van Embden, daarentegen, geheellyk, in ongelyk stellen.

(*d*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 427.
(*e*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 432.

lende. Onder anderen, ontkende hy rondelyk, na 't vertrek van den Heere van Aduwart, eenige daadelykheid gebruikt te hebben, tegen de wederhoorigen. Ook merkte hy aan „ dat „ de Keizerlyke Besluiten wel uitspraaken wa- „ ren tusschen partyen; maar zulke uitspraa- „ ken, waarby ook de Leenheer belang hadt, „ en van welken de Leenman niet afgaan kon, „ zonder 't regt des Leenheers te krenken (*f*)." 1729.

Zy vermeerderen de bezetting van Embden en Lieroord.

De Staaten, sedert verneemende, dat men reeds Deensche troepen in Oostfriesland ontvangen hadt, en dat de Keurvorst van de Palts en de Bisschop van Munster werden aangezogt, om den Vorst de hand te bieden, beslooten, in Hooimaand des jaars 1726, de bezetting van Embden en Lieroord, met twee Battaillons, te versterken: van welk besluit zy den Franschen, Engelschen en Pruissischen Gezanten, in den Haage, terstond, kennis gaven. Ook verzogten zy Frankryk en Groot-Britanje om den onderstand, by 't Verbond van den jaare 1717, beloofd; indien de binnenlandsche beroerte in Oostfriesland aanleiding geeven mogt, tot verdere vyandlykheden: terwyl zy op den Keurvorst van Keulen, Bisschop van Munster, begeerden, dat hy zig onthielde van 't zenden van troepen naar Oostfriesland (*g*): den Koning van Deenemarke zelven, eerlang, aanzoekende, om, nevens hen, de hand te slaan aan 't bemiddelen der Oostfriesche geschillen. Doch deeze Vorst verstondt, dat men zig aan 's Keizers Besluiten be-

(*f*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 437.
(*g*) Resol. Gener. *Sabb.* 6 *July* 1726. *bl.* 486. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 431.

1729. behoorde te houden (*b*). 't Besluit der Staaten bragt, eerlang, te wege, dat de gantsche Boerenstand, twee Ampten uitgesloten, zig voegde by de Stad Embden, die egter, zo wel als de Vorst, door herhaalde brieven van hunne Hoog-Mogendheden, tot vreedzaame gedagten vermaand werdt. Ook was zulks te noodiger, om dat een hoop boeren, zig gevoegd hebbende by eenige Staatsche manschap, vry wat baldaadigheid bedreeven hadt. Te Norden, werdt de Regeering, buitenstyds, veranderd: en eenige Regenten en anderen in hegtenis genomen (*i*). Wyders, sloegen de Staaten voor, „ dat men, onder hunne bemiddeling en die „ des Konings van Deenemarke, in den Haa- „ ge, kwame handelen over een vergelyk; in „ welke handeling, men de Keizerlyke Besluiten volgen zou, zo verze niet met de oude „ Verdragen streeden (*k*)." Doch deeze voorslag vondt geen' ingang.

De Regeering te Norden wordt veranderd.

Handeling des Konings van Pruissen omtrent de Oostfriesche geschillen.

De Koning van Pruissen, ondertusschen, in een naauw Verbond getreden met den Keizer, kreeg wederom last tot het dempen der onlusten in Oostfriesland: 't welk hem, voorheen, verbooden geweest was. Hy schreef dan, in Bloeimaand des jaars 1727, eenen ernstigen brief aan de Stenden, dezelven vermaanende tot gehoorzaamheid aan de Keizerlyke bevelen, zo zy zig 's Keizers hoogste ongenade niet op den hals wilden haalen. Ook begeerde hy op de Staaten der Vereenigde Gewesten, dat

zy

(*b*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 476.
(*i*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 459—476.
(*k*) Resol Gener. *Mart.* 1 *Octob.* 1726. *bl.* 704. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 479.

zy de ongeregeldheden beletten wilden, welken die van Embden, met hulp der Staatsche manschap, in Oostfriesland, bedreeven hadden (*l*). De Staaten antwoordden „ dat alle „ hunne vermaaningen aan de Stenden, en „ aan de Stad Embden in 't byzonder, gestrekt „ hadden tot weeringe van daadelykheden. Dat „ zy vertrouwden, dat zyne Pruissische Ma„ jesteit het zelfde oogmerk hadt, en dat zy, „ hierom, hoopten, dat men zig niet ver„ haasten zou, met het zenden van Krygsvolk „ naar Oostfriesland, tot uitvoeringe der Kei„ zerlyke Besluiten." De Afgevaardigden der Stenden en der Stad Embden, die zig, sedert eenigen tyd, in den Haage bevonden, en zeer geklaagd hadden over den overlast, dien 't Land leedt van de Deensche manschap, werden, eindelyk, door de Staaten, geraaden, zig te onderwerpen aan de Keizerlyke Besluiten, zullende de Staaten, midlerwyl, tragten te wege te brengen, dat deeze Besluiten niet ten strengsten werden uitgevoerd, en dat de Regeering op eenen goeden voet hersteld werdt. Voorts, beloofden de Staaten, hun best te zullen doen, om de Duitsche troepen te rug te doen ontbieden uit Oostfriesland, mids die van Embden den Vorst verzekering gaven, dat zy zig, voortaan, van daadelykheden onthouden zouden (*m*). Ook schreevenze, sedert, aan den Koning van Deenemarke, hem verzoekende, dat hy zyne troepen te rug trok, of ten

1729.

De Staaten raaden de Stenden tot onderwerping.

(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. 488, 491.
(*m*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 493, 495.

1729. ten minsten in goede tugt hieldt; doch dit verzoek vondt luttel ingang.

De Vorst maakt zig meester van eenige Plaatsen omtrent Embden.

Oostfriesland bleef in deezen staat, geduurende het gantsche jaar 1727. De Keizerschen gaven, van tyd tot tyd, bevelen uit, om een gedeelte der Keizerlyke Besluiten ter uitvoeringe te doen brengen: die van Embden en anderen weigerden zig aan deeze bevelen te onderwerpen, terwyl de Staaten der Vereenigde Gewesten niet nalieten, den Vorst en de Keizerschen tot zagtheid, de Stenden tot onderwerping te vermaanen. Doch met den aanvang des jaars 1728, maakte de Vorst zig meester van eenige Plaatsen, onder Embden gelegen, en afhangkelyk van deeze Stad, die, sedert, als byna beslooten door vreemde troepen, werdt aangemerkt. De Staaten, bedugt, dat men voorhadt, hunne bezetting uit Embden te verdryven, zonden 'er wederom eenige versterking van manschap binnen. Ook klaagden zy over 's Vorsten bedryf aan den Keizerlyken Gezant, Graave van Konigsek-Erps, die hun verzekerde, dat hunne bezettinge in Embden geen leed geschieden zou. De Byeenkomst te Soissons, midlerwyl, geopend zynde, deeden de Staaten den Graave van Sinzendorff aanzeggen „ dat zy zig verpligt zouden vinden, de zaak van Oostfriesland op deeze Byeenkomst te brengen, zo menze niet, in 't kort, tot hun genoegen, afdeede (n)." Doch alzo zy, hierop, geene voldoening kreegen, en daarenboven, vernamen, dat men, ten Keizerlyken Hove, aanhieldt om een be-

De Staaten brengen de Oostfriesche zaaken op de Byeenkomst te Soissons.

(n) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 497.

bevel, waarby der Staatsche bezettinge gelast werdt, Oostfriesland te ruimen, bragten zy, eindelyk, de zaak voor de Gevolmagtigden hunner Bondgenooten te Soissons, die zy zogten over te haalen, om, gezamenlyk met hen, aan 't Keizerlyk Hof, uit te werken, dat 's Keizers bevelen verzagt, Embden van 't omleggend Krygsvolk verlost, en de overige bezwaarnissen der Stenden weggenomen werden. En zo zagte middelen niet hielpen, en men voortginge met Embden te benaauwen, begeerdenze, dat de Bondgenooten de zaak van Oostfriesland aanmerkten, als een geval, waarin de Staaten den bystand, hun, by 't Verdrag van Hanover, beloofd, met regt, vorderen en verwagten konden (*o*). De Staatsche Gevolmagtigden leverden, ten deezen einde, een Vertoog over aan de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje (*p*). De laatsten waren 't volkomen eens met de Staaten. Doch de Kardinaal de Fleury en de andere Fransche Staatsdienaars verstonden niet, dat zy, uit hoofde van eenig Verdrag, gehouden waren, den Staaten, in 't werk van Oostfriesland, te ondersteunen: schoon zy, uit genegenheid jegens den Staat, arbeiden wilden, om de Keizerschen tot andere gedagten te brengen. De Ambassadeur Hop, met den Graave van Sinzendorff spreekende, vernam uit hem „dat „de Keizer, geenszins, voorhadt, de Staat„sche bezetting te verdryven uit Embden, „ko-

1729.

Gesprek van den Ambassadeur Hop met den Graave van Sinzendorff.

(*o*) Resol. Holl. 23 *May* 1727. *bl.* 607. Resol. Gener. *Vener.* 9 *July* 1728. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 499.

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 264.

1729. „ komende het beter met zyn belang overeen, „ dat Embden bleeve in bewaaring van Staatsche, dan van andere vreemde troepen: ook, „ dat men reeds orde gesteld hadt, om de „ Intrest te betaalen van 't gene de Staatschen „ den Oostfriezen verstrekt hadden. Doch „ dat zyne Majesteit begeerde, dat de wederhoorigen zig onderwierpen." De Heer Hop hieldt hem, hierop, voor „ dat 'er niet „ veel onderscheid ware, tusschen het daadelyk aantasten der Staatsche bezettinge, en „ het besluiten derzelve binnen de Stad Embden: alwaar men, van uur tot uur, vreesde „ overrompeld te zullen worden. Dat de „ Staaten met den Keizer medewerken wilden, om de wederhoorigen te brengen tot „ onderwerping; zo dra men hun verzekerd „ hadt van de behoudenis hunner voorregten, „ goederen en leeven: waaromtrent hy duidelyker verklaaring verzogt van het Weener Hof." De Graaf van Sinzendorff hernam „ dat de Keizer, ook volgens zynen eed, „ niet dan overeenkomstig met de Wetten en „ Voorregten, kon oordeelen; doch dat hy „ niet genoeg onderregt was, of alle deeze „ Voorregten, wettiglyk, verkreegen waren. „ Dat de bestiering der gemeene penningen „ eene der oorzaaken van de tweedragt was, „ en dat de Vorst, zyns oordeels, hieromtrent, niet gegrond was, in 't gene hy vorderde." Ondertusschen, schreef hy, omtrent deezen tyd, aan den Graave van Konigsek-Erps in den Haage „ dat de zaaken in Oostfriesland haast te vereffenen zouden zyn, zo

„ de

„ de Staaten de wederhoorigen niet ſtyfden, „ in derzelver ongehoorzaamheid." Ook verklaarde hy aan den Heere Hop „ dat de Keizer nooit zou toelaaten, dat eene zaak, die „ het Duitſche Ryk betrof, gebragt werdt op „ de Byeenkomſt te Soiſſons." Hy verbeeldde zig ook, dat de Franſchen, met naame de Kardinaal de Fleury, het, ten deezen opzigte, met hem eens waren. Doch de Kardinaal ſchreef, kort hierna, aan den Heere Hop „ dat „ hy wel, in 't algemeen, hadt toegeſtaan, „ dat de zaaken van 't Duitſche Ryk niet tot „ de Byeenkomſt behoorden; doch dat hy 'er, „ altoos, zulken van hadt uitgezonderd, die „ gevolgen waren van de Weſtfaalſche Vre„ de, of by welken de Bondgenooten van „ Frankryk een wezenlyk belang hadden: en „ dat hy, onder deeze laatſten, de zaak van „ Ooſtfriesland rekende." Ook betuigden de Franſche Staatsdienaars, eindelyk, dat de Koning, hun Meeſter, gezind was, den Staaten, in de zaak van Ooſtfriesland, de hand te bieden (q). 1729.

Ondertuſſchen, verzuimden de Staaten niet, die van Embden te vermaanen tot onderwerping. Zy beſlooten 'er, ten laatſte, toe, en zonden 'er een ſchriftelyk beſcheid van naar Weenen, waarby zy alleenlyk baden, om de behoudenis hunner voorregten. Doch deeze bede alleen was oorzaak, dat men hunne onderwerping van de hand wees. De Staaten toen, meer

De Staaten vermaanen die van Embden tot onderwerping.

(q) Verbaal der extr. Ambaſſ. *MS.* en *Byl.* N. 32, 36, 41, 42, 51. *Voiez auſſi les* Lettr. *de* MR. HOP *&* *autres dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* V. *p.* 252, 255, 258, 260, 261, 262.

1729. meer en meer bedugt, dat men zig van de Stad dagt meester te maaken, hielden, op nieuws, om raad en onderstand aan, by hunne Bondgenooten (*r*). Men handelde, over 't werk van Oostfriesland, ernstelyk, aan 't Fransche Hof en te Weenen, en bragt het, eindelyk, zo ver, dat de Keizer een' Landdag deedt beschryven in dit Gewest, te gelyk den wederhoorigen vier weeken tyds geevende, om zig te onderwerpen; in welk geval, zy hunne goederen, ampten, waardigheden en voorregten behouden zouden. De stookebranden van den opstand, gelykze genoemd werden, Bernard Henrik van Appel en Rudolf van Rheede, ook zulken, die eenigen manslag begaan hadden, werden hiervan alleenlyk uitgezonderd. Ook werdt verklaard, dat men de goederen der muitelingen in beslag neemen zou, om uit dezelven zulken, die schade geleeden hadden, vergoeding te bezorgen (*s*). Doch de Akte, waarby deeze verklaaringen geschiedde, was zo dra niet afgekondigd in Oostfriesland, of die van Embden vonden 'er zwaarigheid in. Zy wisten niet, wie men al muitelingen zou willen noemen, en schuldig houden aan manslag. De Staaten, hierover, door hen, geraadpleegd, vorderden nadere verklaaring, desaangaande, aan 't Weener Hof, en te gelyk, dat de tyd, tot de onderwerping bepaald, mogt verlengd worden. De Keizer verklaarde, sedert, dat hy niet allen, die deel aan den opstand

(*r*) Resol. Holl. 15 *Decemb.* 1728. *bl.* 1204. Resol. Gener. 7 *Aug.* 1728. *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* V. *p.* 270, 275.

(*s*) Verbaal der extr. Ambass. *MS. Byl.* N. 52, 54, 55. *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 509. *Tom.* V. *p.* 279.

ſtand gehad hadden, begreep onder 't getal der doodſlaageren; maar alleenlyk zulken, die, in perſoon, eenigen manſlag hadden begaan. Ook bewilligde hy, ſtilzwygends, in de verlenging van den tyd der onderwerpinge, te gelyk, op 't ſterk aanhouden van den Kardinaal de Fleury, verklaarende „ dat hy nooit voorgehad „ hadt, de Staatſche bezetting Embden te doen „ ruimen: veel min, het onderpand, waarop „ de Staaten den Ooſtfriezen merkelyke ſom„ men verſtrekt hadden, aan te taſten; en „ dat, ſchoon hy, volgens de Rykswetten, „ geen agt ſlaan kon op het Regt van hand„ haavinge der voorige Verdragen, welk de „ Staaten der Vereenigde Geweſten zig toe„ ſchreeven, hy egter nimmer van zins ge„ weeſt was, de oude en wettige overeenkom„ ſten tuſſchen den Vorſt en de Stenden af „ te ſchaffen." Doch de verlenging van den tyd der onderwerping werdt niet openlyk afgekondigd. De Keizer hieldt zulks te ſtryden met zyne waardigheid (*t*). Midlerwyl, lieten de Staaten niet af die van Embden te vermaanen tot onderwerping, hun verzekerende, dat hunne zaak, daardoor, gunſtiger gedaante krygen zou, dan zy anders hebben kon. Zy beſlooten 'er ook, eindelyk, toe, in Lentemaand deezes jaars 1729. De Akte hunner onderwerping, die geene voorwaarden inhieldt, werdt den Keizerſchen, te Aurik, overgeleverd. En deezen maakten 'er wel eenige aanmerkingen op;

1729.

Zy beſluiten 'er toe.

(*t*) *Voiez* l'Inſtr. *du* Baron de Fonſeca *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* V. *p.* 286—302.

1729. op; doch ontvingenze egter; mids zy zig 't regt voorbehielden, om de tegenwerpingen te onderzoeken, welken 'er, van wege den Vorst, op zouden mogen gemaakt worden. 's Vorsten Raaden, de Akte, sedert, onderzogt hebbende, vonden 'er zo veel op te zeggen, dat zyze geheel onaanneemelyk hielden. Ook geschiedde dit, door de Keizerschen. Men ontwierp eene andere Akte van Onderwerping, die, sedert, in den Haage en te Parys, overwoogen werdt. Midlerwyl, hadt de Keizer, in Bloeimaand, de verworpen' Akte van Onderwerping goedgekeurd, en 't gedrag der zynen, die deeze Akte van de hand geweezen hadden, met ronde woorden, veroordeeld (*u*). In Herfstmaand, werdt zulks, in een nieuw Keizerlyk Besluit, nader bevestigd. Te gelyk, werdt allen, die eenige bezwaarnissen hadden, twee maanden tyds verleend, om dezelven voor den Keizerlyken Hof-Raad te Weenen te brengen. Ook verklaarde de Keizer, dat men, met het onderzoek van de schade der genen, die by de beroerten in Oostfriesland geleeden hadden, wel zou voortgaan; doch dat de vergoeding dier schade zou uitgesteld blyven, tot dat men den Keizer verzogt zou hebben, deeze zaak, by minnelyk verdrag, af te doen. Nog beval hy, dat men zorg droege voor de voldoening der ingezetenen van de Vereenigde Gewesten (*v*). Doch dit Keizerlyk Besluit ontmoette veel tegenspraaks van 's Vorsten zy-

(*u*) Verbaal der extr. Ambass. *MS. Byl. N.* 56. ROUSSET Recueil, *Tom* V. *p.* 302—316.
(*v*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 316.

zyde. Men hieldt het veel te gunstig voor die van Embden, en maakte zwaarigheid, om 'er in te berusten. Hieruit ontstonden wederöm nieuwe onderhandelingen met het Weener Hof, welk, na 't sluiten van het Verdrag van Seville, minder nog dan voorheen, gezind was, om de zaaken in Oostfriesland tot uiterften te laaten komen; en hierom, eindelyk, op den dertigsten van Oogstmaand des jaars 1730, een Keizerlyk Besluit liet afkondigen, welks voornaamste inhoud hierop uitkwam: „ De Keizer bekragtigde volkomenlyk het Besluit van Herfstmaand laatstleeden; doch begeerde niet, dat de Keizerlyke Vonnissen, voor Bloeimaand des jaars 1729 ter uitvoeringe gebragt, daarmede zouden gehouden worden voor vernietigd. De Stad Embden, en die 't met haar hielden moesten zig houden aan hunne Akte van onderwerping, en 's Keizers eindelyke uitspraak, bedaardelyk, afwagten, zonder hunne toevlugt te neemen tot vreemden, 't welk zo dikwils verbooden geweest was. Zy moesten zig van alle vyandlykheden onthouden, 's Lands lasten helpen draagen, de afgezette Amptenaars en Regenten herstellen. Daarentegen, wilde de Keizer, dat hun kort en goed regt gedaan werdt, op hunne bezwaarnissen, welken zy allen, zulken zo wel, die in de Keizerlyke Besluiten begreepen, als die daarin niet begreepen waren, hoewel elk afzonderlyk, moesten opgeeven. De Stad Embden zou op den Landdag worden toegelaaten, mids vooraf

„ vol-

1729.

De Keizer laat een Besluit afkondigen tot stillinge der onlusten in Oostfriesland.

1729. „ voldoende, 't gene zy aan 's Lands kasse „ schuldig was. Men zou den Stenden, met „ den eersten, eenen staat overleveren van 's „ Lands behoeften, in verwagting, dat zy 'er „ gereedelyk in voorzien zouden. Zo de Vorst „ weigerde te gehoorzaamen aan de Keizer- „ lyke Uitspraaken, zou de Keizerlyke * Vry- „ waaring, in Oostfriesland gelegd, tot hand- „ haavinge der goede orde, op 't verzoek der „ Stenden, de hand leenen tot de naarkomin- „ gen dier Uitspraaken. Bernard Henrik van „ Appel, verzogt hebbende onder de alge- „ meene Vergiffenis begreepen te worden, „ werdt zyn verzoek ontzeid. Maar Rudolf „ van Rheede zou 'er deel aan hebben. Ook „ werdt *Addo Terborg*, beschuldigd eenen nieu- „ wen opstand in den zin gehad te hebben, „ van misdaad zuiver geschouwen. *Lieuwe van* „ *Wingeren* zou nog eens gedagvaard wor- „ den." Voorts, regelde dit Keizerlyk Besluit nog eenige andere byzondere zaaken, met welken wy ons niet ophouden (*w*). De rust werdt, sedert, allengskens, hersteld, in Oostfriesland. De bezwaarnissen, welken de Stenden tegen den Vorst hadden, werden ten Keizerlyken Hove overgebragt (*x*) en onderzogt; doch niet afgedaan, naar behooren. De Keizer gaf den Staaten, omtrent de zaaken van Oostfriesland, eenig nader genoegen, by 't Verdrag van Weenen, waarvan wy, in 't volgende Boek, zullen moeten gewaagen. Onder-

* *Sauve-garde.*

(*w*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 318. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. P. II. *p.* 163—211.

(*x*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* VIII. *p.* 227, 262.

dertusschen, hadt de langduurige verdeeldheid tusschen den Vorst en de Stenden, aan de eene en de andere partye, gelegenheid gegeven tot het drukken en verspreiden van een groot getal van Twistschriften, welker voornaamsten, door sommigen (y), byeen verzameld en uitgegeven zyn. 1729.

(y) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* VIII. *p.* 83, 154, 181, 227, 262.

BYVOEGSEL.

In 't XVII. Deel, *bl.* 250. *reg.* 4. *voeg agter het woord* vertoonen. Doch de Middelburgsche oude Regenten werden, by een besluit van den Raad der Stad van den 25 July 1716, allen in hunne eer en goeden naam hersteld: sommigen, gelyk de Heeren Versluis, Verpoorten en Parker, hebben aldaar hunne voorige ampten wederom bekleed: 't welk, nevens alle voldoening, ook aan de overigen aangebooden werdt: doch deezen vonden geraaden, voor die aanbieding te bedanken.

LYST DER PRINTVERBEELDINGEN.

HW 2A22 K

